L. A. ČÁRSKA :

BEZ MAMIČKY

Poslovenčila :

DR. MÁRIA KLIMOVÁ

Učiteľské nakladateľstvo O. Trávníček v Žiline

ÚVOD.

Ruže kvitly a voňaly. Nebo sa smialo a stará záhrada sa usmievala pyšným júlovým úsmevom.

Na verande, zaliatej záplavou zlatých slnečných lúčov, sedela vo veľkom kresle chorá pani. Bledá, ustatá tvár, vpadnuté, matné oči a vychudnuté telo prezrádzaly dlhú, vážnu chorobu.

Dívala sa na mladé dievča, ktoré jej kľačalo pri nohách s hlavou nachýlenou k jej kolenám.

Dievča bolo pravým opakom chorej. Bolo stelesneným životom, čo aj oči hľadely smutne a upieraly sa na chorú so súcitom a láskou.

Oči chorej panej stretly sa s týmto spytavým a milujúcim pohľadom... Ľahký vzdych zdvihol vpadnutú hruď... V očiach sa jej zjavila vlaha a trblietavé ligotanie... Položila priesvitnú ruku na pobelavé vlasy, ležiace jej na kolenách a povedala:

»Dieťa moje, neviem veru, či mi už pomôže južné nebo, pod ktoré ma posielajú lekári, a či budem ešte dlho na svete... Preto ťa prosím — je to, vari, už moja posledná prosba — viem, že ju splníš...«

Sucho sa rozkašľala a nemohla dovravieť. Oprela sa o podušku a keď prešiel záchvat kašľa, pokračovala potichúčky:

»Naše životy sú tak tesne spojené... Osud nás tak sblížil...

Vieš, akú veľkú úlohu som ti hrala v živote. Pamätáš sa, koľko bolesti, nenávisti a nepriateľstva ostalo za nami. Ako si ma nenávidela, kým si ma celkom nepoznala, dieťa moje... Obidve sme boly na vine. Bezohľadne som sa ti votrela do života, neporozumela som hneď tvoju hrdú dušu, voľnú ako vták, a nevedomky som ťa neprestajne zraňovala... Zanevrela si na mňa a videla si len moje nedostatky a každý môj krok si si vysvetľovala zle... Prečo nám osud tak určil? Prečo mi hneď nedal kľúče k tvojmu detskému srdiečku? Prečo sme obidve musely tak dlho trpieť?... Vďaka Bohu, prešlo všetko ako zlé strašidlo, ako strašný sen, ako tmavý jesenný večer... Teraz, keď som si získala tvoju lásku, rada by som s tebou na všetko spomínala, spomínala na zašlé časy, možno preto, lebo sa, vari, vidíme posledný raz...«

Chorá teraz hovorila celkom tichúčko... Nebol to už ani obyčajný ľudský hlas... skôr šelest holubácich krídel, jemný vetríček, zurčanie potôčka.

»Nie, nie, mamička, nevrav takto!« prosilo ju mladé dievča a vrúcne bozkávalo vychudnutú ruku. »Musíš nám žiť, drahá naša! Musíš žiť svojim deťom, oteckovi a mne!... Osud iste nechcel, aby som si našla poklad v tebe, dobrej mamičke, len preto, aby som ho zasa stratila! Musíš žiť, aby som mala príležitosť napraviť, čím som sa previnila...«

Na krásnej, smutnej tvári chorej ženy sa mihol úsmev.

»Splň, o čo ťa prosím, moja milá,« povedala tichúčko. »Nemala si detstvo a vôbec život, aký mávajú tisíce ľudí. Boly neobyčajné. A osud chcel, aby som ti v živote hrala veľkú úlohu. Viem, že máš mnoho mladých priateliek, ktoré dychtivo čakajú každé slovíčko z tvojich úst... Odhaľ im svoj život, svoje čudné detstvo, vyrozprávaj im všetko pravdivo, bez príkras... A keďže sú nám životy tak prepletené, bude to čiastočne i ro-

mán ženy, ktorá ťa tak milovala, a ktorú si tak dlho nechápala... Nech tvoje mladé priateľky poznajú dobré i zlé stránky ľudskej duše. Kto vie? — Možno bude niekomu aj na osoh, keď všetko vyrozprávaš, tak, ako bolo. Možno sa trochu poučia, keď sa soznámia s dievčatkom, ktoré chcelo byť princeznou, a ostalo Popoluškou. Ach! Na svete stretáme častejšie Popolušky ako princezné!... Ale tvoja hrdá, čudná duša to nechcela uznať... Možno, že história tejto podivnej duše naučí prihrdých skromnosti a prinešťastným dá nádej... Možno povzbudí mnohých, aby rozmýšľali, ako ťažko býva niekedy porozumieť svojim blízkym a ako ľahko ich možno nespravodlivo odsúdiť a nenávidieť... Viem, že ti bude dosť ťažko odhaľovať mnohé tajnosti a krok za krokom opisovať svoj život tak, aký skutočne bol a nešetriť sa... Ale splň mi to a zavďačíš sa tisícom svojich mladých priateliek...«

Zasa ju prerušil záchvat kašľa.

»Áno, áno, splním, čo si žiadaš, drahá mamička!« odpovedalo mladé dievča ešte vždy kľačiac pri chorej. »Urobím všetko, čo žiadaš. Napíšem rýdzu pravdu, odhalím si dušu, porozprávam mladým priateľkám o žene, ktorá splácala nenávisť láskou a materinskou oddanosťou a urážky starostlivosťou... Rozumieš, drahá moja?«

Na dobrej tvári zjavil sa šťastný úsmev.

A ruže kvitly a voňaly. Stromy, slnce a kvety šeptaly okolo nás a nad nami čarovné rozprávky.

Onedlho chorá pani odcestovala pod iné nebo, k inému slncu a iným ružiam.

A keď sa celkom zdravá vrátila, našla si na písacom stolíku hrubý rukopis, napísaný na jej žiadosť...

Táto vyliečená pani mi bola druhou matkou. Splnila som jej želanie.

*

Napísala som svoj román, odhalila som si v ňom dušu . . .

Ako si mamička želala, venujem vám, mladé priateľky, túto knihu. Zavše sa pri čítaní začudujete, zavše zapochybujete. Možno sa vám zavše nepopáči, ako rozprávam. Ale keď dočítate do konca, porozumiete a vysvetlíte si všetko. Pochopíte povahu pisateľky — a pochybnosti a rozpaky sa celkom stratia.

ČASŤ PRVÁ

1

Čo si šeptaly staré borovice.

Nad zeleným hájom horelo nebo ako jasný safír.

Zelenými šatami briez, tmavým ihličím borovíc a striebornými listami štíhlych mladých topoľov predieraly sa zlaté šípy slnečných lúčov. Vietor sa opieral do starých pňov, rozkolísal zelené konáriky a šepot hája rozliehal sa široko-ďaleko . . .

Staré borovice šeptaly:

»Viem krásnu rozprávku!«

Belokmenné brezy im prisviedčaly:

»Aj my ju vieme!«

»My nevieme rozprávku! My vieme skutočnú udalosť!« zvonily mladé, štíhle topole striebornými listami.

»Naozajstnú udalosť, krásnu ako rozprávka! Vyrozprávajme ju!« šeptaly borovice, brezy a topole odrazu.

Vtáčik začvirikal v húšťave:

»Udalosť! Staré borovice nám vyrozprávajú krásnu, pravdivú udalosť. Počúvajte!«

Borovice rozprávaly tíško, ale tak zreteľne a jasno, že mladé dievča, ktoré sedelo pod jednou z nich, počulo všetko, slovo od slova:

»Žil raz na svete mladý človek so zlatým srdcom. Bol krásny

ako slnce, veľmi šľachetný a láskavý. Boril sa životom s krásnym heslom: „Poctivosť a práca!"

A bola raz dievčina, nežná ako kvet mimózy, čistá ako holubička, miláčik rodiny.

Stretli sa, zaľúbili sa a sobrali sa.

Ach, aký to bol život! Aké šťastie! Také šťastie býva len v rozprávkach. Ale život je nie rozprávka, preto také šťastie nemôže dlho trvať...

Január. Chumelica zúrila. Fujavica krúžila nad mestom. Ľudia sa ponáhľali do kostola, lebo bola nedeľa. Šťastným manželom sa narodilo dieťatko, malá, milučká dcérka so živými, sivými očkami.

Pri kolíske sa sišly štyri dobré víly, — nie, neboly to víly, ale štyri milé dievčiny, tety dieťatka, rodné sestry jeho mamičky, ktorá v susednej izbe ležala na smrteľnej posteli.

»Akú neobyčajnú tváričku má dieťa!« povedala najstaršia teta Júlia, ktorá vídavala vo všetkom čosi zvláštneho. »Uvidíte, že nebožiatko nebude dlho žiť.«

»Ale, čuš, ty hlúpa!« zakríkla ju sestra Oľga, štíhla, veľká, s belasými očami a milou tvárou. »Dieťa vyžije nám na radosť... A ak sa sestre Nine dačo stane — pritom snížila hlas — vychováme nebožiatko my a nahradíme mu mamičku.«

»Áno, vychováme ju!« súhlasila tretia sestra Líza, okrúhla, tridsaťročná slečna s belasými očami a túžobne sa dívala na dieťatko okuliarmi. »Budem jej matkou.«

»Dnes je nedeľa,« povedala najmladšia Kapitolína, a upierala na dojčiatko veselé kávové oči, ktoré oživovaly nie práve najkrajšiu tvár. »Deti — nedelniatka bývajú šťastné.«

»Dievčatko bude šťastné! Musí byť šťastné!« prízvukovaly aj ostatné.

Ale odrazu sa im všetkým zdalo, že sa k nim blíži ktosi ťah-

ký, priezračný. Zastal pri kolíske. Sivá postava, s hlavou zababušenou ako mníška... Sklonila sa k dieťaťu a bozkala ho.

»Sudička!« šepla Júlia, lebo sa prvá spamätala.

»Sudička bozkala dieťa!« opakovala Líza a sklonila hlavu.

Keď ju zdvihla, nevidela už nikoho. Štyri tety boly samy. Sudička ako by sa bola rozplynula vo vzduchu. Ešte vždy stály pri kolíske a dívaly sa na dieťatko, ležiace s otvorenými očkami. Čudné! Všetkým štyrom sa zdalo, že sa im dojčiatko usmieva, dojčiatko, ktoré nemalo ešte ani šesť hodín...

»Neobyčajné dieťa!« šeptaly.

Zrazu zastenala fujavica a škripľavé zvuky ich vytrhly z rozmýšľania.

»Ako zavýja vietor!« povedala Lína! Počujete, čo tam stvára za oblokmi?«

Ale nebol to vietor, ani chumelica. Všetky sa mýlily.

Na prahu stál bledý človek s divými, vyjasnenými očami. Z hrudi mu vychádzaly nesúvislé výkriky:

»Chytro... chytro... k nej... k mojej Nine... umiera...!«

*

Nežná, dobrá duša Niny Voronskej odletela tej noci do neba... Malá Ľudka osirela...

To si šeptaly staré borovice a ich tichý, zvučný hlas niesol sa ďaleko-široko.

2

Krásny princ na somárikovi.

»Ľudka, Ľudka naša! Kvietoček drahý! Kde si? Ozvi sa nám, milá!«

Ozvať sa, či neozvať? Prižmúrila som oči a preťahovala som sa ako mačiatko. Vzduch voňal živicou. Teta Líza, ktorá žila u nás, vždy vravievala, že je to veľmi zdravá vôňa. Prečo by som sa jej teda nenadýchala do sýtosti? V zelenej hore sa mi veľmi páčilo! Zdalo sa mi, že som zakliatou princeznou z tetinej rozprávky a ohromné stromy čarodejníkmi, čo ma zakliali... Prečo by som sa teda vracala domov?

»Ľudka! Ľudka naša! Kvietoček!« zasa som začula zvučný hlas.

Dobre som vedela, kto ma volá. Gruša, moja pestúnka.

»Nech si len kričí, dokedy chce!« povedala som si v duchu.

Nemala som pestúnku rada. Oči jej hľadely tak nevľúdne zo zlej, cigánskej tváre. Bola zlostná a nikdy sa so mnou nepoihrala, nikdy mi nerozprávala krásne rozprávky, ako teta Líza. Najradšej si ma vyparádila ako bábiku a chodievala so mnou do veľkého cársko-selského parku neďaleko nášho domu, kde bolo prekrásne jazierko s bielymi labuťami. Sadla si s ostatný-

mi pestúnkami na lavičku a mňa nechala behať sem a ta, a mala som ešte len štyri roky.

»Naša Ľudmilka je najkrajšie oblečená!« vychvaľovala sa a prezerala si pohŕdavo ostatné deti v obyčajných šatočkách.

Pestúnky celkom ozelenely v zlosti a Gruša pokračovala:

»A krásna je ako obrázok.«

Ale to už ani jedna pestúnka nedopustila. Nemohly odškriepiť, že som prepychove vyparádená, ale videly, že mám nos dohora a hrubé pery.

»Len pomaly, Gruška! Pekný obrázok! Ale skôr chlapec ako dievčatko!«

Pestúnka sa urazila a nastala hádka. Vtedy som obyčajne spadla a rozbila si nos alebo koleno do krvi. Potom sa na mňa sosypaly pestúnkine výčitky, dohováračky a niekedy aj nádavky. Rozplakala som sa, lebo som cítila, že mi krivdí. Rada sa so mnou chvastala, vždy si ma vyobliekala, aby sa mohla popýšiť. Takú pestúnku som nemohla mať rada a vždy, s veľkým potešením, som jej ušla.

»Ľudka, Ľudka moja! Môj cukríček!« ozval sa zasa pestúnkin hlas. Mám sa ozvať?

Nie, ani za celý svet! Kto vie, kedy sa mi podarí zabehnúť do tohoto krásneho kútika? . . .

S rozkošou som sa váľala v mäkkej tráve.

Pestúnkin hlas sa ozýval hneď z diaľky, hneď z blízka. Iste ma hľadala v horičke za našou záhradou, kam mi zakázali chodievať. Zakázali mi a jednako som ta často chodievala. Veď prečo by aj nie! Vedela som, že ma zato nikto nikdy nepotresce. A celkom som nedbala, že sa pestúnka nazlostí. Veď som bola doma maznáčikom všetkých.

Ešte chvíľku som počula hlas hľadajúcej pestúnky, potom všetko zatíchlo. Možno ma šla hľadať do záhrady. Bola som veľmi rada. Zasa môžem snívať a snuvať si najmilšie sníčky...

Najradšej som snívala, že som princeznou. Nikdy som nechcela byť nikým iným, len princeznou z tetinej rozprávky. A vysoké stromy dookola boli zlí čarodejníci, ktorí ma zakliali svojimi čarami a držali v zajatí. Ale vedela som, že sa vyslobodím, ak len nájdem začarovaný meč. Pozorne som sa obzerala dookola a usilovne som ho hľadala. Sláva! Sláva, našla som čarovný paloš!

V suchej tráve som zazrela dlhú, hrubú, hrčovitú palicu. Chytila som ju obidvoma rukami a zdvihla som ju nad hlavu. Teraz, s takýmto palošom veru premôžem zlých čarodejníkov!

Fantázia mi maľovala nové a nové obrazy. Obri-čarodejníci sa mi klaňali a volali úctive: »Nech žije krásna princezná so zázračným mečom!«

Premohla som všetky čary. Obrovskí čarodejníci sa rozstupovali predo mnou a ja som kráčala vážne a dôstojne medzi nimi. Vedela som, že ma pod horou očakáva krásny princ. Prišiel ma oslobodiť, ale došiel trochu neskoro. Už som sa sama zmocnila čarovného meča. Nepošťastilo sa mu premôcť zlých čarodejníkov, sama som zvíťazila nad nimi.

Zatínala som mečom nad hlavou a pomaly som vychádzala z hory.

»Cha, cha, cha! Aké smiešne dievčatko! Pozri, Saveljev!« začula som za chrbtom.

Obzrela som sa a zastala som s otvorenými ústami.

Predomnou stál krásny princ. Mal čisté, ako hviezdy jasné oči a zlaté kučeravé vlásky mu padaly na plecia. Čudné bolo len, že si prišiel za princeznou na — somárikovi. Na skutočnom, živom somárikovi s dlhými ušami a smiešnym pohľadom, s pohľadom opravdivého, hlúpeho somárika.

Krásny princ sedel na somárikovi, ktorého viedol za uzdu vysoký, ohorený človek vo vojenskom kabáte.

Nevdojak ma zarazilo, keď som videla, že princ sedí na chutnom somárikovi.

»Krásny princ,« oslovila som ho, »trošku ste sa oneskorili. Oslobodila som sa už čarovným palošom.«

Jazdec a vojak sa rozosmiali, ako by ich bol niekto pošteklil. Nechápala som, čo im bolo smiešne. Doteraz som o princoch a vojakoch smýšľala vždy len najlepšie.

K ich smiechu sa pridaly mocné, hlasné zvuky, ako by boli v blízkosti trúbili na hlásnej trúbe. Bože môj! Čo je to?

»Iá! Iá! Iá! Iáá!«

Somár hýkal.

Nebála som sa ničoho na svete, okrem žiab a boba. Ale, keď som počula tieto hrozné zvuky, rozplakala som sa.

»Iá! Iá! Iá!« zasa zahýkal somárik.

»Ach, ach, ach, ach!« bedákala som v kŕčovitom plači.

Hlava sa mi krútila a krásny princ sa mi zmenšoval pred očami. Konečne bol z neho celkom maličký chlapček. Keď som si už myslela, že sa zbláznim strachom, spustil sa odrazu s neba prudký lejak. Už dávno sa valily oblaky, ale snuvala som si sníčky a nevenovala som im pozornosti.

»Dievčatko, zmokneš!« prihovoril sa mi princ a nahol sa ku mne zo sedla. »Poď, sadni si sem ku mne. Viem, že bývaš neďaleko parku v kapitánskom dome. Strýc Voronský ti je otecko. Odveziem ťa domov. Saveljev, posaď dievčatko ku mne do sedla!«

Zdvihly ma mocné ruky a opatrne spustili somárikovi na chrbát. Somárik už medzitým prestal hýkať, lebo tiež zacítil chladné dažďové kvapky. Okolo pása sa mi ovily malé rúčky.

»Drž sa ma!« začula som zvučný hlások.

Obidvoch nás zahalil hrubý vojenský kabát. Pod kabátom bolo tma, ale príjemne. Nepremoklo podeň. Hlávka malého prin-

ca sa mi skláňala na plece. Nevidela som mu do tváre, len zlaté kučeravé vlásky sa mi dotýkaly líc.

Somárik si vážne vykračoval. Zrazu som pocítila ustatosť vo všetkých údoch, v slabých údoch krehkého, útleho dievčatka. Spánok mi zavieral oči... Už v polosne som začula, ako mi krásny princ vysvetľuje, že je nie princom, že sa volá Vovo Vesmand, že býva, ako my, v Cárskom Sele, že je synom nášho suseda, veliteľa strelcov, že... že...

Viac som sa nedozvedela, lebo som zaspala sladkým spánkom, akým spávame v zlatej mladosti.

3

Slniečko.

Zobudila ma vrava.

»Ako ste mohli nechať dieťa samé v hore! Ako ste to len mohli!« vravela prísne teta Líza kdesi celkom blízko mojej postielky.

»Človek ani neuzrie takého zbojníka!« odpovedala mrzute pestúnka Gruša.

»Ako sa to vyjadrujete o Ľudke!« hnevala sa teta. »Počkajte, poviem to pánovi a hneď vyletíte od nás . . .«

»Pôjdem, ak chcete, aj hneď! A rada! . . . Na takom mieste mi nezáleží!« kričala Gruša a triasla sa hnevom.

»Nie, naozaj, s vami tu nevydržím!« odpovedala jej teta trošku miernejšie. »Zabalte si veci a môžete ísť hneď. Aby som vás o hodinu už nevidela! Utrápili by ste nám toto nebožiatko!«

Po týchto slovách teta buchla dvermi a vyšla z izby.

Otvorila som oči.

Bol večer. V izbe bolo husté šero. Spala som teda celé poobedie, od tých čias, ako ma doviezli na somárikovi. Pestúnka sa hrabala v kúte v svojej truhle. Balila si veci. Keď začula, že som sa pohla, pribehla ku mne s tvárou, červenou ako ruža, a vravela mi tlmeno, sipiacim hlasom, aby ju teta nepočula:

»Raduj sa, dieťa... Vyhnali ti pestúnku... Gruša im nebola dosť dobrá, nájdu si inú... Nech si len hľadajú, pľujem im na službu!... Ale nemysli si, moja milá, že si polepšíš,« dodala so zlým úsmevom. »A ja idem hneď teraz... Je už tma, príde bobo... uvidíš, že si príde pre teba...«

Cigánske oči jej horely ako dva uhlíky, biele zuby sa jagaly za červenými perami.

»Nestraš ma, zlá Gruša! Nesmieš ma strašiť!« kričala som schválne nahlas, aby ma teta počula a prišla. »Keď ťa vyhnali, teda si choď!«

»Pôjdem, neboj sa, len nekrič,« sipela Gruša, »už aj idem a miesto mňa príde bobo. Iste príde! Počuješ, už kráča chodbou...«

A aby ma ešte väčšmi naľakala, chytro vybehla z izby.

Osamela som.

Zbadala som, že Gruša zastala pri dverách, lebo čakala, že ju zavolám nazad. Ale veru nie! Nie, ani za celý svet! Nech si ide! Budem radšej sama, ale Grušu nezavolám...

Ani trošku som ju neľutovala. Naopak, tešila som sa, že odišla a že už nikdy neuvidím jej zlú, cigánsku tvár a ostré, ligotavé zuby.

Keď odišla, radostne som si vzdychla a čakala som, že príde teta Líza. Iste príde hneď... sadne si na pelasť, prežehná ma a bozká...

Ale veru nechodila. Na chodbe bolo ešte vždy ticho.

Podoprela som sa o lakeť a kričala som:

»Teta Líza!« Všetky štyri tety som zo zvyku volala aj krstným menom.

Ale nikto mi neodpovedal. Teta šla iste do kuchyne poradiť sa s kuchárkou Mášou o zajtrajšom obede.

»Teta Líza!« Volala som ju ešte hlasnejšie.

Darmo. Nikto ma nepočul, nik sa mi neozval, nik neprišiel.

Odrazu som sa začala báť. »Uvidíš, že si bobo príde pre teba!« znely mi v ušiach pestúnkine slová.

Ak teda naozaj príde?

Triasla som sa strachom.

Nevedela som, kto je „bobo", ale predstavovala som si ho, ako čosi strašného. Ako malú, živú guľku, ktorá sa zrazu vovalí ku mne do izby, zaškľabí sa na mňa, zachytí sa perinky, visiacej až po zem a vyškriabe sa mi do postele...

Už som ho v duchu videla, skríkla som a chytro som sa schovala pod perinu. Ležala som skrútená do klbka so skrčenými nohami. Bála som sa pohnúť, a celkom spotená triasla som sa v strachu s vysušenými perami a hrôzou vypleštenými očami. V ušiach mi zvonilo, ale jednako som zbadala, že sa v chodbe ozývajú kroky. Ľahké, skoro celkom tiché, prichádzajú vždy bližšie a bližšie... Triasla som sa na celom tele... zuby mi drkotaly. Mala som také suché ústa, že som skoro ani dýchať nemohla. Jazyk som mala ťažký, taký ťažký, že som ním nemohla ani pohnúť, teda som nemohla kričať...

Kroky zastaly pri postieľke... Zdalo sa mi, že perinka spadla na zem, že sa bobo bude môcť ľahko vyškriabať ku mne na postieľku. Cítila som, že mi ktosi sťahuje s hlavy perinku, celkom opatrne, pomaličky ale vytrvale.

»Ach!« skríkla som konečne a prudko som vyskočila.

Pred postieľkou nestál bobo ale moje »Slniečko«...

Stál predo mnou mladý, vysoký, krásny, s čiernymi fúzami v ohorenej tvári, s kučeravými čiernymi vlasmi nad vysokým čelom, ktoré bolo biele do poly, pokiaľ ho kryla vojenská čiapka, ale odpoly bolo ohorené ako ostatná tvár. A oči! Aké mal nádherné oči! Boly sivobelasé pod dlhými mihalniciami. Tieto dlhé mihalnice dodávaly oteckovej — Slniečkovej tvári zádumčivý výraz. Zuby mal biele ako najčistejšie mandle.

Prežili ste niekedy radosť, akú cítime, keď sa nám po škaredom, hmlistom dni ukáže slnce? Viete si to predstaviť?

Tak som sa zaradovala, keď som videla pri postieľke milého, dobrého, zlatého otecka, ktorého som volala aj Slniečkom.

Vedela som, že je najlepším, najmilším, najdrahším otcekom na svete. Ale v očiach som mu zbadala nepokoj a starosť.

»Ľudka moja! Dieťa drahé! Čo sa s tebou robí?« spytoval sa ma. Zodvihol ma mocnými rukami a pritisol si ma na prsia.

Prechádzal sa takto so mnou v detskej izbe, usmieval sa mi a bozkával ma.

Ako dobre a sladko som sa mu cítila na rukách! Hladkala som mu vlasy a vyrozprávala som mu všetko o krásnom princovi, o lejaku, o pestúnke Gruši a o bobovi, pričom mi rozbúrená fantázia našeptávala aj to, čoho naozaj nebolo. Dozvedel sa teda, že som videla boba, že sa mi vyškriabal na posteľ po spadnutej perinke.

Vypočul ma pokojne, ale potom sa so smutným výrazom obrátil k tete, ktorá práve prišla do izby:

»Milá Líza! Koľko ráz som ťa už prosil, aby si nenechávala dieťa samé. Ľudka sa veľmi často rozčúli, vieš, aké má slabé nervy. Samota jej škodí.« A zasa ma tešil láskavým, nežným hlasom, ako to len on vie:

»Uspokoj sa, dieťatko! Boba niet! Vymysleli ho len hlúpi a nevedomí ľudia. Neboj sa, moja maličká. No, pýtaj si voľačo, aby si sa potešila a uspokojila. Všetko ti dám.«

»Čo by som tak chcela? Ach, chcela by som mnoho, veľmi mnoho. Najsamprv by som chcela dnes spať v tvojej posteli, otecko. Potom chcem poníka a vysoký nekrytý kočík, taký vysoký, aby ľudia museli dvíhať hlavy, keby ma chceli vidieť, ako si v ňom sedím, sťa kráľovná na tróne... Potom chcem sladké maslové kúsky so smotanou od Kočkurova a mnoho iných dobrých vecí.«

»Všetko, všetko dostaneš!« povedal mi Slniečko láskave, »Len sa mi už uspokoj, zlato moje.«

Zabudla som na boba a na zlú pestúnku. Bola som šťastná na oteckových prsiach. Objímala som ho a túlila som sa k nemu vždy tuhšie a tuhšie.

Už som zaspávala, keď som zbadala, že si ma otecko zakrútil do belasej hodvábnej prikrývky a že si ma nesie do spálne na konci dlhej chodby. Horela tam lampôčka pod ikonou a pri stene stála široká, mäkká posteľ. Oblokom bolo počuť smutné šumenie lístia v parku.

Slniečko ma zľahka uložil do postele. Hneď som tuho zaspala.

4

Detský bál.

Prešiel mesiac. Zelené egreše nám v záhrade sčervenaly. Boly ako krv a teta Líza varila z nich lekvár v záhradnej kuchyni. Miesto Gruši ma teraz opatrovala dobrá, mladá Duňa, sestra červenolícej kuchárky Máši.

Bol horúci deň. Muchy a včely bzučaly a poletovaly nad rozpáleným sporákom, pri ktorom sa pachtila rozhorúčená teta so spoteným, ligotavým čelom. Čakala som na kyslastú penu, ktorú mi vždy dávala. Sedela som neďaleko, hrala som sa s najmilšou bábikou Uľkou a pozorovala som pritom lenivé pohyby pánbožkovej kravičky na lopúchovom liste.

Odrazu sa zpoza plota ozvaly neznáme zvuky. Akési tiché erdžanie.

Nebol to hlas nášho koňa, ale akéhosi celkom iného, menšieho koníka.

Hneď som zabudla na chutnú penu a na pánbožkovu kravičku a rozbehla som sa na terasu, odkiaľ som mohla sbehnúť ku bráne. Ale najprv som kukla na dvor oblokom z terasy a srdce sa mi divo rozbúchalo. Nezdržala som sa už, vybehla som chytro na dvor a kričalal som:

»Poník! Poník! Aký je krásny! Aký milý!«

Brnavý, štíhly, ale mocný koník bol zapriahnutý do vysokého, nekrytého vozíka. Srsť sa mu ligotala a veľké oči žiarily. Na prednom sedadle sedel otecko a držal v jednej ruke bič a v druhej opraty. Usmieval sa milým, krásnym úsmevom. Nikto iný sa nevedel tak smiať.

»No, Ľudka naša, spokojná si s darčekom?« spýtal sa ma.

»Naozaj je koník a kočík môj? Mne ich daruješ? Ach!«

Bola som taká rozčúlená a prekvapená, že som sa celkom zabudla poďakovať. Zaťala som päste, skákala som a radovala som sa ako divá. Nevedela som, čo robím.

»Si spokojná?« spýtal sa ma otecko ešte raz a milo sa mi usmieval.

Soskočil s kočíka. Hodila som sa mu okolo hrdla a bozkávala som ho.

»Dobrý, drahý otecko! Ani nevieš, ako ťa rada, otecko Aljoša!«

»Oteckom Aljošom« som volávala otca v najblaženejších chvíľach.

»No, no, kvietok môj,« odtískal ma otecko. »Choď a popros tetu Lízu, aby ťa pekne obliekla. Pôjdeme do Pavlovska na tanec.«

Ako opitá radosťou ponáhľala som sa do domu.

»Oblečte ma! Chytro, chytro ma oblečte! Duňa! Duňka!« kričala som už cestou.

Teta Líza prestala variť lekvár a pribehla zo záhrady na môj krik. Duňa bežala z kuchyne a za ňou Máša. Všetky maly so mnou robotu. Umývaly ma, česaly, obliekaly. Keď urobily z jednoduchej Ľudky v domácich plátených šatočkách vyparádenú slečnu v záplave čipiek a hodvábnych stužiek, teta mi spravila krížik na čelo a viedla ma pred dom. Tam ma už čakal otecko. Biela vojenská blúza sa mu len tak jagala a na nej svietily gombíky. Bol starostlivo učesaný a všetko sa na ňom ligotalo.

»Aký si krásny, otecko!« povedala som a obzerala som si ho.

»Ach, ty moje kozliatko!« zasmial sa a posadil ma do vozíka.

Sbehly sa k nám všetky deti zo dvora a dívaly sa na mňa s otvorenými ústami. Boly to zväčša deti vojenských sluhov, ktorí tu bývali. Tešilo ma, že ma tak obdivujú, že mi až závidia, ale jednako ma len mrzelo, že som taká vyparádená a že sa veziem na »vlastnom koči,« a ony sú bosé a v roztrhaných košielkach... Ale toto dobré hnutie trvalo len chvíľočku. Hneď som si pomyslela, ako obyčajne, že som urodzenou princeznou a tí bedári, mojimi sluhmi. Zdvihla som pyšno hlavu a rástla som vo vlastných očiach, ďakovala som kývaním malým poddaným za pozdravy a nezbadala som, že sa mi vôbec nepozdravovali.

Koník sa pohol a o chvíľku sme už boli ďaleko od detí.

— —

»Voronský s dcérkou! Aké krásne dieťa,« začula som už na prahu dvorany v Pavlovsku, plnej detí a dospelých hostí.

»Pravdaže!« odpovedal iný hlas. »Vyparádili ju ako bábu — nemôže byť mrzká. Ale pozrite tamto Lilu. Aká je chutnučká! Nezaprie, že je rodená aristokratka...«

Nemala som času presvedčiť sa, kto to hovoril, lebo sme s oteckom už aj vchádzali do dvorany.

Na estráde hrala hudba. Akýsi človek s dlhými fúzami mával paličkou hore, dolu, vpravo, vľavo, práve pred nosmi hudobníkov. Veľmi som ich ľutovala, lebo som sa bála, že ich fuzáň nabije. Už som to chcela povedať oteckovi, ale vtom pribehlo k nám, veselo poskakujúc, štíhle dievčatko, s vlasmi červenými ako oheň, a s nahými kolenami — mala len ponožky — v ľahkej anglickej blúzke. Poklonila sa oteckovi a povedala:

»Zdrávstvujte, mansieur*) Voronský! Otecko ma poslal, aby som vás privítala.

---

* Monsieur = pán (po francúzsky).

»Ach, Lila! Rád som, že vás vidím! Pozrite, prišla aj moja dcérka. Soznámte sa,« odpovedal otecko.

Červenovlasé dievčatko sa skoro ani nepozrelo na mňa. Mohlo mať asi sedem alebo osem rokov, ale vystupovalo ako dáma.

Ani trošku sa mi nepáčila. Bola mi protivná tá nadutá tvár, anglická blúza a nahé kolená. Preto mi nebolo príjemné, že sa otecko s ňou shováral tak láskavo.

»Veď sme sa ešte ani poriadne nepozdravili, Lila,« povedal jej, »dovolíte, aby som vás bozkal?«

Je to možné? Počujem dobre?

Slniečko chce bozkať cudzie dievča! Nie! Nie! To sa nesmie stať! Či nevie, že si smie mať rád len a len Ľudku?

Prv ako sa stihol skloniť ku červenej hlavičke, priskočila som k nemu s krikom:

»Nie! Nesmieš, otecko!«

Ktosi sa mi za chrbtom nahlas rozosmial.

»Krásne ju tie tety vychovávajú! Naozaj!« začula som zblízka štipľavú poznámku.

»Je sirota! To už tak býva! . . . Bez matky to nejde inakšie!« odpovedal iný, dobre známy hlas.

Obzrela som sa a videla som chuducku starenku s lorňónom z korytnačiny na očiach.

Nedbala som na oteckove varovné pohľady, rozbehla som sa drobnými krokmi k starene, bezočivo som si premerala pohľadom a povedala som jej:

»Cigánite! Nie som sirota! Mám Slniečko, mám tetu Lízu a dobré tety Oľu, Línu a Juľku . . . A vy nemáte!«

Vravela som to pevným hlasom, ale v očiach som mala slzy.

Otecka to zarazilo. Pristúpil k starenke s lorňónom, poklonil sa jej a ospravedlňoval sa.

Potom sa obrátil ku mne:

»Ľudka, duša moja, čo si to spravila?«

»Prečo je taká zlá!« odsekla som mu nahlas. Všetci ma počuli.

Ešte som chcela čosi povedať, ale vtom sa zjavil ako jasný prízrak predo mnou chlapec so zlatými, kučeravými vlasmi.

»Krásny princ, aj vy ste tu?« oslovila som ho a hľadela som naň prekvapená.

»Áno, krásna princezná!«

A Vovo Vesmand sa mi smiešne poklonil a povedal veselo:

»Chceš, budem ti gavalierom?«

»Vovo! Vovo!« kričala červenovlasá Lila bežiac okolo nás, »poď so mnou tancovať.«

Už bolo neskoro. Chytili sme sa za ruky a už sme tancovali — ja s krásnym princom. Ale beda! Aký to bol tanec! Namáhala som sa, ako som len vedela a nedokázala som tancovať do taktu a udržať sa v kole. Ostatné páriky vrtely sa okolo nás a vznášaly sa ako motýle. Ale my sme sa nemohli ani hnúť s miesta a každú chvíľu sa niekto buchol do nás. Konečne Vovo stratil trpezlivosť, zastal so mnou prostred dvorany, potriasol dlhými kučeravými vlasmi, dupol nohou a povedal:

»Nie! S tebou mi to naozaj nejde! . . . Lila, Lila, poď so mnou tancovať! Moja dáma mi je primalá.«

Lila sa zvučne rozosmiala a hľadela na mňa víťazne.

Urazila som sa a skoro som sa v zlosti rozplakala. Obzrela som sa, hľadala som otecka. Ani si ma nevšimol pohrúžený do rozhovoru s vysokým vojenským hodnostárom. Hudba hrala, deti tancovaly. Keď som sa pohla, zavadzala som tancujúcim a bola som v stálom nebezpečenstve, že ma shodia. Hlava sa mi krútila, nohy sa mi podlamovaly a pred očami sa mi robily tmavé kruhy. Zrazu som pocítila na pleci čiusi ruku.

»Dievčatko, zle ti je?«

Predo mnou stál bledý, asi osemročný chlapček s vysokým

čelom a riedkymi vlasmi. Díval sa na mňa pozorne a vľúdne rozumnými očami.

»Chcem ísť k oteckovi,« povedala som mu hrdo.

»Dovediem ťa k nemu,« ponúkol sa mi chlapec.

Chytili sme sa za ruky a predierali sme sa v tú stranu, kde sa otecko rozprával s generálom.

»Doviedol som vám dcérku, Alexej Alexandrovič,« povedal môj sprievodca.

»Ďakujem ti, Kóľa,« odpovedal mu otecko, zasa sa obrátil ku generálovi a ďalej sa s ním rozprával:

»Áno... Brat mi písal, ako vojaci radi uvítali prímerie... Potrebovali si už veru oddýchnuť...

»Písal aj o Skobelevovi?«

»Pravdaže, veď slúži v jeho oddiele.«

»A nemyslíte, že čoskoro aj vás zavolajú?« spýtal sa generál hľadiac na otecka. »Musíte sa prichystať, potrebujú veľmi mnoho vojenských inžinierov...«

Otecko pozrel tajne na mňa.

»Prosím vás,« povedal tíško, »nerozprávajte pred ňou. Má slabé nervy, ľahko sa rozčúli...«

Ale ja som všetko porozumela a vedela som, že je reč o vojne s Turkami. Často sa u nás doma o nej shovárali. Otecko usilovne sledoval všetky pohyby „činnej armády" a zaujímalo ho všetko, čo sa dialo na bojišti.

»Neboj sa, Ľudka moja,« pohladkal ma generál. »Otecka ti nevezmú na vojnu.«

»Viem, že mi ho nevezmú.«

»Prečo?« zasmial sa.

»Lebo nechcem, aby ho vzali!« odpovedala som mu a zdvihla som pyšne hlavu.

Všetci sa smiali, otecko, generál aj chudý chlapec, ktorý ma doviedol k oteckovi.

»A ja by som tak šiel rád na vojnu!« ozval sa pri nás Vovo Vesmand, držiac sa s Lilou za ruku.

»Najradšej by som bol husárom!« dodal blýskajúc živými, rozžiarenými očami.

»To sa mi páči! Junák si!« pochválil ho generál.

Potom si všimol slabého chlapčeka s múdrymi očkami a obrátil sa k nemu:

»Aj ty budeš husárom?«

»Nebudem husárom . . . chcem byť učiteľom,« povedal chlapec a zamyslel sa.

»Učiteľom! Učiteľom!« vysmievali ho Vovo a Lila. »Chce byť učiteľom a nič nevie . . .«

»Cigánite — viem!« bránil sa chlapec.

»Nevaďte sa, deti,« napomenul ich otecko. »Ale treba sa nám poberať. Poďme, Ľudka moja,« povedal a podával generálovi ruku.

»Do videnia, strýčko Voronský. Príďte zasa raz k nám a doveďte aj Ľudku,« lúčil sa Vovo, dívajúc sa na mňa nedbalo.

»Au revoir, monsieur!«*) poklonila sa mu červenovlasá Lila.

»Kóľa, poď, ak chceš, s nami! Odveziem ťa, veď sme susedia!« pozval otecko môjho nového známeho.

»Ďakujem pekne, idem,« odpovedal chudý chlapček a zaradoval sa.

»Kóľa Čerský býva so strýcom u nás vo dvore,« vysvetľoval mi otecko. »Je to dobrý chlapček. Nie je taký šaľo ako Vovo a jeho sesternica Lila. Ak chceš, môže k nám chodievať a hrať sa s tebou. Áno?«

»Áno,« odpovedala som radostne.

---

*) Do videnia, pane.

Doteraz som sa ešte nikdy nehrala s deťmi. Ani otecko ani teta Líza mi nedovoľovali chodiť medzi deti, aby mi to nepôsobilo zle na slabý organizmus. Kóľa Čerský bol prvý, s ktorým sa mi dovolili hrať.

Vo vozíku som si sadla k oteckovi. Kóľa si sadol oproti nám, oprel si ruky o kolená a díval sa na nás zbožne. Leteli sme pavlovským parkom k Cárskemu Selu.

5

Škriatok.

Dva supy sa vznášaly pod oblakmi... Odrazu jeden z nich napadol zobákom druhého a srazil ho do hĺbky... Víťaz sa dvíhal k bielym oblakom, ako by sa bol rozletel až k samému slncu.

So záujmom som sa dívala, aké úsilie vynaložil ďobnutý vták, aby sa udržal na krídlach. Ani jeden jeho pohyb neušiel môjmu bystrému zraku. Oblok do záhrady bol otvorený. Ním vnikala do izby vôňa rozkvitnutých šípkových ruží, ktoré rástly na podstení. Biele obláčky plávaly nebom chytro, veľmi chytro... Hnevala som sa, že sa tak ponáhľajú. Aj na supov som sa hnevala, prečo sa perú, keď môžu žiť v pokoji... Aj na šípkové ruže som sa hnevala, že tak tuho voňajú, a niektoré kvety nevoňajú vôbec... A najväčšmi ma mrzelo, že sa musím modliť... Stála som v rohu jedálne pod obrazom Spasiteľa. Pri mne stála teta Líza v pohodlnom vigane, nachytro učesaná, ako za rána. Utierala si okuliare a vravela mi:

»Modli sa, Ľudka: Dobrý Pane Bože, ochraňuj mi otecka...«

Mrzuto som pozrela na tetu. Jej milá tvár zdala sa ešte prívetivejšou bez okuliarov. Čisté belasé oči dívaly sa na mňa láskave a vľúdne. Myslela si, že som dobre nerozumela, čo mi vravela a povedala ešte raz:

»Dobrý Pane Bože, ochraňuj mi otecka . . . No, vrav, Ľudka, prečo čušíš?«

Čušala som. Bola som mrzutá už od rána, ako som vstala, nevedela som sa premôcť. Ako by mi šeptal akýsi škriatok vo mne — ktorého som dobre poznala —: »Netreba sa ti modliť. Načo by si sa modlila? Modlením sa nestaneš lepšia ani múdrejšia . . .«

A teta ma karhala:

»Hanbi sa, Ľudka! Také veľké dievča — nechce sa modliť.«

Zanovite som čušala a dívala som sa zakaleným pohľadom do obloka. Supy už dávno prestaly zápasiť, ale oblaky plávaly práve tak chytro, ba vari ešte chytrejšie. Protivné oblaky, prečo nezastanú? A protivné šípkové ruže! Jedáleň bola plná vône.

Protivná vôňa!

Teta opakovala vyzvanie k modlitbe, už nie láskavo, ako predtým, ale prísne:

»Ľudka, začneš už, či nie?«

Huncútsky škriatok sa ma držal mocnými rukami. Zlosť vo mne vrela. Ako? Takým tónom sa opovažujú hovoriť so mnou, s maznáčikom celej rodiny?

»Nechcem a nebudem sa modliť!« kričala som a dupkala.

»Ako sa opovažuješ takto hovoriť?« spýtala sa teta zvýšeným hlasom. »Hneď sa modli!«

»Nechcem! Nebudem! Nechcem! Si zlá, zlá si, teta Líza!« kričala som červená ako rak.

»Nechcem, aby si sa modlila za mňa, ale za otecka sa pomodli! Musíš sa pomodliť zaňho!«

»Nepomodlím!« zašomrala som si popod nos a ukradomky som pokukovala po tete, aby som videla, ako moje slová pôsobia na ňu.

Stiahla obočie nad jasno belasými očami, z ktorých teraz celkom zmizol láskavý výraz.

»Hneď sa pomodli za otecka!«

»Nepomodlím!«

»Tak ho nemáš rada!« povedala teta výčitavo. »Nemáš ho rada? Odpovedz mi!«

Nemohla som neodpovedať na priamu otázku. V duchu som videla oteckovu vysokú, mohutnú postavu s krásnou tvárou a dobrými očami. A srdiečko mi prekypovalo citom nekonečnej, vrúcnej lásky, ktorá ma hriala, ale zároveň dusila.

Ale pohľad na tetinu nahnevanú tvár vyzval nový útok huncútskeho škriatka.

»Nemáš rada otecka?« spýtala sa teta ešte raz a stala si celkom blízko ku mne. »Nemáš ho rada?«

Jej pohľad mi prenikal až na dno duše. Ako by jej z očí boly vychádzaly ostré ihly a bolestne ma pichaly. Chcelo sa mi zaplakať, pritúliť sa jej prsiam a kričať: »Milujem, milujem otecka! Milujem aj teba, drahá, dobrá teta!«

Ale škriatok vo mne šeptal zasa:

„Nepoddaj sa! Vždy si čosi vymýšľajú. Chcú, aby si sa modlila!"

Zdvihla som hlavu a skríkla som, hľadiac tete vyzývavo do očí:

»Nemám ho rada! Choď preč odo mňa! Nikoho nemám rada! Ani otecka nemám rada! Nechcem vás! Ste zlí, zlí! Všetci ste zlí!«

»Ach!« vzdychla si teta a zakryla si rukou tvár.

Potom ma chytila za plece a povedala mi so slzami v očiach:

»Ach, škaredé, zlé dievčatisko!... Vieš, čo si teraz povedala?... Pros Pána Boha na kolenách, aby sa nerozhneval a nevzal ti otecka!«

Odvrátila sa odo mňa a vyšla rýchlymi krokmi z jedálne.

Osamela som.

V prvej chvíli som vôbec necítila ľútosť.

Ale už o chvíľku ako by mi bol obrovský kameň zaľahol na prsia, dusil, škrtil a dlávil ma.

Čo som to len vykonala. Otecka som zaprela! Aká som zlá, zlá a nepodarená!

Išla som k obloku, oprela som si hlavu o rám a rozfikala som sa. Vyplakať som sa nemohla. Balván na prsiach mi nedovolil.

Zrazu som pocítila, že sa mi ktosi ľahúčko, celkom ľahúčko dotkol hlavy. Zdvihla som hlavu a videla som pred sebou cudziu, neznámu ženu v sivých šatách, aké nosia mníšky, s hlavou, zahalenou v sivom závoji. Veľké, prenikavé oči dívaly sa na mňa smutne, vyčítave. Uprene sa dívala na mňa, ale ani sa nehla. Pomaličky, pod jej ostrým pohľadom, ako by sa mi bol rozpúšťal kameň, svierajúci mi hruď a slzy mi vystrekly z očí. Cítila som, ako mi odľahlo a bola by som sa už teraz rada, veľmi rada pomodlila... a milovala som nielen otecka a tetu, ale všetkých ľudí na svete a celý, celučičký svet...

Sivá pani sa usmievala láskavo a nežne... Aj ju som mala rada, čo som ju aj len prvý raz videla. Akási teplá, vrúcna, blaživá vlna sa mi rozlievala v duši a rozpálila v nej nekonečnú lásku.

»Teta Líza! Teta Líza!« kričala som. »Poď, drahá teta, pomodlíme sa.«

Ešte som ani neprestala kričať a sivej panej už nebolo. Opierala som sa o oblok a dívala som sa do záhrady.

Záhradným chodníčkom kráčali dvaja dôstojníci. Prvého, vysokého, mocného, černovlasého som hneď poznala. Bol to otecko. Druhý, tiež ohorený, skoro celkom čierny v tvári, zdal sa popri oteckovi trpaslíkom.

Otecko držal v ruke akúsi listinu. Bol bledý v tvári ako ten papier.

Srdce sa mi rozbúchalo zlým tušením. Zasa mi zaľahol na

prsia ťažký kameň, ktorý mi bol predtým odvalil zjav sivej panej.

»Slniečko!« skríkla som a rozbehla som sa na verandu.

Vo dverách som sa stretla s oteckom a s menším vojakom. Prvý raz v živote ma otecko nezodvihol do povetria. Doteraz ma vyzdvihol vždy, keď sme sa stretli. Teraz sa len sklonil ku mne, objal ma a pritisol si ma na prsia.

Srdce mi prudko búchalo... Balvan mi pritískal prsia.

»Otecko — Slniečko, poď, poď sa so mnou prejsť!« volala som ho v poslednej nádeji, že bude jednako len všetko tak, ako bývalo.

Otec čušal a pritískal si ma tuhšie a tuhšie k prsiam. Bolo mi tesno v jeho objatí, skoro mi prišlo zle.

Nad hlavou som začula oteckov hlas, čudný a trasľavý:

»Sľúbte mi, kapitán, že sa mi postaráte o dieťa, ak sa nevrátim. Je mi jedinou radosťou...«

»Nerobte si starosti, urobím všetko,« odpovedal čierny dôstojník a hlas sa mu triasol práve tak ako oteckovi. »Ale iste viem, že sa vrátite zdravý...«

»Vari mi len nechceš odísť, Slniečko moje?«

Otecko mal tvár bielu ako krieda. Oči mal červené a zdalo sa mi, že sa mu v nich ligocú slzy.

»Slzy! Slzy!« skríkla som celkom bez seba, lebo som mu prvý raz v živote videla vlahu v očiach. »Plačeš, Slniečko? Ale prečo? Prečo?«

Pritúlila som sa k nemu, hladkala som mu obidvoma rukami sklonenú tvár a mala som plač na krajíčku.

Ale otecko neplakal. Nikdy, ani predtým, ani potom som mu nevidela v očiach slzy. Ale väčšmi ako plač, bolelo ma, čo som teraz videla. Tvárou mu kŕčovite šklbalo a oči mu ešte väčšmi zčervenaly, keď vravel:

»Vidíš, Ľudka moja, drahé dieťatko, otecko musí odísť...

Hneď musí odísť... Na vojnu... Do Turecka... Bude tam stavať mosty a opevnenia. Rozumieš, maličká? Aby sa naši vojaci ľahšie dostali k Turkom... Buď dobrá a rozumná, srdiečko moje... Poslúchaj tety, počuješ?... Musím odísť hneď... ešte dnes... hneď...«

Len čo vyslovil posledné slovíčko, skríkla som divo a prenikavo:

»Ach! Nepustím ťa! Nesmieš nám odísť! Nechcem, aby si odišiel! Nechcem! Nechcem! Otecko! Drahý otecko! Slniečko moje!«

Rozplakala som sa.

Nepamätám sa už, čo sa potom u nás robilo. Zdalo sa mi, že sa okolo nás rozliala voda, mnoho vody a že sme sa v nej obidvaja topili.

Keď som sa spamätala, ležala som na diváni v otcovskom kabinete, vo veľkej jasnej izbe pri oteckovej spálni, odkiaľ bol výhľad do záhrady. Pri mne kľačala teta Líza a kropila mi sluchy voňavou vodičkou. Dôstojník ani otecko neboli už v izbe.

»Kde je otecko? Kde?« spytovala som sa dychtivo.

Srdce sa mi svieralo úzkosťou a bolesťou. Myslela som si, že už otecka nikdy neuvidím. Ale onedlho sa otecko zjavil. Prišiel do kabinetu v cestovnom kabáte, so šabľou pri boku, obrátil sa k tete a povedal celkom tíško:

»Líza, prosím ťa, pošli mi veci rovno do štábu. Odtiaľ ich pošlú za mnou na front.«

Dlho sme ostali takto v objatí. Zdalo sa mi, že sa nám onedlho nad hlavami nahromadia čierne oblaky, zablysne sa udrie hrom, ktorý nás s oteckom odrazu zabije. Ale nestalo sa tak...

Otecko sa mi vyslobodil z ručičiek a začal ma náruživo bozkávať.

»Moje očičky, moje ústočka! Moje krásne, dlhé mihalnice! Čielko moje zlaté! Spomínajte na mňa! Spomínajte často na otecka!« šeptal prerývaným, dojatým hlasom a neprestával ma bozkávať.

Potom ma vzal na ruky, pritisol k prsiam a povedal tíško tete Líze:

»Dobre mi ju opatruj, Líza!«

»Nestaraj sa, Aljoša, oka s nej nespustím,« odpovedala teta trasľavým hlasom.

Objal ma ešte raz, prežehnal, a zasa ma len začal bozkávať ... Bolo mu ťažko rozlúčiť sa so svojím malým dievčatkom.

»Pán Boh ťa mi ochraňuj, maličká moja!« povedal potom odhodlane. Posadil ma opatrne na diván a pošiel ku dverám.

»Otecko! Otecko! Slniečko! Slniečko! Vráť sa mi! Vráť!« kričala som a dvíhala za ním ruky.

Vrátil sa ešte a kľakol si obratne ako mladý šuhaj k divánu. Pritisol sa ku mne, chytil mi roztrasenými rukami hlavu a bozkával ma zasa dlho-predlho.

Vysoký biely chochol na čiapke sa mu rozkolísal a keď zasa odchádzal odo mňa, cítila som v srdci prázdnotu ... Strašnú prázdnotu ...

Teta Líza ma chytila za ruku a viedla k obloku ... Práve v tej chvíli pohol sa koč zpred brány. Otecko sedel pri neznámom dôstojníkovi a díval sa na nás do obloka. Mal smutnú, veľmi smutnú tvár. Dlho robil kríže vo vzduchu a kýval hlavou ... Ešte chvíľa ... ešte ... a zmizol ... Zdalo sa mi, že sa odrazu zotmilo, že je tma ako v noci ...

Ktosi mi šeptal rovno do ucha:

»Keby si sa bola pekne pomodlila, možno by bol otecko mohol ostať s tebou. Ktože to vie?

»Teta Líza!« skríkla som. »Prosím ťa, poď so mnou do jedálne, chcem sa pomodliť za otecka!«

Teta šla hneď so mnou. Vôňa šípkových ruží rozlievala sa izbou ako vlny. Už mi nebola protivná, skôr ma osviežovala a posilňovala. Kľakly sme si s tetou pod obraz Spasiteľa. Šeptala som celkom tíško:

»Bože dobrý! Láskavý Bože, odpusť mi a ochraňuj otecka, ochraňuj ho, dobrý, láskavý Pánbožko!...«

— —

Boh vyslyšal detskú modlitbu.

Keď sa otecko o rok vrátil, ohorený ani murín, ale krásny ako predtým, skoro som ho nepoznala.

Na ten deň sa veľmi dobre pamätám. Teta bola v záhrade. Dvere s terasy do dvora boly otvorené. Sedela som na terase a obedovala som. Duňa mi práve krájala mäso. Otvorenými dvermi videla som zelené agáty a dubovú aleju v parku. Zrazu sa vo dverách zjavila vysoká postava. Veľký, ohorený človek v starom, zaprášenom kabáte, zacláňal nám telom čistý úsek blankytného neba, košatú aleju a zelené agáty. Chvíľku sa na mňa díval bez slova... zdalo sa mi, že sa mu husto zarastená tvár usmieva akýmsi, mi povedomým úsmevom.

»Ľudka!« ozval sa tíško známy hlas.

Ale čierna, zarastená tvár mi bola ešte vždy akási neznáma.

»Pane na nebesiach! Veď je to náš pán!« skríkla Duňa a v rozčúlení pustila tanier na zem: »Ľudka, Ľudka, otecko ti prišiel!«

Len teraz som naozaj poznala otecka.

»Otecko! Drahý otecko! Slniečko moje!«

A už som mu bola v náručí.

»Poklad môj drahý! Dušička moja! Aký som rád, že som zasa pri tebe, Ľudka moja!« prihováral sa mi nežným, milým hlasom.

A nemala som na hlave miestečka, ktoré by nebol vybozkával.

Bože môj! Ak som bola kedysi v detstve strašne šťastná, bolo to iste vtedy ...

Nikdy nezabudnem na šťastné chvíle, ktoré sme prežili, keď sa otecko vrátil.

DRUHÁ ČASŤ

1

Teta Oľa.

Máj všade rozdával a rozsýpal krásu. Slnce žiarilo. Nebo bolo belasé ako stužka, ktorú mi kúpili na nové šaty. Ach, aké len bolo krásne! Celý život by som sa bola naň dívala!

Mala som stolík pri obloku, pri tom istom, z ktorého som pred štyrmi rokmi pozorovala zápas supov vo vzdušnom priestore, vtedy, keď som sa nechcela modliť. Teraz ma už netreba nútiť na modlenie. Osud ma poriadne poučil, a často si myslievam, že by sa hádam Pán Boh nebol na mňa nahneval a neposlal otecka na vojnu, keby som sa vtedy bola ochotne pomodlila. Otecko sa síce vrátil zdravý — nie ako otecko mojej najlepšej priateľky Lejly, ktorý bol ranený do nohy a chodí len o palici. Ale jednako by bolo bývalo lepšie, keby nebolo vojny a keby otecko bol mohol ostať doma!

Modlím sa rada, ale s učením mám veľké trampoty. Načo ja — osemročné dievčatko — musím vedieť koľko bolo pokolení národa izraelského, načo mám rozoznávať prechodníky a príslovkové určenia?

Teta Líza ustala pri mne, odišla a ja tu sedím nad otvorenou knihou a premýšľam. Dnes príde k nám z mesta teta Oľa a donesie mi nové šaty. Teta Oľa mi šije všetko sama, nedopustí,

aby mi dávali šiť u krajčírky. Aj nové šaty mi ušila. Teta Líza kúpila k nim len stužku, belasú ako nebo. Nádhernú stužku! Vyobliekam sa a pôjdem do Vesmandov oslavovať narodeniny. Je u nich na návšteve aj červenovlasá Lila, ba aj Vovo prišiel z pážacieho sboru v Petrohrade. Včera som ho zazrela. Taký je smiešny v uniforme! ... Len, aby teta Oľa už tu bola! ... Teta Líza ma potom iste nebude už trápiť učením. Odbehnem si k deťom. Príde Lejla, Gríša, Kóľa a možno aj Aňuta ... Ach, keby Aňuta radšej neprišla! Musela by som hneď ísť domov, lebo teta Líza nedovolí hrať sa s ňou. Je veľmi samopašná. Aj Kóľa Čerský tam bude. Mám ho veľmi rada. Nikdy sa nevadí a vždy vie všetko dobre vysvetliť, napríklad, ako sa volá tenktorý kvietok, chrobáčik, pavúčik. Má ešte len dvanásť rokov a už je najlepším žiakom v gymnáziu. Ach, keby tá teta už prišla! Aha, Peter ide komusi otvárať ...

»Peter, Peter, prišla teta?«

»Nie, slečna, mužík*) doniesol orechy na predaj.«

»Orechy? Ani to je nie najhoršie! Rada ich!«

Len keby toho učenia nebolo! Akí boli tí židia nevďační! Mojžiš sa za nich toľko napremýšľal a napracoval a jednako ho nechceli poslúchať a reptali proti nemu. Načo sa len mám učiť o takých zlých ľuďoch? A neboráčik, maličký Izák! Rozplakala som sa, keď som počula, že ho chcel Abrahám obetovať. Uspokojila som sa len, keď som sa dozvedela, že sa všetko dobre skončilo.

»Naučila si sa už všetko, Ľudka?« spýtala sa teta Líza, ktorá sa zrazu zjavila na prahu.

»Čo to ješ dobrého, teta Líza?« spýtala som sa jej, keď som videla, že pohybuje perami.

»Odpovedaj mi, dievčatko, nemáme času,« povedala prísne.

---

*) Mužík = sedliak.

Odula som pery a čušala som.

»Učila si sa náboženstvo?«

Čušala som.

»A ruštinu?«

Ani slova.

»Večer ťa všetko preskúšam, a teraz píš diktát.«

»V takejto horúčosti? Diktát? Teta L-í-í-í-za!« vyhovárala som sa.

Ale bola neúprosná.

Chytila som pero, ktoré hneď zvlhlo v spotených prstoch a čmárala som, ako som vedela.

»Čo to píšeš?« hnevala sa teta. »Povedala som „trúba" a nie „šuba" . . .«

»To je všetko jedno — trúba ako šuba!« odsekla som chladnokrvne.

»A prečo si spravila takú dlhú čiaru na „b"?«

»Rozohnala som sa voľáko . . .«

»Za trest odpíšeš celú stranu,« povedala teta. »Píš!«

Odhodila som pero a rozplakala som sa. Prísna tvár tety Lízy sa hneď udobrila.

»Dievčatko, čo sa s tebou robí?« nahla sa ku mne starostlivo.

Už som neplakala, ale nahlas revala.

Aká som ja len nešťastná! Naozaj nešťastná! A nikto mi neverí, nikto to nechce pochopiť! V takej dusnej horúčave sa mám učiť o nevďačných židoch, čo trápili neboráka Mojžiša! Nie! Budem plakať! Náročky sa rozplačem! Aby ma rozbolela hlava, aby som ochorela! A potom umriem . . . Umriem, aby som sa im pomstila, aby mali smútok . . . Príde kňaz, odslúži panychídu . . . Potom pri kostole vykopú hrobček, položia doň Ľudku a zasypú ju hlinou . . . Kde je Ľudka? Ľudka už nežije! Všetci ma budú ľutovať . . .

Neprestala som nariekať, lebo som vedela, že je otecko nie

doma, že pracuje kdesi vonku — vedie stavbu vojenských budov — a že sa tety nemusím báť. Oprela som si hlavu o stôl a neprestajne som opakovala jedinké slovíčko: »Umriem, umriem, umriem!«

Neplakala som už preto, že sa mám učiť, ale preto, že som sa teraz naozaj ľutovala...

Taká mladá a mám umrieť! Veď ešte nemám ani deväť rokov! Strašné! Strašné!

Teta ma obskakovala s pohárom vody, s hofmanskými kvapkami, s kolínskou vodou. Nevšímala som si ju a neprestajne som nariekala...

V tom plači a nariekaní som akosi prepočula, že pred bránou zastal koč a že zvonček dlho cengal. Spamätala som sa len, keď som na prahu zazrela vysokú plnú postavu tety Oľgy, s rukami, plnými balíkov a škatúľ. Teta Líza často o nej vravievala: „Keď Oľa umrie, pôjdeme za truhlou s balíkami a škatuľami". Všetci sa smiali a najrdečnejšie a najhlasnejšie teta Oľga.

Neviem si ani predstaviť lepšieho stvorenia na svete, ako bola teta Oľga. Bola mi krstnou mamičkou a druhou vychovávateľkou. Ako by bola utkaná zo samej dobroty a lásky. Nikdy sa na nikoho nehnevala, nikdy nekričala, vždy sa len starala a pracovala za iných. Keď bolo treba niečo vybaviť, ušiť sestrám napochytre niečo, obliecť mi bábiky, vo dne a v noci opatrovať najstaršiu tetu Júliu, ktorá často chorľavela, milá, dobrá, obetavá teta Oľga stačila vždy na všetko. A robila všetko rada. Neviem si ju ani predstaviť inakšie, len s balíčkom bielizne alebo šatstva, zadychčanú, ale milú, veľmi milú, alebo sediacu s ihlou v ruke pri dlhej nudnej práci v našej jedálni, kde všetko plátala mne, tete Líze a ostatným sestrám.

Teda, slabosťou tety Oľgy bolo slúžiť iným, blízkym i cudzím, ale jej najväčšou slabosťou bola láska k neteri a krstnej

dcére Ľudmile, teda ku mne. Keď teraz vošla do izby a zbadala mi na lícach slzy, zarazila sa.

»Len pozri, Oľa,« oslovila ju teta Líza, ktorá sa už zasa hnevala, keď videla, že ma nemôže uspokojiť, »len pozri, čo robí tvoj maznáčik! Nenaučila sa ani náboženstvo, ani ruštinu, nič a nič! A teraz narieka a ničím ju neutíšiš!«

»Ale, ale, dievčatko! To je veru nie pekne!« povedala teta Oľa. »Ak budeš takáto, veru sa oteckovi vyplní, že ťa nevieme vychovávať.«

»Kto by vydržal s takou hlavaňou!« povedala teta Líza zlostne.

»Dá Pán Boh, že sa nám Ľudka polepší,« odpovedala krstná mamička mierne a hladkala mi kučeravé vlásky. »A keď príde vychovávateľka . . .«

»Vychovávateľka! Aká vychovávateľka?« skríkla som v strachu. »Čo si to povedala, teta Oľa? Povedz to ešte raz! Akú vychovávateľku spomínaš?« nedala som jej pokoja. Bola som celkom rozčúlená.

»Prečo sa zasa rozčuľuješ? Uspokoj sa, dieťa, prosím ťa,« povedala zasa teta Líza. »Už dávno som ti to chcela povedať, že . . . že . . . že ti otecko vezme vychovávateľku. Zdá sa mu, že ťa nevychovávame celkom tak ako by chcel.«

Trpký úsmev skrivil pery mojej druhej mamičky. Porozumela som, čo značí tento úsmev. Už dávno som pozorovala, že je u nás akýsi nesúlad. Otecko sa už nechoval k tete ako predtým. Často sa s ňou rozprával ostrejšie a robil jej výčitky. Aj ona mu práve tak odpovedala. Neraz som začula zvadu, lebo v celom dome sa ozývaly ich hlasy. Neviem presne povedať, kedy a ako sa to začalo. Ale v posledných časoch neprešlo dňa, aby sa neboli povadili.

Bože, ako som to ťažko niesla! Obidvoch som mala rada. Preto ma veľmi trápilo, keď som počula ako si vravia neprí-

jemné veci a nevychodia zo zvady. Už sa ani nevolali dôverne, ako kedysi „Aljoša" a „Líza", ale len „Alexej Alexandrovič" a „Jelizaveta Dimitrijovna". Ako to znelo nevľúdno, cudzo a smutne.

Raz som prišla náhodou na terasu a začula som pri dverách, ako otecko povedal:

»Nie, vôbec sa nerozumiete do Ľudkinej výchovy! Nemáte ani poňatia o pedagogike! Ani poňatia!«

Trasľavý hlas tety Lízy mu odpovedal:

»Veď už skoro bude koniec našej výchove, Alexej Alexandrovič, veď ste jej už našli vychovávateľku . . .«

Zdalo sa mi, že teta len tak-tak zdržiava plač.

Nevyrozumela som vtedy, o akej vychovávateľke je reč. Ale teraz . . . teraz . . . už viem, že o mojej budúcej . . .

»Mne chcú dať vychovávateľku! Báječne!« pomyslela som si. — »Akúsi neznámu vychovávateľku! Znamenite! Však jej ja ukážem, čo viem! Len nech príde k nám!«

Vstala som od stola rozčúlená, ako nikdy predtým, plná zlosti a hnevu. Vybehla som z izby, bežala som do záhrady a potom okolo rybníka rovno do húšťavy v parku, kde kedysi krásny princ prvý raz videl malú prinzecnú . . .

2

Moji rytieri.

»Počuli ste novinu? Budem mať vychovávateľku!«

Rozpálená zlosťou a upachtená behom, zastala som pri skupine detí.

Sedelo ich päť pod košatou jedľou kraj húšťavy: Lejla, ohorená tučná brunetka s čiernymi, do tmavobelasa sa lesknúcimi vlasmi a s malými očami,jej brat Gríša s červenými lícami a noštekom dohora. Bol deväťročný a mal vždy jasný, usmievavý pohľad. Jej mladší, sedemročný brat Ivan mal čierne oči, malý tupý nos a dohola otsrihanú hlavu ako guľku. Bol tam aj Kóľa Čerský, chudučký gymnazista, naťaheľ, ktorý sa skoro nezmenil odvtedy, ako sa ma ujal po tanci v pavlovskej dvorane. Len mal vážnejšiu tvár a hlbšie a tmavšie oči. A konečne Vovo. Bol celkom inakší, ako pred štyrmi rokmi. Mocný, plecnatý, s veselým, posmešným pohľadom, s červenými perami, s ktorých nezmizol huncútsky úsmev a povedomý výraz. Bol veľmi pekný. Mal oblečenú blúzu s výložkami na pleciach, na ktorých boly vyšité začiatočné písmená jeho pážacieho sboru. Obuté mal čižmy. Bolo zrejmé, že je pyšný i na tieto čižmy, i na to, že ho na jar prijali do pážacieho sboru.

Kóľa v jednoduchej študentskej blúze sa celkom strácal popri hrdom pážati.

To boli moji „rytieri". Prvým z nich bol Kóľa. Od toho pamätného dňa, ako ho otecko na detskom bále pozval k nám, trávil u nás všetky voľné chvíľky. Teta ho mala rada. Nemal rodičov — žil u strýca, chudobného úradníčka, ktorý píjal a potom všeličo vystrájal. Z ich bytu, prístavku k nášmu domu, ozývaly sa skoro každý deň hrozné kriky. Kóľu mali všetci radi: bol skromný, tichý a vážny. A vedel tak krásne rozprávať, že ho bola radosť počúvať. Druhý môj „rytier" bol Gríša. Veselý, ihravý chlapec mi bol oddaný ako psík. Neprestajne sa na mňa díval a vedel mi z pohľadu vyčítať každé želanie. Bol živým opakom Vova, ktorý nijako netúžil byť mi rytierom. »Ešte to by mi bolo treba! Slúžiť dievčaťu!« vravieval, odúvajúc pritom spodnú peru.

Ale keď som sa s Lejlou šla previesť na poníkovi, lebo sme si chcely prevetrať bábiky (neobľubovala som veľmi túto zábavu, radšej som si predstavovala, ako sa báby vadia a kričia), Vovo nám býval veľmi rád kočišom, a celkom zabudol, že „slúži dievčencom".

»Vychovávateľku? Akú vychovávateľku?« spytovali sa ma všetci odrazu a dívali sa mi zvedavo do tváre.

»Nuž takúto: s dlhým, predlhým nosom, ako čarodejnica. S ústami ako vráta, že by nám ľahko prehltla celú vilu. Zubiská ako lopaty. Keď sa nazlostí, drkoce nimi ako kastanetami. S očima, ako červenovlasá Lila . . .«

Poslednými slovami som chcela podpichnúť Vova. Jeho sesternica, červenovlasá Lila, chodila do školy v ústave a teraz práve prišla do Vesmandov na prázdniny, Vovo ju mal veľmi rád, vždy jej bol za pätami, napodobňoval ju a rozprával, kde len mohol, po francúzsky. Vyslovoval „r" ako ona a všade rozhlasoval, že je Lila najkrajším dievčaťom na svete. Toto som nemohla dopustiť, lebo som bola presvedčená, že som omnoho

krajšia ako Lila. Tak, keď bol Vovo medzi nami, hovorievala som o nej, čo som len vedela najhoršieho.

Aj tento raz som povedala poslednú vetu Vovovi na zlosť.

»To je nie pravda!« nazlostil sa. »Lila je krásna! Má belasé, vypuklé oči, radosť hľadieť na nich. Tebe ani nevidno očú, sú ako by v húšťave schované . . .«

»Vovko, teda cigániš!« zastával sa ma Gríša. »Ľudka má pekné oči, ba vôbec je pekná. Tvoja červená Lila sa s ňou ani porovnať nemôže.«

»Ty si hlúpy chlapec!« srdil sa Vovo. »Nevrav, do čoho sa nerozumieš, lebo ťa . . .«

Bola by som bývala rada, keby sa boli pobili . . . Veď rytieri vždy zápasili o svoje dámy. Škoda, že som nie rytierom! S chuťou by som sa pobila s protivným Vovkom.

Ale tento raz nebolo súboja. Mojich rytierov zaujímala vážnejšia otázka, totižto vychovávateľka, stará, škaredá, vráskavá ako suchá hruška, práve taká, akú mala pred dvoma rokmi červenovlasá Lila.

»Budem ju nenávidieť!« skríkol Gríša zúrivo.

»Aj ja!« prisvedčila mu sestra Lejla.

»Zahluším ju!« kričal malý Ivan.

»Tou paličkou ju chceš zastreliť?« rozosmial sa Vovo, prižmúril zlomyseľne oči a dodal: »Však nebude na škodu, keď Ľudka dostane prísnu vychovávateľku . . . aspoň ju trochu vycibrí.«

»Čože?«

Aké je to slovo! Prvý raz sme ho počuli. Lejla stála prekvapená, s otvorenými ústami a ja som si akosi začala ctiť Vova, ktorý vedel tak učene a nepochopiteľne rozprávať. Ani som sa len neurazila, lebo som vlastne nevedela, či Vovo len žartuje, či to vraví s voľajakým úmyslom.

»Podľa môjho názoru Ľudka vôbec nepotrebuje, aby ju

„cibrili", ozval sa Kóľa Čerský tichým, hlbokým hlasom. »Najlepšie jej pristane, keď je taká, aká je, priama a bezprostredná.«

Zasa nové slovo a zasa nesrozumiteľné! Naozaj, tí chlapci zmúdreli v poslednom roku! Horela som zvedavosťou, rada by som sa bola spýtala, čo značí „vycibriť", „bezprostredná" ... Ale princezná sa predsa nesmie priznať, že vie menej, ako jej rytieri. Ani za celý svet!

Chvíľku sme čušali. Konečne sa ozval Vovo:

»Prečo ste všetci ani zmoknuté sliepky? Veru vážna osoba, taká vychovávateľka! Nedáš si s ňou rady, Ľudka? Pravdaže, nie si chlapec, ale baba ... bábika z porcelánu ...«

Takú urážku som nemohla strpieť. Vždy som sa usilovala, aby som sa od hlavy do päty vyrovnala najsmelším chlapcom, Vovovi a Grišovi ... A teraz ...

Hneď som skočila k Vovovi. Bums! A malé páža, neprichystané na taký útok, už sa váľalo v tráve i so svojimi epoletami a čiapka sa gúľala ďaleko, ďaleko ...

»Cha, cha, cha! Výborne! Tak mu treba! Skvele, dobre vychovaná slečinka!« ozval sa odkiaľsi s výšky posmešný hlas.

Všetci sme pozreli nahor, lebo hlas vychádzal z koruny košatej vŕby, skláňajúcej sa ponad rybník.

»Kto je tam?« spytovali sme sa a dívali sme sa jeden na druhého v pomykove. Tisli sme sa v hŕbke ako stádo naľakaných oviec.

»Vodná žienka!« šeptal Ivanko a schovával sa za sestričkin chrbát.

»Niet na svete vodných žieňat!« ozval sa Gríša. »Ako môžeš byť taký sprostý!«

Vtedy sa medzi vŕbovými konárikmi zjavila pehavá, ohorená tvár dievčaťa s bledo-, veľmi bledozelenými očami.

»Aňutka!« skríkli sme všetci odrazu.

Naozaj to bola Aňutka, najneposlušnejšie a najsmelšie diev-

čatko na svete, opravdivý bič svojej rodiny. Ľudia si mysleli, že je idiotka a doma nám prísne zakazovali hrať sa s ňou. Starostlivo sme sa jej vyhýbali, ale horúca zvedavosť nás k nej vždy priťahovala, a vari najväčšmi mňa, živé, citlivé dievčatko, hľadajúce vždy nové dojmy. Vedela som, že Aňutku vždy, za každé huncútsvo prísne trescú. Ale bezvýsledne.

Volali sme ju len »malou čarodejnicou«. Mala dvanásť rokov, ale výzorom bola ako zakrpatené osemročné dievča.

Len čo jej pehavá, brnavá tvárička vykukla zo zeleného lístia, začalo sa na ňu sypať krupobitie skaliek. Ivo a Gríša bombardovali sestru bez milosti. Vovo im pomáhal. Aňuta sa zlostila, robila grimasy a vypľazovala jazyk.

»Aňuta! Aňuta!... Hanbi sa!« dohováral jej Kóľa, ale len čo otvoril ústa, vletela mu do tváre hrsť machu a prachu.

»Bezočivosť!« zvolali sme všetci. Chudák Kóľa bol červený ako rak, keď si šatôčkou utieral ústa a líca.

Chlapci sa nahnevali a ešte len teraz začal sa na Aňutku sypať celý kamenec. Pozorne sa kryla a nastrašená tvár sa strácala v hustých konároch. Potom sa zasa ukázala, zachichotala a vypľazila nám jazyk.

»Aňuta, nerob hlúposti a poď dolu! Môže sa ti zlomiť konárik a spadneš do rybníka,« napomínala ju Lejla.

Aňuta zaťala päste na sestru.

»Nepôjdeš?« vyhrážal sa jej Ivo. »Počkaj, hneď bežím domov a poviem všetko oteckovi... Dostaneš, ako sa patrí!«

»Ale, nie, nesmieš žalovať!« bránila som mu.

Už aj myšlienka na trest budila vo mne nepokoj a hrôzu. Nenávidela som všetky takéto škaredé a hrozné výchovné prostriedky. Vždy som na smrť zbledla, keď som počula, že nejaké dieťa takto potrestali. Triasla som sa na celom tele, skoro som dostala nervový záchvat. Mojej, ako vtáča voľnej duši a povahe bolo neznáme každé násilie a všetky nepríjemnosti.

»Nesmieš na ňu žalovať, Gríša! Počkaj, pokúsim sa dostať ju dolu,« prosila som Grišu a ľahko ako mačka driapala som sa na strom, najprv na najnižší konárik, potom vždy vyššie a vyššie, až som sa dostala k Aňutke a skrývala som sa teraz s ňou medzi konármi a listím.

»Poďme dolu,« volala som ju a chytila som ju za ruku. »Poď dolu, sľubujem ti, že sa ťa nikto ani nedotkne. Zastanem sa ťa.«

»Nepotrebujem, aby si sa ma zastávala! Ber sa odomňa podobrotky, lebo . . .«

»Aké lebo?« spýtala som sa jej a hľadela som jej smelo do bledých, zlých očí.

»Takéto lebo!« začula som ešte, a kým som sa spamätala, pocítila som prudký úder do pŕs, mocný konár sa mi vykĺzol z ruky a už som sa prevracala v povetrí, búchajúc sa zavše o konáre, kým som nespadla do rybníka.

Začula som ešte, ako všetci skríkli strachom — a potom zmizlo všetko.

Čosi chladného, páchnúceho, klzkého tislo sa mi do nosa, do úst a uší, nemohla som kričať, ani dýchať . . . Zdalo sa mi, že už umieram . . .

Spamätala som sa len doma, na rukách tety Oľgy. Neďaleko som videla tetu Lízu, bledú ako smrť, a vystrašenú. Niečo ma pálilo na prsiach a na sluchách. Neskoršie som sa dozvedela, že to boly horčicové obklady, do ktorých ma ukrútily starostlivé tety.

»Dieťatko! Chvála Bohu, že si sa už prebrala! Dobrý Kóľa ťa vytiahol z rybníka, doniesol ťa domov a povedal nám, čo vykázala Aňutka . . . Však poriadne dostane! Pôjdem hneď k nim a poviem jej všetko otcovi. Také šialené diečatisko!« — V dobrej tvári drahej krstnej mamičky zračilo sa rozčúlenie a hnev, čo bolo u nej nevídané.

Bolo mi, ako by ma boli čímsi ovalili.

Zasa len chcú žaľovať! Aby Aňutku potrestali! Prečo Kóľa nečušal? Čo je na tom? Vykúpala som sa v rybníku! A ani je nie zima, ale leto!

»To je nie pravda! Kóľa cigánil!« skríkla som. »Aňuta mi nič nespravila. Sama som sa vydriapala na vŕbu, konár sa zlomil a spadla som.«

»Ľudka!« ozval sa tichý, smutný hlas.

»Aha, tu je, protivný žalobapáter!«

Chytro som sa obrátila k rozčúlenému, bledému Kóľovi, ktorému ešte vždy so šiat kvapkala voda a povedala som mrzuto:

»Načo vravieť hlúposti. Spadla som do rybníka a dosť! A ak budete Aňutke žalovať, tak . . . tak . . .«

Nedopovedala som a hádzala som sa na tetiných rukách.

Hneď mi sľúbili, že Aňutke dajú pokoj . . .

Na druhý deň, keď som sa už prechádzala v záhrade celkom zotavená po neželanom kúpeli, ako by sa nič nebolo stalo, prišiel ku mne Kóľa.

»Včera si povedala, že cigánim,« povedal, hľadiac mi do očí.

»A Aňutku som zachránila,« zasmiala som sa.

»Zachránila si ju, a ako sa mi za to odslúžila!«

»Ako?«

»Bežala k strýcovi a povedala mu, že som ju chcel hodiť do vody. Dostal som od strýca.«

»Je to možné?« skríkla som v úžase.

Kóľa čušal.

»Je to možné?« opakovala som neústupčivo. Nebola som zvyknutá, aby mi ľudia neodpovedali.

Ale Kóľa neodpovedal.

Chytro som pozrela naň. Bol veľmi bledý. Len na ľavom líci sa mu červenel zradný pásik. Pritisla som tvár na tento pásik a nechcela som už nič vedieť . . .

3

Nová teta.

15. júla mal Vovo mena a v Bielom dome, kde žily dôstojnícke rodiny susedných oddielov, mala byť slávnosť. Vedela som celkom určite, že na slávnosť pozvú aj mňa, preto som sa veľmi usilovne chystala. Vedela som tiež, že všetci dôstojníci so ženami, a najmä veliteľ vojenského oddielu, generál Vesmand so ženou, mali veľmi radi malú, trochu vyplašenú, ale nie zlú »princeznú«. O ich synovi, Vovovi, ani vravieť netreba. Výborne sme sa rozumeli, nebolo dňa, aby sme sa cez prázdniny neboli spolu hrali a — nepovadili.

Prišiel vytúžený deň. Hneď po obede ma teta zavolala, aby som sa šla obliekať. Mala som krásne biele šaty s čipkami, výšivkami a so stužkou, belasou ako jasné nebo. Pobelavé kučeravé vlasy mi pekne učesala a sviazala belasou stužkou. V hodvábnych, bledobelasých pančuškách a ľahkých topánočkách bežala som sa ukázať oteckovi. Sedel v kabinete a písal čosi za písacím stolíkom. Čudovala som sa.

»Ešte si nie oblečený, Slniečko? Ako je to? Veď prídeme neskoro!« povedala som mu celá ustarostená.

»Uspokoj sa, dcérka moja, prídeš s tetou načas,« odpovedal mi a bozkal ma, »ja budem môcť prísť len neskoršie.«

»Neskoršie? . . . Ale . . .«

Nemilo ma to prekvapilo. Vždy som všade chodievala s oteckom, a teraz . . . Ale tak som sa tešila na slávnosť, že som hneď zabudla na toto sklamanie.

Bozkala som otecka a skackala som ku dverám.

»Ľudka!« zavolal ma, keď som už bola na prahu. »Vráť sa na chvíľočku!«

Vycítila som mu z hlasu čosi neobyčajného. Hneď som sa vrátila.

»Dcérka moja drahá,« povedal mi a nedíval sa mi do tváre, ale kamsi vyššie, do vlasov, kde sa medzi kučeravými vlnkami pýšila belasá stužka, — »dnes príde so mnou k pani generáľovej Vesmandovej jedna z tvojich vzdialených tiet, moja sesternica Ronová . . . teta Nela . . . Buď k nej milá a správaj sa tak, aby si ťa obľúbila . . .«

»Prečo?« akosi sa mi vykĺzlo z úst.

Otecko sa mi už nedíval na belasú stužku, ale rovno do očí.

»Presvedčíš sa na vlastné oči, že je teta Nela veľmi dobrá a milá. Nemožno ju neľúbiť,« dokončil so zvláštnym prízvukom.

»Dobrá a milá!« znelo mi v ušiach ozvenou. Pre ňu príde neskoršie . . . No, to je naozaj krásne!

Už aj som nenávidela tú »dobrú a milú« tetu. Z celej duše som ju nenávidela.

Nevedela som, čo mám oteckovi odpovedať. Mädlila som v prstách konček belasej stužky a bola som rada, veľmi rada, keď ma teta zavolala. Bozkala som otecka a odbehla som.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

»Aké krásne dievčatko! Ako si narástla, Ľudka! Radosť pozrieť na teba! Ako obrázok!«

»Páni a dámy, Ľudka Voronská — moja verenica!«

Chytro som pozrela na veselého, hranatého mladého človeka v streleckej uniforme so širokou tvárou a veľkou bradovicou na

ľavom líci. Okolo neho sedelo niekoľko dôstojníkov a dám. Poznala som z nich zdravého, červenolíceho Ranského s dlhými fúzami a bledého, tuberkulózneho Gillerta, ktorý krásne hral na klavíri.

Pani generáľová — malá, okrúhla dáma s malými rukami, bieluškými ako cukor, ponáhľala sa nás privítať. Bozkala sa s tetou Lízou, usmievala sa vľúdne, kývla mi rukou na pozdrav a predstavovala nás potom všetkým vyobliekaným dámam, štebotajúc pritom ako kanárik.

»Krásne dieťa!« pošepla tete a dívala sa na mňa so sladkým úsmevom. »A ako narástla!«

»Veľmi je chutnučká!« súhlasily aj ostatné dámy.

Poznala som len jednu z nich: Máriu Alexandrovnu Ragodskú, lebo som sa často hrávala s jej dcérou, osemročnou, vážnou, černookou Natašou.

Nebolo mi najlepšie pri týchto zvedavých pohľadoch. Veľmi dobre som vedela, že pochvaly vlastne nepatrily mne, ale tete Líze, ktorej sa dámy chcely zalíškať, lebo ma vychovávala miesto mamičky. Preto som sa veľmi zaradovala, keď som zazrela na prahu Vova, krásneho rozohriateho, veselého, ako sa patrí na oslávenca. Chytil ma za ruku a viedol do záhrady . . .

Tam bolo živo a veselo. Dvaja kadeti, neznámy gymnazista, vysoký študent vyššej jazdeckej kadetnej školy, chudý ako palica, Lila, Nataša Ragodská a ešte dve vyparádené dievčence hraly kroket. Rozprávaly sa po francúzsky. Nenávidela som francúzštinu, lebo som ju neovládala dokonale, a potom mi bolo smiešne rozprávať sa cudzou rečou, keď sme sa najlepšie mohli dohovoriť vlastnou, rodnou ruštinou.

Vovo ma predstavil vľúdne a prívetivo, ako naozajstný hostiteľ. Vyparádené dievčence sa poklonily, kavalerista zazvonil nedbalo ostrohami a pozdravil sa mi:

»Bonjour, mademoiselle.« (Dobrý deň, slečna).

Nataša Ragodská pribehla ku mne, stala si na prsty a bozkala ma. Kadeti a gymnazisti sa núteno poklonili a Lila ma privítala výkrikom:

»Ach! Prekrásna princezná! Ako sa vodí tvojim rytierom?«

Potom si ma poobzerala kritickým okom a pokračovala:

»Ach, aká si vyparádená! Čo ti to prišlo na um! Sviatočné šaty, hodvábne pančuchy a atlasové topánočky na hranie v záhrade!«

Lila bola oblečená celkom jednoducho. Mala anglickú, vystrihnutú športovú blúzu s bielym matrózovým golierikom. Obuté mala žlté sandále a ponožky. Kolená mala holé.

Mala už dvanásť rokov a správala sa ako vážna, dospelá slečna.

Mrzelo ma, že sa mi vysmieva zo šiat, lebo som bola presvedčená, že sú také nádherné, že ich možno len obdivovať.

»Slušnejšie je obliekať sa ako ja, ako lietať s holými kolenami!« odvrkla som jej zlomyseľne.

»Cha, cha, cha, cha!« rozchichotala sa Lila. »Aká si len sprostá, Ľudka! Som oblečená podľa najnovšej módy! V Anglicku sa dnes všetky dievčence tak obliekajú. Ale čo ty vieš, čo je to — le dernier cris de la mode!« (Posledná móda.)

»Však je naívna, dámy?« spýtala sa, obracajúc sa s prižmúrenými očami k ostatným vyobliekaným dievčencom.

Ale ani jedna jej neodpovedala. Vo mne vrela zlosť.

Mňa nazvať naívnou! Mňa, princeznú!

»Nech som naívna . . . Ale aspoň som nie výstredná!« skríkla som a dívala som sa na Liline holé kolená.

»Ach! . . .Si celkom sprostučká. Čo ma po tebe . . .« povedala, preťahujúc hlas a premerala si ma pohŕdavým pohľadom. Potom sa obrátila k ostatným hosťom a povedala s milým úsmevom:

»Zahráme si ešte pred večerou partiu kroketu? Allons, mes dames et messieurs!« (Poďme, dámy a páni!)

»Nezahráš sa s nami?« pribehol ku mne Vovo, keď videl, že sa nepriberám hrať.

»Nie!« odpovedala som mu mrzuto. »Nerada kroket.«

»Čudné!« smiala sa Lila.

»A ako by si sa chcela hrať?« spytoval sa Vovo.

Ale dnes sa mi veru ani Vovo nepáčil. Videla som, že sa neprestajne oduševneno díva na Lilu, že ju napodobňuje, že vyslovuje práve tak francúzske »r« ako ona, a hnevala som sa, veľmi som sa naňho hnevala! A k tomu mi ešte nerozlučný priateľ škriatok šeptal do ucha:

»Či by sa ti chcelo hrať! Veď je to veru aj za zábava, udierať palicou do hlúpych gúľ a dívať sa, ako sa kotúľajú?«

Odpovedala som mu hľadiac si pod nohy:

»Nechcem sa hrať hlúpy kroket, radšej by som sa hrala na vojakov.«

»Coment?« (Čože?) spýtaly sa odrazu obidve vyparádené slečinky a kadet.

»Na vojakov!« opakovala som. »Nerozumiete po rusky? Tak ste sa už pofrancúzštili?«

A ukázala som im chrbát.

Miesto odpovede sa mi nahlas vysmievali. Kadeti sa smiali basom, slečinky diskantom a Lila strašne pískala a kývala hlavou, až jej červené kučery tancovaly nad rozpálenou tvárou. Gymnazista zdržiaval smiech a zakrýval si ústa šatôčkou.

Aj vážna a dobrá Nataša sa usmievala.

»Ale! To je skvelé! Slečna — a chce sa hrať na vojakov!« kričal kavalerista a dusil sa smiechom.

Akí boli všetci protivní!

»Bože môj, načo som len sem prišla?« trápila som sa. »Poviem oteckovi, že sem už nikdy neprídem!«

Už som si ich nevšímala a odchádzala som od nich záhradným chodníčkom.

Okolo chodníčka kvitly ruže a množstvo iných kvetov. Včely a osy bzučaly vo vzduchu. Ale vôňa kvetov mi bola protivná a dusila ma.

Na zákrute sa mihla oteckova biela blúza.

»Otecko!« skríkla som a rozbehla som sa k nemu! »Už ma sem nikdy nevoď, je tu nudne a protivne, Sln . . .«

Zatíchla som v pol slove, lebo otecko nebol sám.

S ním šla vysoká, chudá slečna s veľkými sivobelasými, krátkozrakými očami, s červenými lícami a hladko učesanými vlasmi.

Tenký, trošku ohnutý nos a slečnine sivé, okrúhle oči svedčily o čomsi chladnom a povedomom v jej povahe.

»Sesternička Nela,« povedal otecko, »toto je moja Ľudka, dúfam, že ju budete mať radi.«

Zdvihla lorňón ku krátkozrakým očiam a pozorne sa zadívala na mňa.

»Ako je pekne oblečená!« povedala zdržanlivo.

Mala oblečené prosté jasnosivé šaty, bez ozdôb. Ale veľmi dobre jej pristaly.

Podala mi ruku. Dotkla som sa jej v pomykove. Pozorne sa mi zahľadela na ruku, potom sa jej pery stiahly ľahkým úsmevom.

»Aké to máš ručičky, dieťa?« spýtala sa ma.

Zpočiatku som neporozumela a pozrela som na otecka, aby mi vysvetlil. Celý očervenel a videla som mu na očiach, že ho čosi mrzí. Potom som si pozrela na prsty. Nezbadala som na nich nič neobyčajného, len za nechtíkmi som mala úzke čierne pásiky. Zasa som pozrela na otecka, na mladú slečnu a na svoje prsty a hneď som pochopila, že teta Nela musela zbadať práve tieto čierne pásiky pod nechtami a preto sa ma tak spýtala.

Rozpálilo ma a bola som práve taká zarazená ako otecko.

»Také pekné dievčatko, v takých krásnych šatočkách, a s ta-

kými nechtami!« pokračovala teta Nela tichým, pokojným hlasom, pri ktorom mi behal mráz po chrbte.

»Hanbi sa! Takto prísť na návštevu!« povedal otecko s výčitkou.

»Otecko Aljoša,« ospravedlňovala som sa, celá červená, »nemôžem zato . . . ponáhľala som sa . . .«

»Počujem dobre? Ako vás to volá, Alexej?« spýtala sa prekvapená Nela. »O-tec-ko — Al-jo-ša!« opakovala a z hlasu jej zaznieval zatajený smiech.

To už bolo pre mňa primnoho. Mohli ju rozčuľovať moje šaty, špinavé nechty, ale vysmievať sa mi, ako si volám otecka, to som nemohla dopustiť. Čo ju do toho?

Už-už som jej chcela ostro odseknúť, ale vtom pribehol ku mne dôstojník Chorčenko, oteckov priateľ, ktorý k nám často chodieval. Bol to veľmi veselý človek, sršiaci humorom a vtipom a boli sme vždy dobrými priateľmi.

»Rád som, že som vás našiel, moja malá verenica!« oslovil ma. »Smiem vás doviesť k stolu?« a podával mi ruku.

Hneď som zabudla na zvadu s deťmi a na nepríjemné oznámenie s novou tetou. So smiechom sme kráčali k domu.

Pri večeri sedel tento veselý gavalier pri mne, starostlivo mi vyberal na tanier najlepšie kúsky a presviedčal ma, že má v Malom Rusku podzemný zámok a v ňom štrnásť žien, ako zbojník z rozprávky, a že všetky ženy sa usilovne oňho starajú a ja že budem pätnástou. Skvele som sa zabávala.

»Viete čo, Michal Lavrentjovič,« povedala som potom celkom nahlas, s víťazným pohľadom na tetu Nelu, ktorá sedela oproti pri oteckovi, »naozaj rada pôjdem s vami k vám do podzemného zámku a budem vám pätnástou ženou. Veď ma len nebudete hrešiť pre čierne pásiky za nechtami, ako zlé vychovávateľky . . . Však nie?«

Videla som, ako pri týchto slovách tetu Nelu, i tak dosť červenú, rozpálilo a tešila som sa v duchu.

Pri večeri bolo veselo a živo. Nemala som síce najlepšiu vôľu po nepríjemných výstupoch v záhrade, ale schválne som rozprávala nahlas a neprestajne som sa smiala, aby som ukázala Vovovi a jeho družine, že mi je aj bez nich dobre a veselo.

Vovo sedel pri večeri s Lilou. Pozorne načúval, čo mu rozprávala nenútene a nahlas. Po večeri poprosila pani hostiteľka istého dôstojníka, aby zahral na klavíri. Hneď jej vyhovel a prekrásne zvuky šírily sa dvoranou zpod jeho prstov. Zdalo sa mi, že tieto zvuky oslavujú kvety, nebo, také belasé a veľkolepé v letných mesiacoch, spev rajských vtákov — a vôbec čosi, čo ešte detská dušička nevie pochopiť, ale, čo si už celkom jasne vymáha do nej prístup.

Počúvala som dojatá a rozčúlená... Nemyslela som na nič, len som vnímala čaro tých zvukov. Bolo mi, ako by som bola sedela v čarovnej palote, nádhernej a plnej zázrakov, kde sa v blankytnom étere vznášajú okrídlené, priezračné bytosti a spievajú čudnú hymnu, složenú z kúzelných zvukov.

Zrazu sa mi ozval pri uchu ostrý smiech a prenikol mi do srdca ako nôž.

»Prosím ťa, Ľudka, len nás neprehltni! Máš otvorené ústa ako žralok!«

Zmizla čarovná palota, škriatkovia s krídlami a všetko ostatné. Predo mnou stála červenovlasá Lila, vysmievala sa mi, že tu stojím s otvorenými ústami a upreným pohľadom. Čudovala som sa, že ma tento raz jej posmech vôbec nenahneval. Mala som ešte vždy plnú hlavu práve počutých zvukov a roztúžené srdce.

»Ako nádherne hrá? Ako len vie hrať, Lila« volala som, celá uveličená.

»Páči sa ti to?« spýtal sa ma Vovo, ktorý pribehol ku mne

a zadíval na na mňa rozšírenými očami. »Gillert (tak sa volal dôstojník, ktorý hral na klavíri) je pravý umelec. Ale aj Lila. Keby si vedela, ako vie hrať na balalajke a spievať cigánske pesničky!«

»Čože? Lila spieva? Ach, Lila, zaspievajte nám!« prosili ju páni a dámy so všetkých strán, keď začuli Vovove slová. »Prosíme vás, Lila!«

Hneď doniesli nástroj, postavili stred dvorany stoličku, ktosi doviedol Lilu, ktorá sa zdráhala a robila drahoty ako dospelá. Potom však pekným pohybom siahla na struny a balalajka sa rozspievala . . .

Červenovlasé dievčatko zdvihlo hlavu, prižmúrilo oči a spievalo s ňou:

Na večeru, na obed
máme iba čierny chlieb . . .

A potom:

Zašiel mesiac za oblaky . . .

a ešte čosi.

Všetci jej tlieskali, vyvolávali ju a kričali.

»Však nádherne spieva?« spýtal sa ma Vovo.

»Ale choď! Mrzko spieva, škarede,« odsekla som mu.

»Ach, Ľudka! Aká si len sprostá!« nahneval sa Vovo. »Lila je umelkyňa, spieva ako rodená cigánka. Ranský povedal, že spieva na nerozoznanie . . .«

»Nikdy by som nepochválila opravdivé cigánky, keby kvákaly ako Lila,« zasmiala som sa.

»Závidíš Lile, to je všetko!« odvrkol Vovo.

Závidím jej? Naozaj jej závidím. Vovo má pravdu. Nenávidela som Lilu, nenávidela som ju, lebo ju všetci chválili, boli uveličení jej spevom. Chválili Lilu a nie mňa, sivooké dievčatko, s takými dlhými mihalnicami, že v nich oči — ako sa

vyslovil Chorčenko — blúdily ako v hore. Zachcelo sa mi urobiť čosi, čím by som odvrátila pozornosť všetkých od Lily na seba.

Keby tak napäli vysoko pod povalou povraz a keby som im tak na ňom zatancovala v ľahkej sukničke s ligotavými ozdôbkami, s rozpustenými vlasmi, ako tanečnica, ktorú som videla v cirkuse!... Iste by som všetkých očarila a tlieskali by mi, ako teraz tlieskajú Lile...

»Čo vám je? Prečo ste sa tak zamysleli, verenica moja?« ozval sa pri mne známy hlas.

Obzrela som sa a videla som Chorčenka.

»Nudím sa!« odpovedala som smutne.

»Ak sa len nudíte, ľahká pomoc! Poďte so mnou!«

Chytil ma za ruku a viedol ma dvoranou do hostiteľovho kabinetu, kde niekoľko dôstojníkov utvorilo kruh a v prostriedku Ranský tancoval odzemok.

»Pozrite len, ako je tu veselo!« šeptal mi Chorčenko a volal dôstojníkom:

»Páni, dajte princeznej stoličku, aby dobre videla!«

»A nechcela by si so mnou zatancovať?« spýtal sa Ranský a pozrel huncútsky na mňa.

»Chcem!« skríkla som úprimne a myslela som si: »Môže si Lila kvákať vo dvorane, ja im tu zatancujem odzemok, že budú otvárať oči!«

Nečakala som druhé vyzvanie, vbehla som do kruhu a zastala som, prichystaná tancovať.

V Chorčenkových rukách som zazrela harmoniku a hneď sa ozvala bystrá nôta.

Začali sme tancovať. Ranský priskakoval ku mne a zasa odskakoval, trhal plecami, vyhadzoval nohami, krútil hlavou. Odrazu si prikľakol. Ako by ma bolo čosi ohlušilo... Rozčúlená cítila som, ako mi neobyčajné chvenie prebieha žilami, posko-

čila som chytro ako vtáča, krúžila som okolo tanečníka, s rozviatymi vlasmi, s ktorých dávno spadla belasá stužka.

»Ach, Ľudka! Výborne, princezná! Skvele! Junák si! Junák!« ozývalo sa so všetkých strán.

»Vidíš, červená Lila! Čo je lepšie, tvoje kvákanie, či môj tanec?« myslela som si spokojná a hrdá a prv, ako sa kto nazdal, prikľakla som si z najprudšieho obratu k zemi proti svojmu tanečníkovi. Štíhla, obratná a bystrá ako chlapec, dupkala som opätkami a vyhadzovala nohy vpravo a vľavo, vyskakujúc pritom na pol metra od zeme... To ma už nenaučil otecko, ale odkukala som si to od sluhu Petra, keď raz v nedeľu tancoval pred kuchyňou.

Líca mi horely, oči sa ligotaly, vlasy ma udieraly do pliec. So všetkých strán som počula pochvaly a slová prekvapenia, keď sa odrazu blízko mňa ktosi ozval:

»Bože môj! Je to naozaj vaša dcéra, Alexej?«

Na prahu stál otecko a s ním Nela Ronová. Nikdy nezabudnem na výraz oteckovej tváre. Zdalo sa mi, že by sa bol hanbou najradšej prepadol. A v očiach Nely Ronovej zračilo sa také prekvapenie a hrôza, že som ju naozaj ľutovala.

Otecko pribehol ku mne, nahol sa mi k uchu a šeptal nahnevano:

»Hneď pôjdeš domov!«

»Tu máš! Po takom úspechu takáto sprcha!«

Hrýzla som si pery, aby som sa nerozplakala z hanby a urážky.

Keď som šla okolo Nely, počula som, ako vraví oteckovi:

»Takto nemožno dievča vychovávať, Alexej! Je ako chlapčisko, ako divoška! Budete ju musieť dať do ústavu.«

»Áno, áno!« prisvedčil jej otecko chytro. »Na jeseň ju dám do ústavu a teraz jej vezmem vychovávateľku, aby ju pripravovala.«

Zas tá protivná vychovávateľka... a k tomu ešte ústav... a to všetko pre nenávidenú tetu!

Ako som ju nenávidela...

Protivná!...

4

Katarínka.

»Bude vychovávateľka čierna a tučná, či biela a chudá? Malá ako trpaslík, či vysoká ako palica?« Tieto otázky ma trápily celou cestou z Cárskeho Sela do Petrohradu, keď som cestovala s tetou Lízou do Nikolajovského ústavu, kde som sa mala oznámiť s novou vychovávateľkou, ktorú mi vybral otecko.

Teta Líza mi s čudným úsmevom vysvetľovala, že nová vychovávateľka žije ešte vždy v ústave. Podľa jej slov, je starou pannou, prísnou a mrzutou, s dlhým nosom a zlostným hlasom. Celou cestou som vymýšľala, ako budem novú vychovávateľku trápiť, a zazlievala som oteckovi, že mi vybral práve takú.

Keď sme došly do Petrohradu, nešly sme hneď do ústavu. Zašly sme najprv do Nikolajovskej ulice, kde bývala teta Lína s tetou Juľkou a tetou Oľou. Chcely sme sa u nich najesť a oddýchnuť si trošku.

»Teta Lína! Teta Juľka! Teta Oľa!« kričala som, len čo nám slúžka Matreša otvorila dvere. »Počuly ste už? Budem mať vychovávateľku a neskoršie ma dajú do ústavu. A to všetko preto, lebo to chce Nela Ronová! Poznáte ju?«

Ako začuly to meno, pozrely všetky tri na seba významným

pohľadom, v ktorom sa skrývalo čosi, čo som nevedela pochopiť. Sedely práve v útulnej, jasnej jedálni. Teta Lína paličkovala nekonečné čipky. Pred ňou na stolíku bol okrúhly vankúšik, vypchatý pieskom a veľmi mnoho špendlíkov a drobných paličiek. Krstná mamička Oľga sedela pri obloku a šila a teta Júlia, ktorú som zavše volala aj Uľkou, stála pri stole a krájala salámu na tenké kolieska.

Bola gazdinkou v spoločnej domácnosti. Veľmi dôkladne sa starala o všetko. Vidím ju ako dnes, vysokú, začínajúcu šedivieť, s mystickým pohľadom čiernych, trochu rozptýlených očí a s náruživou náklonnosťou ku všetkému tajomnému. Milá teta Uľka! Ani na um jej neprišlo, že svojím príkladom živí vo mne lásku ku všetkému nadprirodzenému a mystickému, čo jej žilo v duši. Jediná z tiet vedela o sivej panej, ktorá sa mi zjavovala v ťažkých chvíľach života.

»Vychovávateľku?« spýtala sa teta Lína a tučné líca sa jej triasly smiechom. »Dávno my poznáme tú tvoju vychovávateľku!«

»Je stará?« spýtala som sa horiac netrpezlivosťou.

»Strašne!« chichotala sa teta. »Uisťujem ťa, ako zo Starého zákona.«

»Má krivý nos ako dravý vták!« pripomenula teta Oľa.

»A vypleštené a zlé oči ako sova!« doložila teta Líza.

»Prestaňte! Prečo dievča zbytočne plašíte?« povedala im teta Uľka vyčítavo. Obrátila sa ku mne a zavolala ma, aby som šla s ňou do izby.

Tetina izbietka bola veľmi milá. Bolo v nej všetko možné. Krásne škatuľky, oblepené drobnými mušličkami, porcelánový pastier a pastierka, mnoho ozdobných maličkostí, kostená ručička na dlhom držadle, ktorou si naša pra-prastará mamička škrabkala chrbát. Voňalo tu veľmi príjemne.

»Neboj sa Ľudka moja, choď ty len smelo do ústavu,« tešila

ma teta. »Tam ti nebude smutno. S priateľkami ti bude veselšie ako doma samej. Budete sa spolu ihrať, prechádzať a zabávať.«

Uznala som, že by to nebolo také zlé, keby to naozaj tak bolo, ako líčila teta Uľka, ale bála som sa — vychovávateľky. Môže sa niekto tešiť, že dostane starú, šomravú vychovávateľku s krivým nosom a sovími očami? Chcela som sa tety Uľky o nej všetko dopodrobna vyspytovať, ale vtom prišla pre mňa teta Líza, je vraj načase, aby sme šly.

Cestou z Nikolajovskej ulice až na nábrežie, kde je ústavná budova, neprestajne som premýšľala o tom, čo mi už tak dlho burcovalo fantáziu. Hádam už stý raz spytovala som sa tety Lízy, ako vychovávateľka vyzerá. Odpovedala mi tajomne ako vždy!

»Je stará . . . zlostná . . . prísna . . .«

Keď sme došly k veľkej, červenej budove, na ktorej bol nápis: „Nikolajovský ústav", nenávidela som neznámu vychovávateľku väčšmi ako Nelu Ronovú.

»Slečny sú v záhrade,« povedal nám vrátnik, čo nám otváral. Bol oblečený v pestrej uniforme a zdal sa mi preto veľmi dôležitou osobnosťou v ústave. Už-už som sa mu chcela pokloniť, ale teta ma akosi dosť zavčasu zadržala. Viedol nás až na koniec dlhej chodby s vysokými oblokmi, odkiaľ bolo vidno zasklenými dvermi zelené stromy a neďaleko, prostred záhrady množstvo dievčat, prechádzajúcich sa a hrajúcich sa ako pestré motýle. Len čo sme s tetou Lízou sostúpily po kamenných schodoch, vedúcich s terasy do záhrady, hneď nás všetky obkolesily.

»Nová žiačka! Nová žiačka!« volaly tenkými hláskami.

»Nie! Nie! Prišly sme len na návštevu,« povedala teta, »Neviete dievčatká, kde sú kandidátky?«

»V poslednej aleji!« odpovedaly nám všetky odrazu.

Spýtala som sa tety potichu, kto sú kandidátky. Vysvetlila

mi, že sú to ústavné abiturientky, ktoré sa pripravujú na učiteľské povolanie.

Zástupom dievčenec sme sa dostaly do širokej lipovej aleje, kde sa prechádzaly, po dvoch alebo jednotlivo, dospelé dievčence v sivých šatách s knihami v rukách.

»Načo ideme k nim?« spýtala som sa tety. Neodpovedala mi, lebo už sa shŕklo okolo nás aspoň dvadsať mladých dievčeniec, veselých i vážnych, usmievavých i melancholických, černovlasých i belovlasých, jasnookých i černookých, slovom, dievčat najrozmanitejších tvárí a typov.

»Ach! Aké krásne dieťa! Poďte pozrieť, slečny!«

»Nádherné!«

»Prekrásne!«

»Ako obrázok!«

Tak vykrikovaly jedna cez druhú a obzeraly si ma, ako by v celom živote neboly videly malé dievčatko.

»Aké má krásne oči!« povedala vysoká, bledá slečna dlhej tváre.

»Ako kráľovná Mária Antoinetta . . .«

»Nie, nie! Katarína II. mala také,« ozvala sa černooká krásavica východného typu.

»A mihalnice, dievčence! Mihalnice ako strely!«

»Tôňa dlhých mihalníc oblievala bledú tvár mladej krásavice,« deklamovala tučná brunetka s noštekom dohora a zádumčivými očami.

»Dušička! Nádherná! Také krásne decko!« rozplývaly sa a boly by ma hádam zadusily bozkami.

Cítila som sa ako vtáča, ktoré obdivujú a na ktoré zároveň útočia tieto milé, ale mne celkom cudzie dievčence. Začervenala som sa. Už-už som chcela poprosiť tetu, aby ma odtiaľto odviedla, keď som zrazu začula nežný, príjemný hlas:

»Dajte pokoj dievčatku, veď ho celkom znivočíte!«

Obrátila som sa za hlasom a videla som okrúhlu, neveľkú slečnu s veľkými, čiernymi očami a s prekrásnym úsmevom. Nebola krásna, ale mala v ohorenej tvári čosi nekonečne milého. Dýchala z nej dobrota a svieža mladosť. Jemné, tenké pery sa láskavo a dojemne usmievaly.

»Aká ste krásna!« povedala som jej a celá uveličená som sa dívala na ňu.

Všetky sa rozosmialy — kandidátky aj teta Líza.

Potom sa teta spýtala:

»Mohly by sme sa rozprávať so slečnou Greigovou?«

»Slečna Greigová je iste stará dievka, ktorá má byť mojou vychovávateľkou,« zahundrala som celkom nevinne, hľadiac do zeme.

»Nie, slečna Greigová je učiteľkou týchto slečien,« povedala teta Líza a skoro sa nemohla zdržať smiechu. »A tvoja budúca vychovávateľka je medzi nimi . . .«

Neverila som vlastným ušiam.

»Čože?« skríkla som natešená. »Nebudem mať starú dievku s krivým nosom a sovími očami?«

»Veru nie,« usmiala sa šelmovsky černovlasá slečna, ktorá sa ešte vždy nežno na mňa dívala. »Nebudeš mať starú dievku, ak uhádneš, ktorá z nás je Katka Titová, lebo tú ti otecko vybral za vychovávateľku . . .«

»Ach!« vzdychla som si a hodila hlavou. Začala som si prezerať mladé tváre dookola.

Černooká krásavica, ktorá vravela, že mám oči ako Katarína I. . . . Je iste dobrá a prívetivá, ale nechcela by som ju za vychovávateľku. Je pripyšná . . .

Zlatovlasé dievčatko s oduševnenými, jagavými očami, ktoré povedalo, že sa ponášam na popravenú francúzsku kráľovnú! Ani tú by som nechcela . . . Zadusila by ma bozkami. A to by sa mi skoro sprotivilo.

A vážna, bledá slečna s dlhou tvárou... Nemyslím, že je taká zdravá, aby vydržala preháňať sa so mnou v parku... Hneď by ju rozbolela hlava... A táto červenovlasá!... Hm... A táto, čo sa tak chutne kolíše pri chôdzi?... A táto blondýnka?... Ktorá, ktorá z nich?...

Zahľadela som sa do veľkých, čiernych očí... Čarovný, láskavo smutný úsmev ožiaril nežné pery a zanikol v hĺbke dobrých očí...

Ako som mohla len chvíľu pochybovať? Prečo som hľadala medzi ostatnými, keď ma táto tu od prvej chvíle očarila jasom svojho úsmevu?

»Vy ste moja Katarínka!« skríkla som a už som aj objímala milú slečnu.

»Uhádla si! Uhádla, dievčatko moje drahé!« povedala kandiátka Katarína Sergjejovna Titová láskavým hlasom a tuho ma objala.

5

Katarínkina obeť.

Jesenné ruže kvitly a vydychovaly príjemnú vôňu... Nad besiedkou, zarastenou zeleňou, kde sme sedely s Katarínkou, rozprestieralo sa blankytné nebo.

Už vari stý raz mi vysvetľovala, koľko má ruština prechodníkov, ale ja som sa uprene dívala na ligotavú, zelenú muchu, čo uviazla v pavučine.

Bolo začiatkom septembra a predsa bolo tak teplo, že sme mohly byť celé dni vonku: učily sme sa, čítaly aj obedovaly v záhrade. Teraz som sa učila lepšie ako predtým. Otecko sa rozhodol, že ma v zime odvedú do Petrohradu, ale nie do Nikolajovského ústavu, kde sa vzdelávala Katarínka, ale do Pavlovského. Už ma to vôbec nemrzelo. Katarínka mi toľko narozprávala o peknom a zvláštnom živote v ústave, kde sa dievčence rozvíjajú medzi stovkami iných dievčeniec-priateliek, vrstovníc. Bola som presvedčená, že ma tam budú mať všetci radi, že mi tam bude dobre. Katarínka ma hneď zo začiatku chválila, ako všetko ľahko chápem, aká som vtipná, že pekne a správne odpovedám, atď.

Ale tu a tam sa jednako len vyskytly ťažkosti... Protivné časovanie, prechodníky a príslovkové určenia mi nijako nešly

do hlavy. Katarínka bola síce trpezlivá ako anjel a vedela ma upútať. Za to som si ju veľmi, veľmi obľúbila. Bola taká mladá, milá a skromná, bola mi skôr priateľkou ako učiteľkou. Takú starú dievku s krivým nosom mi vybrali! Tety ma nároćky strašily, aby som bola tým radostnejšie prekvapená.

Rada som sa učila s vychovávateľkou. Ale dnes sa mi nič nedarilo. A vedela som aj prečo. Prišly k nám sesternice, ktoré práve skončily kurz v ústave, Oľga a Viera Sosninovie. Oľa bola Katarínkinou spolužiačkou. Viera sa vzdelávala v Pavlovskou ústave. Obe boly milé, svieže,vedely sa tešiť zo života. Celý dom sa ozýval mladými hlasmi a smiechom. Odkedy boly u nás, chodievali k nám dôstojníci každý deň. Chorčenko ma už opustil a nevolal ma už verenicou, nepohol sa od Viery, štíhleho, krásneho, zlatovlasého dievčaťa so smelými očima a s takými hrubými vrkočmi, že každý, kto ich videl, nechtiac zhíkol.

Oľga bola trošku inakšia. V jej tmavosivých očiach bolo čosi melancholického. Mala krásne, odmerané pohyby. Viera bola huncútik a vetroplach. Oľga bola opravdive ženská. Obidve som mala veľmi rada.

Prechádzaly sa v záhrade. Viera sa smiala so zdvihnutou hlavou, ktorú ťahaly ťažké vrkoče. Oľgin usmievavý, nežný hlások zvonil ako striebro. Šípila som, o čom sa rozprávajú: Dnes bude v Bielom dome bál. Obidve pôjdu tancovať a s nimi teta Líza a Katarínka. Otecko nepôjde. Odcestoval do Gatčinej na návštevu k rodičom nenávidenej Nely Ronovej. Vráti sa len zajtra... Ale tá protivná gramatika!...

»Ach, vy sa ešte učíte-mučíte?« oslovil ma Chorčenko, nazrúc do besiedky. »Dnes ju netrápte, Katarína Sergjejovna,« pozrel prosebne na vychovávateľku, »celkom zničíte dievčatko. Pozrite, aké je zelené.«

»Ale nie,« hájila ma Viera, »veru je nie zelená, naopak, je ako ružička! Bozkaj ma, dušička!«

Bozkala som Vieru a potom aj Katku.

»Nebudeme sa už učiť?« spýtala som sa hlasom, v ktorom sa tajila celá škála láskavých tónov.

Katarínka nemohla odolať tomuto hlasu. Zavrely sme mluvnicu a pridaly sme sa k veselej spoločnosti.

»Viete, že sa dnes v noci vlámali do Sumarokov zlodeji?« spýtala som sa chytro, lebo som im čo najskôr chcela povedať novinu, ktorú som sa dozvedela už ráno. Ale dôstojníci ju už vedeli.

»Bezočivosť!« rozčúlil sa Ranský. »Spáchali takú smelú krádež rovno pred nosom vojenského veliteľstva!«

»A naša vila je ešte hlbšie v parku . . . sem by sa mohli ľahko dostať . . .« pripomenula Oľga.

»Ale, čo vravíš! Strýko Aljoša má sedem pušiek, a všetky nabité,« povedala veselá Viera a hneď dodala blýskajúc očami: »Zlodeji, to je zaujímavé! Rada by ich videla . . .«

»No, to už veru nie, Viera!« odporovala som jej.

Po večeri sa Viera, Oľga a Katka obliekaly na bál.

Aké boly všetky tri krásne! Mala som si na nich oči vyočiť! Viera bola celá bledoružová, žiarila ako stelesnené jaro. Oľga v belasých šatách bola, ako by zahalená čarom jarnej noci. A ako pristaly mojej Katarínke jednoduché biele šaty a hladko učesané čierne vlasy! Teta Líza si obliekla najlepšie šaty: čierne aksamietové. Sedela som v hlbokom kresle a dívala som sa, ako sa obliekajú, češú a zvŕtajú pred zrkadlom. Zprvu som sa tešila ich radosťou, ale čoskoro priblížil sa ku mne tichučkými krokmi huncútsky škriatok, vyskočil mi na lono a šeptal mi do ucha:

»A teba nevezmú! Nechajú ťa doma ako Popolušku? . . . A ty si spokojná? Mala by si ísť aj ty a byť krásnou ako ony . . . Nie?«

Neodolala som jeho zvádzaniu a skríkla som zlostne:

»Také ste vy! Idete na bál, a ja tu musím ostať sama... Pekne od vás, len čo je pravda!«

»Dieťatko naše, čo to vravíš?« prišla ku mne teta. »Ja ich ta len odprevadím, uvediem do dvorany a hneď sa vrátim... Veď je to celkom blízko... hneď v susedstve... Dovtedy bude s tebou Máša a Peter... Máša si sadne k tebe, kým sa vrátim z Bieleho domu.«

»Ja nechcem Mášu! Chcem Katku! Len a len Katarínku! Choďte si pre mňa všetky, kam chcete, ale Katarínka musí ostať pri mne. Je moja.« kričala som a dívala som sa na tetu zlým pohľadom.

»Katarínka je už oblečená... A ty nebudeš taká nežičlivá, že jej nedožičíš vyrazenia?« prehovárala ma Viera a Oľga.

Kukla som na Katarínku. Aká je krásna a milá v prostých, bielych šatách! Ale práve preto, že je taká krásna, nechcem, aby šla! Vyparádila sa, bude sa zabávať, tancovať a na mňa si ani nespomenie. To sa nesmie stať!

Dívala som sa na ňu ako na svoj majetok, ako by bola na svete len na to, aby mňa tešila.

»To je nie pekne od teba, Ľudka,« stávala sa teta Líza netrpezlivou. »Si despotická!«

»Dajte mi všetky pokoj, keď som despotická! Choďte si, kam len chcete, nepotrebujem nikoho, nikoho!«

»Pravdaže pôjdeme, vari ťa len nebudeme poslúchať, ty hlavaňa! Poďme, Katarínka!« povedala Viera a zlostne sa dívala na mňa .

Skryla som si tvár do podušiek a sedela som chvíľku nepohnute. Potom v izbe všetko stíchlo. Opatrne som zdvihla hlavu a načúvala som. Kroky a šuchotanie šiat tíchly v diaľke... Dvere vrzly... ozval sa Vierin hlas. »Peter, prosím vás, zabudla som si kabát, doneste mi ho...« Zasa sa blížily kroky, ale ne-

boly to Petrove vojenské kroky... ľahučké, rýchle krôčky... Túžobne som uprela oči na dvere.

Ach! Na prahu stála Katarínka a usmievala sa.

»Nejdem do Bieleho domu, Ľudka moja... rozbolela ma hlava... Nechce sa mi ísť,« povedala a dívala sa kamsi nabok.

Bolí ju hlava!... Vedela som, že nevraví pravdu.

»Milá, drahá Katarínka!«

S ľahkým výkrikom som ju objala.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

V parku šumely stromy, ako by sa žalovaly... Von bola tma ako vo vreci. Ako by sa za oblokmi a za dvermi bolo krčilo čosi čierneho a strašného, a len čakalo na príležitosť, aby sa dostalo do izby. Hustá jesenná nočná hmla dívala sa nám do oblokov vraždiacimi, tmavosivými očami.

»Bojím sa, Katarínka,« šeptala som, krčiac kolená až k brade a vypliešťajúc oči do tmy.

Katarínka mi práve bola prečítala, ako malý René piekol gaštany a ako sa mu zjavil otcov duch. Nečítaly sme si to prvý raz, ale vždy ma toto miesto veľmi rozčúlilo.

»Na dnes dosť, Ľudka,« povedala Katarínka, »ešte by si sa väčšmi rozčúlila... Nemáš sa čoho báť! Pôjdeme spať, zaspíme a ani nebudeme vedieť, kedy sa naši vrátia.«

»A neľutuješ, že si ostala so mnou?« spýtala som sa jej a pritúlila som sa k nej. Srdiečko ma bolelo, že som jej pokazila radosť.

Tykala som jej, keď sme boly samy. Chcela tak.

»Dieťa moje,« odpovedala mi, »myslíš, že ťa mi môže nahradiť hlúpe natriasanie vo dvorane?« objala ma a bozkávala.

Šťastné a spokojné šly sme do detskej izby.

V útulnej izbietke mihalo sa svetlo lampôčky pred obrazom

Spasiteľovým. Takto bolo v izbe ešte útulnejšie. Len hustá hmla za oblokmi rušila milý, príjemný dojem.

Chytro som spustila záclony v obloku, až sa Katarínka čudovala. Nikdy sme nespúšťaly záclony, lebo oblokom bolo vidno len do najhustejšej, zabudnutej čiastky parku, kam nikto nechodil. Vyzliekla som sa a vkĺzla som do Katkinej postele, ani nezbadala.

»Katarínka, smiem dnes s tebou spať? Sama by som sa bála!« povedala som jej prosebným hlasom.

Nemohla mi to odoprieť. Prikrčila som sa k nej pod perinu. Pod ikonou žmurkala lampôčka, ako by chcela zhasnúť. Zdalo sa, že ma dusí čosi ťažkého a strach sa mi vkrádal do duše.

Neprestajne som musela myslieť na zlodejov, ktorí sa minulej noci vlámali do susednej vily. Prevracala som sa na posteli, keď už Katarínka dávno spala. Túžila som, aby čierna, hmlistá, jesenná noc čím skôr prešla a aby sa už naši vrátili...

S touto myšlienkou som zaspala ťažkým, nepokojným spánkom.

6

Zlodeji.

Keď som sa zrazu prebudila, upútal mi pozornosť čudný šramot. Sadla som si v posteli. Zdalo sa mi, že v hosťovskej izbe ktosi chodí, mäkko dostupuje bosými nohami.

»Katarínka!« šeptala som a chladné kropaje potu mi vystúpily na čelo.

Ani Katarínka nespala, počúvala a bála sa práve tak ako ja.

»Ktosi chodí v izbe,« povedala a chytila mi chladnou rukou prsty.

»Katarínka! To sú „oni"!« šeptala som zasa a každé slovo ma dusilo. Cítila som ako mi vlasy dubkom vstávajú.

»Zlodeji« skôr som uhádla ako počula jej hlas.

Kroky sa blížily. Počuly sme ich na chodbe, potom zastaly pri našich dverách... Bez slova, ako na povel, ľahly sme si obidve na hlavnice, a robily sme sa, ako by sme spaly.

Prižmúrenými očami som videla, ako sa pomaly otvorily dvere a dvaja vysokí otrhanci, s čiernymi bradami, vkĺzli sa do izby šupľavými krokmi. Jeden mal v ruke veľký nôž a druhý zlodejské náčinie. Dvoma krokmi ocitol sa ten s nožom pri našej posteli a chytro sa naklonil nad nás. Slabé svetlo

lampôčky nám vrhalo tôňu do tvárí, preto nemohol vidieť, aké sme bledé.

»Obidve spia!« šeptal chrapľavo a zasa sa mi naklonil až k tvári.

Z jeho strašnej tváre cítila som zápach lacného tabaku a pálenky.

Srdce mi prestalo biť v strachu.

Bola som presvedčená, že ma zlodej prepichne nožom, ak sa len pohnem, ak sa mi len trošíčku zatrasú pery.

»Spia tvrdo,« zasmial sa chrapľavo a išiel za druhom, ktorý už vylamoval skriňu v susednej izbe.

»Vďaka Bohu, sme zachránené!« pomyslela som si. »Nezabili nás, lebo si mysleli, že spíme...« Ale hneď potom mi začaly drevenieť všetky údy a triaška mi drvila telo i srdce. Prišlo mi na um, že v skrini sú peniaze, ktoré včera otecko doniesol. Bolo ich veľmi mnoho, pätnásť, či dvadsaťtisíc rubľov, a neboly to oteckove peniaze. Mal zajtra vyplácať dodávateľov a remeselníkov. Ak zlodeji nájdu skriňku s peniazmi a ukradnú ich, čo si počne neborák-otecko? Aké trampoty bude mať! A kde vezme toľko peňazí, aby nahradil tie, ktoré mu sverili, ktoré mal opatrovať?... Nie, nesmiem dopustiť, aby zlodeji ukradli peniaze! Musím im to prekaziť za každú cenu!... Mám zavolať Petra a Mášu? Nepočujú ma tak ľahko, spia až za kuchyňou. A aj tak, čo by si počali sami dvaja proti ozbrojeným zlodejom?...

Myšlienky mi vírily v hlave... Zrazu som sa rozhodla. Obetujem všetko, aby som zachránila otecka... Len musím premôcť strach... Prichystať sa aj na to, že sa vrhnú na mňa a zabijú ma... Ale nesmiem stratiť ani minútky, musím urobiť, čo môžem...

Chytro som soskočila s postele, vybehla na chodbu, vbehla do jedálne a kričala strašným, divým hlasom:

»Sem sa, ľudia! Sem! Otecko, zobuď sa! Peter! Ivan! Ondrej! Vojaci! Chytro sem! Zlodeji sú tu! Zlodeji, zlodeji!«

Okrem Petra nebolo ovšem v túto strašnú noc v dome ani jediného chlapa, ani jediného vojaka. Ale keď zlodeji počuli zúfalý krik, neboli si istí, že je dom prázdny, vyskočili oblokom a vzali nohy na plecia. Začula som tlmené preklínanie a rinčanie rozbitého skla.

Vtedy sa na prahu zjavila Katarínka, bledá ani smrť.

»Ušli . . . Všetko je zachránené . . . Nič nevzali . . . počula som ju ešte vravieť trasľavým, rozčúleným hlasom a padla som jej zamdletá do náručia.

ČASŤ TRETIA.

1

Lúčenie.

Jasný marcový deň sa schyľoval k večeru, keď sme sa s oteckom, tetou Lízou a drahou Katarínkou doviezli na koči k veľkej, červenej budove v Znamenskej ulici, v Petrohrade.

»Toto je ústav?« spýtala som sa dojatá.

Teta Líza kývla hlavou. Zbadala som jej v očiach slzy.

Vrátnik v červenej livreji, zdobenej zlatom, vyšiel pred bránu, poklonil sa nám a usmial sa oteckovi.

»Ráčili ste doviesť slečnu?« spýtal sa.

»Áno, môj milý! Chcel by som sa rozprávať s pani riaditeľkou!«

»Nech sa vám páči,« odpovedal vrátnik úctivo a pomáhal mi vyzliekať kabát a galoše. »Pani riaditeľka je v prijímacej izbe. Dovediem vás ta.«

Všetci sme šli za ním.

Vo veľkej zelenej izbe, s dvoma klavírmi v rohoch a s podobizňou cára Pavla na stene, sedely za stolom dve šedivé dámy v belasých šatách. Jedna z nich bola vysoká, majestátna. Mala peknú, trochu pyšnú tvár a veľké belasé oči. Druhá bola malá, pohyblivá s veselými očami a veľmi sympatická.

»To je pani riaditeľka ústavu, barónka Rusenová,« šeptala Katarínka, nakloniac sa ku mne a ukazujúc očima vysokú dôstojnú dámu. »Tá druhá je pani inšpektorka slečna Rollingová,« dodala. »Pokloň sa, Ľudka!«

Poslúchla som ju.

Vysoká dáma pošla oteckovi v ústrety a podala mu ruku.

»Zdrávstvujte, kapitán! Doviedli ste nám dcérku?« spýtala sa s úsmevom.

Týmto úsmevom sa jej tvár celkom zmenila, až žiarila, bolo príjemne hľadieť na ňu.

»Dieťatko, rada si k nám prišla?« spýtala sa a hladkala mi líčko.

»Ach, nie!« skríkla som úprimne a smutno som sa obzerala dookola.

Pani riaditeľka sa zachmúrila.

»Škoda!... Ústav ti môže veľmi osožiť,« povedala chladno.

»Ešte je maličká,« ospravedlňoval ma otecko. Hlas sa mu triasol.

Zdalo sa mi, že ho moje úprimné slová veľmi zarazily.

»Je vari priveľmi rozmaznaná, kapitán,« odpovedala mu pani riaditeľka. Dívala sa na mňa, roztrpčenú jej slovami, so zhovievavým úsmevom.

»Jedináčka, pani riaditeľka, to už tak býva!« povedal otecko, ako by sa ešte vždy ospravedlňoval.

»Ešte sa jej ospravedlňuje!« pomyslela som si a pozrela som na ňu zlostne. Robila sa, ako by to nevidela.

»Slečna Rollingová,« zavolala pani inšpektorku, »buďte tak dobrá a zavolajte nám slečnu Rabovú. Dievčatko bude v jej triede.«

»Prosím, pani riaditeľka,« odpovedala pani inšpektorka, poklonila sa nám a odišla.

Pani riaditeľka Rusenová sa potom vypytovala tety Lízy a Katarínky, aké predmety som sa učila, ako ma vyučovaly, a prečo ma nedoviedli už na začiatku školského roku. Len čo teta stihla vyrozprávať pani riaditeľke, aká som citlivá, aké mám slabé nervy a že ma doma museli dlho liečiť, otvorily sa dvere a na prahu sa zjavila bledá, trochu zohnutá brunetka prostrednej postavy, s prižmúrenými očami, zelenkavými ako voda, s hrubými perami, so zahnutým nosom a červenými škvrnami tuberkulóznych ľudí na lícach.

Poklonila sa pani riaditeľke, podala ruku tete Líze, potriasla jej ju, pričom jej na ruke zvonily nespočetné náramnice.

»Vitajte nám!« povedala s úsmevom.

Potom sa sklonila ku mne, poobzerala si ma a povedala:

»Zdrávstvuj, Voronská!«

Čo počujem? ... Voronská! ... Ako by ma boli ovalili! Prvý raz v živote ma takto zavolali. Doteraz ma nikdy nikto nezavolal inakšie ako Ľudka, Ľudka drahá, milá Ľudka, alebo inými lichotivými menami, ale priezviskom ma ešte nikdy nikto nenazval. A teraz zrazu som — Voronská!

Čosi ma pichlo pri srdci. Prosebne som pozrela na otecka. Čakala som, že napraví chybu pani triedničky a poučí ju, ako ma má volať. Ale darmo! V červených stenách tohto domu nemal môj drahý otecko, ktorého doma všetci poslúchali na slovo, ani trošku moci.

Zbadal, že sa naňho nepokojne dívam, usmial sa a povedal:

»Tak, Ľudka naša, rozlúčime sa! Choď sa soznámiť s priateľkami, rozveselíš sa. Prídem ťa ešte zajtra večer navštíviť ... ak pani riaditeľka dovolí,« dodal, obrátiac sa k pani riaditeľke s ľahkou poklonou.

Zasa som otecka ľutovala: musí si prosiť dovolenie, aby si smel navštíviť dcéru! ...

Pani riaditeľka len kývla hlavou na súhlas a povedala mi, aby som sa teraz odobrala od otecka.

Triasla som sa, ako by som bola nevedela, že sa raz musíme rozlúčiť. Cítila som takú bolesť, ako ešte nikdy doteraz.

Bolo by mi iste odľahlo, keby som sa bola mohla rozplakať. Ale čosi mi stískalo hrdlo, nemohla som vyroniť ani jedinkú slzu.

Ani otecko sa necítil práve najlepšie. Dobre som si všimla, aký bol bledý a aké mal červené oči.

Teta Líza ma objala obidvoma rukami a rozplakala sa, túliac si ma k prsiam.

Nevedela sa ovládnuť, nemohla sa uspokojiť. Celkom sa rozfikala, z očí jej tiekly slzy.

Slečna Rabová tetu pomaličky a jemne odviedla odo mňa, posadila ju do kresla a tešila ju. Ja som mlčky pristúpila k Slniečkovi.

»S Bohom, dieťatko,« šeptal a trasľavou rukou mi spravil krížik na čelo. »Nech ťa mi Pán Boh ochraňuje, aby som sa dožil z teba radosti... Nezabúdaj na mňa, dieťatko... ani ja neprestanem myslieť na teba...«

Posledné slová povedal tíško, ledva som ich začula.

S rozbúchaným srdcom som ho objímala. Ale, ako predtým, ani teraz ani jediná slzička mi nepokropila líčka. Len ústami mi kŕčovite trhalo. A srdiečko ma tak bolelo, ako by ho boli stískali kliešťami...

Potom prišla k nám slečna Rabová, chytila ma za ruku, doviedla ma k pani riaditeľke, ktorá mi tiež spravila krížik na čelo a povedala:

»Choď s Pánom Bohom!«

Zasa som sa rozbehla k oteckovi. Ale už mi len kývol ru-

kou, druhou si pridržiaval šabľu, a vyšiel z izby. Teta ešte vždy tíško nariekala v kresle. Pošla som k nej, ale ruka slečny Rabovej ma zadržala. Musela som ísť s ňou.

»A na mňa si zabudla? So mnou sa ani nerozlúčiš, Ľudka?« volala za nami Katarínka.

Ale jej hlas mi znel akosi nejasno a cudzo. V ušiach mi neprestajne zvonilo, hlava mi trešťala... Bolo mi, ako by ma tlačil a dusil ohromný olovený balvan...

2

Večera.

»Cingy-lingy! Cingy-lingy!« ozval sa zvonček, keď sme vyšly na chodbu.

»Cengajú na večeru,« poúčala ma slečna Rabová. »Pôjdeme teraz do jedálne, kde budú všetky dievčence.«

Nekonečná, tmavá chodba s tuctom plynových plamienkov pôsobila na mňa ako tajomná, podzemná krypta.

»Teraz sme v dolnej chodbe,« ukazovala mi slečna Rabová. »Tam na konci chodby je nemocnica a pani riaditeľkin byt. Potom sú izbietky, kde vyučujeme hudbu, šatňa, skladište bielizne a byty učiteliek hudby. A tu je jedálňa.« Dvere boly otvorené. Vošly sme do veľkej dvorany s dlhými stolmi, rozostavenými vo dvoch radoch. Medzi nimi bola široká medzera.

»Hneď sa tu síde celý ústav,« opakovala slečna Rabová.

Len čo dopovedala, zjavila sa na prahu jedálne slečna v sivých šatách s čiernou zásterkou a viedla za ruky dve maličké dievčatká. Obe maly zelené šaty a biele zásterky. Za nimi šiel celý rad zelenobielych postavičiek, kráčajúcich po dve a dve. Rad bol taký vyrovnaný, že sa zdal zelenobielou stužkou. Najprv šly celkom malé dievčatká, za nimi vždy väčšie a väčšie, až konečne veľké.

»To je tvoja trieda,« ukázala mi slečna Rabová najmenšie dievčatká z prvej triedy, »a táto slečna v sivých šatách je naša kandidátka. Kandidátkami voláme najstaršie žiačky, ktoré chcú byť učiteľkami a dozerajú u nás na menšie deti... Pokloň sa jej!«

Dievčence z prvej triedy podišly k stolom a sadly si na miesta. Bolo ich vyše štyridsať a vyzeraly jedna ako druhá.

Nezbadala som, že by si ma boly všímaly. Zato ja som nespúšťala očí s červenovlasých a zlatovlasých dievčat v bielych zásterkách, so smiešnymi plátenými polovičnými rukávami, siahajúcimi po lakeť.

»Voronská!« začula som známy hlas slečny Rabovej, »zavri ústa. Aby ti do nich nevletela vrana! Musíš sa to odučiť! Je to škaredý zvyk!«

Zarazená som pozrela na učiteľku. Žmurkala a hrubé pery sa jej zhovievavo usmievaly.

Ktosi sa mi za chrbtom tíško chichotal. Obzrela som sa chytro a videla som pekné dievčatko s tmavokávovými očami a s vlasmi, pobelavými, ako ľan a veľmi jemnými. Stískalo tenké pery a celou silou zdržiavalo smiech.

Keď som videla, ako sa mi táto malá krásavica vysmieva, nezahanbila som sa, ale zlosť vo mne zovrela: »Ako sa opováži také malé a iste hlúpe dievča vysmievať, mňa, princeznú?«

Zahľadela som sa na ňu uprene. Ešte vždy sa neprestávala smiať. Zabudla som na všetko, na lúčenie s oteckom, na ostré a urážlivé poznámky pani triedničky, chytro som šla k nej, stala som si pred ňu, zdvihla som hlavu a povedala som, prepichávajúc ju očami:

»Prečo sa smeješ? Sebe sa vysmievaj! Ty protivný, krivoústy anjelik!«

Dievčatko očervenelo a vyskočilo so stoličky.

Práve vtedy bola slečna Rabová pri druhom stole. My sme

stály na opačnom konci jedálne, teda nás nemohla počuť. Ale všetky dievčence z mojej triedy sa obrátily ku mne ako na povel.

»Nehanbíš sa tak urážať spolužiačku?« hrešila ma bledá, okrúhla brunetka veľmi sympatickej tváre. »A ešte si sa u nás ani dobre nezohriala!«

»Čo ťa do toho?« odvrkla som jej. »Vysmievala sa mi, preto som jej to povedala!«

»Bezočivo si jej povedala! Urážlivo! Iste ťa doma zle vychovávali!« povedalo nahlas vysoké, tučné dievča s huncútskymi očami a noštekom dohora a podoprelo si lakte o stôl. »Kto ťa vychovával? Iste vojak, lebo vojenský sluha . . .«

»Čuš!« kričala som. Blčala som zlosťou a búchala som päsťami do stola. »Vychovával ma Slniečko! A ten nemôže zle vychovávať! Rozumiete? Je najmúdrejší na svete!«

»Kto? Kto?« kričaly dievčence a dusily sa smiechom.

»Dobrý Bože!«, dievčatko s noštekom dohora si složilo ruky, »veď je pomätená, dušičky! Čo to vraví? Slniečko že ju vychovávalo? Neviem veru, čo by si slnce počalo s takým sprostým a nezdvorilým dievčaťom!«

»Slniečko — nie slnce!« kričala som. »Slniečko je môj otecko, otecko Aljoša! Rozumiete?«

»Otecka si volá krstným menom! Počuly ste to už?« ozývalo sa so všetkých strán.

»Aká je to divoška!«

»Z rodu Zulukafrov . . .«

»Mali by jej dať zlatý kruh do nosa . . .«

»Ako sa opováži urážať nám Kolibríčku? . . .«

»Zina, Zinôčka, nevšímaj si to!« tešily dievčence pobelavú krásavicu, ktorú som v zlosti nazvala „krivoústym anjelikom". S druhého konca stola pribehla k nám kandidátka v sivých

šatách s čiernou zásterkou, lebo teraz už aj ona počula nahnevané hlasy.

»Čo kričíte? Čo sa stalo?«

»Nová žiačka nadávala Kolibríčke,« odpovedalo jej smelo tučné dievčatko a zdvihlo ešte vyššie dohora obrátený noštek.

»Kolibríčke? Naozaj?« čudovala sa slečna. »A ty, Oľa, kde si bola?« spýtala sa vážnej, černookej žiačky. »Máš na starosti stôl, ako najlepšia žiačka, a Pán Boh vie, čo robíš, miesto, aby si dávala pozor na poriadok . . .«

»Slečna Komisárová, dušička, nehnevajte sa. Myška za to nemôže!« ozvala sa blondýnka s krátkymi vlasmi, ktorá sa volala Milka Rantová, ako som sa neskoršie dozvedela. »Myška nás dosť napomínala, ale nemohla predsa zapchať ústa tej nehanebnici . . .« a oči sa jej dívaly na mňa nenávistne.

»Ty si teda taká!« povedala kandidátka prísne a dívala sa na mňa nevľúdne. »Ešte si sa dobre nesoznámila so spolužiačkami a už sa s nimi vadíš! Myslela som, že si dobré a milé dieťa! . . . Hneď si sadni a buď ticho!« skríkla na mňa, dupla nohou a celkom očervenela v tvári.

»Ako sa vie len zlostiť!« myslela som si, a odvrátila som oči od jej zlostnej tváre.

Medzitým sa jedálňa zaplnila neprehľadným množstvom zelenobielych dievčeniec vo veku od deviatich do devätnástich rokov.

Za stolom blízko dverí sedely slečny v čiernych zásterkách. Ponášaly sa na našu kandidátku.

Bolo tam veľmi veselo. Chovaly sa celkom voľne a rozprávaly sa nahlas.

Aj pri ostatných stoloch bolo živo: veľkou dvoranou rozliehaly sa zvuky a šumenie hlasov tristo malých a veľkých dievčeniec. Z toho šumu, ponášajúceho sa na bzučanie včiel, ma rozbolela hlava.

Od bližších stolov, za ktorými sedely žiačky druhej a tretej triedy, ozývalo sa k nášmu stolu:

»V prvej triede majú novú žiačku.«

»A akú smelú!«

»Chutné dievčatko!...«

»Ale choď, škaredé...«

»Veru nie, dušička! Len je trochu bledá...«

»Ach, ty sa v tom vyznáš!«

»Kalika!«

»Čo vravíš, dušička?«

»Že je kalika, nedochodča!«

»Ty si kalika!«

»Čuš... Poviem slečne.«

»Žalobapáter! Žalobapáter!«

Bola som v strašnom pomykove, nevedela som, čo robiť, keď som počula tieto slová a vety, raz pochvalné, raz hanlivé a preto som bola rada, keď jedna zo starších žiačok sa nahlas pomodlila modlitbu pred jedením, ktorú ostatné žiačky nahlas za ňou opakovaly. Hneď potom bolo počuť štrnganie tanierov. Dievčence v pásikavých šatách roznášaly misy s polievkou, z ktorých sa parilo a jedno dievča pri každom stole naberalo polievku.

Nedotkla som sa ani polievky, ani zeleniny, ani múčnika. Keď nám rozdaly múčnik, začula som zblízka líškavý hlas:

»Ak nechceš múčnik, daj mi ho!«

Pozrela som na susedku. Bolo to to tučné dievčatko, čo sa mi vysmievalo, že ma „slniečko vychovávalo". Dívala sa na mňa neistým, prosebným pohľadom.

Už som vystrela ruku, aby som jej podala všetko aj s tanierikom, keď ma ktosi zachytil.

»Nič jej nedaj!« ozval sa zvučný hlas.

Vravelo to počerné dievčatko, štíhle ako kvetná stopka, so smelými, čiernymi očami a s úzkymi perami nad bielymi, ostrými zúbkami.

Volaly ju „Myškou". Neskoršie som sa dozvedela, že sa toto černooké, ako rtuť pohyblivé dievčatko, volá Oľa Petrušovičová.

»Nič nedávaj tým maškrtniciam!« povedala ešte raz smelým, veľmi zvučným hlasom. Žmurkala celá rozpálená, pokukávala po susedkách a kričala v opravdivom hneve: »Hanbite sa, hanbite! Vysmievať sa jej viete, viete na ňu žalovať a potom sa k nej priplaziť s jedovatým úsmevom a prosiť ju: Daj mi múčnik! Hanba! Hanba! Zahanbuješ celú triedu, Mendelová!« dodala a obrátila sa k mojej susedke. »Hanbi sa!«

A dívala sa na ňu tak pohŕdavo, že mi bolo naozaj ľúto tučného dievčatka.

Všetky pri stole na chvíľku zatíchly.

Potom sa ozval ironický hlas:

»Myška vystupuje v úlohe obhájcu urazených! Krásna úloha!«

Povedala to Kolibríčka a krivila pritom ústa.

»Lepšie byť obhajcom urazených, ako veliteľkou takých dievčat, čo nemajú ani za mak vlastnej vôle a nemôžu ti nič odoprieť!« odpovedalo pyšne černooké dievčatko.

Zina Dorinová — Kolibríčka — zozelenela zo zlosti. Zasa skrivila ústa, chcela niečo odpovedať, ale práve vtedy sa ozval hlas zvončeka. Žiačka tretej triedy sa zasa nahlas pomodlila, ostatné za ňou, staršie žiačky zaspievaly, potom sme si postávaly v pároch do radov a vychádzaly sme z jedálne.

So mnou šlo černooké dievčatko, ktoré tak zahanbilo moje nepriateľky.

3

Nové škriepky.

Vysoké, nekonečne vysoké schody. Tmavá, dlhá chodba, s oboch strán triedy.

Sme v triede. Vo veľkej, vidnej izbe s mnohými laviciami a katedrou. Na stenách visia zemepisné mapy. V rohoch stoja štyri tabule na stojanoch. Medzi oblokmi stojí stolík dozerajúcej pani triedničky a v úzadí dlhá a nízka skriňa, do ktorej si žiačky odkladajú šatky, galoše a kabáty, ktoré si brávajú na prechádzku do záhrady. V tej istej skrini mávajú aj darčeky a zákusky, ktoré im zavše nosia rodičia a známi, keď ich prídu navštíviť.

Všetko som si poobzerala hneď, ako som prekročila prah našej — prvej — triedy.

Slečna Rabová si stala na katedru a povedala nám:

»Deti, buďte ticho! Ja pôjdem teraz so slečnou Komisárovou k pani riaditeľke, podať jej večernú zprávu. Buďte rozumné a pekne, tíško sa učte na zajtra! Aj novej žiačke povedzte, čo sa máte naučiť!

Kývla nám hlavou a odišla s kandidátkou.

Len čo sa za nimi zavrely dvere, strhol sa v triede ohromný rámus.

Štyridsať živých, veselých dievčat belovlasých, černovlasých i červenovlasých, pekných a škaredých, veľkých a malých, všelijakých typov, hrnulo sa ku mne so všetkých strán.

»Divoška! Divoška!« oborila sa na mňa jedna žiačka. »Odkiaľ si prišla, z Austrálie, či z Ameriky?«

»Daj jej pokoj, Dodoška, uhryzne ťa. Vidíš, že vycerila zuby.«

»Nehryz, Voronská, zľutuj sa nad nami!« červená, kučeravá hlávka Milky Rantovej sa mi skoro dotýkala tváre.

Chcelo sa mi skočiť na škrieplivé dievčatisko, vyškriabať mu oči, zahryznúť sa mu do bledej tváre s posmešnými očami.

Len s vynaložením všetkých síl som sa ovládla. Stisla som prsty až mi trušťaly a dívala som sa dookola ako prenasledované zviera.

»Ach! Ach! Len pozrite, aká je zlá!« priskočilo ku mne tučné dievča, celkom maličké — Duňa Daurská, ktorú volaly Dodoška. »Dámy moje, dajte si pozor! Hneď sa vrhne na niektorú z vás! Vrana protivná! Nevolá sa darmo Voronská. Má priezvisko od vrany! Hrubé pery, zlé oči . . . poznať ju po perí.«

»Vrana, opravdivá vrana!« pišťaly, kričaly a smialy sa ostané.

»Vrana! Vrana! Divoška! Hrýzla by! Zlá!« ozývalo sa dlho so všetkých strán. Najväčšmi kričala Kolibríčka, ktorá ma iste nenávidela z celej duše.

Práve, keď najväčšmi kričaly, vošly do triedy dve dievčence, ako by boly zo zeme vyrástly. Jednu z nich som už poznala. Bola to Oľa Petrušovičová. Druhé dievčatko bolo veľmi krásne, so zlatými vlasmi, pravidelným noštekom a veľkými, kávovými, trochu vypuklými očami. Dýchalo z nej čosi ušľachtilého. Zračilo sa to v jej hrdej, ako by vyrezávanej tvári, v malých, krásnych ručičkách, starostlivo pestovaných, čo prezrádzaly jej opílené, na ružovo nalakované nechty.

Namáhavo sa pretisly pomedzi dievčence až ku mne. Zlatovlasé dievčatko si pohŕdavo obzrelo všetky spolužiačky a povedalo po francúzsky, najčistejším parížskym prízvukom:

»Hanbite sa, slečny! Čo nedáte maličkej pokoj? Nemáte ani srdca, ani citu!«

»Ach! Ach! Už sme dávno nemaly francúzsku kázeň!«

»Vaše Veličenstvo sa ráčilo snížiť k nám, hriešnym!« pribehla k nej tučná Mendelová, robila grimasy a nafukovala sa.

»Aká zlomyselnosť!« krčila plecami zlatovláska. »S tebou,« ukázala prstom na Mendelovú, »sa vôbec nerozprávam. Si veľmi obmedzená. Ale ty, Kolibríčka a vy ostatné! Hanbite sa! Poďme, Oľa!«

»Vaše Veličenstvo, urodzená kňažná Golicinová, najjasnejšia grófka Ostermanová, neráčte nás zbavovať svojej vzácnej prítomnosti! Neuvrhnite nás do tmy, kde je plač a škrípanie zubov!« pišťala kučeravá Rantová a klaňala sa aristokratke až po zem.

»Francúzka z Mitavy!« šomrala Kolibríčka, ktorá doteraz čušala.

Golicinová sa chytro obzrela. Bledé líčka sa jej rozpápily.

»Čuš!« povedala práve takým pokojným a vážnym hlasom. »Zabúdaš, Kolibra, kto som ja a kto ty! Celý svet poznal môjho pra-prastarého otecka, tak sa zaslúžil o Rusko! Ale kto boli tvoji predkovia, je zahalené oblakom neznáma.«

»Pyšná! Protivná!« sipela Kolibríčka a tvár sa jej skrivila zlosťou.

Golicinová len pokrčila plecami a odvrátila sa od nej.

Potom prišla ku mne Petrušovičová a povedala mi:

»Počujte, Voronská, zapamätajte si, že po každom kýchnutí nevravíme: Na zdravie! Nechajte ich, nech sa smejú a nadávajú. U nás v ústave trápia takto každú novú žiačku. Ani jedna im

neujde. Radšej si sadnite do kúta a učte sa na zajtra. Máme časovať nemecké slovesá. Chcete, pomôžem vám!«

Poďakovala som milému dievčatku a vhĺbila som sa do nemeckej mluvnice.

Ale v ten večer mi nemecké slovesá nešly do hlavy. Neviem, či som bola priveľmi ustatá, či tak na mňa pôsobilo množstvo nových dojmov. Nemohla som sa naučiť časovanie niekoľkých nemeckých slovies, ktoré mi s Katarínkou šlo tak ľahko. Namáhala som sa, nútila som sa, ale darmo. Nemohla som si zapamätať ani jediné sloveso. Slečna Rabová a slečna kandidátka sa už dávno vrátily od pani riaditeľky. Pani triednička si sadla za katedru, kandidátka za stolík a k obidvom sa hrnuly dievčence, aby ich preskúšaly, čo sa maly naučiť na zajtra.

Už vyše polovice žiačok odpovedalo nešťastné slovesá, a ja som ich ešte vždy nevedela.

Konečne sa ma ujala Petrušovičová. Prišla, ako by náhodou pozrieť, čo robím.

»Nejde ti to?« spýtala sa ma.

»Ale, vôbec nejde!« priznala som sa úprimne.

Sadla si ku mne do lavice a ochotne mi všetko vysvetľovala. O dvadsať minút som odpovedala slečne Rabovej pri katedre celkom isto a dobre a ani som si nevšimla Kolibry, ktorá oproti mne robila grimasy a chcela ma pomýliť.

O ôsmej zacengal zvonec. Volal na pobožnosť a večerný čaj. Zasa sme šly dve a dve do jedálne. Ja zasa s počerným, černookým dievčatkom. Po modlitbe sme dostaly po šáločke kalného, kávového čaju, ktorý páchol trávou a suchú žemličku.

Z jedálne sme šly „čiernymi schodami" do spálne na treťom poschodí.

Bola to dlhá dvorana, kde spávaly dievčatá z dvoch tried, prvej a druhej. Viedly z nej dvere do izieb triednych učiteliek. Za našimi posteliami, za plátenou stenou, maly postele doze-

rajúce kandidátky. Na druhej strane bola pri spálni neveľká miestnosť — umyvárňa, s medeným válovčekom a asi s tuctom kohútikov, kde sme sa umývaly. Boly v nej aj skrine na bielizeň so zásuvkami. Vo vytiahnutých zásuvkách spávaly slúžky.

Keď sme prišly do spálne, slečna Rabová mi ukázala krajnú posteľ pri dverách, prikrytú riedkou prikrývkou.

»Tu budeš spať,« povedala mi.

Poobzerala som sa. Celkom blízko mala posteľ zlatovlasá grófka. Videla som, ako sa chytro vyzliekala.

Pri mne malo postieľku nepekné dievčatko, rapavé po kiahňach, neprívetivé a najlenivejšie z celej triedy, ako som sa ešte v ten večer dozvedela od Petrušovičovej. Volala sa Beklešová a prezývaly ju „starou mamkou", lebo bola najstaršia v prvej triede.

Ako som sa trošku poobzerala, začula som čísi posmešný hlas:

»Čo stojíš so založenými rukami? Myslíš, že ti voľakto rozostele posteľ?«

Bola to Zina Dorinová — Kolibríčka. Išla okolo mňa v spodnej sukničke, s nádobkou s mydlom v jednej a s kefkou na zuby v druhej ruke a bezočivo sa mi smiala do očí.

»Rozosteľ si!« kázala mi, a na krásnej tvári zjavil sa jej zasa zlý, protivný výraz.

»Prečo by som si rozostielala?« odpovedala som jej pokojne. »Doma mi rozostielala slúžka. Aj tu mi rozostele. Otecko má dosť peňazí, rád zaplatí, čo potrebujem.«

»Vidím, že si strašne sprostá, Voronská,« rozchichotala sa Zina. »Tu sa ti veru ani za peniaze nikto nedotkne postele, ubezpečujem ťa.«

»Ty si sprostá!« skríkla som a dívala som sa na ňu zlostne.

»Neopováž sa to ešte raz povedať.«

»Keď ty prestaneš, aj ja prestanem. Si sprostá a . . .«

»Kto je sprostý? Ja? Ja som ti sprostá? Zasa začínaš? Slečny,« obrátila sa na triedu plačlivým hlasom, »počujete, ako ma uráža?«

»Kto ťa uráža? Nová žiačka? Ty sa opovažuješ?« kričaly na mňa dievčence so všetkých strán.

»Ach, ty vrana!«

»Počkaj, však ťa my naučíme!«

»Nafúkanec akýsi!«

»Zlostník!«

»Vrana ošklbaná!«

Tak vykrikovaly, prezývaly ma a poskakovaly okolo mňa.

Už boly vyzlečené z vrchných šiat. Boly len v spodných šatách, nočných kabátikoch, so stužkami vo vlasoch.

Poskakovaly okolo mňa a neprestávaly kričať:

»Protivná! Pyšná! Opovážila sa uraziť Zinôčku! To bude krásna priateľka!«

Zapchala som si uši, hodila som sa so zavretými očami na hlavnicu, aby som ich nevidela a nepočula.

Na nešťastie Petrušovičová a Colicinová sa šly umývať, nemal sa ma teda kto zastať, ako v triede.

Neviem, ako dlho som tak ležala. Zrazu som cítila, že sa mi ktosi dotkol pleca. Strhla som sa, lebo som bola presvedčená, že ma zasa ide znepokojovať nejaké trápidlo. Vtom som nad hlavou začula prísny hlas:

»Čo to vystrájaš? Povaľuješ sa v posteli v šatách? Hneď, ale hneď vstaň!«

Zdvihla som hlavu a videla som prísnu tvár slečny Rabovej.

Za ňou stála kandidátka Komisárová, krútila hlavou a povedala:

»Taká maznavá! Rozmaznaná!...«

»Slečna drahá, dušička! Pomyslite si len, ani posteľ si nechce rozostlať!« žalovala Kolibríčka sladkým hlasom. »Pove-

dala, že jej rozostele slúžka, že otecko má dosť peňazí, môže jej za to zaplatiť.«

»Aké to hlúposti!« hnevala sa pani učiteľka. »Hneď si rozosteľ! Počuješ? U nás si všetky žiačky musia samy rozostielať. Rozumieš?«

Nedalo sa nič robiť — musela som poslúchnuť. Urazená a znivočená dala som sa do roboty, akú som ešte v živote nerobila. Usilovala som sa, aby som nevidela posmešné pohľady dievčeniec.

»No, dobre,« povedala slečna Rabová vľúdnejšie, »a potom vravíš, že si nevieš rozostlať . . .«

Zacengaly náramnice, položila mi ruku na plece a dodala:

»Zapamätaj si, Voronská, tu ste všetky rovnaké a nikto sa nesmie vyhýbať povinnostiam.«

Obrátila sa k triede, zatľapkala rukami a kričala:

»Spať, deti, spať!«

Všetkých štyridsať dievčeniec už ležalo v posteliach. Aj žiačky druhej triedy už ležaly. Slúžka stiahla plyn a v spálni sa zotmilo.

4

Dobrá víla.

Nočná lampôčka slabo osvetľovala dlhú spálňu so štyrmi radmi postelí. Žiačky už dávno spaly. Bolo celkom ticho. Len zavše si niektoré dievčatko vzdychlo zo spánku alebo niekoľko nesúvislých slov zo sna prerušilo na chvíľku mŕtve ticho. Postele vyzeraly v polotme ako biele široké škvrny a na stenách sa mihaly priezračné tône, ktoré spôsobovalo chvenie slabého plamienka nočnej lampôčky. V duši mi bolo ťažko a clivo. Taký smútok zaľahol na mňa, dusila som sa pod jeho ťarchou. Veru, čakala som, že v ústave bude inakšie . . .!

Myslela som, že ma privítajú s otvoreným náručím. Čo inšie mohla očakávať Ľudka Voronská, miláčik rodiny a maznáčik celého susedstva, ktorú zbožňoval otecko so všetkými štyrmi tetami, Lízou, Oľou, Línou a Júliou, Ľudka Voronská, pekné, ihravé dieťa, rozmaznané láskou a starostlivosťou všetkých domácich, ktorému vždy a všetko robili po vôli.

A tu hneď slečna Rabová, aká bola ku mne chladná a prísna, a predsa sľúbila Katarínke, že sa bude o mňa láskavo starať. A Komisárová, s malou, zlou tvárou, a neľútostné, posmievačné dievčence, Kolibríčka, taká protivná, čo je aj krásna, Mendelová, Rantová a Dodoška!!! Len Petrušovičová so zlatovlasou

grófkou sa ma zastaly. A aj to len v triede. V spálni sa už ani neobzrely o mňa... Všetky sú zlé, škaredé, protivné... všetky nenávidím! Ach, prečo ma otecko len dal do ústavu? Bože! Ako krásne a veselo mi bolo s ním! V príjemnej vile v Cárskom Sele, v našej prekrásnej záhrade s bielymi sochami a rybníkom! A moji rytieri, Kóľa a Gríša!... A Lejla, moja najdrahšia priateľka!... Aj Vovo, zbojník Vovo, ktorého som mala veľmi rada, hoci sme sa každý deň škriepili! Ako priateľsky a dojemne sme sa lúčili!...

Pri spomienke na rozlúčku, zaryla som si tvár do hlavnice a rozplakala som sa.

»Otecko!« nariekalo mi utrápené srdiečko. »Milý, dobrý, zlatý otecko! Prečo si ma len sem dával! Prečo? Prečo?... Už ma nemáš rád ako kedysi?... Áno, áno, viem, že ma už nemáš rád!... Lebo by si nedopustil, aby ma urážali a mučili!«

Pri tejto myšlienke, ako by mi bolo srdiečko odrazu skamenelo. Prvý raz v živote som pocítila akúsi nedôveru k otcovi.

»Dal ma sem, opustil ma, zavrel ma do protivného väzenia!« mučila som sa trápnymi myšlienkami. Dobre teda, keď ma nemá rád, keď ma opustil a dal sem zavrieť, ujdem odtiaľto!... Ujdem k tetám do Nikolajovskej ulice... A to hneď!... Iste ešte nespia... sedia v jedálni za stolom. Samovar im už vychladol, ale nechce sa im spať... Spomínajú Ľudku, rozprávajú sa o nej a ľutujú ju... »Neborká Ľudka! Zavreli ju do ústavu!«... Vtom sa im zjavím na prahu: »Pozrite, prišla som k vám!« Bude to radosti! Bude to šťastia! Koľko radostných sĺz prelejú! Áno, ujdem odtiaľto, ujdem a to hneď, hneď teraz!«

Prestala som rozmýšľať, vstala som s postele, trasľavými rukami som si obula pančuchy a topánky a hodila som na seba tmavobelasé šaty s námorníckym golierom. Len či potrafím? Ale áno. Dobre sa pamätám, ako sme sem šly. Musím sa dostať

k vrátnikovi a uprosiť ho, aby mi vydal kabát a galoše. Hádam ho len uprosím, dá mi všetko a pustí ma na ulicu. Ak mi veci nebude chcieť len tak vydať, dám mu náramnicu a retiazku, na ktorej som nosila krížik, potom ma iste pustí. Poviem mu, že nemôžem žiť so zlými dievčatmi v nenávidenom, červenom väzení, kde je všetko také škaredé a protivné. Áno, veľmi protivné!

Zuby mi drkotaly, telo sa triaslo nervovým podráždením. Zle zapäté topánky mi pri každom kroku padaly s nôh.

Chytro som prebehla neveľkú vzdialenosť od postele ku dverám umyvárne. Slúžky tam pokojne chrápaly vo vytiahnutých zásuvkách bielizňových skríň. Odraz slabého plynového plamienka ligotal sa ako červené zlato na vodovodových kohútikoch.

Prebehla som pomedzi medené kohútiky a spiace dievčence. Dvere tíško vrzly, a bola som na chodbe. Na jednom konci dlhej-predlhej chodby bol ohromný oblok, na druhom konci bola čierna tma, ako v hlbokej priepasti.

Dobehla som ku dverám a otvárala ich. Ale darmo. Zasa som otvárala, ťahala, búchala do nich. Nepopustily. Ach, boly zamknuté . . .

Nechcela som stratiť ani minútky, preto som sa bez rozmýšľania pustila vľavo, rovno do čiernej priepasti, lebo som sa pamätala, že sú tam hlavné schody, vedúce do vrátnice. Šťastne som sa dostala ku schodám, sostupovala som s vytreštenými očami. Mala som už len jednu topánku, druhú som stratila. Nič okolo som si nevšímala, nezbadala som ani len kostolnú chodbu nad schodiskom, len som bežala dolu schodmi po mäkkých kobercoch . . .

Dostala som sa takto až do druhého poschodia. Tu dievčence volaly kútik na schodišti „Čertovým údolím". Hustou tmou len nejasne prebleskoval plynový plamienok z hornej chodby.

A podomnou, v prvom poschodí, kde boly triedy, černela sa tma, strašná ako sadza.

Srdce mi búchalo strachom. Bála som sa, že sa tam stretnem so známou „sivou paňou", ktorú som v tejto chvíli nechcela vidieť ani za celý svet. Vedela som, že sa mi zakrúti hlava, ak ju uvidím, že nebudem môcť vydýchnuť, že zamdliem a že sa mi útek nepodarí.

»Dobrý Bože môj! Len aby sa mi teraz nezjavila!« šeptala som a dívala som sa naľakaná do tmy.

A čím väčšmi sa mi dušička bála, že uvidím „sivú paniu", tým vytrvalejšie mi čosi šeptalo v srdci: »Uvidíš ju! Uvidíš! Hneď! Hneď teraz!«

Vzdychla som si a vydala som sa na ďalšiu cestu. Vtom sa predomnou vynorila zo tmy biela, vzdušná postava. Blížila sa ku mne vysoká, rovná, ľahkými krôčkami, ktoré hrubý koberec na schodišti celkom tlmil. Hneď som vedela, že je to nie moja „sivá pani", ktorá bývala taká prostá a skromná v sivých šatách... Táto bola vysoká, vznešená a preto sa mi zdala ešte strašnejšou... Nemohla som od nej odvrátiť oči. Hrôza a úžasný strach pôsobily, že mi drevenely údy, nevládala som sa pohnúť...

Mátoha sa blížila a blížila. Vidí, či nevidí moju tmavú postavičku, tisnúcu sa k zábradliu schodišťa. Vlasy mi dubkom vstávaly. Rozoznávala som, že sa mátoha blíži, zahalená čímsi bielym, ako by priezračným obláčikom.

Už-už bola pri mne, už vystierala ku mne ruky. Pocítila som teplý dotyk na líci, strašne som skríkla a zamdlela som.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Neviem, ako dlho som bola v bezvedomí, ale, keď som sa prebrala, bola som veľmi prekvapená tým, čo som videla. Predomnou stála žena vysokej, veľmi vysokej postavy v bielych bálových šatách, s ľahučkým tylovým šálom, ktorý jej padal až po

kolená. Ležala som na drevenej lavičke v kostolnej chodbe a dívala som sa do krásnej tváre, ktorá sa skláňala ku mne s výrazom nepokoja a starostlivosti. Za sklenými dvermi blčal plynový plameň, videla som teraz všetko celkom zreteľne. Bože! Aká bola krásna! Pobelavá, nežná s pravidelnými črtami v tvári, s malou, krásnou hlavou na plných pleciach. Biele šaty a tylový šál, ktorý sa mi zdal jasným, priezračným obláčikom, prezrádzaly krásu jej vysokej, štíhlej postavy.

Celá uveličená som sa dívala na ňu. Neverila som, že by smrteľná bytosť mohla mať takú krásnu tvár a takú nádhernú postavu. Mocné dojmy ma premáhaly. Spýtala som sa:

»Ste dobrá víla? Povedzte mi, však ste?«

Usmiala sa milo, láskavo.

»Nastrašila som ťa, dieťatko. Odpusť mi!« povedala tíško. »Vracala som sa z bálu od príbuzných... Si iste Voronská, ktorú sme čakaly po tieto dni!«

»Áno, som Voronská,« odpovedala som jej a nemohla som odtrhnúť oči od jej krásnej tváre. »A vy ste iste dobrá víla... Odpovedzte mi!«

»Ako si sa dostala na schody, v noci a v takej tme?« spýtala sa miesto odpovede.

Vyrozprávala som jej všetko dopodrobna. Ako som prišla do ústavu, o prvom dni vo „väzení", o dievčencoch, čo sa mi posmievaly, o prísnej slečne Rabovej, o zlej Komisárovej, slovom, o všetkom, o všetkom...

»Chcela som ujsť odtiaľto! Áno, ujsť!« skríkla som rozčúlená, dívajúc sa jej vyzývavo do očí.

»Ty moje chúďatko! Moja biedna, pomätená hlávka!« povedala mi a zdalo sa mi, že sa jej hlas trasie. »Mala si šťastie, že ti Boh poslal mňa do cesty. Dobre, že si sa nedostala až k vrátnikovi.«

»Prečo?«

»Zle by sa ti bolo povodilo, lebo vrátnik by ťa bol iste doviedol rovno k pani riaditeľke.«

»Ach!« vzdychla som si zhlboka, »či odtiaľto nemožno ujsť?«

»Veru nie!«

Nervy mi vypovedaly službu. Rozplakala som sa. Potom som jej v plači rozprávala, ako dobre mi bolo doma, ako teta plakala, keď sa otecko rozhodol poslať ma do ústavu, ako mi je tu ťažko žiť, keď tu nemám tetu Lízu, Slniečko, ani krstnú mamičku Oľgu, ani Katarínku, ani nikoho, nikoho z ostatných milých...

Počúvala ma bez slova a dala sa mi vyplakať. Len mi nežno hladkala strapatú hlávku.

O chvíľku som sa uspokojila. Vo všetkých údoch som pocítila sladkú ustatosť. Prikrádal sa ku mne osviežujúci spánok.

»Spalo by si dieťatko?« spýtaly sa svieže, červené pery a šeptaly mi: »Ak chceš, donesiem ťa do postieľky?«

»Doneste, prosím vás,« šeptala som s úsmevom, doneste ma, ale najprv mi povedzte: ste dobrá víla, či nie?«

»Nie, nie som víla.«

»Uvidím vás ešte? Bola by som veľmi nešťastná, keby som vás už neuvidela! Ste taká dobrá!« povedala som jej a bozkala som ju.

»Psst! psst!« hrozila mi prstom a usmievala sa. »Často sa uvidíme. Tešíš sa?«

»Veľmi sa teším,« odpovedala som jej.

Potom ma zodvihly nežné, ale mocné ruky a odnášaly opatrne ako drahé, krehké bremeno.

5

Bez priateľky.

Do pätnástich rôčkov
spi, dieťatko spi,
potom bude svadba,
budeš mladuchou!

Vyskočila som chytro z postele a otvárala som oči, lebo som cítila na hrdle a pleciach čosi mokrého, chladného ako žaba.

Ako tvrdo som spala! Bože môj, ako tvrdo!

Najbližšie ku mne stála Mendelová s veľkou krhlou v ruke. Na krhle bolo napísané zlatými písmenami: »Na pamiatku z Hapsaly«. Slabý prúd chladnej vody mi stekal dolu hrdlom na plecia. Milka a Marusa Rantové stály pri mne a prespevovaly tenučkým hláskom pesničku, ktorú som nepoznala: »Do pätnástich rôčkov spi, dieťatko spi . . .«

»Dajte mi pokoj, kto vám to dovolil?« oborila som sa na ne zlostne.

»Ach! Ešte sa budeš rozčuľovať! Dámy, to je nevďačnica nespokojná! Zobudily sme ju, ochotne sme jej poslúžily a ona . . . Za to by sme ju maly poučiť, poriadne poučiť!«

A nenávidená tvár Kolibríčky so skrivenými ústami sa zjavila predo mnou.

»Áno, áno, poučme ju, poučme!« kričaly dievčence so všetkých strán.

»Viete, čo jej vykážeme? Keď sa zlostí, že sme ju nenechaly spať, nedovolíme jej teraz zasa vstať. Prekryjeme jej šaty, dámy, musí ostať v posteli, až do druhého cengania.«

A prv ako som pochopila, čo zamýšľajú, vzala mi tučná Dodoška pančuchy a odbehla s nimi. Za ňou bežala Rantová s mojou bielizňou, rozvievajúc ňou na všetky strany. Neobratná Mendelová mi schytila šaty s námorníckym golierikom a skákala s nimi preč. A rapavá Beklešová utekala za nimi, keď bola do každej ruky schytila jednu moju topánku. Kolibra nevzala nič. Stala si na prázdnu stoličku, na ktorej som mala predtým poriadne poukladané šaty a nespúšťala ma s očí... Dívala sa na mňa strašnými, zlostnými pohľadmi... Jej čierne oči ma prepichovaly, ako ihly... Ach! Ako som nenávidela tie čierne oči, ten posmešný pohľad a tú tvár krivoústej krásavice! Bŕŕŕ, ako som to všetko nenávidela!...

Ale nesmela som sa poddať pocitu nenávisti, ktorý mnou otriasal, musela som si zachrániť veci.

V košeli, strapatá a bosá, rozbehla som sa za Dodoškou, ktorá odnášala najdôležitejšiu čiastku môjho obleku: pančuchy.

Mala som nôžky ako srnka. Ani Gríša, ani Ivo ma nikdy nedobehli. Chytila som aj Dodošku, červenú a zadychčanú behom, a zdrapila som ju za plece.

»Jaj, jaj, jaj!« vrešťala a pričupila sa k zemi.

V susednom oddelení, kde spávaly žiačky druhej triedy, nastal zmätok.

»V prvej triede voľakoho zabíjajú!« bolo počuť odtiaľ.

Iste som vyzerala strašne, keď som taká strapatá, s divo vytreštenými očami kričala na Dodošku, ktorá sa triasla strachom:

»Protivné dievčatisko, ak mi hneď nedáš pančuchy... odhryznem... odhryznem ti... škaredý nos!«

Dodoška sa zasa rozkričala a nešťastné pančuchy mi vletely rovno do tváre.

Vtedy som začula za chrbtom hlas:

»Že sa nehanbíš!... Lietaš tu v košeli... bosá! Hneď sa choď obliecť! Čo si pomyslia susedky? Povedia, že sme dostaly krásnu novú žiačku!«

Obzrela som sa a videla som Petrušovičovú s grófkou. Petrušovičovej som sa vôbec nehanbila. Inštinktívne som cítila, že je práve taká ako ja. Tiež by sa rozbehla bosá, keby musela, tiež by lietala v košeli a tiež by nepriateľke vedela odhryznúť nos... Ale hanbila som sa vysokého, mocného, zlatovlasého dievčaťa s chladnými, okrúhlymi očami a pestovanými rukami. Veľmi sa líšila od všetkých týchto obyčajných, jednoduchých, živých a smiešnych dievčat. Bola celkom inakšia ako ja. Keď mi pozrela pokojným pohľadom na bosé nohy, nechtiac som sa začervenala a sklopila som oči.

Zdalo sa, že Petrušovičová, Myška alebo Petruška, ako ju dievčence volaly, mi uhádla myšlienky.

»Hneď vráťte Voronskej šaty!« kričala zvučným hlasom. »Ale hneď!«

Prekvapilo ma, že toto počerné štíhle dievčatko s čiernymi, iskrivými očami a zvučným hlasom, dokázalo viac rozkazom, ako ja hlúpym vyhrážaním. Dievčatá bez slova prichádzaly a nosily mi topánky, šaty a bielizeň.

»Chytro sa obliekaj!« kázala mi počerná Oľa, — »pomôžem ti!«

Poslúchla som ju. O chvíľku som už bola v umyvárni. Pri medených kohútikoch sa umývaly dve dievčatká: černovlasá Jelka, s ktorou som sa soznámila už včera a druhé vysoké, veľmi bledé, ale okrúhle dievčatko s ustatým, smutným pohľadom.

»Viem, že ma dnes pán profesor nevyvolá z francúzštiny,« povedalo vysoké dievča, — »odpovedala som včera.«

»Jednako ti nezaškodí, keď sa naučíš, Lýdia.«

»Dobre. Naučíme sa francúzštinu spolu, však, Jelka?« povedalo bledé dievčatko s milým úsmevom.

»To je Lýdia Loranová,« šeptala mi Petruška. »Spriatelily sa s Jelkou a prisahaly si vernosť na celých sedem rokov v ústave.«

»Ach, to je krásne!« povedala som úprimne.

»Čo je krásne?« spýtala sa Oľa.

»Mať takú vernú priateľku,« odpovedala som, »všetko spolu znášať, chrániť a brániť sa, učiť sa spolu . . .«

Táto nová myšlienka ma tak zaujala, že som sa obrátila k Petrušovičovej so slovami:

»Vieš čo, buďme aj my dve takými priateľkami. Si najlepšia zo všetkých dievčeniec. Rada ťa.«

Ani som nezbadala, ako som jej začala tykať. Očervenela a sklopila oči.

»Vidíš, Voronská,« povedala, »aj ty sa mi páčiš. Lebo si nie, ako tie druhé, máš v sebe čosi, čo nemá ani jedna z nás: si smelá, úprimná a priama. A ja to rada. Chcela by som ti byť priateľkou, ale . . .«

»Aké ale?« skríkla som netrpezlivo.

»Musím sa najprv spýtať, či Varja dovolí . . .«

»Aká Varja? Kto je to??«

»Golicinová-Ostermanová. Sme priateľkami od začiatku . . . Ale ona býva málokedy v triede . . . často chorľavie a ostáva doma . . . spýtam sa jej, myslím, že dovolí . . .«

»Choď včerty aj s tvojou Varjou?« kričala som roztrpčená. »Nepotrebujem takú priateľku, čo si k tomu musí pýtať dovolenie . . . Ostaň ty len so svojou Varjou a daj mi pokoj!«

Schytila som mištičku s mydlom a kefku na zuby a bežala som do spálne, ale na prahu som zastala.

»Ach!« skríkla som radostne prekvapená.

Predo mnou stála krásna dievčina, ktorú som videla v noci vo večerných šatách. Nesnívalo sa mi to teda v noci? . . .

Vypleštila som na ňu oči a triasla som sa rozčúlením. Mala belasé šaty a bola ešte krajšia, ako v bálových šatách. Od belasého aksamietového golierika sa veľmi pekne odrážalo jej biele hrdlo a nežné, červené líčka. Keď ma zazrela, podala mi ruku a usmiala sa.

»Zdrávstvuj, zdrávstvuj, moja milá ubehlica,« prihovorila sa mi s čarovným úsmevom na sviežich, červených perách.

»Ach, kto ste?« vykĺzlo sa mi z úst.

»Marionila Marjusovna Vulfová, naša pani učiteľka,« odpovedalo mi štyridsať hlasov odrazu.

S výkrikom hodila som sa svojej dobrej víle okolo hrdla.

6

Divadlo.

»Toto je naša Ľudka? Si to ty? Dievčatko, čo z teba spravili?« tak sa mi prihovorila Katarínka a tučné líčka sa jej stiahly plačom. Teta Líza čušala, ale z dobrej, chudej tváre som jej vyčítla, že ju v posledných časoch všeličo trápilo.

Prišly ma pozrieť ako obyčajne, keď bol deň návštev. Sedely vo veľkej prijímacej izbe medzi rodičmi a príbuznými iných žiačok, ktorí sa tiež prišli potešiť s dcérkami, neterami a sestrami.

Stála som pred nimi v dlhých zelených ústavných šatách, ktoré mi boly všade široké. Bola som smiešna ako trpaslíček. Biela pelerínka sa mi skĺzla s pliec. Biele, plátené rukávy mi boly pridlhé, siahaly od lakťa až k prstom, začierneným atramentom. Každú chvíľku som sa obzrela, aby som sa nezabudla pozdraviť slečnám v belasých šatách, „beláskom", ako som s ostatnými dievčatmi volala učiteľky a kandidátky.

Rozprávala som tete Líze a Katarínke, že je slečna Rabová vždy veľmi mrzutá, ale zato slečna Vulfová, že je milá a krásna „dušička", taká krásna, že sa to nedá ani v rozprávke vypovedať, ani perom opísať. Vyrozprávala som im, že protivná Kolibra chce byť náčelníčkou triedy a že sa jej všetky žiačky

boja, že je Zernská — báťuškova dcéra — najlepšou žiačkou v triede, že Loranovú volajú „kráľovnou", ale že niet na nej nič kráľovského, že mám zo všetkých najradšej Petrušu, čo je aj taká oddaná protivnej „aristokratke".

Teta a Katarínka sa prívetivo usmievaly, keď ma počúvaly. Boly rady, že si zasa vidia Ľudku a že toto dievčatko, také smiešne v širokých a dlhých zelených šatách, je predsa len od hlavy do päty ich malá, milá Ľudka.

»Doniesly sme ti voľačo, z čoho budeš mať radosť,« povedala teta.

»Maruľkový lekvár, ktorý mám najradšej?«

»Pravdaže aj maruľkový, aj malinový. Ale, čo sme ti doniesly, je lepšie ako všetko zaváranie sveta.«

»Cukrové od Kočkurova?«

»Ešte voľačo lepšie!« smiala sa Katarínka.

»Už neuhádnem... vzdávam sa,« povedala som, hodiac rukou.

»Doniesly sme ti novinku, že všetci pôjdeme na Veľkú noc do Cárskeho Sela,« povedala konečne teta Líza a dobré oči sa jej usmievaly. »Čo na to povieš?«

»Ach!« skríkla som, podskočila som si a začala som tetu objímať.

Dozerajúca slečna učiteľka Jefrosjevová, vráskovitá triednička štvrtej triedy, poslala ku mne kandidátku s odkazom, že ma dá odviesť do triedy, ak neprestanem vykrikovať.

Prestala som, ale len na chvíľku.

Aké šťastie! Pôjdeme do Cárskeho Sela! Uvidím drahé miesta, verného rytiera Kóľu Čerského a ostatných známych! Uvidím zasa všetko, veď som už ani nedúfala, že sa ešte kedy dostanem do Cárskeho Sela, lebo otecka preložili a so dňa na deň čakal, že sa bude prevážať.

»Aj otecko bude doma?« spýtala som sa, ale hneď som zatíchla. Otecko stál na prahu, vysoký, mocný, krásny. Dievčence sa tisly okolo neho. Vedela som, že ho všetky zbožňujú, hoci ma bol ešte len dva razy navštíviť.

Usmieval sa milo a sladko ako obyčajne. Pyšno som si pozerala ostatné sedadlá, kde sedely dievčatá so svojimi hosťmi. »No, povedzte mi, máte niektorá takého krásneho a takého dobrého otecka?« myslela som si a rozbehla som sa oteckovi v ústrety.

Vrúcne ma bozkal a šiel si so mnou sadnúť k našim.

S tetou Lízou sa chladno pozdravili, ani ruky si nestisli. Čo sa medzi nimi stalo? Prečo sú si takí cudzí, takí celkom inakší, ako bývali.

Hodina návštev prešla ako sen. Na chodbe zacengal zvonček... Hostia sa lúčili a odchádzali. Bežala som za oteckom až ku dverám.

»Tá vie, čo sa patrí! Skáče ako koza!« pišťala za mnou Kolibra, ktorá sa bola práve odobrala od brata kadeta a teraz prebehla popri mne.

Otecko nepočul pichľavú poznámku, ale ja som ju veľmi dobre počula a zlostne som zazrela na Kolibru.

Ale chytro som sa prestala hnevať. Lebo tetina zpráva ma tak potešila, že mi zaujala všetky myšlienky.

Odobrala som sa od všetkých a ponáhľala som sa do triedy. Bol štvrtok. O druhej sa začínalo vyučovanie.

V triede bol veľký krik a rámus. Rantová sedela za katedrou, švihala lineárom a kričala:

»Aká bezohľadnosť! Bezočivosť! Nízkosť! Nesmie nám to robiť! Blúdiaca lekárňa! Protivná karbólová vôňa!«

»Francúzska horčica! Horké zeliny! Hoffmannské kvapky!« doložila Mendelová, ktorá pribehla k Rantovej na katedru.

»Ukážeme mu, čo vieme! Ukážeme mu! Vyveďme mu voľačo!« zaznievaly so všetkých strán nazlostené výkriky.

»Áno, nazlosťme Midderlicha! Zahrajme mu divadlo!«

»Áno, áno, divadlo!«

»Čo je? Čo sa stalo?« spytovala som sa, chytiac za rukáv vysokú, černookú Kleonovú.

Bola som v ústave už vyše týždňa. Dievčence už privykly na mňa, len Kolibríčka a jej verné: Dodoška, Mendelová, Beklešová a iné, ktoré sa nevedely vymaniť z jej vlivu, boly voči mne ešte vždy veľmi zaujaté, ba môžem povedať, nenávidely ma. Ale nebola som už novou žiačkou a zvedavosť im bola ukojená. A k tomu nová žiačka nezaprela, že má ostrý jazýček a vie odraziť každý útok. Dievčence, ktoré sa mi zpočiatku vysmievaly, mi už teraz daly pokoj, lebo sa presvedčily, že by som im neostala dlžná.

»Pomysli si, Vranka,« vysvetľovala mi veselá, usmievavá Rantová, »profesor Midderlich nepríde dnes na zemepis od tretej do štvrtej, keď má hodinu, ale nahradí nám ju po vyučovaní, keď nám Marionilôčka chcela čítať „Ľadový dom". Má nejakú konferenciu s inšpektorom. Nemohol si to vybaviť inokedy? . . . Nie je to bezočivé od neho? Ale uvidí, čo dosiahne: zahráme mu dnes poriadne . . .«

»Ako?« spýtala som sa prekvapená.

»Uvidíš! Nevieš ešte, čo značí, keď chceme niekomu zahrať divadlo. Ale presvedčíš sa na vlastné oči . . . Bude to strašný škandál . . . Druháčky nás to naučily . . . Tam poriadne zahraly svojmu Formerovi.«

Porozumela som, že chcú pánu profesorovi vyviesť čosi nepríjemného a spýtala som sa:

»Čo vám spravil Midderlich a prečo Marionilôčka teda nemôže čítať od tretej do štvrtej?«

»To ty nerozumieš, Voronská... Slečna učiteľka musí ísť dnes od tretej do štvrtej k pani riaditeľke s dennou zprávou, a my prídeme o čítanie, na ktoré sme sa celý týždeň tešily. A to všetko pre Nabuchodonozora, to jest Midderlicha! Aj tak ho treba trochu skrotiť... Je nespravodlivý, protivný a zlý! Ľaľa, posledný raz sa nezmiloval ani nad najlepšou žiačkou, Limoškou Zarnskou a dal jej šestorku... A prečo? Preto, že nevedela Karpaty. Musí vedieť Karpaty, ktoré sú kdesi Pánu Bohu za chrbtom! Protivný Nabuchodonozor! Uvidíš, čo mu vyvedieme!«

Chcela ešte čosi povedať, ale vtom sa otvorily dvere a do triedy vstúpil protivný Nabuchodonozor. Ako prišiel, rozšíril sa triedou zápach karbolu, ktorý ho všade sprevádzal. Dozvedela som sa, že ho bolia nohy a že si ich lieči masťou, do ktorej je primiešaný karbol.

Profesor Midderlich bol vysoký, s krátkymi vlasmi, červeným nosom, na ktorom bolo plno belasých žiliek. Žiačky volaly tento nos „sústava riek a jazier".

Prv ako vystúpil na katedru, poobzeral si malými očkami celú triedu.

»Čo ste maly na dnes?« spýtal sa Lýdie Loranovej.

Odpovedala mu.

»Mendelová, vymenujte rieky,« povedal vrzgavým, nepríjemným hlasom.

Oľa Mendelová vystúpila smelo z lavice, stala si k tabuli, na ktorej visela mapa. Stála práve pred Midderlichom, ktorý si opatrne sadol za stolík.

»Ob, Jenisej, Lena, Amur...« začala odpovedať a ukazovala lineárom na mape. Zrazu však zatíchla. — »Nie, nemôžem... nevydržím to...« šeptala. Vytiahla z vrecka šatôčku a priložila si ju k nosu, — »nemôžem... Ťažoba... Strašne tu smrdí karbol... Ako v nemocnici...«

A ponad šatôčku pokukovala na zemepisca.

Najprv, chudák, zbledol, potom očervenel. Nos mu celkom zfialovel.

»Sadnite si,« povedal Mendelovej. Iste už vytušil, čo dievčence zamýšľajú.

Mendelová šla do lavice, dusiac smiech šatôčkou.

O chvíľku Midderlich vyvolal Rantovú.

»Ach karbol!... Taký zápach!!! Neviete, kto to tu tak páchne?« Nedošla ani ku katedre, obrátila sa sadla si do lavice.

Pán profesor sa už neovládal. Tvár sa mu menila všetkými farbami.

Komisárová, ktorá dozerala v triede miesto slečny Rabovej, sedela ako na žeravom uhlí, nevedela, či to robia schválne, či im to naozaj tak zapácha a nevedela si rady.

»Dorinová, odpovedajte!« vyvolal profesor Midderlich Kolibríčku, však nie prísne, ako obyčajne, ale prívetivým, miernym hlasom. Premáhal sa, neborák, ako vedel.

Kolibra došla až skoro k pánu profesorovi. Vtom si odrazu zakryla tvár rukami, potočila sa a bola by vari spadla na dlážku, keby nebola k nej priskočila slečna Komisárová, nezachytila svojho miláčika a nevyviedla ju z triedy.

»Čo sa stalo Dorinovej?« spýtal sa nás profesor v pomykove.

Dodoška vstala, pozrela Midderlichovi bezočivo a vyzývavo do očí a povedala nahlas:

»Nečudujte sa, že Dorinovej prišlo zle. Strašne tu smrdí karbol. Iste sem niekto tajne doniesol fľašku karbolu a náročky trochu rozlial. Všetkým sa nám krúti hlava, nemôžme vydržať v triede. Ja už ani sedieť nemôžem!«

Pán profesor pozrel na dievča zničujúcim pohľadom a sedel ako v mravenisku. Potom zrazu vstal a šiel ku dverám.

»Blúdiaca lekáreň!... Karbolová vodička... Hoffmannské kvapky...« pišťalo za ním niekoľko hlasov.

O chvíľočku sa dvere prudko otvorily a na prahu sa zjavil pán inšpektor Timajev s Nabuchodonozorom, ktorý teraz už nebol v pomykove.

»Mendelová, Rantová, Dorinová a Daurská, poďte sem a odpovedajte,« kázal Timajev a jeho obyčajne vľúdna a prívetivá tvár bola teraz neúprosne prísna.

Všetky žiačky sa bály Timajeva. Vedel si zachovať autoritu, ani jedna sa neopovážila odvrávať mu alebo vôbec vykázať mu čosi nepríjemného.

Vyvolané žiačky pokorne vstaly a vyšly z lavíc.

Teraz ani jednej nebolo zle, ani jednu nezachvátila ťažoba, ani jednej sa nekrútila hlava. Ako by už nebolo cítiť zápach karbolu, všetky odpovedaly, ako vedely.

Midderlich bol šťastný, že sa im útok nevydaril a že dievčence odpovedaly zle, mohol im teda spravodlivo napísať zlé známky.

Keď bolo po hodine a pán inšpektor s pánom profesorom odišli z triedy, vybehla som — ani neviem ako — na katedru.

»Zachovaly ste sa škarede! Strašne škarede!« kričala som, búchala rukami do stola a celá rozpálená hľadela som na dievčence.

»Ako? Ako škarede? Čo to vravíš, Voronská? Kto sa zachoval škarede?«

»Vy ste sa zachovaly škarede! Vy! Vy!« kričala som ešte väčšmi.

»Voronská, ako sa opovážiš povedať niečo takého. Zbláznila si sa!« vrhly sa na mňa so všetkých strán.

»Nezbláznila som sa, ale vy, vy všetky ste sa zbláznily!« odpovedala som im znechutená a ešte väčšmi nahnevaná. »Patrí sa to? Je to čestné a dôstojné ústavných žiačok? Keď ste už chcely Midderlicha trápiť, maly ste vydržať do konca. Ale prišiel pán inšpektor a bolo po všetkom! Tajne, keď sa vám nič

nemôže stať, ste smelé a nebojácne, ale verejne, priamo niečo previesť, sa neosmelíte! Hanbite sa! Je to zbabelé, hnusné a škaredé!«

»Voronská, ty sa hanbi! Nevieš, čo vravíš. Daj nám pokoj, hlupaňa!« prekrikovaly ma.

»Nedám vám pokoj, lebo sa mi to hnusí! Celá tá vaša história je nečistá, protivná, hnusná. Midderlich je chorý. Vysmievate sa mu, robíte si z neho žarty — a on, chudák trpí. To je nízke a škaredé! Nikdy by som sa nesnížila k dačomu podobnému. Podlosť sa mi hnusí, a čo ste vy spravily, je veru podlé, áno . . . podlé!«

Dívala som sa smelo s jednej žiačky na druhú, na všetky, ktoré stály okolo katedry. Líca mi horely, uši ma pálily a celá som sa triasla hnevom a rozčúlením.

»Voronská! Protivná! zradná, zlá!« ozval sa zlostný hlas. Čosi ťažkého mi preletelo popri hlave a buchlo do steny.

Pokrčila som pohŕdavo plecami a ani som sa nenamáhala zistiť, kto hodil do mňa knihu. Videla som dookola zástup dievčeniec, ešte väčšmi rozčúlených a nazlostených ako som bola ja. Slová, ktorými som ich tak bezohľadne vyčastovala, neostaly bez účinku.

»Zradila nás! Šarlatánka! Divoška!« kričaly zúrivo.

Odrazu som začula mocný, pokojný, ale ostrý hlas, ktorý prevýšil všetky hlasy.

»Čušte! Čušte už raz! Kričíte ako rozzúrení chlapci . . . hanba vám!«

Černovlasé, počerné dievčatko pribehlo ku katedre a zastalo pri mne.

»Voronská, podaj mi ruku!« obrátila sa ku mne. »Dobre si im to povedala. Vôbec vždy hovoríš správne a jednáš poctivo. Čím sa previnil chudák Midderlich! Je chorý, má na nohách karbolové obklady, a musí chodiť do školy, lebo by nemal z čoho

žiť. To je všetko! Páči sa mi, Voronská, že si sa ho zastala. Si lepšia ako všetky ostatné. Varja tiež súhlasí so mnou. Bola si šľachetná a smelá!«

Pri reči sa pohŕdavo dívala na dievčence, ktoré hneď zatíchly.

»Dovoľ, aby sme ti boly s Varjou priateľkami... Pred celou triedou ťa prosíme o priateľstvo, na ktoré budeme hrdé. Áno, hrdé!«

»Ach!« vzdychla som si prekvapená a radostne som objala dievčatko.

Petruška ma tiež vrúcne objímala. K nám pribehla aj Varja a bozkala ma.

Potom sa k nám pridalo ešte niekoľko dievčeniec, Líza Marková, smutná, tmavooká Lýdia Lorantová, Katka Valterová, Zernská... Len Kolibrina skupina, Rantová, Mendelová, Dodoška a „stará mamka" Beklešová syčaly zlostne a kričaly nám:

»Farárky! Vždy len kážu! Sú proti triede! Od takej divošky si nedáme rozkazovať!«

»Nevšímaj si ich, dušička!« šeptala mi priateľka Petruška. »Nechajme ich, nech sa vyvravia, potom nám už dajú pokoj! Tak ťa rada Ľudka,« dodala s úsmevom, »a aj Vareňka.«

Ešte raz sme sa bozkaly.

7

Astrachánka.

Dni sa chytro míňaly a pomaličky som privykala na nový život vo väzení. Otecko ma navštevoval veľmi často. Sedávali sme v malej, zelenej prijímacej izbe, rozprávali sme sa o všetkom ako doma, lebo tu nebolo dozoru. Dva razy do týždňa ma prišla pozrieť teta Líza s tetou Oľou, niekedy aj teta Lína a Katarínka. Už som ich soznámila s obidvoma priateľkami. Petruška sa im hneď zapáčila. Úprimné, shovorčivé dievčatko dobrého srdca a milého pohľadu, získalo si chytro ich priateľstvo. Ale s „aristokratkou" to už nešlo tak ľahko. Varja si nevedela získavať ľudí. Katarínka sa vyslovila o nej, že je veľmi neprístupná. Teta Oľa sa vysmievala, že také mladé dievčatko dbá tak úzkostlivo na svoj výzor a že si tak starostlivo pestuje nechty. Len teta Líza vedela správne oceniť pyšné, neshovorčivé, veľmi poriadne dievčatko, ktoré skoro nikdy neprejavilo svoje city a túžby. Ani jej mamička, vážna a pyšná aristokratka, sa skoro nikdy nedala strhnúť citom, skoro nikdy Varju neobjala a takto rástla malá Varja ako by bez materinskej lásky. Aj mne sa zavše zdala chladnou a nevedomky som sa jej vyhýbala. Zato s Petruškou sme sa tak spriatelily, že som ju mala práve tak rada ako Lejlu a Kóľu.

Bola sobota, jedna z úmorných pôstnych sobôt, keď sa celým domom šíril zápach cvikly, pôstneho oleja a sága s červeným vínom. Nemohla som jesť pôstne jedlá. Doma sme ich nejedávali. Nie div teda, že v pôstne dni mi čvŕkalo v žalúdku a cítila som ťažobu.

»Strašne som hladná!« povedala som tíško susedke v lavici, Valterovej.

Katka Valterová, pekné dievčatko, ktoré patrilo medzi lepšie žiačky, pozrelo bokom na mňa, lebo pán Vallier, profesor francúzštiny, nám práve veľmi horlivo a zápalisto čosi vysvetľoval . . .

Ale nevládala som sledovať, čo nám vysvetľoval a pán profesor to zbadal. Vyvolal ma k tabuli a povedal mi, aby som zopakovala, čo práve povedal.

Pravdaže, nevedela som opakovať, lebo som bola hladná a trápily ma myšlienky, že budem musieť celý deň vydržať o hlade.

»Ste veľmi nepozorná,« pokarhal ma prísne. »Ak sa nesústredíte, dostanete nulu.« (Najhoršia známka!)

»Pán Vallier,« povedala som smutno, »nemôžem zato, som veľmi hladná.«

Dobrá tvár doteraz nespokojného a prísneho Francúza sa pomaličky vyjasnila a na perách sa mu zjavil úsmev.

Dievčence sa smialy. Slečna Komisárová vyskočila od stolíka veľmi prekvapená.

»Voronská, že sa nehanbíš!« zapišťata Kolibríčka.

»Nehanbím!« odpovedala som jej a dívala som sa na ňu zlostne. — »Hanba je, keď sa niekto pretvaruje, ako by zamdlieval, ale nemusím sa hanbiť, že som hladná.«

A zasa som sa obrátila k Francúzovi, opakujúc:

»Pán profesor Vallier, strašne, strašne som hladná! Vždy

som hladná, keď je pôst. Veď — musíte to tiež uznať — cviklou, pečenými zemiakmi a sušenou rybičkou sa človek nezasýti.«

Slečna Komisárová ozelenela zlosťou, keď to počula. Dievčence sa dívaly jedna na druhú a tíško si šeptaly. Pán profesor sa tak smial, až sa nadhadzoval na stoličke.

Potom sa dievčence nahlas rozosmialy a v triede bolo veru veselo.

»Ach! Ach!« vzdychol si zrazu pán Vallier v najväčšom smiechu. »Veď by nám nebožiatko umrelo hladom!« Chytro pošiel ku kabátu, vytiahol z vrecka malý balíček a podal mi ho so slovami: »Vezmite si, doniesol som si to na desiatu, ale dám vám to.«

Pristúpila som ku katedre a bez rozmýšľania som si vzala podávaný balíček. Sadla som si do lavice a rozbalila som ho. Boly v ňom dva okrušteky chleba s maslom, kúsok šunky a pečené jablko. S chuťou som začala jesť. Susedka Valterová, sa iste pohoršovala, lebo si odsadla až na kraj lavice a vypliešťala na mňa oči. Nedbala som na jej vystrašené pohľady, pochutnávala som si pomaličky na desiatej a potom som s chuťou zjedla i jablko. Napokon som poskladala mastný papier a šla som ho odhodiť do koša. Keď som kráčala okolo pána profesora, poklonila som sa mu a povedala som nahlas »merci!«.

Usmial sa, kývol mi hlavou, obrátil sa k triede a poznamenal:

»Výborná chuť, naozaj,« a zasa sa usmial.

I dievčence sa rozosmialy. Niektoré sa na mňa dívaly dobrácky, láskavo, niektoré posmešne a škodoradostne. Po hodine, prišla ku mne rozčúlená a nazlostená slečna Komisárová, triasla mi plecami a kričala:

»Nehanebné dievčatisko! Celú triedu si zahanbila! Zahanbila si nás! Ako si sa mohla opovážiť žobrať od učiteľa desiatu? Hanba ti! Kto môže urobiť voľačo takého, nemá ani za mačný

mak hanby! Budeš ústavu vždy len na hanbu! A ty sa ani trochu nehanbíš, Voronská?« dokončila otázkou.

»Vôbec nie!« odpovedala som a pokojne som sa dívala na rozčúlenú kandidátku. »Hanbiť by som sa musela, keby som teraz ešte zjedla obed. Ale ja sa našej cvikly ani nedotknem. Môžete si ju darovať vášmu miláčikovi, Kolibre.«

»Čuš, ty bezočivá! Ani slovo viac! Potrescem ťa!« oborila sa na mňa, dupkala, potom ma schytila za ruku a vliekla pred prvý pár, lebo žiačky si práve stávaly do páru, maly sme ísť na obed. Pred prvý pár stavali v ústave obyčajne žiačku, ktorá sa niečím previnila. Volali to „miestom hanby" a potrestanú žiačku „vodkyňou". Potrestaná žiačka šla vždy plačky a zakrývala si rukami tvár. Ale mne nebolo do plaču.

Videla som, ako sa Kolibra s Dodoškou víťazne usmievajú, videla som smutnú, preľaknutú tvár milej Petrušky a vyčítavý pohľad „aristokratky" Varji, ale vtedy sa ma nič nedotklo, nič ma nedojalo. Všetko mi bolo také zábavné a komické, že som sa skoro nahlas smiala, keď som takto prvá, kráčala do jedálne.

»Pozrite, dámy, v prvej triede majú zasa „vodkyňu"!« kričaly žiačky druhej triedy a ukazovaly na mňa, ako si veselo kráčam so zdvihnutou hlavou.

»Voronská vraj vzala Vallierovi z vrecka desiatu, preto teraz musí stáť na hanbe,« povedala ktorási staršia žiačka.

Bolo mi do smiechu.

»Nevzala,« ozvala som sa, »sám mi ju dal. Šunku mi dal. Vyňal ju z vrecka a dal mi ju. Celú šunku.«

»Keď stojíš na hanbe, nesmieš sa rozprávať!« okríkla ma kandidátka.

Ale dievčence ma už počuly a smialy sa mojím slovám.

»Cha, cha, cha! Celú šunku!« chichotaly sa. »Také čosi do-

káže len Voronská! Dobre, dušička! To sa ti podarilo. Voronská moja, teraz ťa budem zbožňovať!« kričalo za mnou veselé dievča.

»Potvora! Kadet! Nepolepšiteľná!« sipela Komisárová.

»Len sa zlosť a nadávaj!« myslela som si. »Nepomôže ti to. Veď ťa tu nikto nemá rád. Iba ak Kolibra, a i tá len preto, aby si ju chránila. Úprimne ťa ani jedna nemá rada . . .«

Ale Francúzova desiata mi neukojila hlad na dlho. O chvíľku som už bola zasa hladná. Hneď po obede začalo mi zasa čvŕkať v žalúdku.

Bez rozmýšľania vybehla som hore za slúžkou Matrešou, ktorej otecko dával štedro „na čaj". Tajne mi odostielala posteľ za dva ruble mesačne a často mi podšuchla kus chleba alebo niečo iného. Keď ma zbadala na prahu umyvárne, hneď si domyslela, načo som prišla a vyňala z vrecka krajec chleba, posypaný soľou.

»Tu máte, slečinka, čerstvý chlebík a dobrú chuť prajem,« povedala s prívetivým úsmevom.

»Len chlebík, Matreša? Inšie nemáš?« spýtala som sa sklamaná. »Rada by som niečo slaného.«

»Ste maškrtná, slečinka! Ale, dajte, donesiem vám, čo chcete!«

»Ale mám len osem kopejôk,« priznala som sa smutne. »Za to nekúpiš mnoho.«

No, čerstvý kaviár to nebude, ale môžem ti doniesť astrachánku.«

»Čo je to astrachánka, Matreša?«

»Údená ryba,« poučila ma. »Dostať ju u kupca. Je veľmi chutná.« »Asi ako morský pstruh?« spýtala som sa a oblizla som si pery pri myšlienke na výborného údeného pstruha.

»Pstruh, nepstruh! Uvidíte, že je astrachánka dobrá. Dajte mi peniaze, prebehnem do sklepa . . .«

Vzala peniaze, prehodila si v behu šatku na hlavu a vybehla ako strela.

O chvíľočku sa vrátila.

»Chytro si vezmite!« povedala celá zadychčaná a podávala mi čosi veľkého v zamastenom papieri. »Musím sa ponáhľať, volajú ma.«

A už zmizla vo dverách. Chytro som rozbalila papier. Čudný, protivný zápach ma ovial z neho. Ale hlad bol hlad. Poprezerala som si veľkú, brnavú rybu so všetkých strán, odlomila som dvoma prstami kúsok z nej a dala som si ho do úst.

»Bŕŕŕ... Hnusný zápach, ale ešte strašnejšia chuť! Je to veru maškrta!« povedala som si. Prišlo mi na um, že je astrachánka iste surová, že by ju bolo treba upiecť. Pečená bude iste chutnejšia, keď ju Matreša tak chválila!

Šla som s ňou k peci, kde už oheň zhasínal a kde žiarilo len niekoľko žeravých uhlíkov. Na ne som položila astrachánku i s papierom.

Ako som trošku poodišla od pece, rozšíril sa i v spálni, i v umyvárni protivný zápach. Ako by v peci nebola bývala nevinná astrachánka, ale mŕtvola, ktorá sa chytro, veľmi chytro rozkladala... Začala som sa strašne báť. Lietala som po izbe a nevedela som, čo robiť, ako si pomôcť. Ako som tak celá bez seba lietala z kúta do kúta, od pece ku dverám, odo dverí k posteli, zjavila sa odrazu na prahu postava Kolibríčky.

»Voronská, čo tu robíš?« spýtala sa ma a už jej aj krásne, tmavé oči, ktoré mi boly vždy také protivné, sliedily v miestnosti.

»Čo ťa do toho?« odvrkla som jej nezdvorile.

Kolibra sa hneď premenila v tvári, začala ňuchať a čuchať v izbe a konečne skríkla:

»Voronská! Čo si to urobila? Tento hrozný zápach! Pálila si niečo v peci! Povedz, čo si tam spálila?«

»Nič. Čo ťa nepáli, nehas!« povedala som zlostne.

Ani nečakala, kým dopoviem. Prebehla spálňou a umyvárňou, dostala sa na chodbu a už o niekoľko sekúnd som ju počula kričať na schodách:

»Slečna, slečna! Poďte sem! Chytro poďte. Voronská spálila niekoho v peci.«

Teraz som sa už naozaj bála.

Dve žiačky tretej triedy nakukly do spálne, dusily sa od smradu, zapchávaly si nosy a spytovaly sa:

»Voronská, dušička, koho si spálila v peci?«

Chcela som im odpovedať, že prišiel ku mne diabol a že som ho hodila do pece, keď vtom vošla slečna Rabová, so slečnou Komisárovou a s dlhým radom spolužiačok. Všetky si zapchávaly nosy, držaly šatôčky na ústach a dívaly sa na pec.

Slečna Rabová si ma premerala hrozným pohľadom a bez slova sa blížila k miestu môjho zločinu. Vlastnou rukou otvorila dvierka na peci a kliešťami vytiahla osudnú astrachánku, smŕštenú a čiernu ako uhol. Ani som ju skoro nepoznala.

»Ach! To je strašné! Had!« skríkla Dodoška.

»Neblázni, Daurská!« zakríkla ju „aristokratka", nedbajúc, že je tu pani učiteľka.

Medzitým slečna Rabová pristúpila ku mne a trasúc vo vzduchu nešťastnými, obhorenými pozostatkami neborky — astrachánky, spýtala sa ma:

»Čo je to? Kde si vzala takú nechutnosť?«

Odpovedala som bez zdráhania, aby som uspokojila zvedavé dievčatá, že je to ryba horšia ako pstruh, ktorá sa volá podľa miesta svojho narodenia „astrachánka" a že som ju dostala...

Vtom som sa zarazila.

Predsa som len nemohla prezradiť dobrú Matrešu!

»Od koho si ju dostala?« opakovala slečna Rabová otázku, keď som stíchla.

»Vari ti len sem nepriplávala?« zamiešala sa Komisárová so škodoradostným úsmevom.

»Bože, nie je veru veľmi vtipná, keď si nevymyslí niečo ostrejšieho!« pomyslela som si, hoci chvíľa bola veru vážna.

»Odpovedz!« zasa kázala slečna Rabová. »Kde si to vzala?«

Čušala som.

»Neodpovieš?«

Ani slova.

»Voronská, spytujem sa ťa posledný raz, odkiaľ to máš? Odpovieš, či neodpovieš?«

Čušala som. Zelené oči slečny Rabovej vpíjaly sa do mňa zlým, ostrým pohľadom, od ktorého mi bolo v duši zle a nevoľno. Zdalo sa mi, že jej oči plávajú povetrím ku mne ako jasné, zelené bodky a zapichávajú sa do mňa... Bolo mi vždy ťažšie a ťažšie... Cítila som, ako mi na sluchách nabehujú žily a na čelo vystupujú kropaje potu. Triaslo ma od hlavy do päty. Ako by mi boly zelené oči prenikly až na dno duše a celkom ma ovládly.

Hrýzla som si pery, aby som náhodou nevyslovila Matrešino meno, chytila som sa za hlavu a skríkla som prenikavo s vytreštenými očami:

»Nedívajte sa tak na mňa. Keby ste ma skalpovaly, na kolese lámaly, s kože za živa odieraly, nepoviem vám to, nepoviem. Pán Boh vie, že nepoviem! Na môj' dušu nepoviem! Čestné slovo!«

»Pri posledných slovách mi už tvárou mykal kŕč, oči mi blúdily, s miesta na miesto. Stávalo sa mi to v najväčšom rozčúlení.

»Kričíš a dušíš sa?« prísne ma okríkla slečna Rabová. »Utíš sa! Hneď sa utíš! Počuješ?«

Stískala mi plece.

V spravodlivom hneve a v zlosti hodila tak prudko rukou, v ktorej držala astrachánku, že jej chvost nešťastnej ryby ostal v ruke a telo odletelo prudko do kúta.

Neviem, či sa mi toto zdalo také smiešne, a či mi to proste už nevydržaly nervy — rozchichotala som sa na celú spálňu, len sa tak ozývalo. A neprestávala som sa smiať, naopak, smiala som sa vždy hlasnejšie a hlasnejšie, až mi smiech prešiel do trhaných výkrikov a fikania. Neprestajne som sa takto chichotala a veľké slzy mi tiekly prúdom dolu lícami.

»Nikto mi ju nedoniesol! Nikto mi ju nedal! Sama som si ju doniesla!« kričala som medzitým.

»Má hysterický záchvat!« povedala Komisárová. »Doneste niekto vody!«

»Voronskej je zle!« kričaly dievčence a lietaly spálňou ako bez hlavy.

Môj záchvat všetky naľakal a zastrašil. Prestaly sa hnevať a podpichovať ma. Podávaly mi vody, rozopínaly mi šaty a ktosi mi jemne trel plecia. Ba aj slečna Komisárová sa zahľadela na mňa láskavým, milým pohľadom, naklonila sa nado mnou a šeptala:

»No, Ľudka, poplakala si si a zasa bude dobre!«

Ľudka! Slečna Komisárová ma nazvala Ľudkou!... Čo sa to len porobilo?

8

Prebudenie.

Na druhé ráno som sa zobudila zdravá a veselá. Len nejasne som sa rozpomínala na čosi nepríjemného, čo sa nedá len tak napraviť.

Neviem, ako sa mi skončil hysterický záchvat. Keď ma, kričiacu a horekujúcu uložily do postele, hneď som zaspala a spala som celý deň a celú noc. Celý ústav sa bál, čo sa so mnou robí, že tak dlho spím. Pamätám sa zo spania, ako ku mne prichádzala slečna Rabová, ako sa nakláňala nado mnou, počúvala, ako dýcham, ako sa spytovala, či som sa ešte neprebrala a ako slečna Komisárová, ktorá dobrovoľne bdela pri mojej posteli, rozčúlená odpovedala: „Nie." Nad ránom som cítila, že sa mi čiesi rozpálené pery dotkly spoteného čela a hneď nato začula som hlas počernej Oľgy, ktorá vravela tíško neďaleko stojacej Golicinovej:

»Preberie sa, Varja, čo myslíš, prebudí sa?« A hneď dodala:

»Aká je tá Voronská čudná, neobyčajná a zvláštna! Nikto jej tu nechce porozumieť, nikto ju nechápe! Nikto!«

Zlatovlasá „aristokratka" odpovedala pokojne na tento výkrik:

»Len sa nerozčuľuj, Oľa. Voronská je celkom obyčajné, hlavaté, rozmaznané dievča. To je všetko!«

»Golicinová, ak neprestaneš s takýmito rečiami, nebudem ti priateľkou!« odpovedala jej Petruška trpko. »Tak mi nesmieš hovoriť o Ľudke!«

Ako rada by som bola bozkala to počerné líčko za to, že sa ma tak zastávala. Ale vtedy som ešte len počula. Nemohla som sa ani pohnúť, ani vravieť. Mala som ústa ako pod zámkou. A telo celkom bezvládne.

Zobudila som sa až ráno. Spala som vcelku osemnásť hodín. Striaslo ma, keď som sa prebrala, ale cítila som sa zdravou a mocnou, ako ešte nikdy.

Prvým človekom, ktorého som uvidela, bola dobrá, milá Petruška. Žiarivé, čierne oči sa jej jagaly radosťou a spokojnosťou, že som už zasa na nohách.

Mlčky som objala milé dievčatko . . .

ČASŤ ŠTVRTÁ.

1

Verše.

Veselo a radostne rozzvučaly sa všetky zvony. Ich radostné zvuky sa mi ozývaly v srdiečku. Načúvala som ich a dívala som sa do tmavej aprílovej noci.

Nemohla som spať. Katarínka ma uložila večer do postele a ľahla si na nízku pohovku. Už pokojne oddychuje, ale mne sa nechce spať. Vo všetkých žilách cítim bystré prúdenie. Celý týždeň budem doma! Celý týždeň v Cárskom Sele! Srdce mi tuho búcha, tak mi je sladko a veselo! Zdá sa mi, že sa zadusím prívalom dosiaľ nikdy nepoznaného oduševnenia. A čaká ma ešte jeden prekrásny, nový zážitok. Ráno pôjdem prvý raz s tetou Lízou a s Katarínkou na veľkonočné ranné služby božie. Toľké roky som sa na to tešila a teraz sa mi splní túžba!

Teta Líza nakukla do izby.

»Nespíš, Ľudka?«

Voňala čerstvým cestom a pečivom. Mala celkom červené prsty, ako by si ich bola máčala v krvi. Vedela som od čoho.

»Farbila si vajíčka?« spýtala som sa jej. Nečakala som ani odpoveď a spýtala som sa jej:

»Ach, teta Líza, povedz mi, či je niekto na zemi taký šťastný, ako ja dnes?«

»Ach, dieťatko, nevieme, čo nás čaká v budúcnosti... preto je najlepšie, keď sa pomodlíme,« povedala akosi čudne a bozkala ma.

Odrazu som pocítila nepokoj. Ako by mi bola chcela niečo povedať, ale zarazila sa.

Zbadala, že som sa zľakla, chytro ma objala obidvoma rukami, pritúlila si ma k prsiam a šeptala:

»Pán Boh ťa ochraňuj, dieťatko! Buď šťastná, drahá moja!«

Vtedy nakukla do izby Máša a volala tetu:

»Slečna, poďte, koláče už budú! Treba ich vybrať z pece.«

A obidve chytro odišly.

Zasa som osamela. Katarínka spala na pohovke, ako predtým. Oblokom bolo vidno nekonečné množstvo hviezd, trblietajúcich sa v tmavej noci...

»Svietia aj jemu... dobrému oteckovi!« prišlo mi na um. »Cestuje, a možno sa práve teraz díva oblokom z vlaku na trblietavé hviezdy a myslí si: iste sa aj moja Ľudka díva na vás, zlaté hviezdičky!«

»Christos voskrese! (Kristus vstal z mŕtvych.) Hviezdičky drahé, milé, zlaté, oznámte mu to, povedzte mu to!... »Vtom som čosi začula. Zdvihla som hlavu a počúvala...

Kto to šepce pri mne? Aké čudné zvuky mi to spievajú do ucha?... Neznáma hudba sa šíri okolo mňa a veliteľský hlas mi rozkazuje, aby som vyslovovala vety, ktoré vyznievajú z melódie... Musela som poslúchnuť ten hlas a nahlas prednášať verše, ktoré sa mi rodily v srdci a či kdesi ešte hlbšie, a tiekly tíško ako pramienok potôčika, ako škovránkova pesnička:

Hviezdičky, nebeské dietky,
spievajte hymnu oslavy,
spievajte „Christos voskrese",
lejte jas ľuďom nad hlavy!

Pozdravom týmto svätým
zdraví si Ľudka otecka,
ktorý je od nej ďaleko,
zdraví a ľúba na líčka.

Sedela som na postieľke, ako by ma bol ktosi zaklial... Konečne som pochopila, že mi to nikto nešeptal, že nehrala hudba, že nikto nehovoril, ale že verše mi, ani neviem ako, vyrástly z duše... Ja som ich složila... Ja sama!

V ušiach mi hučalo, čudne šumelo a práve tak v myšlienkach a v duši. Všetko spievalo a radovalo sa so mnou. Som poetka! Ľudka Voronská složila báseň!...

»Teta Líza! Teta Líza!« kričala som. »Poď sem, poviem ti, čo som vymyslela! Chytro, chytro! Aj ty, Máša, poďte sem všetci, všetci!«

Vpálila som do kuchyne ako bomba, rozbehla som sa k tete, ale hneď som od nej odskočila, lebo držala v ruke horúci plech. Ale ako som odskočila, potočila som sa, chcela som sa zachytiť a vopchala som ruky do čohosi teplého, mäkkého a voňavého.

»Slečna! Koláče! Koláče! Rozbabrali ste nám koláče! Ach, Bože! Bože!«

Mášina červená tvár dívala sa na mňa tragicky zúfalo.

Aká je malicherná! Že som im rozbabrala koláče! Čo sú všetky koláče sveta proti tomu, že som — — — poetkou?

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Zvony neprestajne zvonily vážne a slávnostne. Kostol sa topil v mori tisícov svetielok. Kráčaly sme cestou, na ktorej sa v žiari slávnostného osvetlenia ligotaly malé a veľké kaluže, pozostatky posledného marcového snehu. Bola som vysmiata, ako by táto slávnosť, toto osvetlenie, bolo bývalo len kvôli mne.

»Aké nádherné by bolo, keby sa nám teraz odrazu zjavil otecko!« pomyslela som si. — »Ale príde až o tri dni. Hneď, ako ho počujem, rozbehnem sa mu v ústrety a prekvapím ho: otecko, drahý otecko, vybozkávaj si Ľudku, je — poetkou!«

A hneď som si v duchu opakovala báseň:

»Hviezdičky, nebeské dietky . . .«

Prišly sme práve načas. Sprievod práve obišiel kostol a báťuška zvolal tri razy zvučným hlasom:

»Christos voskrese! Christos voskrese! Christos voskrese!« A sbor vpadol slávnostným spevom: »Voistinu voskres!« (Naozaj vstal z mŕtvych.)

V prvej chvíli som bola ako ohlušená, oslepená, zahalená mračnom. Chrám bol ožiarený nespočetnými svetlami, dôstojnícke dámy boly krásne vyobliekané, dôstojníci boli zasa v parádnych uniformách — všade prepych a ligotanie!

Ale najmocnejšie pôsobil na mňa mohutný, slávnostný spev, plný hlbokého smyslu, potom belasý dym, vystupujúci z kadidelníc a dojemné slová „Christos voskrese", ozývajúce sa so všetkých strán . . .

»Ach, Ľudka. Ako narástla! Aká je krásna! Christos voskrese, milé dieťatko!« ozvalo sa za mnou.

Obzrela som sa a videla som pani Vesmandovú s mužom, ktorému sa na prsiach ligotaly medaily, kríže a vyznačenia . . . A pri nich Vovo! Naozaj Vovo, milý, červený, usmievavý šuhaj, ktorému sa dalo vyčítať z tváre, že ho život teší! Bol ozaj krásny, štíhly a vysoký vo vojenskej rovnošate! Naozaj to bol on, môj rytier, môj prekrásny princ? A pri ňom zasa vyparádená slečna s červenými vlasmi! Je to Lila?

»Ľudka Voronská! Moja verenica!« začula som vtom veselý výkrik a zbadala Chorčenkovu širokú tvár, s bradovicou na ľavom líci.

»Christos voskrese! Jelizaveta Dimitrijovna, môžem Ľudku bozkať?«

Pri Chorčenkovi, ktorý sa práve shováral s tetou, stál Ranský a bledý, krásny Gillert.

»No, bozkajte sa, Ľudka,« šeptala mi Katarínka a posotila ma trošku do predu.

»A ty sa nebozkáš?« spýtala som sa jej, žmurkajúc pritom.

Dôstojníci sa smiali. A Vovo sa nahlas chichotal. Katarínka očervenela.

»Ja sa veru veľmi nerada bozkávam!« doložila som.

»Mali by ste hriech, keby ste sa po „Christos voskrese" nebozkali. Nebolo by to po kresťansky,« povedal Chorčenko a sklonil sa ku mne. Ľahostajne som mu nadstavila ľavé líce, potom aj pravé, ale hneď som si ich poutierala šatôčkou, aby na nich neostalo ani znaku po bozku.

Keď sme vyšly z kostola, (neostaly sme dokonca služieb božích, lebo teta bola ustatá od predsviatočných prác), pretisol sa ku mne Vovo.

»A so mnou si sa ani nebozkala, Ľudka!« oslovil ma s výčitkou.

»S tebou som sa mala bozkať! Zbláznil si sa?« odsekla som mu.

»Veď si sa bozkávala s protivným Chorčenkom.«

»Počuj, Vovo!« povedala som vážne, »si ako baba, keď sa chceš oblizovať! Aj Chorčenkovi som povedala, aké mi je bozkávanie protivné. Nechápem, čo na tom máte. Divosi a Číňania to robia jednoduchšie: trú si nos o nos a dosť . . .«

»A jednako sa musíme pekne zvítať! Veď sme sa tak dlho nevideli . . .«

»Nuž teda, keď si nedáš povedať . . .« povedala som mu, stala som si na prsty a zdvihla hlavu, lebo Vovo bol omnoho vyšší ako ja.

Cestou domov nahovárali sme tetu, aby sme šli do Vesmandov na veľkonočné raňajky. Vyskočila som natešená, že privolila. Za dlhým stolom sedelo asi päťdesiat osôb. Vovo, Lila, Katarínka, Chorčenko a Ranský si sadli na koniec stola, kde bolo varené prasiatko, zaliate akousi bielou omáčkou a malo v pysku červené vajíčko.

Chorčenko tvrdil Katarínke, že pohľad na čistučké prasiatko mu pripomína mystickú náuku o prechádzaní ľudských duší do zvierat.

»Aj mňa raz zjete na veľkonočnej hostine,« obrátil sa k nám s melancholickým výrazom v tvári.

»Nie! Nie! To neverím!« skríkla som veselo, lebo mi sused Ranský bol nalial plný pohár ovocného vína, ktoré ma tak rozpálilo, — »keď vám duša prejde do prasiatka, budem už stará, strašne stará, bezzubá, nebudem môcť jesť prasiatko.«

»Výborne, Ľudka! Výborne! Na zdravie!« pripíjal mi Ranský veselo dvíhajúc pohár.

»Ľudka, pamätáš sa, ako si tancovala odzemok?« spýtala sa ma Lila so zlomyseľným úsmevom.

Trochu ma zarazila táto spomienka, ale len na chvíľku. Hodila som hlavou, až sa mi roztriasly vlny a kučery, ktoré mi teta Líza tak majstrovsky učesala, povedala som:

»To je nič, že som tancovala! Vtedy som bola ešte malá a sprostá. Dnes by som už netancovala . . . dnes . . .«

»Čo dnes?« prižmúrila Lila oči a stiahla posmešne pery.

»Dnes skladám verše!« povedala som.

Ach! Protivný, zlý jazyk! Prečo si prezradil tajnosť?

»Vy? Verše? Ľudka Voronská je poetkou!« kričal prekvapený Chorčenko. »Prečítajte, čo ste napísali! Vovo, popros priateľku, aby nám prečítala nejakú báseň!« obrátil sa k mladému pážaťu.

»Rada by som počuť tie verše!« poznamenala Lila. »Budú iste takéto:

A bolo ticho, tichúčko u nás,
ráno i večer, deň celý,
celý deň som ja, ráno i večer,
jedla cukríky v posteli . . .«

»Cha, cha, cha, cha!« rozosmiala sa, spokojná so svojím vtipom.

»Veru sa mýliš! Nie také, nie . . . Napísala som naozajstnú báseň!« zvolala som ohnivo. »Veru,« obrátila som sa k Lile s vyzývavým pohľadom, »veru mi môžeš závidieť. Áno, závidieť!«

»Ako môžem závidieť, keď neviem, čo si napísala!« pokrčila Lila plecami a hneď dodala posmešným a pohŕdavým tónom:

»Ale viem si predstaviť aké to bude . . .«

»Prečítaj nám, Ľudka! Prečítaj nám svoje verše! Chceme vedieť, čo dokážeš!« povedal Vovo, ktorého iste mrzely sesternicine štipľavé poznámky.

»Áno, Ľudka, prečítajte nám! Všetci sme veľmi zvedaví!«

Keby tam nebola bývala zlomyseľná Lila, nebola by som im ani za celý svet predniesla svoj básnický výtvor. Ale chcela som jej ukázať, čo viem a presvedčiť ju, že darmo pochybovala. Vstala som teda a celá červená prednášala som nahlas a výrazne:

Hviezdičky, nebeské dietky,
spievajte hymnu oslavy . . .

Len čo som dopovedala posledný verš, pani Vesmandová vyskočila so stoličky, odtisla ju, pribehla ku mne, objala ma, bozkávala ma na čelo a na líca a vravela dojatá medzi bozkami:

»Dievčatko drahé, milé, dobré! To je neuveriteľné! Taká malička a vie sa tak smutno a krásne vyjadrovať! . . . Jeliza-

veta Dimitrijovna,« obrátila sa k tete, »gratulujem vám, máte neter vzácny poklad!«

Po slovách pani generálovej ozval sa búrlivý potlesk a volanie slávy.

»Výborne, Ľudka. Skvele! Budete poetkou, verenica moja! Talent, naozajstný talent!«

Líca mi horely a srdce búchalo, ako by mi chcelo vyskočiť z pŕs. Teta Líza bola veľmi dojatá a šťastná a pyšno sa na mňa dívala. Aj Katarínka. Veselo som sa im usmievala.

Potom som sa obrátila k Lile, ktorá sedela za stolom celkom bledá, lebo ju nivočila závisť a zasmiala som sa:

»Chutily ti cukríky? Nečakala si niečo takého? . . .«

Po raňajkách sa teta ponáhľala domov. Aj ja som bola akási ustatá. V noci som nespala, potom to rozčúlenie, úspech, veselá spoločnosť — všetko na mňa pôsobilo. Oči sa mi zavieraly. Gillert a Chorčenko sa ponúkli, že nás odprevadia domov. Chytili sa krížom za ruky, vysadili si ma na ne ako do kresla a doniesli ma domov.

Nespala som cestou, ale nevedela som dobre, či je to všetko skutočnosť, či sen . . . Zdalo sa mi, že ma dvaja verní rytieri nesú ponad hory, priepaste a zámky, aby ma zachránili pred prenasledovateľmi.

Doma ma slúžky zložily s rúk obidvoch gavalierov a doniesly do izby.

Cítila som v driemotách, ako mi nežné tetine ruky rozpínajú gombíky a sponky na šatách, rozväzujú stužky, ako sa ktosi ku mne naklonil a bozkal ma dlhým bozkom a ako Katarínka zašeptala celkom tíško:

»Naše drahé, neborké dievčatko! Také čudné, také živé, také neobyčajné a také nadané! A jednako ju osud ničoho neušetrí!«

»Pssst!... aby nás nepočula!« šepla teta Líza.

»Spí, nebožiatko, ako mŕtva!« povedala Katarínka. »Keby len všetko šťastne zaspala!«

V nejasnom polovedomí som pochopila, že ma obidve ľutujú... Prečo však? Nevedela som si to nijako vysvetliť... Ale vôbec ma nezaujímalo, čo ma očakáva v budúcnosti! Teraz som spokojná, že mám talent, — všetko ostatné mi je ľahostajné... S touto útechou som zaspala, tvrdým zdravým spánkom.

2

Hrozná novina.

Keď som sa zobudila, bolo slniečko už vysoko. Hneď ako som otvorila oči, rozpomenula som sa na čosi radostného a veľmi príjemného.

Čo sa to len včera stalo?

Ach! Áno! Verše! Úspech! Pochvala! Potlesk! Škoda len, že tam nebol otecko! Bolo by mu iste príjemné, dozvedieť sa, že je otcom poetky!

Vyskočila som chytro z postele a bežala som k toaletnému stolíku. Poetka! V zkadle som videla smiešnu, rozospatú tvár, strapaté vlasy, veľké, akési tmavé oči a drobnú postavičku v nočnom kabátiku. Čudná poetka!

Uprene som sa zadívala na obraz v zrkadle, lebo som bola pevne presvedčená, že si v tvári nájdem nejakú charakteristickú črtu budúcej slávnej poetky, keď som zrazu v zrkadle zbadala veľký balík, obalený papierom, ležiaci na stolíku pri posteli. Dvoma skokmi som bola pri stolíku a strhávala som s balíka tenký obal.

Ach! Nečakala som veru taký krásny dar!

Predo mnou ležala veľká francúzska bába, oblečená ako

žiačka nášho ústavu v zelených šatách, s bielymi rukávami, bielou zásterkou a pelerínkou.

Nemala som rada bábiky, ale tejto som sa veru potešila. U nás v prvej triede boly báby-študentky v móde. Skoro všetky žiačky maly také báby, ba ešte aj pyšná Golicinová. Dávno som už túžila za takouto bábou. Viem, že teta Oľa uhádla moju túžbu, kúpila bábu, všetko na ňu ušila a vyobliekala mi ju...

Bozkala som bábu niekoľko ráz a vrátila som sa k stolíku, na ktorom bolo ešte plno darčekov. Nádherná skrinka od Slniečka, ľahký dáždnik od tety Lízy, obrázková knižka od Katarínky, päťkilová veľká, parádna škatuľa cukríkov s nápisom: „Milej Ľudke od strelcov", ešte jedna bonboniéra od otecko-vých priateľov-dôstojníkov a konečne umelecky vyrezávaná palička s vypáleným nápisom: „Priateľke Ľudke od dobrého priateľa." Ach Vovo vedel, čím sa mi zavďačí! Chytila som paličku do zubov, skriňku, knihu, cukríky pod pazuchu a dáždnik do ruky, rozbehla som sa ku dverám... Len vtedy som zbadala, že som neoblečená. Odložila som všetko na posteľ, rozosmiala som sa a rozvrtela som sa v divom tanci po izbe.

»Nie,« myslela som si, »niet na svete šťastnejšieho tvora, ako ja! Všetci ma milujú a k tomu píšem básne... čo mi ešte treba?«

Chytro som sa umyla, učesala, obliekla a neprestajne som sa pritom nahlas smiala, lebo som prekypovala mladosťou, zdravím a šťastím.

Keď som sa doobliekala, vykĺzla som sa zo spálne na chodbu, odtiaľ do hosťovskej izby a zastala som len na prahu jedálne. Mám chytro vojsť a prekvapiť Katarínku a tetu Lízu? Ani jedna netuší, že som už hore...

Ale cudzí hlas v jedálni upútal mi pozornosť!

»Nešťastné dieťa,« počula som, »ako to len prežije?«

Aké nešťastné dieťa? Čo má prežiť? Bola som naraz veľmi zvedavá. Nikdy v živote som nepočúvala za dvermi, lebo sa mi to zdalo nevkusné, ale tento raz...

Škárou vo dverách som videla tetu Lízu, Katarínku a nejakú cudziu dámu v klobúku, ktorá doteraz u nás nikdy nebola. Všetky sedely za stolom.

»Ľutujem úbohé dievčatko,« povedala dáma. »Iste jej bude veľmi ťažko. Je síce mladučká, ale má citlivú, nežnú dušu... Práve som sa dozvedela, že u generálov prednášala vlastné verše. Také nadané dieťa...«

Ach! „Nadané dieťa!" — „prednášala verše", — to môžu hovoriť len o mne! Srdce mi búchalo v očakávaní čohosi nemilého, ťažkého, nepríjemného. Bože! Bože! Nemohla som vydýchnuť, hlava ma bolela, ruky a nohy mi drevenely... Zuby mi drkotaly... Hneď, hneď sa stane čosi strašného... Celú bytosť mi zachvátil strach a úžas.

»Usilovala som sa, ako som len vládala, aby som Alexeja odvrátila od toho kroku,« poznala som tetin hlas. »Lebo som dobre vedela, ako to bude pôsobiť na nešťastné dievčatko. Ale všetko darmo. Vadili sme sa s Alexejom, celkom sme sa s ním rozišli, povedali sme si nezdvorilosti. A nič to nepomohlo. Alexej sa jednako len oženil a Ľudka má macochu...«

»Oženil sa... macocha... macocha... oženil!... Macochu! Ach!«

Ako by mi bol dážď bubnoval na strechu nad hlavou... Ako by boly kolesá vlaku rachotily blízko, celkom blízko... A z rachotu kolies a z neprestajného klopkania ťažkých kvapák okolo mňa, podo mnou a nado mnou znelo mi v ušiach zreteľne, neúprosne a neprestajne:

»Oženil sa... macocha... macocha... oženil...«

Chcelo sa mi hodiť sa na dlážku a revať ako ranené zviera... Chcelo sa mi váľať sa po zemi, trhať si vlasy, hrýzť a

biť do všetkého dookola... Chcelo sa mi rozbehnúť sa ďaleko, ďaleko, bez cieľa, len preto, aby som bežala... Ale nehodila som sa na dlážku a neušla som. Ohlušilo ma čosi neslýchaného, strašného, tlačilo ma bolestne, až som zastenala. A odrazu sa mi v duši rozhostilo ticho, úplné ticho. Zdvihla som oči k nebu, zašeptala som, nedbajúc, že je ešte len ráno:

»Hviezdičky, nebeské dietky! Prečo ste ma nezachránily, hviezdy moje?«

Akási chladná, tupá ľahostajnosť sa mi rozliala v duši...

Pomaličky, potíšku som otvorila dvere na jedálni a vošla dnu. Ženy, sediace okolo stola, tíško vzdychaly.

»Čo ti je, Ľudka? Chorá si?« spýtala sa ma teta Líza a starostlivo sa zadívala na mňa.

Musela som strašne vyzerať.

Neodpovedala som jej na otázku, pristúpila som až k nej, stisla som jej ruku a povedala som jej hlasom, ktorý som si veru nepoznávala:

»Počula som všetko... Všetko viem... Ach, teta Líza, dobrá, milá teta Líza! Prečo? Prečo mi to urobil! Slniečko moje... môj drahý otecko... a odrazu — macochu! Oženil sa!... Mal ma naozaj rád... keď ma ani trošku neľutoval? Keď mohol dať svojej Ľudke — macochu?«

Mala som plné oči sĺz, cítila som, ako ma dusia v hrdle a hlbšie, hlbšie až celkom v srdci...

Do duše sa mi vkrádal strašný, horúci hnev a čosi, čo som ešte vtedy — veď som mala len desať rokov — nijako nechápala.

»Teta Líza! Teta Líza,« skríkla som, »a koho si vzal?«

Celkom som sa triasla, strašná zvedavosť ma trápila.

Teta pozrela neistým pohľadom na Katarínku a Katarínka na tetu. Neznáma dáma vstala, prišla ku mne a podala mi vody.

Ale odtisla som jej ruku a neodvracala som oči od tety. Zúfalstvo dodávalo mojim očiam iste neodolateľnú silu, lebo dobré, belasé oči tety Lízy sklopily sa pred mojím pohľadom a schovaly sa za spustenými mihalniciami. Len o chvíľku zasa pozrela na mňa a povedala:

»Nelu Ronovú.«

Objala ma a nahlas sa rozplakala.

3

Zúfalý krok.

Ležala som pod svojou obľúbenou belasou prikrývkou. Prikrývku mi prešívala teta Oľa, čipky na obliečku uháčkovala teta Lína a monogram vyšila teta Juľka. A papučky, malé kaukazské papučky, ležiace pred posteľou, mi darovala teta Líza. Všetko, na čo som len pozrela, svedčilo o starostlivosti a nežnej láske dobrých tiet. Všetko mi urobily, čo mi len na očiach videly! A teraz ... teraz ...

Hviezdičky, nebeské dietky, vidíte, čo sa mi stalo?

Zajtra príde otecko. Teta ma prosila, aby som mu neprezradila, že už všetko viem. Robil by jej nepríjemné výstupy. Ale, ako to mám zatajiť, ako sa pretvarovať, že o ničom neviem, ako môžem byť pokojnou, keď mám v srdci všetky strunky popretŕhané, ako keď popukajú struny na balalajke?

Hviezdičky, nebeské dietky! Rozumiete ma? Veď ani ja tomu všetkému nerozumiem. Stalo sa to včera, ale mne sa zdá, že som to nešťastie cítila už týždne, mesiace, roky ...

V hlave mi neprestajne hučí: máš už macochu! Otecko sa ti druhý raz oženil ... Nestačila mu tvoja detská láska ... Medzi tebou a ním, tvojím Slniečkom, bude odteraz cudzia bytosť, ktorú spravil svojou ženou ... Táto cudzia žena mu má

nahradiť tú, čo už tak dávno leží v hrobe, ktorú si ani nepoznala, ale s ktorou ťa spája čudný, neurčitý, nejasný, ale mocný cit — vrodený cit lásky k rodnej mamičke...

Doteraz som nespomínala často nebohú mamičku, ba ani som sa veľmi nevyzvedala, ako vyzerala. Ale teraz som cítila, ako by stála predo mnou smutná, presmutná a vravela mi, držiac ma v objatí:

»Áno, Ľudka, máš novú matku... máš macochu... Nie si už Slniečkova jediná... Rozumiem, ako ťa to uráža, ako ti je ťažko, poznám, dieťatko, poznám tvoj žiaľ... Myslela si si, že môže a smie ľúbiť len teba... a teraz...«

Zodvihla som sa v posteli, búchala som hlavou do podušiek a opakovala som si neprestajne:

»Ach, Bože, Bože!... Prečo ma tak tresceš?«

Teta Líza ma dlho prehovárala a tešila. Cítila so mnou všetku bolesť.

Ale nevedela ma utíšiť a uspokojiť.

Slniečko sa rozhodol, že dá Ľudke macochu! Oženil sa. Ach! Ach!

A pred očami sa mi zjavil nenávidený obraz tej, ktorú si otecko vybral za ženu: videla som sivé, krátkozraké oči, nepravidelné zuby, biele ako pena, hladko pričesané čierne vlasy s pútcom, také hladké, ako by si ich neprestajne natierala olejom, tenkú postavu s vpadnutými prsiami...

»Nie! Nedopustím to! Nechcem mať macochu! Nechcem! Radšej umriem! Áno, áno, umriem! Ale ju nechcem!« kričala som a celá som sa triasla a vyhrážala som sa päsťami zjavu, ktorý mi fantázia vyčarila pred oči. »Áno, umriem!... Iste umriem, nech je už akokoľvek!...«

Nevedela som, čo robím. Vyskočila som z postele, prehodila som si sukňu a vybehla som bosá na hodbu. Odtiaľ kuchyňou k zadnému vchodu a do záhrady... Šla som za prostým, ale

jasným cieľom: chcela som umrieť. Myslela som, že na to stačí, keď si pobehám bosá po vlhkej, chladnej aprílovej zemi. Dostanem horúčku... zapálenie pľúc... tuberkulózu... týfus...

Takto sa im pomstím. Pomstím sa Slniečkovi za to, že ma tak málo miloval, že ma zapredal za akúsi Nelu Ronovú. Všetkým im ukážem tú Nelu Ronovú, všetkým!...

Bežala som ako bez rozumu chodníčkom, chladným ako ľad, ledva sa ho pätami dotýkajúc.

A hlavou mi vírily nové a nové predstavy.

Umieram... Slniečko a tety stoja celí bledí a rozcítení pri mojej posteli. Otecko žalostne bedáka: zničil som si drahé dieťatko, chuderka, odpusť mi, odpusť! Nedám ti macochu, neboj sa... nepríde macocha, nepríde...

A trhá si v žiali vlasy. Ale ja predsa umieram... Umrela som... Kladú ma do truhly... do bielej... nesmie byť inakšia... v bielych svadobných šatách... Veď som Kristovou „nevestou"... Varja Klenová povedala, že všetky umierajúce dievčence sú Kristovými nevestami...

Dôstojníci — Chorčenko, Gillert, Ranský a ostatní — nesú truhlu. A dámy — manželky dôstojníkov streleckého pluku — naše susedky, ktoré ma všetky tak dobre poznaly, plačú a ľutujú ma: »Musela umrieť taká mladučká! Taká milá, taká nadaná — a umrela! Umrela pre ňu, pre Nelu Ronovú!« —

»Áno, len pre ňu! Len a len pre ňu!« skríkla som a bežala som ako strela medzi egrešovými a ríbezľovými kríkmi.

Aprílová noc mi dýchala do tváre nepríjemným chladom. Polotmavá noc zahaľovala priezračným závojom dom a záhradu. Tam, v dome spí Líza a Katarínka... Nevedia, ani nešípia, na čo sa odhodlala nerozumná Ľudka...

Bežala som chodníčkom, bežala som trávou, drkotajúc zubami zo zimy a rozčúlenia, ale tešiac sa, že vykonám, čo som si umienila... Umriem!... Teraz už iste umriem!...

V jednom kúte záhrady bola vysoká kopa snehu, ktorý sa ešte neroztopil. Hneď som bola pri nej. Skočiť do snehu, zaboriť sa doňho po pás, ostať v ňom bosá, neoblečená až do rána — to bude isto-istá smrť!

Poodstúpila som trošku, lebo som sa chcela rozbehnúť, zdvihla som hlavu a — ostala som ako omráčená...

Pri hromade snehu stála „sivá pani", ktorú som tak dobre poznala. Povedomé mi boly i jej veľké, čierne oči, čo sa jej ligotaly pod závojom. Videla som ju teraz druhý raz v živote. Prvý raz, keď mal otecko odísť na vojnu a teraz druhý raz pred svojou smrťou. Spája ma s ňou čosi tajomného, nevysvetliteľného a nepochopiteľného. Neviem, kto je „sivá pani". Ale, keď je pri mne, cítim čosi teplého, blízkeho, neodolateľného...

»Kto si?« spýtala som sa trasľavým hlasom.

Čušala, len sa uprene dívala na mňa čiernymi očami, hlbokými ani priepasť.

»Počuj! Povedz, kto si? Musíš mi to povedať. Zjavuješ sa mi vždy, keď sa so mnou deje niečo osudného. Ako by si ma chránila... preto si myslím, že ma máš rada. Povedz, kto si a pomôž mi, aby som umrela.«

Keď som vyslovila túto prosbu, čakala som v zúfalstve, čo mi odpovie.

Zakrútila hlavou.

»Neumrieš! Neumrieš, dieťa! Budeš žiť!« povedala tichým hlasom, ako by zašumel vánok.

»Ach, tak to nechcem!« povedala som hlavato. »Zle mi je a ťažko, nemôžem žiť!«

Rozbehla som sa a skočila do snehu.

Ale vytrezvela som, keď mi začalo byť zima.

Práve vtedy ma ktosi mocný chytil za ruky a odnášal. „Sivá pani" zmizla pomaličky v temnote aprílovej noci.

»Ľudka! Milá Ľudka! Čo robíš také hlúposti?« začula som.

Otvorila som oči. Ležala som v záhrade na lavičke. Veľký, štíhly šuhaj bledej tváre stál predo mnou.

»Kóľa!« skríkla som, »čo tu robíš? Ako si sem prišiel, Kóľa?«

»Celkom jednoducho,« odpovedal. »Včera som ťa videl na raňajších službách božích.«

»Prečo si neprišiel ku mne?«

»Bola si veľmi vyobliekaná. Ako princezná medzi rytiermi a dámami . . .«

Tíško sa usmial.

»Ale, ako si sa dostala bosá a neoblečená do záhrady? Povedz mi, prosím ťa, princezná naša!«

»Ach, Kóľa, nie som už princezná! Princezné nemôžu byť nešťastné ako ja!« pritúlila som sa mu k prsiam a rozplakala som sa.

Dal sa mi vyplakať a díval sa na mňa oddane a ľútostne.

Fikajúc a topiac sa v slzách, vyrozprávala som mu všetko: o oteckovej zrade, o macoche aj o tom, ako som sa odhodlala umrieť.

»Nebožiatko malé, hlúpučké dievčatko!« povedal tíško, kývajúc hlavou. »Vieš, čo si chcela urobiť? Pomysli len, ako by bolo tvojmu dobrému oteckovi, keby si mu tak naozaj ochorela a umrela!«

»Bolo by mu to všetko jedno. Oženil sa s Nelou Ronovou a o mňa sa už nestará,« povedala som smutne, ale vyhýbala som sa Kóľovým očiam.

»Ľudka, Ľudka, maj už raz rozum a nevrav nesmysly!«

»Umriem! Umriem!« kričala som zasa zúfalo. »Umriem im na zlosť a na žiaľ. Som najnešťastnejšie dievča na svete a musím umrieť!«

»Čuš!« okríkol ma zlostne. »Nesmieš takto hovoriť, Ľudka!«

Nepoznávala som toho vždy tichého a skromného chlapca. Zdalo sa mi, že v tej chvíli neobyčajne narástol a zmocnel.

»Čuš a počúvaj!« povedal vážne a veliteľsky.

Tvár sa mu belela v nočnej polotme. Oči sa mu ligotaly. Stál predo mnou vystretý, vysoký a mocný ako dospelý človek.

»Počúvaj, sverím ti tajnosť, o ktorej nevie ani živá duša. Presvedčíš sa, že je na svete ešte aj inakšie trápenie, horšie ako tvoje. Počúvaj. Mladý chlapec žije v maličkom byte s nevzdelaným, surovým človekom, skoro divochom. Ten človek je zlý, vždy je nahnevaný, každý večer odchádza z domu a keď sa vráti, páchne pálenkou a ledva stojí na nohách. Keď zbadá chlapca, sediaceho za stolom pri práci, vrhne sa naňho ako dravé zviera, vezme mu knihu, roztrhá ju na kusy a bije ho. Ukrutne ho bije a kričí ako besný: Netreba ti kníh, z kníh sa nenaučíš ničomu dobrému! Nesmieš sa učiť, musíš pracovať, pracovať, pracovať! Len keď už zbitý, do krvi doráňaný chlapec zamdlieva, pustí ho surový človek a odíde. Ale chlapec sa predsa učí, tajne, ukradomky, a ešte má dosť voľného času, aby viazal knihy a lepil škatuľky. Predáva ich potom a peniaze dáva surovému človeku. Ale údery a bitka sa naňho sypú i tak vždy rovnako... Ale, nech si bije, nech kaličí! Chlapec sa nevzdáva učenia a kníh. A bude sa učiť, nikto mu to neprekazí!« skončil Kôľa spoveď.

Tvár mu ešte väčšmi zbledla. Z očí mu hľadela úprimnosť, odhodlanosť a dôvera.

»Je to možné, Kóľa?« šeptala som, lebo som nechcela veriť, čo som počula. »Pozri! Tu máš dôkazy!« povedal a vysúkal si rukáv ľahkého kabátika.

Na chlapcovej bielej koži, belasely sa tmavé škvrny jedna vedľa druhej, od zápästia až po plece.

»Kóľa, úbohý Kóľa!« skríkla som. »Drahý mučedlník!«

A skôr, ako si stihol stiahnuť rukáv, bozkala som mu rany.

»Vidíš, Ľudka, že aj ja trpím!« povedal tíško. »Trp aj ty! To je už náš osud! Osud tak káže!«

»Osud nie... nie... ale... „sivá pani"!« zašeptala som celkom tíško.

»Kto?«

Neodpovedala som mu, lebo som sa nemohla odhodlať prezradiť mu svoje tajomstvo.

»Ak mu to prezradím, nahnevá sa mi „sivá pani" a prestane ma chrániť,« pomyslela som si a nahlas som povedala:

»Veľmi trpíš, milý Kóľa... ale si jednako len šťastnejší ako ja.«

»Prečo?«

»Preto, že ti nikdy v živote nebolo lepšie... Ale mne?... Bola som „princeznou", chcela som ostať princeznou a bude zo mňa Popoluška... Áno, budem macochinou Popoluškou... Vieš, že sú všetky macochy zlé... mučia a trápia pastorkyne...«

»V rozprávkach, Ľudka!« opravil ma Kóľa. »Never už rozprávkam, už si priveľká!«

»Ach! Aj ty si proti mne! Ani ty ma už nemáš rád!« skríkla som a vstávala som s lavičky, na ktorej sme doteraz pokojne sedeli. »Zastávaš sa „jej"... a mňa nepoľutuješ! Choď! Choď preč odo mňa!«

»Nie! Nejdem! Tu ťa nenechám! Musím ťa doviesť domov! Pozri, si bosá a celá sa trasieš! Poď, odnesiem ťa!«

Pomaly som sa uspokojovala. Nastalo u mňa akési duševné i nervové stŕpnutie. Predtým som necítila zimu, a teraz som jej mala plné údy a telo. Všimla som si, že mám nohy belasé ako mŕtvola. Triaška ma schytila. Kóľa bol o hlavu vyšší ako ja, čo bol aj dosť vyčerpaný, jednako bol to na tých štrnásť

rokov veľmi mocný chlapec. Ľahko ma zdvihol a ponáhľal sa so mnou k domu.

Na schodách ma postavil na zem, objal ma a povedal chytro:

»Oddaj sa do vôle osudu, Ľudka... Celý život nemôžeš ostať princeznou... Myslím, že to býva len v rozprávkach...«

»Nie, nie, nepoddám sa tak ľahko!« skríkla som a slzy ma zalialy. Vytrhla som sa Kóľovi z rúk a zmizla som vo dverách.

4

Stretnutie s oteckom. Choroba.

Na druhý deň o štvrtej poobede sa vrátil otecko. Sedela som v svojej izbe a mechanicky som si obliekala bábiku, neviem už ani koľký raz, keď na chodbe sa ozval zvonček. Známe, veľmi známe zacenganie. Stŕpla som, srdce mi prestalo biť.

Začula som, že sa spýtal tety: »Ľudka je doma?« a ako teta odpovedala: »Je v detskej izbe. Chceli by ste kávu po ceste?«

„Chceli by ste" a nie „chcel by si"! Tajnosti ich napnutého pomeru mi už neboly tajnosťami. Teraz som už všetkému rozumela. Teta sa ma zastávala, nechcela, aby k nám prišla macocha a on sa na ňu nahneval a nastaly zvady... Predstavovala som si všetko veľmi živo, ale s akýmsi nepokojom. S nepokojom preto, lebo som sa bála, že sa nezdržím, keď príde do izby, a hodím sa mu okolo hrdla s takou detinskou láskou, ako vždy predtým. Veď som ho nevidela už dva týždne a to mi bolo večnosťou. Ľahko by som mohla zabudnúť na všetko za jeho jediný úsmev, jediný bozk. Ach, otecko, otecko, čo si to so mnou spravil!

Počúvala som. V hosťovskej izbe sa ozvaly kroky... Bližšie a bližšie... Už zastaly celkom pri dverách. Hneď vôjde do izby. Bože, Bože môj dobrý! Stoj pri mne a ochraňuj ma!

Vošiel. V cestovnom obleku. Milá, trošku ustatá tvár s neoholenou bradou.

Drahý, dobrý otecko! Len tak ma trhalo, volalo, aby som sa mu rozbehla v ústrety. Bábu som odhodila ďaleko do kúta.

»Slniečko!« chcelo sa mi skríknuť, ale v tej chvíli sa mi v hĺbke srdca ozvalo čosi celkom zreteľne a srdce sa mi tuho rozbúchalo: má už ženu, Nelu Ronovú! Dal ti macochu! Zastala som na pol ceste, hrýzla som si pery a dívala som sa do drahých, milých, krásnych očí, skrývajúcich sa za dlhými mihalniciami.

»Zdrávstvuj, otecko!« povedala som, ako sa patrilo, pristúpila som k nemu pomaly a dvíhala som tvár, aby ma mohol bozkať.

Začal mi vrúcne bozkávať líčka, čelo, oči i vlasy.

»Dievčatko drahé! Moja malá, jediná!« šeptal radostne a šťastne — a ja som pred ním stála chladná a nepohnutá ako socha, so sklopenými očami, neopätujúc jeho láskanie. Len o chvíľku spozoroval, že sa správam akosi čudne.

»Čo sa ti stalo, Ľudka moja? Si chorá?« spýtal sa a položil mi veľkú, nežnú ruku na čelo a líca.

»Máš horúčosť, drahá moja. Si chorá!«

Čo všetko som prežila v tej chvíli, keď mi preukazoval toľko lásky a starostlivosti!

A jednako som sa mu nehodila okolo hrdla, nevybozkávala som mu líca a láskavo sa usmievajúce ústa. Na otázku, či som chorá, odpovedala som mu akýmsi cudzím, dreveným hlasom:

»Neboj sa, otecko, som celkom zdravá.«

Ani teraz ešte nepobadal, že sa pretvarujem, že jeho hlavaté dievčatko je v akejsi tupej, nedobrej nálade.

»Ľudka moja, dieťatko drahé!« povedal trasľavým hlasom, ale trošku pokojnejšie, »vraveli mi, že si mi složila básničku. Chorčenko mi to spomenul hneď na nádraží. Povedz ju chytro oteckovi!«

»Hviezdičky, nebeské dietky...« draly sa mi proti vôli z hrdla často opakované verše. Ale stisla som tuho pery a priložila som si ruku na srdce, ktoré neprestávalo búchať, a vravela som, zajachtávajúc sa:

»Neviem už... Ne-pamätám sa... Za-budla som... Naozaj!«

Toto „naozaj" hneď otvorilo oteckovi oči.

Povedala som to tak bezočivo a vyzývavo, že sa už nedala zakryť moja zanovitá, hlúpa, rozmaznaná povaha.

Otecko sa zadíval na mňa v strachu. Oči sa nám stretly. Moje — zlostné, s netajenou radosťou z víťazstva, a jeho — smutné a dobré, nekonečne dobré... Dívali sme sa takto na seba niekoľko sekúnd...

Konečne dobrý, drahý otecko sklopil oči pred mojím pohľadom. Keď zasa zdvihol oči, videla som, že pochopil všetko, — celú ťažkú drámu, ktorá sa mi odohrávala v duši, všetek môj žiaľ a moju bolesť.

Objal ma.

»Ľudka! Dieťatko drahé!« povedal tíško, ale významne a dojatý sa mi díval do očí.

Nikdy by som nebola verila, že by som mohla previesť, čo som práve spravila. Vytrhla som sa mu z objatia, odstúpila som na dva kroky od neho a povedala som mu:

»V záhrade ma čaká Kóľa Čerský. Idem sa s ním hrať! S Bohom, otecko!«

A vybehla som z izby.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Prečo, prečo som to len vtedy urobila?

Na nešťastie, vždy len neskoršie sme múdrymi, a vedeli by sme, čo bolo treba spraviť!

Nasledujúce dni mi boly jedinou, nekonečnou mukou. Otecka som skoro nevidela. A keď som ho aj zazrela, vždy sa kamsi

ponáhľal. Až do odchodu z Cárskeho Sela som sa s ním vôbec nerozprávala.

V nedeľu po Veľkej noci ma teta odprevadila zasa nazad do „väzenia", do ústavu. Celé nedeľné poobedie som bola ako divá: naháňala som sa s Kóľom Čerským a Vovom, ktorí sa prišli odobrať odomňa, alebo som sedela zamyslená, s vytreštenými očami, a nevšímala som si celkom nič.

Otecko mal prísť na obed. Čakala som ho túžobne.

Pol hodiny pred obedom sbehla som dolu do záhrady, kde boli Kóľa s Vovom.

»Ľudka, zapamätaj si, že sa nám vždy nedarí všetko tak, ako by sme chceli,« povedal mi Kóľa. »Musíme sa spriateliť s tým, čo je a ako je!«

»Spriateľ sa len, keď chceš!« odvrkla som mu. »Ja sa nechcem spriateliť a nespriatelím sa!«

»Ľudka,« zamiešal sa Vovo, »prečo sa hneváš? Trošku musíš aj ty popustiť! Keď narastieš, prídem si pre teba a vyslobodím ťa od macochy. Ukradnem ťa, ako unášali rytieri rozprávkové princezné. Chceš?«

»Chcem!« odpovedala som mu. Potom som sa odobrala od obidvoch a bežala som domov. Začula som známe kroky a cenganie ostrôh. To bol otecko.

Pri obede bola neveselá, napätá nálada. Zdalo sa mi, že sa otecko schválne nechce so mnou rozprávať. A jedla sa skoro ani nedotkol. Potom vošiel sluha a oznámil, že koč už čaká. Chytro som odbehla obliekať sa a keď som sa vrátila, videla som, ako otecko stojí pri obloku, bubnuje prstami na sklo a díva sa na ulicu.

»S Bohom, otecko!« povedala som mu pokojne, čo sa mi aj srdce trhalo na kúsky.

»S Bohom, Ľudka!«

Sklonil sa ku mne, spravil mi krížik na čelo a bozkal ma.

Obrátila som sa a šla som ku dverám. So mnou šla teta Líza a Katarínka. Kone stály pred bránou. „Teraz príde za mnou, objíme ma, vybozkáva mi líce, celú hlavu, odnesie ma nazad do izby a budeme šťastní, šťastní!" ozývalo sa mi v duši. Ale neprišiel. Ani v obloku som ho nevidela, keď sme sa pohli. Presvedčila som sa, že je koniec všetkému, že som stratila otecka ...

Celou cestou z Cárskeho Sela do Petrohradu som čušala. Dívala som sa z vlaku von oblokom. Teta Líza bola už zo mňa celá zúfalá.

V Petrohrade, prv ako by sme boly šly do ústavu, stavily sme sa pri tetách.

»Čo sa ti stalo, Ľudka? Prečo si taká bledá?« spytovaly sa znepokojené, lebo som veľmi zle vyzerala.

»Dajte jej pokoj, už vie všetko,« povedala tíško teta Líza.

Teta Juľka ma objala a vzala do svojej izby.

»Poď so mnou, dieťatko, poď do mojej izby ... Ukážem ti tam všeličo ... Všetko ti dám, čo len budeš chcieť!«

Inokedy by som bola bývala v siedmom nebi, keby si ma teta Juľka pozvala do izby, ale dnes ... Dnes som to nebola ja ... ale predsa som šla s tetou. Sniesla mi zo skríň a škatuliek všetko, o čom si myslela, že by ma mohlo potešiť: kostenú škatuľku, starodávny vejár, kostenú ručičku a konečne voňavé korienky, ktoré mi zapálila. Hneď sa izbou rozšírila príjemná vôňa. Z korienkov sa dymilo. Sivý dym sa vznášal vždy vyššie a vyššie až k povale. Nemohla som odvrátiť oči od modravého dymu, vdychovala som jeho ostrú vôňu až sa mi začala krútiť hlava a v celom tele som pocítila ustatosť. A odrazu, ako by ma bolo čosi ohlušilo: všetko sa začalo so mnou krútiť: izbietka, škatuľky aj teta Juľka, všetko som videla pomiešané a nejasné ... zdalo sa mi, že mi strecha padá na hlavu ... Chcela som zdvihnúť ruku, aby som ju zadržala, ale nevládala som, potočila som sa a spadla som na dlážku. Po-

sledné, čo som zachytila, bol zúfalý výkrik tety Oli, ktorá práve vbehla do izby. Potom sa už nepamätám na nič, na nič...

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Pane Bože! Aké muky! Každú minútu priletuje ku mne biely sup, krúži nado mnou a vyhráža sa mi, že mi vyďobe oči... Tvrdé krídla sa mi dotýkajú líc... A najstrašnejšie je, že sa mi zdá, že je to vlastne nie sup, ale — — macocha... Macocha! Pochopíte, ako ma to mučilo?... Sivá pani, zachráň ma!... Nepočuje ma. Prechádza sa mi okolo postele, pokojná, vznešená, mlčanlivá, len čierne oči sa jej ligocú pod tmavým závojom, do ktorého je zahalená... A surový strýc nešťastného Kóľu... Bije ho, bije, bije, bije! Bože! Pomôžte, ľudia, pomôžte, lebo ho zbije do smrti! Kóľa milý... už bežím, už bežím, chcem ťa zachrániť... Len mi, prosím vás, len mi složte s pŕs kameň, ktorý ma dusí, gniavi!...

Zdá sa mi, že bežím kamsi ďaleko... ale hneď mi tlačí hlavu čosi chladného, mokrého... Nevidím ani Kóľu, ani jeho surového strýca, ani bieleho supa... Nado mnou sa skláňa bledá tvár, zaliata slzami.

»Slniečko!« mihá sa mi ťažkou hlavou táto čudná myšlienka.

»Ach, Slniečko!« opakovala som si a blažene som sa usmievala.

Trvalo vyše týždňa, kým som sa prebrala k povedomiu. Bola som ťažko chorá. Mala som týfus, z prechladnutia. Nikto už nečakal, že vyzdraviem. Ale mladosť — ako sa vyslovil lekár — premohla smrť.

Prvé, čo som videla, keď som sa prebrala, bola — Slniečkova tvár. Bože môj, aká bola bledá, vyčerpaná, vychudnutá... Úbohý otecko!

Všetky štyri tety stály pri ňom. Ako dobré víly, ktoré ochraňujú malú, bláznivú, rozmaznanú princeznú...

Nohy som mala také slabé, že som nimi nemohla pohnúť, a tak sa mi chcelo ísť k obloku, ktorým láskavo a príjemne prenikaly slnečné lúče. Ale netúžila som len za slniečkom, rada by som si bola zajedla trochu zmrzliny... lebo pomaranč... Chutný, šťavnatý pomaranč, nie žltý, ale červený...

»Dajte mi pomaranč!« povedala som takým slabučkým hláskom, že som sa v duchu musela zasmiať, aký bol piskľavý.

Dobré tety ma láskavo hladkaly a usmievaly sa mi. Usilovaly sa, ako len vedely znechutiť mi škaredý, trpký pomaranč, aby mi prešla naň chuť a otecko ma neprestajne bozkával a bozkával...

Plakala som, že mi nedaly pomaranč, čo mi už aj nešla naň chuť, ale rada by som bola zasa mala datle, šťavnaté, čerstvé, sladké datle, ktoré predávajú v štvrťkilových škatuľkách. Ale ani datle mi nedali. Zasa som sa rozplakala. V chorobe som sa stala ešte rozmaznanejšou a zanovitejšou.

Najväčšmi som sa tešievala na kvety, ktoré mi otecko nosil každé ráno.

Zotavovala som sa pomaly, veľmi pomaly. Ale s každou kvapkou vracajúceho sa zdravia rástla vo mne horúca túžba po živote. Chcelo sa mi len žiť, žiť, žiť!... Ach, aká som bola hlúpa, keď som tej noci hľadala smrť v mokrej záhrade...

Keď som konečne vstala z postele, veľmi slabá, vychudnutá a bledá, hneď som tety poprosila, aby ma doviedly pred zrkadlo.

Bože! Som to ja! Chudý chlapčisko — nataheľ s otsrihanými vlasmi, s veľkými očami, ktoré zaberaly dobrú tretinu žltobielej tváre, chlapec, ktorý sa nevládal udržať na tenkých nohách. A to má byť Ľudka Voronská?

»Ach, aká som biedna!« zašeptaly mi pery, vyschnuté trpkosťou. Hodila som sa do náručia jednej z tiet a hľadala som u nej ochranu pred malým žobráčikom, ktorý sa na mňa díval zo zrkadla.

5

Od dobrých tiet.

»Vstala už Ľudka?« začula som z chodby známy hlas v jedno teplé, aprílové ráno. Sedela som pri tete Líne a hrala som sa s paličkami, ktorými paličkovala krajky.

»Vstala... už dávno!« odpovedala teta Oľa.

Potom dodala tíško:

»Už dnes, Alexej!«

»Čo dnes? Čo bude dnes?« spýtala som sa a dívala som sa znepokojená na tetu Línu.

Bola rozčúlená a vyhýbala sa môjmu pohľadu. Do izby vošla teta Líza. Bola bledá, taká bledá, ako som ju nevidela nikdy predtým.

»Teta Líza, drahá teta Líza! Čo sa stalo?« skríkla som, rozbehla som sa k nej a domyslela som si inštinktívne, že ma čaká čosi ťažkého, strašného.

»Ľudka, dieťatko drahé, uspokoj sa! Pán Boh je s tebou!« šeptala teta Líza, »nerozčuľuj sa, škodí ti to, drahá naša. Buď rozumná a vypočuj ma... musíš od nás odísť... Otecko sa už preniesol do Schlüsselburgu, kam ho preložili. Pôjdeš k nemu a k novej mamičke... Musíš ísť s ním...«

»Odísť od vás?... Kedy?«

»Dnes, hneď,« odpovedala mi teta.

»Hneď!« vzdychla som si, lebo som si jasne predstavila, čo ma čaká.

Musím odísť od milých, dobrých tiet, ktoré sú mi také blízke, a ísť k Nele Ronovej, ktorá mi je zasa taká cudzia a vzdialená, ktorú nenávidím, ale ktorá má právo žiadať, aby som ju volala „mamou" ...

Zasa sa mi zakrútila chorá hlava, veľmi oslabnutá týfovými horúčkami ... Bola som celkom zúfalá a skríkla som prenikave:

»K macoche? ... Nepôjdem! ... nechcem, nepôjdem k macoche! ... Otecko, neber ma odtiaľto! Milý, dobrý, drahý otecko, nechaj ma tu, s tetami! Pre Boha ťa prosím, nechaj ma tu s nimi ... Nechcem ísť k macoche, nechcem, nemôžem! ...«

Chcela som ešte ďalej nariekať a prosiť otecka, ale práve vtedy som ho zbadala na prahu. Zatíchla som, lebo som videla, že má stiahnuté obrvy a bledú, smutnú tvár. Pery sa mu triasly, keď vravel tíško, ale zreteľne, usilujúc sa ostať pokojným:

»Dobre .. ak chceš, ostaň si. Buď s Bohom! Keď nechceš ísť s oteckom, tak nechoď ... Pán Boh ti bude sudcom, dieťa ... S Bohom, Ľudka. Nejdem ťa nútiť ... Nevedel som, že ma už vôbec nemáš rada ...«

Obrátil sa a odchádzal.

V srdiečku mi čudne vírilo. Odíde, zavrie sa za ním ťažká brána a možno, ho už nikdy, nikdy nevidím! Bože môj! Aké trápenie! Čo len robiť? ...

Pozrela som na tety. Teta Líza sedela v kresle ako v bezvedomí, ruky naťahovala za mnou a v očiach sa jej ligotaly slzy. Mala v pohľade, upierajúcom sa na mňa, toľko bolesti, toľko zármutku, že som videla, ako ťažko by sa so mnou lúčila. A ten, ktorého som milovala nadovšetko na svete, odchádzal, vzďaľoval sa odo mňa a ostrohy mu cengaly ...

Odíde ... Už ho nikdy neuvidím ... umriem bez neho ...

umriem túžbou a bolesťou... bez lásky svojho Slniečka? To neprežijem, nemám síl! Možem sa to odvážiť? ani neviem ako sa mi z hrude vydral výkrik:

»Otecko, počkaj, nechoď preč! Pôjdem s tebou, Slniečko!«

A za chrbtom mi zaznel iný výkrik, prenikavý a zúfalý.

Teta Líza zamdlela.

Len nejasne sa pamätám, čo sa potom stalo.

Ktosi ma obliekal chvejúcimi sa rukami, bozky mi zasypaly čelo i hlavu...

Otecko ma vzal na ruky, veď som bola chudá a ľahučká ako päťročné dieťatko. Zabalil ma do vlniakov a šálov...

Pri dverách zastal, podal ruku tete Líne, ktorá nás vyprevádzala, a povedal dojatý:

»Ďakujem ti, Lína, za všetko. Všetci si tu o mne myslia, že som zlý, bezohľadný a bez citu... Ty jediná ma chápeš...«

Odpovedala mu tak tíško, že som nerozumela. Potom ma niesol opatrne ako najvzácnejšie bremeno, dolu schodmi. Pred bránou čakal koč. Domovník otvoril dvierka a otecko ma posadil do koča. Kone sa pohly. Vyzrela som z koča a videla som tetu Oľu, milú, dobrú krstnú mamičku, ako mi máva šatôčkou na rozlúčku. Bola červená a slzy jej tiekly dolu lícami. Chcela som jej niečo zakričať, ale jazyk mi vypovedal službu, nemohla som sa zmôcť ani na jediné slovíčko...

Dívala som sa len na tú drahú tvár, ako by som ju strácala navždy.

Sekunda... niekoľko sekúnd... a oblok s tetinou siluetou zmizol. Oprela som sa o sedadlo a zakryla som si tvár rukami.

6

K macoche.

Bolo mi, ako by som umierala. Naozaj, ťažko možno nazvať žitím stav, v akom som odchádzala od tiet.

Cestovali sme veľmi dlho. A každá obrátka kolesa, každý otras koča dotýkal sa mi bolestne srdca.

Konečne sme prišli do prístavu, kde stála loď, na ktorej sme mali cestovať ďalej. Koč zastal. Otecko soskočil s neho a pomohol mi vystúpiť.

Videla som Nevu, pyšnú a majestátnu, ktorá sa len nedávno oslobodila od zimnej ľadovej prikrývky. Na tmavých vlnách kolísaly sa tu a tam, ako biele čajky, kusy ľadu, plávajúce z Ladožského jazera.

Loďná siréna húkala. Dym vychádzal z komína, ako hustý, čierny oblak.

Po kolembavom mostíku sme sa dostali na palubu a odtiaľ do kabiny.

»Ak si chceš oddýchnuť, Ľudka, ľahni si, pred Schlüsselburgom ťa zobudím,« povedal otecko a zahľadel sa mi starostlivo do očí.

Nebola som ospalá, ale nechcelo sa mi s ním rozprávať.

Od tej chvíľky, čo som sa rozhodla pre otecka a opustila tety, bolo mi neobyčajne clivo okolo srdca.

»Dobre, pospím si trošku!« povedala som akýmsi cudzím hlasom, chladno a ľahostajne. Ľahla som si na diván, obrátila som sa ku stene, otecko mi spravil krížik na čelo a šiel na hornú palubu.

Bola som sama.

»Ach, prečo som len neumrela?« zasa ma začaly trápiť mučivé myšlienky. »Prečo som neumrela v týfovej horúčke? Bolo by mi už bývalo lepšie, sto ráz lepšie ležať v hrobčeku, ako ísť k macoche . . .

Aj teraz som si ju predstavovala, práve tak ako v chorobe, ako bieleho supa, ktorý mi chce vyďobať oči . . .

Neprestajne som hrýzla rožtek šatôčky, aby som sa nerozplakala nahlas. Potom sa mi snuvaly popred oči jasné obrazy, ako skutočné: náš dom v Cárskom Sele, egrešové kríky, Vovova usmievavá tvár, vážne očká Kóľove a moja drahá druhá mamička, teta Líza, večne starostlivá, večne sa kamsi ponáhľajúca a večne láskavá . . .

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

»Vstávaj, Ľudka! Už sme tu!«

Spala som? Áno, spala som skoro štyri hodiny, lebo loď stála už v schlüsselburgskom prístave. Otecko mi podal ruku a vystupovali sme. Vrhlo sa na nás množstvo čiernych, zarastených ľudí. Otrhanci brali oteckovi z rúk balíky.

»To sú schlüsselburgskí vyhnanci,« povedal mi otecko. »Žije ich tu mnoho. Ale neboj sa, neublížia nikomu.«

Nebála som sa. Keby mi bol otecko na príklad povedal, že sa tento bradatý človek na mňa vrhne s nožom v ruke, ani vtedy by som sa nebola zľakla. Prežité rozčúlenie mi otupilo nervy, nič sa ma nemohlo dotknúť.

»Bývame blízko prístavu,« povedal otecko. A naozaj. O chvíľku sme už stáli pri dome.

Vošli sme do dvora. Otecko zacengal.

Sluha v bielej veste nám otvoril, vzal oteckovi kabát a chytro ma vybaľoval z nespočetných vlniakov a šálov.

»Nela! Tu si? Doviedol som Ľudku!« volal otecko do otvorených dverí.

Na prahu sa zjavila vysoká, štíhla postava.

»Ľudmila, aká som rada!«

Doma ma všetci volali Ľudkou, aj cudzejší, keď to počuli od domácich. A teraz Ľudmila! Ach rozumiem! Macocha ma chce prekrstiť!!!

Stála som pred ňou mĺčky, so sklopenými očami.

»Zdrávstvuj, drahá! Budeme dobrými priateľkami!« povedala mi. Potom sa sklonila ku mne a bozkala ma na čelo.

Neveselo som si obzerala steny veľkej, jasnej izby, ohromnú palmu s listami až po povalu, biele čelo svojej macochy, na ktorom bolo také úzke obočie, ako by bolo namaľované. Pozrela som na macochu a pomyslela som si:

»Takto teda vyzeráš, a tebe obetoval otecko moje šťastie!«

A srdce mi pukalo žiaľom.

7

V Schlüsselburgu. — Slečna Tandrová.

Dnes mi povedala, keď sme sedely samy pri raňajšom čaji, že je smiešne, keď veľké dievča volá otecka „otecko Aljoša" a keď mu tyká. Ona že vždy rodičom vykala. Pritom sa dívala na mňa prižmúrenými očami, ozbrojenými lorňónom.

Keď otecko prišiel na čaj, privítala som ho zlostne:

»Zdrávstvujte, otecko, ako ste sa dnes vyspali?«

Náročky som prizvukovala koncovky, aby si dobre všimol novotu.

Ale, čo som docielila? Nevysmial sa mi, ako som čakala, ba naopak, na tvári sa mu zjavil spokojný úsmev.

»Dobre, Ľudka moja, rád som, že sa už trošku civilizuješ. A tebe, Nela, gratulujem, si skvelá vychovávateľka!« povedal macoche, sklonil sa k nej obradne a bozkal jej ruku.

Macochu tento úspech veľmi povzbudil, lebo už o chvíľočku som sa od nej dozvedela množstvo vecí, ktoré sú podľa jej mienky neslušné, a o ktorých som si vždy myslela, že sú prirodzené a teda aj obvyklé.

Poučila ma na príklad, že nikoho nesmieme bozkávať na ústa... že v spoločnosti starších osôb, nemám nikdy sama začínať rozhovor... že nesmiem vstávať od stola pri obede... a že sa nepatrí mnoho a mnoho iných vecí.

Čudné! Pri týchto poznámkach a poučeniach nikdy sa nerozčúlila, nikdy nehovorila hlasnejšie a keď som sa nesprávala podľa jej rád a robila niečo, čo nesúhlasilo s jej presvedčením, len pozrela na mňa prižmúrenými očami... A tento jej pokojný pohľad pôsobil na mňa väčšmi, ako najostrejšie výčitky.

V schlüsselburgskom dome bolo treba previesť ešte niekoľko opráv. Preniesli sme sa teda zatiaľ do vily. Otecko najal prekrásnu vilu na brehu Nevy, asi tri versty od mesta. Pri vile bol taký ohromný park, že sa v ňom dalo zablúdiť.

Obľúbila som si aleju, ďaleko v parku. Konáre stromov s oboch strán boly celkom poprerastané, tak, že tam bolo ako v rímskych katakombách. Najradšej som sedávala na konci tejto aleje. Bolo tam toľko všelijakého krovia, že som sa v týchto húšťavách cítila celkom odlúčená od sveta. V príjemnej tôni snívalo sa mi sladko o všetkých, ktorých som stratila, — vari navždy!... Často som sa tam učupila a dívala som sa na vážky s priezračnými krídlami, ktoré mi poletovaly pri nohách, na pestré motýle, ktoré mi zasa poletovaly nad hlavou... Sedmokrásky sa hanblivo skrývaly v tráve.. Všetko tu bolo práve také, ako v drahej cársko-selskej hore. Lenže tu som nemala verných rytierov, oddanú družinu. Kde sú všetci? Či si zavše spomenú, ako žije ich malá, úbohá, osamelá princezná?

Už by som sa zasa bola pohrúžila do najsmutnejších myšlienok, ale vytrhol ma z dumania hrkot koča, čo mi odrazu upútalo pozornosť. Vždy sme počuli už z ďaleka, keď sa niekto k nám viezol cestou z mesta. Rada som počúvala blížiace sa zvuky, lebo som si myslela, že prichádza krásny princ, oslobodiť princeznú, ktorá sa trápi v zakliatí.

Zabúdala som, že sa krásni princovia obyčajne nevozievajú na koči...

O niekoľko minút vchádzal koč s hrkotom do dubovej aleje, ktorá viedla k bráne našej vily. Zastal pred bránou. Naľa-

hovala som hrdlo, aby som dobre videla... Vytúžený, krásny princ! Bol to veru za princ! Škoda reči!... Z koča sa terigala malá osôbka, chudá — kosť a koža, s vpadnutými lícami, hrubými perami a melancholickým nosom. Mala na hlave predpotopný klobúk a oblečený starý, ošúchaný kabát. Za chuderkou vyletovaly z koča košíky, kufry, škatule, dáždnik, slnečník a zasa škatule. »Čo sa to robí?« spytovala som sa v duchu. »Aký hosť prišiel k nám do vily?« ale nemusela som dlho rozmýšľať.

»Ľudmila, kde si, Ľudmila?«

Volala ma macocha. Poznala som ju po hlase a po oslovení veľmi ľahko. Hovorila po francúzsky a nenávidená „Ľudmila" ma urážala až na dno duše.

Ozvať sa, či neozvať? Nemôžem sa schovať, musím sa ozvať...

V dubovej aleji som zazrela vysokú, štíhlu postavu v bielych plátených šatách, od ktorých sa pekne odrážala čierna, hladko učesaná hlava pod anglickým klobúkom. Popri nej kráčala kolembavým krokom malá osôbka škaredej tváre s melancholickým nosom.

Vedela som, že sa už nestihnem schovať, lebo prenikavé macochine oči — čo aj krátkozraké — našly by ma všade, i na dne morskom.

»Ľudmila, kde si, ozvi sa predsa!« začula som blízko, celkom blízko, ako som vychádzala z húšťavy.

»Tak, toto je vaša žiačka, slečna,« predstavila ma macocha veľmi prívetivým tónom. »Buďte taká láskavá, a venujte sa jej aspoň do konca augusta.«

Čože? Toto má byť moja vychovávateľka? Toto strašidlo s melancholickým nosom?

Bože! V živote som nevidela takú protivnú, smiešnu a úbohú osôbku! A s ňou mám bývať celé dni?

»Bonjour, mademoiselle, j'éspere bien que vous m' en trai-

terez un bon ami,« (Dobrý deň, slečna dúfam, že budeme dobrými priateľkami.) obrátilo sa ku mne strašidlo s úsmevom.

Bože môj! Ak sa takto protivne usmievajú všetky Francúzky, pekne to vyzeráme! Ale prečo mi nepovedali prv, že príde vychovávateľka! Škoda reči, macocha mi veru prichystala príjemné prekvapenie!

Vystrúhla som slečne vychovávateľke hlbokú poklonu a všimla som si pritom, aké má nohy. Dobrý Pane Bože na nebesiach! Aké vám tá mala nohy! Mala obuté celkom nové topánky z veľmi jemnej kože, ale na prstách a nad pätami mala v nich schválne vykrojené otvory, niektoré malé ako hrach a niektoré veľké ako orech. Otvormi vykukovaly biele pančuchy ako oblôčkami. Slečna Tandrová, — tak sa totižto volala vychovávateľka s vyrezávanými topánkami — si všimla, že som celá prekvapená jej nohami, a usilovala sa ich, akoby náhodou, zakryť sukňami.

»Ach mám otlaky a zatvrdliny v koži,« priznala sa nesmelo.

Otlaky! To je nádhera! Nikdy som nemala otlaky, a keď som aj zavše o nich od niekoho počula, predstavovala som si ich ako niečo odporného, nepríjemného a striasla som sa vždy, keď ich niekto spomínal. A moja slečna Laura Tandrová, moja vychovávateľka, má otlaky!

»Bolia vás, však?« spýtala sa macocha, a bolo vidno, že sa nútila, aby sa jej v tvári zjavil ľútostný výraz.« U nás budete nosiť ľahké topánky, lebo sandále, prejdú vám otlaky. Ste iste veľmi vyčerpaná, nenapili by ste sa mlieka?«

»Ach, áno, áno, drahá milosťpani!« skoro vykríkla natešená a melancholická tvár sa jej rozžiarila pri spomienke na mlieko.

»Najradšej mám teplé mlieko, hneď po vydojení!« dodala chytro.

»Dobre!« povedala macocha. »Ľudmila, každý deň zavedieš

slečnu do Rybackého, — je to celkom blízko, veď vieš — k sedliačke Marjuške. Dojí vždy večer o ôsmej. Aspoň sa pekne prejdete . . .«

Nová radosť . . . Nielen, že sa budem musieť ťahať s protivnou vychovávateľkou zaprášenou hradskou, miesto, aby sme sa prechádzaly v parku, — ale musím oľutovať aj príjemné chvíľky, ktoré som doteraz prežívala každý večer na brehu Nevy, keď som sa kochala pohľadom na zapadajúce slnce v čistých vlnách mohutnej rieky . . .

Celou dušou som si obľúbila túto večernú hodinu na brehu . . . A teraz musím chodiť so strašidlom, aby sa mohlo napiť teplého, čerstvo vydojeného mlieka, ktoré malo tak rado! No veď sa ja pousilujem, aby sa jej teplé mlieko chytro zhnusilo! . . .

Na večeru prišiel aj otecko. Keď zazrel vychovávateľku, nemohol zatajiť prekvapenie. Málo chýbalo a bola by som sa rozchichotala . . .

O pol ôsmej sme šly do Rybackého. Slečna Tandrová kráčala namáhavo popri mne v dierkovaných topánkach.

Aby som ju poriadne nahnevala, rozprávala som jej cestou, akú som mala predtým krásnu a dobrú vychovávateľku, ktorá nikdy nepila teplé, čerstvo nadojené mlieko a ktorá mala aj krásne meno: Katarínka.

»Bola vysoká a štíhla ako topoľ,« spomínala som rozčúlená. »V očiach sa jej odrážalo nebo, vlasy mala čierne, ako noc a dlhé ako večnosť, a nosila krásne topánočky, ako hračky.« Pri posledných slovách som sa jej bezočivo dívala na topánky, aby som ju len čím lepšie doviedla do pomykova.

»Ako ste mi ju vylíčili, musela byť vaša Katarínka naozaj anjel . . .« povedala, bez najmenšieho znaku rozčúlenia alebo hnevu.

»Bola krásavica a dobrý anjel!« prisvedčila som a zrýchlila som krok. Slečna Tandrová sa vliekla za mnou veľmi namáhavo.

Už po tomto prvom rozhovore som sa presvedčila, že neborká Francúzka je láskavá a neškodná ako ovečka, a to ma veľmi mrzelo. Keby bola bývala zlá a panovačná, bola by som jej hneď vypovedala otvorený boj — ale, čo som mala robiť teraz, predsa len nebudem mučiť a trápiť bezbrannú . . .

Sedliačka Marjuška bývala na kraji Rybackého a dodávala nám mlieko do vily. Našli sme ju práve sedieť pod červenou Burenkou a dojiť. Keď sme prišly do maštale, vstala, naliala mlieka do veľkého plechového krčiažka a podala ho strašidlu. Slečna vypila s veľkou chuťou do dna. Nemohla som to pochopiť, lebo teplé, čerstvo nadojené mlieko mi bolo vždy protivné. Marjuška jej naliala druhý raz, aj to hneď vypila zasa až do dna.

Prekvapená na najvyššiu mieru s úžasom som stála vo dverách a s vytreštenými očami som sa dívala, ako táto chudučká žena vyprázdňuje džbánok za džbánkom. Peniaca sa biela tekutina len tak mizla vo veľkých ústach tenkej Francúzky. Keď vypila piaty džbánok, odložila ho, zadívala sa na mňa žiarivými očami a povedala: »Teraz si trochu oddýchnem.«

Teda teraz bude oddychovať a potom zasa piť!

Aj Marjuška sa už bála, že jej chce vypiť všetko, čo nadojí. Aspoň v očiach som jej videla strach a starosť. Zapchala som si ústa rukou, aby som sa nerozosmiala nahlas, vybehla som chytro z maštale do malej záhradky, ktorá bola pri sedliackej chalúpke. Ale aj tu som zastala prekvapená. Za malým, dreveným stolíkom, na ktorom bol hlinený džbánok s mliekom, okruštek čierneho chleba a pohár, sedel plecnatý, veľmi vysoký a štíhly mladý šuhaj s čiernymi fúzikmi pod zahnutým nosom a s prenikavými, jasnými, jastrabími očami. Na lavičke pri ňom ležal slamený klobúk a ľahká palička. Na malej, peknej hlave mal trošku kučeravé, gaštanové vlasy.

Keď ma zazrel, zdvihol sa trošku a poklonil sa mi vážnym pohľadom:

Spýtala som sa ho celkom smelo:

»Kto ste?«

»Kto som?« opakoval otázku. Pozorovala som, že vyslovuje niektoré hlásky celkom inakšie ako rodený Rus, vôbec, že má cudziu výslovnosť a že sa dosť ťažko vyjadruje.

»Kto som?« spýtal sa ešte raz. »Som Veľký Ján, tak ma volajú . . . A Vy?«

»Hádajte, kto som?« odpovedala som mu veselo. Vôbec som sa nehanbila tohto vysokého a krásneho šuhaja, hoci som ho videla dnes prvý raz.

»Ste malá vodná žienka!« povedal Veľký Ján.

»Prečo vodná žienka?«

»Pretože som často vídaval malú vodnú žienku, preháňať sa pri západe slnca na nevskom brehu, vídaval som ju, ako pozorovala odlesk slnca vo vode, ako by chcela skočiť za ním do hĺbky. Boli ste to vy, však?«

»A ako ste ma poznali?« šeptala som.

»Som Veľký Ján a viem všetko, čo sa robí vo svete. Ako by som aj nevedel, keď som narástol o hlavu vyšší ako iní ľudia! Veríte mi, malá vodná žienka?«

Pri týchto slovách vstal s lavičky.

V živote som nevidela takého vysokého človeka! Bol to naozajstný obor. Malá hlava zdala sa na dlhom hrdle a širokých pleciach ešte menšia. Díval sa okolo takým komickým pohľadom, že som sa nemohla zdržať a rozosmiala som sa.

»Ach, musím sa už ponáhlať! Strašidlo vyjde z maštale a dostanem!« povedala som.

»Aké strašidlo?«

»Moja vychovávateľka. Súka už vari šiesty džbánok teplého mlieka v maštali . . .«

»Malá vodná žienka!« povedal Veľký Ján hlbokým basom a tak strašne vypleštil na mňa okále, že som sa zasa len rozo-

smiala. »Nemyslíte, že slovo súka by lepšie znelo z úst fuzatého rybára ako z krásnych a nežných ústočiek chutného, milého dievčatka?. .. Čo by tak malej vodnej žienke povedala na to štíhla pani s prižmúrenými očami a s lorňónom z korytnačiny, keby to počula?«

»Ach, aj ju poznáte?« skríkla som.

»Veď som vám povedal, že Veľký Ján vie všetko!«

»Vie vari aj to, že mám macochu a že som veľmi, veľmi nešťastná?« spýtala som sa trasľavým hlasom, plným bolesti. A prv, ako mi mohol odpovedať, sklonila som hlavu a rozplakala som sa.

Nechal ma chvíľu, aby som sa vyplakala. Ale, keď videl, že neprestávam fikať, odtiahol mi ruky s tváre, zahľadel sa na mňa očami, ostrými ako ihly, ale tak strašne, strašne dobrými a povedal mi tichým hlasom:

»Ale, ale, malá vodná žienka! Zabúdate, že vodné žienky nikdy neplačú. Vedia len spievať a radovať sa. Slzy sú znakom slabosti a nesmelosti. A slabým ľuďom nikdy nebýva dobre na svete. Zapamätajte si to, a utrite si pekné očičká ... Ale, veď mi ich ukážte, aké sú, veď ich ani dobre nevidím ... Aha, zelené sú, ako sa patrí na opravdivú vodnú žienku, — zelené, ako morské vlny, keď plačete, ale jagajú sa ako oceľ, keď sa smejete ... Neplačte teda, malá vodná žienka, so zelenými očami, a keď vám bude zavše v živote ťažko, zavolajte Veľkého Jána. Príde, pomôže vám, iste sa rozveselíte. A do tých čias: do videnia! ... Už vám ide slečna vychovávateľka, teda s Bohom, moja vodná žienka!« Kývol mi rukou a už sa aj uberal cestou míľovými krokmi.

»Poďme!« vyzvala ma slečna Tandrová, ktorá ma našla hádam po desiatom džbánku mlieka. Nevšimla si ani, že mám vyplakané oči, ani chytro sa vzďaľujúcu obrovskú postavu Veľkého Jána.

V ruke držala plechový džbánok, plný, plnučičký mlieka.

»Ešte budete piť? Ešte?« čudovala som sa.

»Ale nie, to už nevypijem, to mi bude na inšie,« odpovedala mi a hneď sme sa vydaly na zpiatočnú cestu.

Keď som večer ležala už vyzlečená v nočnom kabátiku, v posteli, nemohla som zaspať, lebo som počula tiché, celkom tiché člapkanie. Sadla som si v posteli, otvorila som oči a vykríkla som prekvapením: moje strašidlo stálo pri umývadle, nalievalo si zo džbánku mlieka na dlaň a umývalo sa ním.

»Čo robíte, slečna?« skríkla som.

»Ach, Ľudmilka... myslela som, že už spíte!« odpovedala Francúzka tíško a mrzelo ju, že som videla, čo som nemala vidieť »Umývam sa mliekom. Mliečne kúpele sú veľmi zdravé, pleť je po nich belšia a jemnejšia...«

Nemohla som uveriť vlastným ušiam. Umýva sa v mlieku, aby mala jemnú a bielu tvár? Načo tá potrebuje jemnú a bielu pleť?

Dusila som sa smiechom, schovala som teda hlavu do podušky. Ale ešte dlho, dlho som si rukou zapchávala ústa, aby nepočula, ako sa chichocem.

8

Trest. — Ochránca.

Dvadsiateho piateho júna mala macocha mena. Slečna Tandrová, ktorú som medzi časom poznala, ako najláskavejšiu bytosť na svete, lebo vždy a vo všetkom sa podrobovala despotickej vláde „malej princeznej", už mesiac predtým mi pripomínala, že by sa mi patrilo mamičku príjemne prekvapiť na mena. Zaopatrila mi látku, priadzu, hodváb... a trampoty sa mi začaly. Mala som vyšívať podložku pod lampu.

Protivná podložka! Nikdy ma netešilo vyšívanie a vôbec ženské ručné práce. V celom živote som vyšila len jednu jedinkú vec: oteckovi značik do knihy. A ešte aký to bol značik! Každý krížik bol inakší, jeden sa ťahal doprava, druhý doľava. Ale predsa sa oteckovi páčil. Vybozkával ma vrúcne zaň a pochválil ma, že som mu spravila takú radosť. A vtedy som pracovala s chuťou, čo som aj vyšívala na plátno krivé a nerovnaké krížiky, ale teraz... teraz som mala vyšívať macoche... Nie div teda, že mi ihla vypadávala z ruky, že mi nechcela šiť tak, ako som potrebovala, že sa mi kĺzala v spotených prstoch... niti sa mi motaly a trhaly... A milá slečna vychovávateľka bola preto celá nešťastná.

»Už to nejdem vyšívať!« kričala som mrzuto a odhodila som nešťastnú podložku pod stôl.

»Ach, Ľudmila, buďte predsa rozumná! Čo by ste darovali mame?« čudovala sa slečna Tandrová a zodvihla prácu, ktorá sa mi ani trošku nedarila.

»Najprv, nie mi je mama, ale macocha!« skríkla som zlostne, »a potom, nedám jej nijakú podložku, ale radšej jej porozprávam rozprávku, v ktorej malá princezná skočila do vody, lebo ju mučila zlá macocha . . .«

»Ľudmilka! To nesmiete, nesmiete! Takú rozprávku jej ani za svet nesmiete rozprávať!«

»A predsa jej ju poviem!« dupkala som.

»Ach, ste malý démon v sukniach!« šeptala Francúzka a prehovárala ma, aby som jej nerobila starosti, aby som len dokončila načatú robotu, už vraj aj preto, aby otecko mal radosť.

Posledné slová účinkovaly. Čo aj s nechuťou, ale predsa len som vyšívala ďalej. Nehnevala som sa však, že pol roboty vykonala za mňa slečna Tandrová, našla si výhovorku, že opravuje, kde som sa pomýlila.

Tak prišiel dvadsiatypiaty júl.

Otecko nespal celú noc predtým, lebo okrášľoval čečinovými vencami a kvetmi celý dom. Obloky, dvere, terasa a balkón len sa tak topily v kvetoch. Všade popred dom navešali lampióny, lebo večer, keď sa sídu hostia, malo byť slávnostné osvetlenie.

Hneď ráno, ako sme so slečnou Tandrovou vstaly a obliekly sa — všimla som si, aká zmena sa stala v noci s jej účesom: ľahla si hladko učesaná a vstala kučeravá ako černoška — šly sme gratulovať.

Macocha mala biele šaty. Aj šnúru na lorňóne mala bielu a vo vlasoch mala biely kvet.

Poklonila som sa jej, zavinšovala som jej, ako obyčajne vinšujeme na mena, a podala som jej darček. Usmiala sa láskavo, bozkala ma a poďakovala sa mi. Potom vybalila podložku,

prižmúrila oči a pozorne si ju prezerala. I lorňón si priložila na oči, aby jej nič neušlo.

»Tu si, Ľudmila, spravila chybu,« povedala pokojným hlasom, ktorý nepripúšťal odvrávania, »tieto tri hviezdičky maly byť v kruhu a rozbehaly sa ti dnu a von z ncho... Musíš pracovať pozornejšie... vyšívanie je krásne umenie... Ďakujem ti ešte raz, milé dieťa, že si mi spravila toľkú radosť...«

Sklonila sa ku mne a chladno ma bozkala na líca, ktoré mi horely hanbou.

Takúto teda mám odmenu? Prečo som len tú protivnú podložku vtedy nezahodila a nerozprávala som jej radšej rozprávku?...

Bola by som jej asi takto odpovedala, ale hostia sa už schádzali. Položila podložku na stôl a šla ich privítať. O chvíľku som začula zasa jej hlas:

»Ľudmila, prišly slečny Vilkangovské: miss Ketti, miss Líza, miss Meggi, miss Elen, miss Alice a miss Ann!«

Miss!... miss!... miss!... miss!...

Celkom som onemela, keď som zrazu celkom blízko uvidela šesť slečien, z ktorých najstaršia bola dvadsaťdeväťročná a najmladšia sedemnásť. Aj macocha sa usmiala, keď zbadala môj prekvapený pohľad a rozpaky. Sestričky Vilkangovské sa milo klaňaly. Ponášaly sa jedna na druhú ako vajce na vajce. Všetky maly červené vlasy, dlhé, pretiahnuté tváre, boly vysoké, chudé, rovnako oblečené i učesané. Ešte aj najmladšia mala vlasy sčesané na šiji do „žemličky". Biele pikétové šaty až oslňovaly čistotou. Počula som o slečnách už predtým. „Ona" mi ich často dávala za príklad. Vravievala: »Slečny Vilkangovské, dcérky majiteľa tunajšej textílky, sú veľmi milé Angličianky. Chcela by som, Ľudmila, aby si bola ako ony...«

»Ľudmila, zabav slečny!« obrátila sa ku mne a už aj odchádzala v ústrety iným hosťom.

Čo som si mala počať so šiestimi slečnami v nevídane čistých pikétových šatách, v nových, žltých topánkach, s účesom ako „žemlička"? Ako som ich mala zabávať, keď nerozumely ani slova po rusky? Čo si také prepiate dámy pomyslia, keď ma vidia v ľahkých šatách s námorníckym golierom a v jednoduchom slamenom klobúčiku, ktorý mi čo chvíľu sletí s hlavy?

Zavolala som ich po francúzsky:

»Poďte, ukážem vám záhradu!«

Slečny v pikétových šatách boly hneď ochotné.

»Yes, yes! (Áno, áno!) Do záhrady!... Výborne!« súhlasily všetky.

Dve išly vopred, dve si ma vzaly medzi seba ako žandári, a dve šly za nami. V takomto poriadku sme sa prechádzaly v záhrade, pomaly, veľkými krokmi, dívajúc sa rovno vopred. Angličianky si vykračovaly vo veľkých žltých topánkach, ako vojaci.

Došly sme k rybníku, na ktorom sa kolembal malý člnok. Prísne mi zakazovali člnkovať sa samej na rybníku. Ale v takýto slávnostný deň a v prítomnosti slečien v pikétových šatách, si vari len môžem niečo dovoliť.

»Slečny! Navrhujem, aby sme sa šly trošku člnkovať!« povedala som a tajne som dúfala, že sa im nebude chcieť. Ale na moje najväčšie prekvapenie, hneď súhlasily. A len čo som skočila do člnka, skákaly za mnou.

Nič sa nedalo robiť. Prenáhlila som sa a teraz musím pykať!

Chytila som veslá a veslovala som. Kolembaly sme sa na vode a nevzďalovaly sme sa veľmi od brehu. Angličianky sedely ticho, pokojne, dívaly sa na kalnú, zelenú vodu, vlniacu sa na obidvoch bokoch loďky. Odrazu sme sa dostaly do plytkej vody a loďka v nej uviazla. Veslovala som, ako som len vládala, celou silou som sa opierala o veslá ako opravdivý námorník, ale darmo! Člnok sa nepohol, čo som sa akokoľvek namáhala.

Bože? Čo si počať? Keby nás v člnku nebolo bývalo toľko, bola by som ho ľahko pohla. Ale šesť Angličianok — čo aj štíhlych a chudých — je veľký náklad! Zlostila som sa na ne už teraz naozaj!

»Prečo vás je toľko?« skríkla som, celá sa trasúc zlosťou. »Keby sme boly dve alebo tri, hneď by som dostala člnok z plytkej vody!«

»Ó, yes, yes!« prisviedčaly mi Angličianky s nevinnými pohľadmi. Iste si myslely, že im vravím čosi príjemného.

»Fuj!« kričala som zúrivo a z celej sily som čľapla veslom do vody. Na člnok sa sypaly milióny kalných kvapák. Angličianky vrešťaly a nakláňaly sa dozadu, aby sa uhly. Ale už maly biele pikétové šaty plné nechutných zelených škvŕn, ktoré sedely na nich ako drobné žabky ...

Zato sa člnok prudkým trhnutím skĺzol do hlbšej vody a s pravidelnými údermi vesiel sa blížil ku brehu. O chvíľku sme boly pri ňom. Pane Bože! Ako vyzeraly nebožiatka-Angličianky! Mladšie horko nariekaly a prezeraly si zababrané šaty. Staršie sa na mňa dívaly tak, ako sa dívajú neozbrojení pútnici na tigra, s ktorým sa stretli v džungli ...

Nevracaly sme sa už k domu takým slávnostným pochodom, akým sme šly do záhrady ... Aspoň moje Angličianky boly veľmi neveselé.

V dubovej aleji sme „ju" stretly v spoločnosti vyobliekaných dám a pánov.

»Ľudmila, čo sa vám stalo?« šepla mi, keď zazrela vyplakané Angličianky v postriekaných šatách a ich neveselé staršie sestry.

»Člnkovaly sme sa, mama ... a ... a ...«

»Nevieš sa správať v spoločnosti, moja milá! Bež hneď do svojej izby a seď tam, kým ťa nezavolám!« kázala mi prísne.

Celá červená chytro som sa obrátila a odišla. Najradšej by som sa bola prepadla do zeme. Malá, úbohá dušička sa mi skoro rozskočila na kusy. Ale ani slzičkou, ani vzdychom som nedala najavo, ako sa hanbím. Pyšná a pokojná som vošla do izby. Ale tam som sa už nevedela ovládať. Hodila som sa na kolená, oprela som si o kreslo hlavu, plnú trápnych a bolestných myšlienok a rozplakala som sa ako malé dieťa.

»Potrestať mňa! A to pred toľkými hosťmi, toľkými pánmi a dámami! Mňa, Ľudku Voronskú! Miláčika a maznáčika celej rodiny! Ach, teta Líza, teta Oľa, teta Lína, teta Juľka! Prečo ste len dovolily, aby ma vzali od vás a doviedli sem? Bože, aká som len nešťastná!« bedákala a horekovala som nahlas, rozplývajúc sa v slzách.

»Malá vodná žienka, čože bedákate?« ozval sa známy hlas s cudzím prízvukom.

Vyskočila som a dívala som sa dookola.

Na obloku sedel rozkročmo Veľký Ján. Dlhé nohy sa mu kolembaly, jedna v izbe a jedna v záhrade. Huncútsky sa usmieval. Díval sa na mňa ostrými, ako ihly prenikavými očami.

»Veľký Ján, zachráňte ma!« obrátila som sa k nemu, utierajúc si oči.

»Čo sa vám stalo, malá vodná žienka?«

»Potrestala ma pred všetkými... odohnala ma sem... A to všetko pre šesť protivných Angličianok.«

»Akých?« smial sa Veľký Ján.

»V piketových šatách! A vy ste ich nevideli? Nevideli ste tie protivné, nafúkané, pyšné osoby s červenými vlasmi a vypleštenými očami? Ach, aké sú mi protivné! Ale vy ma nemôžete pochopiť, lebo ste ich nevideli...«

»Naopak, videl som ich a veľmi dobre ich poznám!«

»Čože?« čudovala som sa. »Vy sa poznáte so šiestimi škaredými Angličiankami? Bŕŕŕ!«

»Pravdaže, veľmi dobre ich poznám. Sú to moje sestry!« A Veľký Ján sa nahlas zasmial.

»Ach!«

Kolená sa podo mnou podlomily. Sadla som si na dlážku a zakryla som si tvár rukami.

»Netrápte sa, malá vodná žienka!« povedal Veľký Ján. Soskočil s obloka a sadol si ku mne na dlážku. »Horšie by bolo bývalo, keby ste ich boli predo mnou chválili a v srdci si o nich mysleli všetko inšie... keby ste ich boli chválili len preto, aby ste sa zalíškali svojmu nohatému priateľovi. Veď si vari smiem myslieť, že som vám priateľom, milá vodná žienka? Vidím vám to na očiach, ktoré sa dívajú na mňa tak dôverčivo... A ako dobrý priateľ, idem hneď k vašej „macoche" a poprosím ju, aby vám odpustila.«

»Nie! Nechcem, aby ste ju prosili!« odsekla som.

»Malá vodná žienka, človek má byť hrdým, ale, čo myslíte, nepatrí sa oľutovať chybu, keď vieme, že sme schybili?«

Pri týchto slovách vystrúhol takú smiešnu tvár, že som sa nezdržala a začala som sa smiať. Nečakal ani, čo mu odpoviem, vyskočil oblokom a o tri minúty už bol aj zpät a volal, že mi macocha odpustila.

Celý večer som sa ani nepohla od Veľkého Jána. Obľúbila som si ho ako brata. Neprekážalo mi, že som ho videla ešte len druhý raz. Každý si ho musel obľúbiť. Bol v ten večer dušou spoločnosti. Pomáhal oteckovi okolo ohňostroja, pomáhal macoche zabávať hostí, a čo bolo jeho najväčším výkonom, rozveselil i svoje sestry v pikétových šatách a rozihral ich tak, že behaly o preteky ako ja a ostatné dievčence, že sa s nami hraly na slepú babu, na zálohy a iné hry. Pri večeri som sedela

pri Veľkom Jánovi. Neprestajne sme sa smiali a žartovali. Tak som sa rozveselila, že sa mi zachcelo urobiť čosi, aby si ma všetci za stolom všimli tak, ako si všímajú Veľkého Jána. Jeho vavríny mi nedaly pokoja.

Prostred stola stála miska so smotánkou. Jedna zo sestričiek si ju chcela pritiahnuť.

»Ach, neberte si smotanu, miss Meggi,« skríkla som, hľadiac so škodoradostným úsmevom na vychovávateľku, ktorá sedela s druhej strany Veľkého Jána. »Neberte si smotánku, lebo ju slečna Tandrová potrebuje. Každý večer sa umýva v mlieku, aby mala jemnú a bielu pleť.«

Keď som dopovedala, tak som sa rozosmiala, že ma bolo počuť v celej izbe. Vychovávateľka očervenela, potom hneď zbledla ako krieda.

Nikto sa nesmial so mnou. Za stolom sa rozhostilo trápne mlčanie. Len o chvíľku sa Veľký Ján naklonil ku mne a povedal:

»Viete, malá vodná žienka, to ste nemali povedať . . .«

Veľmi som sa zahanbila, hanba ma pálila v duši. Čušala som so sklopenou hlavou. Nevedela som, čo mám povedať, čo robiť. Zdalo sa mi, že by som nepreżila, keby som sa znepáčila novému priateľovi, keby ma už nemal rád. Hneď som sa rozhodla. Stala som od stola, rozbehla som sa k slečne Tandrovej, objala som jej suché, žilovaté hrdlo, bozkala som ju na líce a šeptala som jej:

»Pre Boha, odpusťte mi, prosím vás! Odpusťte! Nechcela som vás uraziť . . . Ani som nevedela, čo vravím . . .«

»Nehnevám sa na vás, dieťatko!« odpovedala mi dobrá Francúzka.

Vrátila som sa na miesto celá natešená a spýtala som sa suseda:

»No, Veľký Ján, ste so mnou spokojný?«

»Celkom spokojný, moja milá, múdra, malá vodná žienka! Pripíjam vám na zdravie za dobrý skutok!«

Zodvihol pohár.

Štrngli sme si a potom ešte raz.

Milý Veľký Ján! Škoda, že mi je nie bratom, že je bratom tých nudných, červenovlasých slečiniek v pikétových šatách!

9

List. — Druhý raz potrestaná.

Milá princezná,

už prešly štyri mesiace ako si odišla z Cárskeho Sela a nevieme, čo je s tebou, ako by sa bola voda nad tebou zavrela. Vovovi a mne je strašne smutno za tebou. Ako si od nás odletela, malá naša princezná, nechodíme už ani do hory. Veď sa už nemáme s kým hrať na zakliatu princeznú a krásneho princa. Bez Teba sa to nemôžeme hrať. Princeznou si mohla byť len ty a nikto iný... Pohľad na váš dom kraj hory, teraz prázdny a opustený, je taký smutný, že nikoho z nás nič nepoťká do parku... Nedávno ti tu bola teta Líza. Ale ani nevošla do domu, len sa poprechádzala v parku. Dom je aj tak zamknutý. Na dverách visí veľká zámka. Posedela si chvíľku v zelenej besiedke, pri ktorej sú tie krásne egrešové kríky. Poplakala si, neviem ani prečo. Myslím, že preto, že tam nemala svoju Ľudku. Ach, princezná... princezná! Škoda, že nemôžeš byť tu s nami! Keby som bol čarodejníkom, počaril by som ti, a musela by si prísť medzi nás. Aj Vovo spomínal, že by chcel byť čarodejníkom, aby ťa mohol sem pričarovať... Stretávame sa často v parku pri Bielom dome. Posledný čas sme sa dôvernejšie spriatelili. Máme mapu severného Ruska,

kde je tvoj škaredý Schlüsselburg označený malou, čiernou bodkou. Dívam sa na tú bodku, ako by som čakal, že sa premení na naozajstný obraz mesta a že ťa uvidím v niektorej ulici... Kedy sa zasa vidíme, drahá moja? Možno, že skoro. Chcem byť učiteľom, ako predtým a Vovo husárom, ale opakujem, že by sme najradšej boli čarodejníkmi, aby sme si pomocou čarovného prútika sem privábili malú, milú princeznú. Vovo už skoro pôjde zasa do Petrohradu k svojmu pážaciemu sboru. Lila už odišla. Veríš, že ťa aj ona zavše spomínala? Onedlho pôjdem aj ja zasa do gymnázia. Teším sa už na školu. Vieš, že sa rád učím, čo sa aj zasa budem vadievať so strýcom. Ale aj v tomto mi hádam nastanú lepšie časy. Generál Vesmand mu vykonal miesto. Celý deň musí byť v úrade a ja bývam doma sám. A ako sa Tebe vodí, malá princezná? Aká ti je macocha. Dúfam, že je lepšia ako Popoluškina macocha v rozprávke. Však sa nemýlim? S Bohom teda! Ja, Vovo a náš park, všetci Ti posielame stovky vrúcnych pozdravov. S Bohom a nezabúdaj na nás!

Tvoj

Kóľa.

P. S. 1. V záhrade je všetko v kvete.

P. S. 2. Často čítam „Jazdca bez hlavy", ktorého si mi darovala na pamiatku. A vždy si Ťa pritom spomínam. S Bohom!

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Milý, drahý Kóľa! Celá dobrá dušička sa mu zrkadlí v liste... Aký je milý, skromný, dobrý!... Desať ráz jedno za druhým som prečítala starostlivo napísané riadky. Taký si dával pozor pri písaní, že nikde nebolo chybičky, nikde machuľky. Práve som sa strojila čítať list jedenásty raz, keď sa na záhradnom chodníčku ozvaly kroky. Komusi trušťal piesok pod

nohami. A prv ako som stihla schovať list do vrecka, stála predo mnou macocha. Zbledla som v pomykove.

Macocha vždy sama prijímala celú poštu. Ale dnes som náhodou stretla poštára pri záhradnej bráničke a vzala som si od neho list. Však bol pre mňa. Pravdaže „jej" som ho nedoniesla ukázať. Sadla som si s ním na lavičku v dubovej aleji a čítala som si ho.

»Aký papier si to mala v rukách?« spýtala sa macocha. Prižmúrila oči ako obyčajne a dívala sa na mňa uprene.

Cítila som, ako by mi Kóľov list horel v zaťatej pästi — mala som také horúce prsty a tak sa mi triasly! Ale hneď mi zchladly, hneď boly ako ľad a triaška ma drvila po celom tele, keď opakovala prísnym, pokojným hlasom:

»Držala si v ruke nejaký list. Kde si ho vzala a od koho je?«

Chvíku čušala a keď som sa neozývala, povedala:

»Hneď mi ukáž ten list, poslúchni a ukáž mi ho, Ľudmila!«

»Ani za celý svet!« odvrkla som jej tak ostro, že macocha pozrela na mňa prekvapená.

»Daj sem ten list a to hneď!« povedala s dôrazom na každom slove.

Neviem, čo sa so mnou robilo. Zdalo sa mi, že by bolo nečestné, že by to bolo dôkazom trestuhodnej slabosti, keby som jej vydala priateľov list, z ktorého by mnohým veciam neporozumela a niektorým vetám by sa možno v duchu aj vysmiala... Ach, nie!... Tisíc ráz nie!... Nech si robí, čo chce, list jej neukážem!...

Medzitým už vystierala ruku, chcela mi vziať lístok, ktorý som si tisla k srdcu. Chvíľka, a dočiahne ho...

»Ľudmila, posledný raz ti vravím, daj mi list!«

»Nie! Ne! Nie!« kričala som.

Pokrčila som papier v ruke. hodila som si ho do úst a chytro som ho rozhrýzla.

»Tu máte list!« povedala som, keď som papier rozhrýzla a vypľula na zem špinavú, bielu kašu.

Chcela som ešte čosi povedať, ale zarazila som sa, lebo pred nami stál otecko. Vyzeral taký nahnevaný a prísny, akého som ho ešte v živote nevidela.

»No, Alexej, aspoň vidíš, čo nám vystrája dcérka!« povedala mu macocha.

Nepovedal ani slova. Schytil ma za ruku a ťahal ma preč odtiaľ. Bez slova sme prešli dubovou alejou, kroketovým hriš-ťom, bez slova sme vystúpili na balkón a vošli do otcovho letného kabinetu s tmavozeleným koženým náradím, veľkým písacím stolíkom a s nespočetnými obrazmi na stenách. Ešte vždy bez slova ťahal ma otecko ku kreslu, zdvihol ma a hodil do kresla, tak, že som sa doňho hlboko zaborila a buchla o operadlo. Potom konečne povedal:

»Tu seď, kým si nerozmyslíš a nepôjdeš mamu odprosiť... Ak nepôjdeš odprosiť, alebo ak ešte raz vykážeš čosi takého, prestanem ťa mať rád... Prestanem ťa mať rád, Ľudka! Rozumieš?«

Prestane ma mať rád! On, moje Slniečko, dobrý otecko, bez ktorého niet pre mňa radosti na svete... bez ktorého mi je život nie životom!

»Otecko!« chcelo sa mi skríknuť, »otecko, nevrav tak! Otecko! Holúbok, Slniečko! Nerob si nešťastnou Ľudku! Otecko zlatý, drahý, milovaný, umriem, — rozumieš, — umriem, ak nebudeš mať rád škaredú, zlú Ľudku!«

Tieto slová sa mi draly zo srdca a pery sa mi kŕčovite triasly. Bola by som sa hodila na kolená a objímala oteckove nohy...

Ale miesto toho všetkého som stiahla obrvy a povedala smutne:

»Prečo si ma nenechal pri tetách, keď ma nechceš mať rád? Bola by som u nich šťastnejšia! Veru šťastnejšia!«

»Ľudmila!«

Zprvu som si nebola celkom istá, kto ma to zavolal takým čudným cudzím hlasom. Zdvihla som pomaličky hlavu a pozrela som na otecka. Bol veľmi bledý v tvári a spodná čelusť sa mu triasla.

»Ľudmila!« zavolal ma zasa hlasom, v ktorom bolo toľko bolesti, žiaľu, trápenia ale aj vyhrážania.

Srdiečko sa mi stislo, keď som sa dívala na tú zmenenú tvár. Malé, zlé srdce! Ani možno, nevedelo, ako vyzývavo som pozrela oteckovi do očú a chytro povedala v záchvate hnevu a nenávisti:

»Áno! Áno! Prečo si ma bral od nich, od dobrej tety Lízy, tety Oli, tety Líny a tety Juľky? ... Bola som u nich taká šťastná ... Tak nežno sa o mňa staraly ... A maly ma tak rady ... Inakšie ako tu ... Bože! Bože! Aká som nešťastná! Tu ma nikto nemá rád ... Zaveď ma k nim, otecko ... Musíš ma k nim zaviesť! Nechcem už tu byť s macochou ... Nechcem! Počuješ! Zaveď ma k nim, hneď ma k nim zaveď! ...«

Fikala som kŕčovite, celá som sa triasla a rozplývala som sa v slzách.

Zasa ticho, ticho, ktoré nesľubovalo nič dobrého. Bolo počuť osu bzučať na tabuli v obloku, lebo sa nemohla dostať na slobodu ...

Otecko stál pred kreslom s rukami, skríženými na prsiach a díval sa tíško na mňa. Krčila som sa v kresle do kútika a neprestávala som fikať. Zrazu sa oteckove veľké ruky natiahly ku mne, chytily ma za plecia a pomaly ma zodvihly z kresla. Stála som teraz pred ním a triasla som sa na celom tele.

»Dobre ma počúvaj, dievča!« povedal tvrdým hlasom, ktorý zvučal ako kovový zvon, »k nim sa už nikdy nevrátiš ... ale,

nielen že sa k nim nikdy nevrátiš, ale ich už ani nikdy neuvidíš, lebo ony ťa to tak rozmaznaly nerozumnou láskou, rozmaznaly ťa svojou nežnosťou a nekonečnou zhovievavosťou ti oslabily nervy... Opakujem: nikdy, nikdy ich už neuvidíš!... Tak som sa rozhodol!...«

Potom vzdychol nahlas a dodal:

»A teraz choď odprosiť mamičku...«

Po týchto slovách sa obrátil a vyšiel z izby. Ešte som počula, ako mu cengajú ostrohy, potom som sa zasa rozplakala a v slzách som volala:

»Vidíš, Bože môj, aká som nešťastná! Nemôžem takto žiť, nemôžem... nemôžem!...«

Obrátila som sa ku dverám a šeptala som celkom tíško:

»Rozhodol sa, že ma už nikdy nepustí k tetám... nepustí ma k nim, milým, drahým... Dobre teda, keď ma nepustí, pôjdem k nim sama! Áno, pôjdem! Ujdem k nim! Ešte dnes ujdem! Robte si, čo chcete, nezabránite mi v tom!«

Chytro som si predstavila obraz drahej, dobrej druhej mamičky, tety Lízy a krstnej mamičky Oľgy, obraz drahej tety Líny a tety Juľky. Vždy som ich mala veľmi rada, ale v tejto chvíli som bola presvedčená, že ich zbožňujem... Moja láska k Slniečku bledla pred láskou k tetám, ako svetlo zorničky na svitaní. Videla som len ich, moje drahé, dobré tety...

Veď aj tak — myslela som si — aj tak ma už otecko nemá rád... povedal mi predsa, že ma prestane mať rád, ak „ju" neodprosím...

Ju by som mala odprosovať? To je naozaj smiešne! Ani za celý svet! Ani za svet! Radšej umriem!

Ale ešte lepšie bude, keď ujdem! Ujdem k nim, k dobrým, zlatým tetám!

»Už idem k vám, drahé moje! Už idem! Skoro sa uvidíme!«

šeptala som v sladkom rozčúlení, naťahujúc ruky k hmlistým obrazom tých, od ktorých som čakala spásu.

»Ľudmilka! Môžem ísť k vám?« začula som zpoza dverí hlas slečny Tandrovej.

»Drahá moja Ľudmilka!« prihovárala sa mi sladkým hlasom, keď sa bola opatrne vkĺzla do kabinetu, »drahá moja Ľudmilka, či vám je tak ťažko odprosiť mamičku?«

»Odprosiť? Ani za celý svet!«

Stála som s rukami skríženými na prsiach a dupkala som nohami.

»Ach, čo to vystrájate? chytila sa Francúzka za hlavu. Ale odrazu sa spamätala a povedala s úsmevom:

»Keby ste vedeli, akú skvostnú loďku vám otecko dnes kúpil!... Už ju pustili na vodu... Nechcete sa plaviť na Neve? Domovník Nikifor tak skvele vesluje...«

Loďku! Srdiečko mi trepotalo radosťou. Ale hneď mi prišlo na um, že nesmiem ísť na loďku, kým neodprosím... Nie!

A skríkla som v hneve a zlosti, hľadiac zlými očami na vychovávateľku:

»Choďte preč odo mňa! Vravím vám, choďte! Nechcem nikoho. Nepotrebujem vašu loďku!«

Prestrašená ustupovala ku dverám a zmizla za nimi, šeptajúc čosi o »maličkých démonoch v sukniach«.

»Nič nechcem! Nič nepotrebujem! Nikoho nechcem! Nikoho!« kričala som ešte aj potom a sadla som si do kresla.

»Dobre počujem? Ani mňa nepotrebujete, malá vodná žienka?« ozval sa známy hlas s ostrým, cudzím prízvukom.

Živo prekvapená zdvihla som hlavu.

Ako dobrý čarodejník v rozprávke, zjavil sa mi Veľký Ján už tretí raz vtedy, keď som ho najmenej očakávala.

Stál v obloku a ovieval sa širokým slameným klobúkom.

»Ale, ale!« vravel s úsmevom. »Malú vodnú žienku už zasa potrestali?«

»Dajte mi pokoj! Nechce sa mi žartovať!« odvrkla som mu a ani som nepozrela naňho.

»Malé vodné žienky nesmú byť hlavaté!« povedal mi a žmurkal raz jedným, raz druhým okom. Keď som ešte vždy čušala, chytil ma za ruku a spieval mi zvýšeným hlasom, ako spievavajú slepci pri chrámových dverách:

»Bol som práve na brehu Nevy krásnej, hlbó-okej... a videl som tam krá-ásnu loďku malú mali-ičkú-ú... otecko ju ku-úpil rozmaznanej dcé-érke-é...

Keď zbadal, že sa mi trošku vyjasnila tvár, pokračoval už obyčajným hlasom:

»Už ste sa dosť naplakali, malá vodná žienka! Pozrite radšej, ako sa Neva trblieta v slnečných lúčoch a tam na brehu, pod horou horia ohníčky. Cigáni sú tam... Celý tábor... myslím, z Ladogy... iste idú do Petrohradu. Práve teraz, keď som šiel k vám, stretol som dve Cigánky. Umodlikaly ma, aby som si dal hádať. Dal som im ruku. Mladá Cigánka mi prorokovala šťastie, bohatstvo slávu a všetko ostatné, čo robí človeka blaženým. Ale potom sa mi zahľadela na dlaň stará Cigánka a povedala mi: »Šuhajko, máš oči ako jastrab, ale Boh ti dal málo života.« Čo poviete na to? Vy, malá vodná žienka, máte inakšie oči ako ja, vy budete žiť sto a tri roky... a budete potom taká scvrknutá a shrbená, ako stará cigánka... Ale, čo robíte, vodná žienka, vy ma vôbec nepočúvate?«

A naozaj som ho nepočúvala. Uprela som bystré a pátravé oči na nevský breh.

Mihaly sa tam ohníčky. Za nimi som videla nejasné obrysy niekoľkých vozov, pokrytých plachtami a okolo ohníčkov sa pohybovaly tmavé, skoro nerozoznateľné postavy.

»Dnes prišli z Ladogy a možno že pozajtre budú už v Pe-

trohrade,« myslela som si. — »Budú tam, kde žijú moje dobré tety, ktorým je iste veľmi smutno za drahou, jedinou Ľudkou. Keby som tak skúsila ísť s Cigánmi!... Otecko mi povedal: dievča, už ich nikdy neuvidíš! Nikdy sa k nim nevrátiš! Ale duša a srdce sa mi hneď ozvaly: Ujdem, áno, ujdem k nim, k dobrým vílam, k tete Líze, tete Oľge, tete Líne a tete Julke. Nemám však peňazí na loď... A aj tak by ma z prístavu hneď vrátili, keby videli, že chcem sama cestovať... Možno však, že by som sa do Petrohradu dostala s nimi, s tými čiernymi Cigánmi. A nikto na to nepríde, kam som zmizla? Kto by ma hľadal medzi Cigánmi?... Výborná myšlienka!... Večer aj tak ide Slniečko s „ňou" voľakde na návštevu, vari do susedov... Slečna Tandrová bude spať ako dub... Vstanem a — s Bohom! Prikradnem sa k Cigánom a pôjdem s nimi do Petrohradu! Aké je to všetko jednoduché a ľahké!... Viem síce, že „ho" už nikdy neuvidím. Lebo také niečo mi nikdy neodpustí. Odpustil by mi vôbec, keby som teraz tu ostala? Ani tak by mi neodpustil! Viem to iste... Nebude ma mať rád, ako kedysi, ak neodprosím...

Odprosiť ju? Nie! Nikdy! Tisíc ráz nie!...

Odhodlala som sa! Ujdem!... Keď vo vile všetko stíchne, keď nastane tma, pôjdem.

»Čo sa s vami robí, malá vodná žienka? Strúhate takú tragickú tvár!« posmieval sa mi Veľký Ján.

»Chceli by ste vedieť?« spýtala som sa, ani neviem ako a pretrela som si oči. Bola som strašne rozčúlená, lebo som práve zazrela pod oblokom tie isté Cigánky, ktoré veštily Jánovi. Stály tam, ako by boly vyrástly zo zeme. Jedna stará, s krivým nosom, s čiernymi, pichľavými očami a fúčeľami šedivých, strapatých vlasov, ktoré jej trčaly zpod šatky. Druhá počerná, mladá, veľmi pekná, s ligotavými, čiernymi vlasmi.

Obe boly oblečené do pestrých handár, v ktorých najväčšmi vynikala žltá a červená farba.

»Aha, zasa sú tu moje osudné prorokyne!« povedal Veľký Ján a soskočil s obloka, na ktorom bol sedel. »Nie, už mám dosť vašich čár a proroctiev!... Pôjdem radšej k vašej mamičke a vy, malá vodná žienka, vy si dajte pozor! Nahádajú vám mnoho nepríjemného, alebo, čo je ešte horšie, odnesú vám niečo!«

Hvízdal si, keď odchodil.

»Zahádam, ti, krásavica,« núkala sa mladá Cigánka s úsmevom. Obrátila sa ku mne a ukazovala rad krásnych zubov, bielych ako pena.

»Nie, nedám si hádať!« povedala som jej chytro a obzerala som sa dookola. »Povedz, ako sa voláš?« spýtala som sa chytro.

»Mariula.«

»A to ti je matka?« spýtala som sa, ukazujúc na starú.

Obe kývly hlavami.

»Daj mi peniaz, krásna slečna, dozvieš sa číro-čistú pravdu,« povedala Mariula s úsmevom. Stará Cigánka si ma medzitým obzrela od hlavy do päty.

»Dám ti peniaze... moc peňazí...« šeptala som chytro, prerývaným hlasom. »Ja ti hneď nedám, ale dobré víly... moje tety, teta Líza, teta Oľga, teta Lína a teta Juľka.... Rady ti dajú... keď ma k nim dovediete... Vezmite si ma do tábora a potom do Petrohradu... Tety bývajú v Petrohrade a čakajú ma... Ale naši ma k nim nechcú pustiť... Rozumiete? Tety sa vám odmenia... len, len ma vezmite so sebou... Som taká nešťastná... taká nešťastná...«

Cigánky sa zahľadely jedna na druhú a potom sa začaly rozprávať cudzou rečou, ktorú som nerozumela. Na to prišla stará Cigánka až pod oblok, oprela sa čiernou rukou o rám,

ako dravý vták pazúrom — mala tenké a zahnuté prsty s úzkymi nechtami — a povedala:

»Dievča, chceš ujsť odtiaľto?«

Pichľavé, čierne oči ma pálily, keď sa dívala na mňa.

»Áno, áno! Pomôžte mi! Vezmite ma do tábora a doveďte do Petrohradu!... Tety nebudú skúpe, bohato vás odmenia... Sľubujem vám!«

Iste uverily môjmu presvedčivému hlasu, lebo starká povedala, keď sa bola zasa porozprávala s dcérou nesrozumiteľnou rečou:

»Dobre, slečinka. Dovedieme ťa do Petrohradu, ak nám sľúbiš toľko strieborných groší, koľko sa ich zmestí starej Kataríne do vrecka.«

»Sľubujem! Ba ešte viacej!« skríkla som.

»Teda,« povedala stará Cigánka celkom tíško, »teda príď dnes presne o polnoci k trom boroviciam, čo stoja kraj hory pri rieke... Mariula ťa tam počká a dovedie ťa k nám do tábora... Do tých čias s Bohom, a nezabudni na strieborné groše.«

Obratne ako mladica odskočila od obloka. Mariula za ňou. Vyzrela som oblokom, aby som videla, čo tak naľakalo moje nové známe.

Dubovou alejou sa blížila macocha, slečna Tandrová a Veľký Ján.

10

Do cigánskeho tábora.

Nemohla som sa dočkať večera. Na večeru som skoro nič nejedla. Slniečko mi nepovedal ani slova. „Ona" pravdaže, tiež nie. Len slečna Tandrová sa usilovala, aby ma upozornila veľmi umeleckou gymnastikou očí, že by bolo jednako len najlepšie, keby som macochu odprosila.

Po večeri sa otecko prvý raz v ten večer zahľadel na mňa a povedal mi sucho:

»Už nemusíš odprosovať. Mama netúži po odprosení z prinútenia. Zajtra sa porozprávame . . .«

»Ťažko! Zajtra už budem ďaleko, ďaleko odtiaľto,« už-už som mala na jazyku, ale zdržala som sa.

O ôsmej ma zavolala slečna Tandrová, aby som sa šla odobrať od otecka a od „nej", lebo odchodili na celý večer.

Neviem, aký škriatok vošiel do mňa, ale necítila som ani najmenšiu ľútosť. Ani na um mi neprišlo, že by som ešte všetko mohla napraviť, že by som mohla odprosiť, pomeriť sa s nimi a ostať pri oteckovi, ktorý mi bol do tohto dňa najjasnejším lúčom života.

Keď mi robil krížik na čelo a keď sa ma dotkol chladnými perami, nepocítila som v duši ľútosti ani lásky.

»Nemáš ma už rád, mám teda právo odísť ta, kde ma majú radi,« šeptalo mi poranené srdce. So sklopenými očami a bledými lícami odišla som od otecka.

»S Bohom, Ľudmila!« ozvala sa macocha pokojným, ľahostajným hlasom. Robila som sa, ako by som ju nebola počula.

Slečna Tandrová ma upozorňovala, šeptajúc po francúzsky:

»Ľudmila, mamička sa odoberá od vás . . .«

Vrátila som sa teda, lebo som už bola na odchode a povedala som:

»S Bohom, mama.«

»Či si hneď nepočula mamu?« spýtal sa otecko prísne.

»Počula.«

Zamračil sa a nepovedal nič.

Odišli. Osamela som.

Vyšla som na terasu a dívala som sa za oteckom, ktorý sa aj s „ňou" vzďaľoval rýchlymi krokmi. Dívala som sa za nimi a myslela som si:

»Zajtra ma už neuvidíš! Buď šťastný! Zabudni na Ľudku! . . . Zabudni! Zabudni!«

Potom som sbehla s terasy, hodila som sa do trávy, pritisla som si rozpálené čelo k zemi a šeptala som:

»Sama som, sama . . . nik ma nemá rád . . . som nešťastná . . . odkopnutá . . . Ako by som tu mohla ostať? . . . Nemôžem! Nemôžem! . . .«

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Bože, aká čierna noc! Ani na krok nevidno. Práve taká noc bola vtedy, keď sme s Katarínkou prežily vlámanie zlodejov do vily v Cárskom Sele . . . Aj dnes ma čaká dobrodružstvo, ale inakšie . . .

Zdvihla som hlavu, oprela som sa o lakeť v posteli a načúvala som. Vonku šumely stromy a šuchotala plachta, na-

pnutá nad terasou. Vietor ňou búchal do rámov. Slečna Tandrová tíško odfukovala zo spania. V záhrade bola strašná tma. Len v diaľke sa belela cesta ako sivá stužka. Tadiaľ budem musieť kráčať k hore, kde ma Mariula počká pri troch boroviciach kraj hory. Čas letí, nesmiem už stratiť ani chvíľky — —

Vyskočila som z postele, chytro som sa obliekala, vzala som zlaté hodinky, ktoré mi ostaly po nebohej mamičke a ktoré som vždy nosievala a tenkú náramnicu — tiež po mamičke — a vybehla som na balkón.

Mal to byť už druhý útek v mojom krátkom živote. Prvý raz som utekala v noci z ústavu. Ale aký rozdiel medzi prvým útekom a týmto! Vtedy som chcela ujsť k tetám, lebo som dúfala, že ma dovedú k oteckovi, a dnes utekám od neho.

Prudko som otvorila dvere na balkón. Vtom mi ponad hlavu skočilo čosi srstnatého a hneď som začula rinčanie črepov, padajúcich k zemi. Chladný pot mi vystúpil na čelo... Ale hneď som sa spamätala, lebo som si domyslela, čo to bolo. Iste mačka našla mlieko, ktoré si Francúzka dávala na balkón, aby mala ráno na umývanie. S chuťou by som sa bola rozosmiala nahlas.

Vtom sa odkiaľsi z blízka ozval Kalina, náš sluha:

»Kto je tu? Čo to hrmotí?«

Po prstoch som sbehla dolu schodmi do záhrady a ako myška som sa prikrčila v húšťave. Kalinove kroky tíchly v diaľke. Vyskočila som a letela ako strela, ako by ma bol naháňal Lucifer s miliardami čiernych sluhov... Bežala som dubovou alejou, popri svojom obľúbenom kútiku, vybehla som zadnou bráničkou zo záhrady a dostala som sa na cestu. Srdce mi búchalo. Bála som sa, že sa mi rozsype na drobulinké kúsočky. Ale nesmela som zastať, nesmela som si oddýchnuť. Ľahko by ma z domu boli mohli zbadať, dohoniť a — vrátiť.

Bola som veľmi rada, keď sa mi podarilo dobehnúť pod

horu, kde ma vítaly mohutnými korunami tri velikánske borovice. Vďaka Bohu. Som pri cieli!

»Mariula, kde si?« kričala som. Vôbec som sa nebála na tomto osihotenom mieste neskoro v noci. Nebolo tu živej duše, nikto ma tu nemohol nájsť. »Kde si, Mariula, ohlás sa mi!« volala som zasa.

Ale nikto mi neodpovedal.

»Mariula! Mariula! Mariula!« kričala som rozčúlená trasľavým hlasom. Chvela som sa pri pomyslení, že mladá Cigánka vari už nepríde.

Čierne borovice odpovedaly na moje zúfalé volanie melancholickým šumením.

»Mariula!« kričala som zasa. »Ozvi sa mi, ak si tu!«

Hora čušala a noc tiež.

Prišlo mi na um, že by som sa mala vrátiť, ale hneď som pustila z hlavy takú zbabelú myšlienku.

Nie! Pôjdem! Musím ísť. Nech sa stane, čo chce! Pôjdem horou a nájdem tábor. Áno! Tak urobím! Vrátiť sa nesmiem!

Ani som už nerozmýšľala a vošla som do hory.

Stromy a krovie boly také husté, že som si musela rukami raziť cestu. Šla som teda s vystretými rukami, aby som si vo tme neporanila hlavu o vyčnievajúci konár alebo nevypichla oko. Čím ďalej som šla, tým horšia a namáhavejšia bola cesta. Už som cítila, že nevládzem. Ruky — dopichané a doškriabané — mi už nechcely slúžiť. Nohy sa mi podlamovaly ustatosťou . . . Nevládala som už, musela som si sadnúť, lebo ľahnúť na zem, aby si ustaté údy oddýchly. Vtom som cítila, že ma od chrbta zachytily čiesi ruky.

Skríkla som a chcela som utekať.

»Ticho . . . neboj sa . . . Ja som to, Mariula,« začula som nesrozumiteľné šeptanie mladej Cigánky.

»Mariula! Ty! Aká som rada!«

»Oneskorila som sa. Nemohla som prísť včaššie. Musela som chystať večeru... Keby sa naši vrátili z roboty a nemali večere, Mariula by strašne dostala! Veľmi by dostala. A možno sa už aj vrátili... Poďme... chytro poďme...«

Chytila ma za ruku a vliekla za sebou.

Čudné! Už som vôbec necítila ustatosť. Spadla so mňa, ako by zázrakom! Ako by mi nádej bola požičala krídla a dodala mi nových síl. Mariula bola v tmavej hore ako doma. Nebúchaly sme sa do konárov, neblúdily sme v húšťavách. Pred nami sa vinul široký chodníček. Hneď sme sa pustily vpravo, hneď vľavo, potom ešte raz vpravo až nás odrazu oslepil plameň cigánskej vatry.

Mojim prekvapeným očiam zjavil sa veľmi úbohý a ošarpaný cigánsky tábor.

»Sme doma!« povedala mi Mariula a pustila mi ruku.

11

V tábore.

Pri ohnisku sedely štyri Cigánky, medzi nimi stará Cigánka, čo prorokovala Veľkému Jánovi, že nebude dlho žiť. Nad ohniskom visel nie práve najčistejší kotál na dvoch železných tyčiach. V ňom sa čosi varilo. Tri ostatné Cigánky boly mladé, jedna z nich mohla mať asi pätnásť rokov. Druhá, rapavá od kiahní, s tvárou strašne vychudnutou, chorobnou a biednou, držala na rukách malé dieťatko. Pri kotle stála vysoká mocná Cigánka s tupou, nasprostastou tvárou. Neďaleko bolo vidno dva kryté vozy. Pri jednom bol uviazaný pes, chudý ako kostra. S ním sa hraly štyri špinavé, polonahé deti s čiernymi, kučeravými hlavami. Vyhadzovaly skalky a tak vrieskaly, že človeka až v ušiach pichalo. Keď nás s Mariulou zbadala vysoká, mocná Cigánka, hneď prestala miešať v kotle a šla nám oproti:

»Pekné dievčatko! Krajšie ako Katarínka!« povedala. Stará Cigánka mi kývla hlavou.

Katarínka bola Cigánka, o ktorej som si myslela, že je pätnásťročné dievča. Keď vstala, videla som však, že je mocná, vysoká, že má zlé čierne oči a tenké pery.

Pristúpila ku mne, premerala si ma od hlavy do päty pre-

nikavým pohľadom ako uhoľ čiernych očí, a ako zazrela, že mám na retiazke okolo hrdla zlaté hodinky, skríkla natešená:

»Daj mi tú ligotavú hračku. Páči sa mi! Načo ti je?«

Inštinktívne som zakryla hodinky rukou.

»Nedám ti ich! Nemôžem ti ich dať. Je to pamiatka po mamičke. Nikdy sa s nimi nerozlúčim!« povedala som jej celá rozčúlená.

»Je mi tu pamiatka! Len mi ich daj!« opakovala rozkazovačným tónom. »Pamiatku nosíme v duši, to je zlato. Daj mi zlato a budeš šťastná!«

Ešte vždy som držala ruku na hodinkách. Černooká Katarínka mi násilne odtrhla ruku a iste by mi bola vytrhla hodinky, keby v tej chvíli nebola k nám priskočila Cigánka s tupou tvárou, nebúšila ju do chrbta a neskríkla:

»No, no! Len sa tak neponáhľaj! Hodinky nie sú tvoje, patria táboru . . .«

»Ako to myslíte, táboru?« ozvala som sa. »Hodinky sú moje a nepatria táboru. Čo to vravíte?«

»Si hlúpe dievča . . . hodinky sú naše . . . aj tento kabátik,« ukázala na môj letný kabát, »aj topánky. Všetko je naše! Všetko! Všetko patrí táboru. Aj ty si už teraz naša!«

»Ale veď vám tety dajú peniaze, keď ma k nim dovediete!« skríkla som zúfalo.

»Ach, kedy to bude! Kedy sa my dostaneme do Petrohradu! Ešte ani dobre nevieme, kedy a kam sa naši pohnú s táborom . . . Odtiaľto pôjdeme asi na Svir, a nie do Petrohradu . . .«

Rozhegalo ma strachom.

»Čože? Na Svir« skríkla som, lebo som sa strašne zľakla. »A čo si ja počnem? Veď ste mi sľúbily, že ma dovediete do Petrohradu k tetám!«

»Sľúbily, nesľúbily!« povedala Katarínka bezočivo. »Kto by sa s tebou zapodieval! Vyzleč si chytro šaty a vyzuj topánky.

Všetko nám dáš i so zlatom... Ale, aby to už bolo! Naši sa môžu vrátiť každú chvíľku. Musíme sa s tým podeliť, kým prídu, lebo by nám všetko vzali!«

»A pustíte ma potom domov?« spýtala som sa skoro plačky.

Naozaj, čo som si mala počať! Chcela som sa pokorne vrátiť a činiť pokánie. Do Sviru s táborom sa mi nechcelo. Veď aj načo?

Katarínka čušala, vysoká Cigánka tiež. Stará Cigánka sa uprene dívala do ohňa. Chudá Cigánka s dieťaťom pri prsiach, hundrala zlostne:

»Pusťte ju, nech ide kade ľahšie! Čo si s ňou počneme? Veď ani my nemáme čo jesť! Vidíte, aké sú deti vychudnuté. Ivanko sotva vláči nohy. Načo by sme ešte aj ju živili?«

»Škoda, je taká pekná!« povedala stará Cigánka, kývajúc hlavou.

»Čo ti to pomôže! Nemáme núdzu o pekné dievčence! Aj Mariula je pekná a je pravá darmojedka. Ani hádať nevie poriadne, nevie si zarobiť ani na kúsok chleba.«

Pozrela som na Mariulu. Čušala, ale zlostne škúlila, zazerala zpod obŕv.

Chvíľku všetky čušaly. Potom odrazu Katarínka priskočila ku mne a jedným trhnutím mi vychytila zlaté hodinky a letný kabátik. Keď sa do mňa tak odrazu buchla, spadla som na zem. A ona mi hneď obratne stiahla s nôh aj nové žlté topánky.

»Nechcela si dať podobrotky, dala si pozlotky!« povedala a surovo sa zasmiala.

»Dobre, nehnevaj sa, krásne dievča,« zasmiala sa aj stará Cigánka. »Delíme sa o chlebíček i o šatstvo. Ak chceš, večeraj s nami!«

Ale nechcela som večerať, lebo som sa cítila urazenou, oklamanou a okradnutou.

»Chcem ísť domov... Musíte ma hneď doviesť domov...« povedala som.

»V noci?« spýtala sa stará Cigánka. »Nie veru. Prenocuješ u nás, slečinka, ráno ťa zobudím a pôjdeš si, kade ľahšie. A teraz sa ber spať! Si ustatá. Vyspi sa vo voze. Ukáž jej, kde, Mariula!«

»Poďme!« volala ma Mariulka tíško. Prešly sme okolo ohníčka, popri deťoch k jednému z vozov, z ktorého sa ozývalo krochkanie prasiatka a kotkodákanie sliepok.

»Sem si ľahni! Tu máš, prikry sa a spi! Zajtra ti dám svoje topánky a dovediem ťa pod horu — ak ťa prepustia,« povedala mi mladá cigánka láskavo. Pomohla mi vydriapať sa na voz pod plátenú plachtu, kde som našla špinavé periny, roztrhané prikrývky a niekoľko košov. V kúte pod klonkou sedela kvočka a oproti nej krochkalo prasiatko. Malo sviazané všetky štyri nohy.

Za normálnych okolností by sa mi sotva bolo podarilo zaspať so sliepkou a prasaťom pod jednou strechou, ale bola som veľmi rozčúlená a triaška ma drvila. Ohlasovalo sa poriadne prechladnutie.

Bola som taká ustatá, že som dovolila Mariulke, aby ma zakrútila do špinavých handár.

Mariulke a starej Cigánke som ešte vždy verila. Myslela som si, že sú jednako len lepšie, ako ostatné cigánky.

»Keby už bol deň, aby som mohla odísť!« šeptala som dúfajúc, že sa všetko dobre skončí. »Pán Boh nedopustí, aby som musela dlho ostať pri týchto špinavých, surových, otrhaných žobrákoch, ktorí ma oklamali, okradli, len čo som sa dostala k nim. Pravdaže, ani pri Slniečkovi mi nebude teraz najľahšie. Ale, kto vie? Možno, že sa mi ho jednako len podarí uprosiť, aby ma poslal k dobrým vílam — k tetám...«

Ľutovala som už a vyčítala som si, že som tak nerozumne

ušla z domu. Neboráčik otecko! Čo spraví, keď sa vráti domov a nenajde ma! A slečna Tandrová! Bude ako bezhlavá z prekvapenia a strachu! Je naozaj taká dobrá a milá, čo aj trošku smiešna! Aj nos má smiešny, aj smiešnu obyčaj má, to umývanie sa v mlieku, aj topánky s vyrezanými dierkami sú smiešne, všetko je smiešne... Ale viem, že ma má rada, že ma má naozaj úprimne rada. Len macochu nezabolí, keď sa dozvie, že som zmizla, len ju nie... ale zato otecko...

Ach, čo by som bola zato dala, keby som sa bola odrazu našla v svojej izbietke, kde niet kvočky ani prasiatka, v svojej postieľke, kde niet odporného, kyslastého a štipľavého zápachu, ktorý tu vychádza z ufúľaných perín a prikrývok!

Ani neviem, ako som zaspala pri kvokaní kvočky a krochkaní prasiatka. Ale bola som veľmi ustatá.

12

Služba za náramnicu.

Keď som sa zobudila a vykukla z voza, videla som ako k brehu Nevy priplával člnok a z neho vyšli štyria ohorení, bradatí chlapi, s divými, zlodejskými tvárami a blížili sa k ešte dymiacej pahrebe. Jeden uviazal člnok ku kolíku, ktorý tam zabili do zeme, a potom sa ponáhľal za ostatnými troma k ohnisku, okolo ktorého sa ženy chytro pohybovaly. Chystaly im lyžice, misky a veľké okruchy čierneho chleba. Potom svesili kotál a Katarínka z neho delila do misiek. Chlapi začali hltavo jesť. Jedli a rozprávali všetci odrazu, prekrikovali sa, blýskali čiernymi očami a rozhadzovali rukami tak, že som sa začala báť, že sa pobijú.

Rozprávali sa iste po cigánsky, lebo som ich vôbec nerozumela. Potom jeden z nich vstal a šiel k člnku. Keď sa vrátil k ohňu, videla som mu na chrbte veľké vrece, ktoré hodil o zem.

Ach!

Nemohla som sa zdržať a skríkla som prekvapená.

Z vreca sa vysypaly najrôznejšie veci: strieborný samovar, strieborné lyžice, vidličky, nože a veľká strieborná misa, ktorú by som bola poznala medzi tisícimi, lebo to bola naša vlastná misa, ktorú si macocha veľmi cenila. Dávala ju na stôl s ovocím

alebo cukrovím, len keď boli u nás vzácni hostia. Obyčajne zdobila prázdna mramorovú platňu otvoreného príborníka, práve tak ako aj strieborný samovar.

Hneď som si domyslela, ako sa sem dostaly tie veci.

Všetky boly z jedálne našej vily, ktorá bola v prízemí. Obloky jedálne viedly na ulicu. Sluha iste zabudol zatvoriť obloky a Cigáni využili neprítomnosť pánov, preškriabali sa oblokmi do jedálne a ukradli striebro.

Hneď som vstala, doplazila som sa k oju, soskočila som s voza a bežala k ohňu. Keď som dobehla, poobzerala som si bezočivo bradaté tváre chlapov, ktorí sa zdali pri tomto fantastickom osvetlení čiernymi synmi pekla a rozkričala som sa:

»To sú naše veci!... Všetko, všetko je oteckovo... Poznám všetko!... Vlámali ste sa nám do vily a okradli ste nás! Hanba! Ste zlodeji! Zlodeji!«

V prvej chvíli sa všetci štyria dívali na mňa s otvorenými ústami, sedeli ani primrznutí. Boli veľmi prekvapení. Pozorovali v pomykove malú, detskú postavu, ktorá sa im tak nečakane zjavila a tak smelo im povedala pravdu. Všetci boli nielen prekvapení, ale aj akísi nepokojní. Potom som zbadala na tvári čierneho, vráskavého, najstaršieho (aspoň som si myslela, že je najstarší), Cigána jedovatý úsmev.

Kývol rukou susedovi a povedal mu niekoľko nesrozumiteľných slov.

Mladý, veľký Cigán priskočil ku mne, chytro si odopäl červený opasok a o chvíľku som už cítila, že mám sviazané nohy, práve tak, ako prasiatko, ktoré krochkalo vo voze.

Potom ma ohorený Cigán vzal na ruky a odniesol do voza. Zasa som len bola pod plátenou plachtou ako pred piatimi minútami. Lenže sputnané nohy mi pripomínaly, že je po slobode...

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Oheň vyhasol. Cigáni sa navečerali a polihali si kde kto, okolo vozov. Ženy a deti spaly už dávno pod polokrytým stanom. Celkom dobre som videla spiace čierne detské hlavičky, ligotavé ako smola. Aj prasiatko prestalo kvičať, uspokojilo sa a zaspalo. Hlavou mi vírily neveselé, smutné myšlienky, popretkávané ľútosťou, pokáním a výčitkami. »Prečo som len vyskočila s voza a ukázala sa čiernym bradáčom?« vyčítala som si. — »Pán Boh vie, čo ma tu teraz čaká! Sputnali ma len preto, aby som im neušla. Čo zamýšľajú so mnou? ... Ešte budem šťastná, ak si ma nechajú v tábore ... Ale keby tak ...«

Zima ma triasla. Čo mi teraz prišlo na um, bolo pristrašné ... Naozaj! Nemali celkom v rukách môj život? ... Keby si tak zmysleli zabiť ma, kto by sa to dozvedel a kedy? Čierna noc, zlaté hviezdy! ... A nikto, ani jediný človek v celom širom svete nevie, čo je so mnou a kde som ...

Čierna noc a zlaté hviezdy! ... Vidím vás, krásne hviezdy, vidím ako sa strácate na úsvite ... ako sa láskavo dívate na mňa s nebeskej výšavy a kývate mi hlávkami ...

Hviezdičky, nebeské dietky ...

Áno, prišiel mi na um vlastný verš, ktorý som zložila v noci pred veľkonočnými raňajšími službami božími v milom Cárskom Sele ...

Aký rozdiel! Dnes a vtedy! Vtedy som bola šťastná, malá princezná, ktorú každý len miloval a maznal. A dnes som nešťastnou pastorkyňou Ľudmilou! ...

Z takýchto smutných myšlienok, víriacich mi hlavou, vytrhla ma odrazu tmavá postava, ktorá sa mi zjavila pod plachtou.

»Mariula?« šeptala som, lebo som poznala mladú Cigánku.

»Počuj, slečinka,« ozvala sa celkom, celkom tichúčko a vkradla sa ku mne do voza. »Naši majú s tebou nedobré

úmysly. Rozhodli sa, že si ťa nechajú v tábore, že musíš na nich pracovať, ako ja alebo Katarínka, kým oni budú „zarábať" ... Pôjdeš s nami na Svir, potom do Vologdy a ďalej a ďalej ... Kam my pôjdeme, všade pôjdeš s nami ... Naši „veľkí" vravia, že ťa nemôžu prepustiť, lebo si videla, ako „pracujú" a povedala by si všetko doma ... Potom by prišli do tábora žandári, pozatvárali by „veľkých" a aj nás do väzenia ... Preto sa dohovorili, že ťa nepustia ...«

Zasa ma zdrvila triaška. Mala by som žiť celý život so špinavými, otrhanými Cigánmi, ktorí boli ešte k tomu aj zlodejmi? Bŕŕŕ!

Na to mi už nestačily sily.

Ako som len vtedy mohla uveriť slovám starej Cigánky? Ako som len mohla uveriť, keď mi sľubovala, že ma dovedú do Petrohradu k dobrým tetám!

»Mariula! Mariula, holúbok, zachráň ma!« prosila som Cigánku a chytila som ju za počernú ruku. »Zachráň ma, dobrá, milá Mariula!«

»Zachrániť?« šeptala, »ale ako? „Veľkí" by mi to neodpustili. Zabili by ma!«

»Aspoň mi pomôž ujsť ... Nikto sa nedozvie, že si mi pomohla ...«

»Pomôcť ujsť?« povedala Mariula a obzerala sa, či nás voľakto nepočúva. »Veru ti pomôžem, ak mi dáš zlatú obrúčku, ktorú som ti videla na ruke a ktorú si Katarínka nevšimla ...«

»Náramnicu? Dám ti ju, dám rada, Mariula! Tu máš, vezmi si ju!«

Rozopla som si tenkú náramnicu, sňala som ju s ruky a podala Cigánke.

A hneď som ucítila, že mi remene na nohách povolily, že som slobodná.

»Utekaj!« šeptala Mariula. — »Utekaj rovno k brehu... Tam je člnok... Skoč doňho a budeš zachránená...«

Chytila ma za ruky a pomohla mi soskočiť s voza. Hneď som sa rozbehla smerom, ktorý mi ukazovala rukou. Len čo som prebehla hromadu popola, v ktorom dotlievaly posledné uhlíky, začula som za chrbtom hrubý, chrapľavý hlas:

»Kam bežíš? Stoj! Držte ju! Držte!«

Nad hlavou mi zasvišťal bič, akým naháňajú kone.

Bežala som, ako som najchytrejšie mohla, uháňala som ako strela ku brehu. Počula som, ako ktosi cupká za mnou bosými nohami, práska strašným bičom, nadáva surovo a preklína ma.

»Zastaň podobrotky, lebo ťa zabijem!« reval prenasledovateľ veliteľským hlasom.

Ale bežala som ešte chytrejšie, vždy chytrejšie. Pančuchy sa mi celkom roztrhaly o ostré skaly a črepy na ceste, visely z nich zdrapy a z nôh mi tiekla krv. Ale neuvedomovala som si bolesť. To, čo bežalo za mnou, bolo omnoho horšie, strašnejšie ako všetky telesné muky.

Bosý človek ma doháňal. Kroky sa vždy väčšmi blížily a blížily. Ešte sekunda, niekoľko sekúnd a — chytí ma.

Predo mnou sa ozývalo mocné hučanie. V nejasnom svetle úsvitu zazrela som tmavé, vysoké a ohromné vlny rieky Nevy.

Nebežala som už, ale letela som rýchlosťou, ktorú by mi nikto nebol hľadal v doráňaných nohách. Už som rozoznala člnok, černejúci sa na brehu. Vďaka Bohu! Už sa zachránim! Ale vtom som začula, že za mnou beží viac párov nôh, vedela som, že ma neprenasleduje jeden, ale viac Cigánov. Ten, čo ma zazrel, iste prebudil krikom celý tábor a všetci štyria Cigáni sa pustili za mnou. Ak ma dobehnú prv, ako skočím do člnka, bude mi beda!...

Prvý z nich bol už len niekoľko krokov za mnou. Päť, šesť sekúnd a dolapí ma...

V behu som strhla povraz, ktorým bol člnok priviazaný ku kolíku, skočila som do člnka a prudko som sa odrazila od brehu.

Vlny hneď schytily člnok a odniesly ho ďaleko od brehu. Ani neviem ako som sa dostala doprostred rieky a už ma unášal mocný prúd a rozbúrené vlny chytro dolu vodou. Cigáni na brehu kričali a preklínali ma. Behali sem-tam po brehu. Ale onedlho všetko prehlušilo hučanie a revanie nevských vĺn.

13

Medzi životom a smrťou. — Do ústavu.

Na dne člnka boly dve veslá. Na našom rybníku som sa naučila výborne veslovať. Tak som si teraz vedela rady s veslami. Zodvihla som ich a vopchala do otvorov. Ale veslovanie na pokojnom rybníku je celkom inakšie ako na prudkej, rozbúrenej rieke. Hneď som sa mohla o tom presvedčiť, lebo o chvíľočku som už nevládala veslovať. Neva bola rozbúrená ako more. Vysoké, čierne vlny dorážaly na malý člnok, hraly sa s ním ako so škrupinkou, ktorú môžu každú chvíľku rozpučiť na kúsky ... Dvíhaly člnok, prehadzovaly si ho s hrebeňa na hrebeň, z priepasti do priepasti.

Ako som už spomenula, onedlho som tak oslabla, že som už nevládala veslovať. Slabé detské ručičky nevládaly zápasiť s rozbúrenými vlnami veľrieky.

Bola by som mala veslovať proti prúdu, smerom, kde sa hladina Ladožského jazera černela tmavou plochou a kde sa v rannom úsvite rysovaly siluety domov nášho mesta. Ale prúd ma schytil a hnal celkom opačným smerom. O niekoľko minút som už bola tak ďaleko, že štyria Cigáni, behajúci po brehu, zdali sa mi celkom maličkými.

Bála som sa a odložila som veslá. Pritom mi jedno vypadlo

z ruky. Videla som, ako si ho vlny podávajú, ako sa krúti v nich, ako sa zavrtáva do čiernych vôd.

A jedno veslo mi nebolo na nič. Musela som teda vôbec prestať veslovať. Sadla som si na predok člnka a čakala som...

Čakala? Čo?

Smrť!

Čo inšie, ako smrť!

V hrôze som sa dívala na rozbúrený živel. Dobre som vedela, že chatrný člnok neznesie nárazy rozbúrených vĺn, že padne na dno, keď aj nie hneď, ale iste o niekoľko minút, či o hodinu...

Zdvihla som hlavu a zadívala som sa do neba, kde sa ešte mihaly blednúce oči zlatých súhvezdí... Potom som zasa spustila zrak na tmavý, rozbúrený živel, a zrazu som pocítila neodolateľnú túžbu zachrániť sa, žiť.

»Žiť! Žiť! Žiť! Len žiť!« šeptaly mi belasé pery. »Bože, daj, aby som neumrela... Bože, zachráň ma!... Daj, aby som ešte videla Slniečko, tety... Veľkého Jána... Petrušku, Vieročku, Marionilu Marjusovnu, všetky priateľky v ústave... slečnu Tandrovú s krivým nosom a dlhou tvárou a aj „ju"...«

»Áno, aj „ju", macochu, pre ktorú som sa dostala na tieto vlny, aj ju by som chcela vidieť...«

Život v otcovskom dome nezdal sa mi teraz ani trochu ťažký... Zato smrť mi bola čímsi hrozným, úžasným...!

Neveda som teraz pochopiť, ako som vtedy, v Cárskom Sele, keď som sa dozvedela o „nej", ako som vtedy mohla chcieť umrieť?! Ach, život je taký krásny! Nemožno sa s ním rozlúčiť, nemožno, keď je človek mladý, keď sa pred ním skrýva toľko nového a neznámeho, keď ešte neprežil ani stú časť toho, čo má prežiť! Nie, nie! Všetko, len nie umrieť! Nechaj ma žiť, Bože, nedaj mi zahynúť!...

V zúfalstve som zalomila rukami nad hlavou, z hrude sa mi vydral strašný, neľudský výkrik, vznášal sa nad povrchom vody a odrážal sa ozvenou od brehov... Naľakaným pohľadom zazrela som v diaľke ohromné, klzké, mokré skaliská, ktoré vyčnievaly z vody, ako hlavy morských oblúd a to po celej šírke rieky, od brehu k brehu.

Domyslela som si, že sú to strašné Ivanovské prahy a chladný pot mi vystúpil na čelo. Často som počula, že je málo takých nebezpečných a hrozných miest, ako tieto nevské prahy. Aj veľké lode plavia sa tade len celkom pomaly a opatrne postupujú, aby preplávaly priechodmi...

Nemala som už ani jedno veslo. Dravé vlny mi odniesly aj druhé. Nemohla som teda ani len pomyslieť, že by som sa mohla dostať k priechodom. Rukami, holými rukami sa nedalo nič zdolať... A člnok sa hnal rovno, ozlomkrky k hrozným skaliskám... Ešte niekoľko minút a... roztrepe sa o ne na triesky... A otecko neborák si už nikdy neuvidí dievčatko...

»Otecko! Otecko!« kričala som a spínala som ruky smerom, kde mohlo byť mesto. Bolo už ďaleko, veľmi ďaleko odo mňa, nič som už nerozoznávala!...

»Drž... sa!... Ide... me!« ozval sa odrazu hrubý hlas s ľavého brehu. Zazrela som veľký rybársky čln s tromi shrbenými postavami, ktoré mávaly veslami.

Strach mi bol otupil skoro všetky smysly, ale jednako som poznala v ľuďoch typických nevských rybárov, ktorí sa často plavili k nám, do Schlüsselburgu.

»Spása! Bože môj, spása! Ďakujem ti, Pane!« šeptala som a spínala som pobožne ruky k jasnému nebu.

Ak sa rybárom, ktorí ma zbadali a ktorí mi teraz veslujú na pomoc, podarí dostať sa pred môj člnok — som zachránená.

Ale beda! Prahy sú už blízko, celkom blízko a rybársky

člnok s tromi neohroženými rybármi sa blíži tak pomaly... tak pomaly!...

»Drž... sa! Drž... sa!« zasa sa ozval jeden z rybárov chrapľavým hlasom.

Bože môj! Ako sa držať a udržať? Prúd mi unášal člnok, ako by sa náročky ponáhľal do záhuby. Už som celkom jasne videla, že záchranci prídu neskoro a nezabránia katastrófe... Čierne, strašné hlavy ohromných oblúd sú už len niekoľko metrov predo mnou... A čln neznámych osloboditeľov blíži sa už teraz neuveriteľne chytro... Ale môj člnok sa ešte chytrejšie blíži k čiernym skaliskám, o ktoré sa rozdrví na prach... Ach, aké sú strašné tie čierne obludy, ktoré vyzerajú vo vlnách istú obeť... Chcela som zavrieť oči, aby som nič nevidela, — ale nemohla som! Nemohla som a zdalo sa mi, že na jednom skalisku, na najbližšom, stojí „sivá pani", moja dobrá známa... S túžbou a nádejou som sa zadívala na ňu...

Buch!

Čosi ohromného udrelo mohutnou silou do dna môjho člnka... Vyletela som, ako by mi boly narástly krídla, letela som chvíľku v povetrí, až som pocítila, že ma zachytily mocné tvrdé, ako by oceľové ruky...

A rieka hučala, revala a búrila sa... Žalovala, že sa ktosi osmelil vyrvať jej korisť...

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Zobudila som sa, zaspala som a zasa som sa zobudila... A vždy, keď som otvorila oči, nakláňala sa nado mnou dobrá, prostá, bradatá, ohorená tvár.

V spánku som cítila, že ma čiesi drsné ruky neobyčajne starostlivo a nežne zabaľovaly do starého kabáta, ktorý voňal rybami a smolou.

Pritom vravel príjemný hlas:

»Spi, maličká. Spi chuderka, nebožiatko! Vytrpelo si dosť... Nie je maličkosť byť na vlások od smrti...«

Zasa som zaspala.

A spala som dlho, veľmi dlho.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Keď som sa prebrala, bola som veľmi prekvapená.

Ležala som v svojej mäkkej postieľke v schlüsselburgskej vile. Pri nohách mi sedela slečna Tandrová. Vyzerala veľmi rozčúlená. Len čo som otvorila oči, povedala trasľavým hlasom:

»Vďaka Bohu! Konečne ste sa zobudili, drahá Ľudmila! Báli sme sa o vás... Dieťa drahé, ale ste nás naľakali... Ach, Ľudmila, Ľudmila!«

»Dlho som spala, slečna?«

»Veľmi dlho! Myslela som si už, že ste umreli! Spali ste celý deň a celú noc. Včera ráno vás doviezli rybári v člne... Neverili by ste, čo sa robilo s oteckom... Bol zo žiaľu a bolesti, ako bez smyslov... Musíte hneď vstať a uspokojiť ho...«

Nedala som sa dlho núkať. Vyskočila som chytro z postele, umyla som sa, natiahla som si na doráňané nohy papučky, obliekla som sa a šla som krivkajúc k tomu, po ktorom mi najväčšmi túžilo detské srdiečko...

Celá som sa triasla šťastím, keď som si uvedomila, že žijem, dýcham, chodím, že vidím slnce a deň, kvety a stromy, ale najväčšmi som sa tešila, že si uvidím Slniečko, lebo som už dávno bola zabudla, že sa na mňa hnevá, že je so mnou nespokojný.

Prebehla som hosťovskou izbou a jedálňou. Tam som nenašla nikoho. Potom som vybehla na terasu. Tam sedela „ona".

»Kde je otecko?« spýtala som sa jej tíško, neistým hlasom.

»Otecko práve pred chvíľkou odišiel, odvolali ho v súrnej

veci do mesta,« povedala o chvíľočku pokojne. »Nemohol čakať, kým sa zobudíš... Príde na obed...«

Obrátila som sa a chcela som odísť. Ale macocha ma zadržala.

»Nechoď preč... nič nezmeškáš... Vypočuj ma trošku... Narobila si nám nerozmysleným skutkom veľké starosti, otecko sa tak rozčúlil, že skoro ochorel... Ako si sa mohla sama v noci pustiť na Nevu! V tme na rozbúrenú rieku! To je už nie hlavatosť, to je už číro-číre bláznovstvo!... Pomyslela si na to, čo sme tu prežili, čo vytrpel otecko, keď sa dozvedel, že si sa stratila?... Druhý raz by sotva prežil takú bolesť a také rozčúlenie... Ale teba by sme neustriehli, zasa by si si mohla zmyslieť čosi takého... Preto sme sa s oteckom dohovorili, že ťa pošleme do ústavu hneď, ani nevyčkáme konca prázdnin... ešte dnes ťa vystrojíme. Nemôžeme predsa strážiť v dome také zanovité, rozmaznané dievča, ktoré si každú chvíľku môže niečo zmyslieť a vykázať zasa čosi nerozmysleného, osudného celému domu!... Teraz môžeš ísť, Ľudmila, povedala som ti, čo som ti mala povedať...«

Takto je to teda!

Menujú nerozmysleným, osudným činom, čo som zažila, a čo som pri tom vytrpela, to im je nič! Ani nešípia, ako som sa dostala k rybárom na Nevu. Nevedia, ako ma mohli rybári doviesť do vily, a nedržia ani za potrebné, aby sa ma to spýtali!... Myslia si, že som nechcela nič inšie, len sa previezť na rieke... neprišlo im na um, že som utekala od „nej", utekala, s úmyslom hľadať ochranu u tiet v Petrohrade!... Mám to všetko vyrozprávať oteckovi? Mám mu povedať pravdu, vyplakať sa mu na prsiach, vyplakať na nich všetku bolesť?... Nie, nie! Nepochopil by ma. Viem, že by ma nepochopil!...

Radostná, vrúcna nálada mi zmizla z duše. Netešila som sa

už na stretnutie s oteckom, netúžila som už, aby som ho videla, ako ešte pred niekoľkými minútami...

Prechádzala som sa smutná a zamyslená v záhrade, počúvala som šeptanie stromov, bzučanie hmyzu a hučanie blízkej Nevy...

Pred terasou sme sa stretli, vlastne sme sa buchli s oteckom.

Začudovala som sa, ako schudol, ako zbledol v tvári v posledných troch dňoch. Ľútosť, výčitky svedomia, sústrasť a láska ma hnaly, aby som ho objala a pritúlila sa k nemu. Ale keď zdvihol ku mne oči, videla som v nich taký chladný, detskej duši neznámy a cudzí výraz, že som sa zdržala akéhokoľvek prejavu.

»Zdrávstvujte, otecko!« povedala som sucho, sklonila som sa a bozkala som mu ruku.

»Ako obyčajne, nič neľutuješ, však?« spýtal sa čudným, nevľúdnym tónom.

Čušala som.

»Ľudka, počula si ma?«

Ešte vždy som čušala.

Čo som mala robiť. Lebo by som sa bola musela priznať, že som chcela ujsť ta, kde som dúfala, že mi bude lepšie... alebo čušať.

Čušala som aj keď mi začal rozprávať a dlho rozprával hlasom, ktorý mu často rozčúlene preskakoval. Bola som priveľmi rozčúlená, aby som si celú tú reč mohla zapamätať. Ostaly mi v spomienke len niektoré úryvky a frázy: „mal som ťa rád... bola si mi jedinou radosťou a potechou na svete... ešte vždy ťa rád... a neprestanem ťa milovať, čo si i taká hlavatá... preto ma tým väčšmi bolí, keď vidím, ako jednáš s matkou...“ atď., atď.

Čušala som pri obede, čušala som i poobede, keď mi sluha

vynášal batožinu a kládol ju starostlivými rukami do koča. Slečna Tandrová mi všetko krásne pobalila. Nepovedala som ani slovíčka, keď mi otecko robil krížik na čelo a bozkával ma na rozlúčku...

Bledá a smutná sadla som si do koča k vychovávateľke. Nevšímala som si nikoho z tých, čo stáli na terase a chceli sa odobrať odo mňa.

Ach, prečo som len vtedy čušala? Prečo? Prečo som nemala dosť pevnej vôle a nepremohla všetku slabosť, nepadla oteckovi do náručia, nevyspovedala sa mu úprimne zo všetkého a neodprosila ho! Vedela som predsa, že by stačilo len niekoľko slov, aby bol zasa, akým býval, aby ma objal, pritúlil k prsiam a aby mi všetko odpustil...

Keď sme prišly do prístavu a vystúpily mostíkom na palubu lode, ktorá mala o chvíľu odplávať do Petrohradu, dlho som hľadela na biele mesto, kde som prežila toľko neveselých dní a hodín.

Slečna Tandrová plakala, sediac pri mne na palube. Nerada sa lúčila s malým trápidlom, ktoré jej úmyselne i náhodou spôsobilo toľko ťažkých chvíľ.

Veľmi si ma obľúbila a bola mi vždy veľmi oddanou. Nikdy si nič nerobila z huncútstiev, ktoré som jej vystrájala, nikdy sa naozaj nehnevala, keď som ju doviedla do pomykova, nedbala, že som vysmievala jej zvyky.

»Nezabudnite na mňa, Ľudmilka! Však nezabudnete?« šeptala, a utierala si oči rukavičkou, ktorú vytiahla z vrecka miesto šatôčky.

Cenganie... pískanie... a loď sa pohla dolu prúdom...

Mlčky som sa dívala na rozkolembané vlny a mala som plnú hlavu neveselých myšlienok.

ČASŤ PIATA.

Denník Ľudky Voronskej.

2. septembra.

Štyri roky!

Celé štyri roky!

A zdá sa mi, ako by to bolo včera... Útek, Cigáni, rozbúrené vlny chladnej rieky, potom nekonečné dni života v ústave, plné nových dojmov a nových zážitkov...

Škoda, že mi včaššie neprišlo na um písať si denník! Koľko udalostí prežila malá Ľudka za tie štyri roky a ako sa zmenila povahou i náklonnosťmi...

Teraz, keď mám už skoro pätnásť rokov, nemôžem sa zaobísť bez denníka!

Teda začínam včerajškom. Pousilujem sa, aby som bola vytrvalá a dôsledná, aby som písala číro-čistú pravdu.

*

Včera som sa vrátila z Hapsala, kde som strávila leto v morských kúpeľoch. Moja spoločníčka, pani Kargerová, u ktorej som v Hapsale bývala a ktorá ma láskave odprevadila až do Petrohradu, zabávala ma celou cestou.

Loď... vlak... koč... konečne sivé jesenné nebo dávno známeho Petrohradu... Ulice, námestie a zasa nekonečné ulice...

»No, Ľudka, vystupujte! Už sme tu!« povedala pani Karge-

rová a dobrá, láskavá tvár sa rozjasnila povzbudzujúcim úsmevom.

Naozaj sme už stály pred ústavom. Tak chytro sme prišly. Zasa som videla známu, červenú budovu... sklené dvere... za nimi ohromnú postavu „kardinála" — vrátnika v červenej, zlatom ovrubenej uniforme... známy vchod... schodište...

»Slečna Voronská, ako ste sa za to leto zmenili, skoro som vás nepoznal!« privítal ma vrátnik, klaňal sa mi úctivo a obzeral si ma so všetkých strán. »Slečny sa už spytovaly, kedy prídete. Najmä Marionila Marjusovna a slečna Petrušovičová.«

Chytro som sa vyzliekla a ponáhľala som sa dolu schodmi do šatne, lebo som sa hneď chcela preobliecť do ústavných šiat.

V šatni bolo všetko pri starom. Malá, obratná pani správkyňa mi hneď dala bielizeň, topánky a zelené šaty, z ktorých som však v lete vyrástla. Pani Kargerová mi pomáhala pri obliekaní, rozopínala mi šaty, v ktorých som prišla a podávala zelené, keď sa vtom otvorily dvere a do šatne vkĺzlo ohorené dievčatko, vysoké a štíhle.

»Ľudka! Milá Ľudka!«

»Olinka! Drahá Petruška!«

Vrúcne sme sa objaly. Dobrá Oľa sa v lete veľmi zmenila. Oči jej akosi stmavely, líčka sa vyplnily, stučnely. Zdala sa mi krajšou a dospelejšou ako v zime.

»No, ako si sa mala v Hapsale? Veselo si cestovala? Bola si aj u otecka v Schlüsselburgu? A vieš čo? Si omnoho krajšia! Veľmi ti pristanú krátke vlasy. Vyzeráš ako milý chlapec!« šalela sa celá natešená, obracala a obzerala si ma so všetkých strán a neprestajne ma bozkávala.

Skoro som jej nestačila odpovedať, že sa mi v Hapsale dobre vodilo, že som bola celé dni na morskom brehu, že som nebola v Schlüsselburgu u otecka, ale že som sa vrátila rovno

sem s Alexandrou Pavlovnou. Len po týchto slovách mi prišlo na um, že som jej celkom zabudla predstaviť pani Kargerovú, ktorá nás počúvala a láskavo sa nám usmievala. Potom som pani Kargerovú bozkala, srdečne som sa s ňou rozlúčila a odbehla som s Oľou.

Všetko som našla pri starom: široké schodište, pokryté hrubým kobercom... kútik s hodinami na schodišti... horná chodba s veľkými dverami oproti schodom, vedúcim do knižnice... s oboch strán triedy...

»Tu máme triedu!« povedala Petruška, keď sme zastaly pred istými sklenými dvermi. »Vidíš Marionilôčku? Práve číta francúzsky diktát... Teraz nesmieš ísť k nám do triedy... Hneď by boly všetky na nohách a bolo by po poriadku... Ja som sa len tak vykradla, lebo mi vrátnik povedal, že asi teraz dôjdeš. Ale v prestávke príď... Počuj, nezabudni, iste príď! Máte dobrú slečnu učiteľku, pustí ťa...«

»Máme dobrú slečnu učiteľku?... Akú?... Ach!«

Len teraz som sa rozpamätala.

Veru som sa čudovala, ako som mohla zabudnúť na to, čo ma trápilo celú jar a celé leto... Opakujem triedu... Moja drahá Oľa je už v piatej triede, a ja ešte len vo štvrtej, v tej istej, ako vlani. Za týmito sklenými dvermi je už nie moja trieda, ale cudzia, vyššia. — Milá, dobrá Marionilôčka mi je už nie triedničkou, ostala s vlaňajšími spolužiačkami. — Ani Oľa mi je už nie spolužiačkou! Nemám už práva vojsť do týchto dverí, sadnúť si k bývalej susedke Valterovej a učiť sa s bývalými spolužiačkami, s ktorými som bola v ústave vyše troch rokov...

Tak som sa nad tým zamyslela, že som začula Oľgu, len keď mi vravela druhý raz:

»Choď si teraz do triedy, Ľudka... Ale v prestávke príď k nám! Iste!«

Prikývla som jej a šla som smutná ďalej.

»Voronská! Ľudka!« začula som tiché volanie a Petruška bola zasa pri mne.

»Počuj, Ľudka,« povedala, »nič to, že sme každá v inej triede, budeme sa mať rady ako predtým. Ostaneme najlepšie priateľky. Rozumieš?«

Bozkala mi líca a vrátila sa do triedy.

Pomaličky som kráčala chodbou a zastala som pri dverách, nad ktorými bola pribitá tabuľka s veľkým nápisom: IV. trieda.

Aká protivná mi bola v tej chvíli trieda, do ktorej som chodila vlani celú jeseň! . . .

Keď som vošla do miestnosti, videla som sedieť za stolíkom okrúhlu, menšiu dámu sympatickej tváre a jasného pohľadu s okuliarmi. Zadívala sa pozorne na mňa. Profesor práve nebol v triede, žiačky sa pripravovaly na nasledujúcu hodinu. Šla som k malej pani učiteľke, poklonila som sa jej a povedala som po francúzsky:

»Dovoľte, aby som sa vám predstavila po návrate z letných prázdnin!«

»Vitajte, drahá, rada vás vidím!« odpovedala slečna Ella (tak sa volala moja nová pani učiteľka) taktiež po francúzsky. Prívetivo sa mi usmiala, ešte raz si ma poriadne poobzerala a dodala: »Viem, že sa budete usilovne učiť a vzorne správať . . . Slečna Vulfová vás veľmi vrelo odporúčala. Soznámte sa s novými spolužiačkami, medzi ktorými nájdete nejednu bývalú priateľku.«

»Ľudka! Vranka! Zdrávstvuj!« začula som známy hlas. Obzrela som sa a videla som Dodošku, tučnú a maličkú, s jasnokávovými, huncútskymi očami. Mala na zelených šatách čiernu zásterku.

»Otecko mi umrel,« povedala, keď zbadala, že sa prekvapene dívam na zásterku.

Vtedy k nám priskočilo červenovlasé, tmavooké živé, veselé dievčatko a celé natešené sa mi hodilo okolo hrdla.

»Voronská! Dušička! Som šťastná, že si prišla! Zas nás bude viac!« kričala a bozkávala mi líca, čelo a hrdlo. Bola to Milka Rantová.

»Poď, ukážem ti, kde budeš sedieť! Pri mne! Budeš spokojná, však?« Potom stíšila hlas a šeptala mi do ucha: »Ale, dušička, tu ti je sberba!... Strašné!... A na nás, repetentky sú ako osy... Neviem niekedy s Dodoškou, čo si počať... Vieš čo? Utvoríme „trojspolok"!... Budeme sa vo všetkom podporovať a pomáhať si. Tak sa ochránime. Keď uvidia, ako držíme spolu, že priateľka neopustí priateľku, neosmelia sa pustiť do nás... Rozumieš?... Tu sedím, sadni si ku mne... Hneď ti ukážem, čo máme na zajtra... Je dejepis... To je profesor Kozenko. Pol triedy ho zbožňuje. Má čierne oči, čierne vlasy a čiernu bradu. Preto sme ho nazvaly „zbojníkom". Však je to vtipné?«

Kým mi Rantová toto všetko vysypala, pozorne som si poobzerala triedu.

Toto sú teda nové spolužiačky, s ktorými budem musieť žiť v ústave štyri roky. Mnohé som už poznala. S nejednou som sa vlani, alebo už aj dávnejšie povadila. V poslednej lavici sedela vysoká, mocná Zina Bucharinová, dcéra ruského konzula v Jeruzaléme, ktorá prežila detstvo v Palestíne a prišla len pred rokom do ústavu. Dievčence ju nazvaly Kreolka, lebo bola veľmi bledá, nemala v tvári ani kvapky krvi. Mala čierne, kučeravé vlasy ako černoška a veľmi veľké ohnivé čierne oči. Neďaleko nej sedely sestry Vergové, Naťa a Marusa. Naťa mala peknú detskú tváričku, ako anjelik, práve letiaci do neba. Marusa bola dobrá, milá, shovorčivá dušička, s očami, plnými úprimnej oddanosti... Pri nich sedela Karská, rapavá od kiahní, s okuliarmi a s drsnými rukami, ako by sa neprestajne

bola musela plačkať vo vode, ale zato bola dobré, veľmi trpezlivé dievčatko. Dobre som poznala aj Jeleckú, Praskovskú a Makarovú. Prvá mala tvár ako Puškinovská Taťána, s neprestajne blúdiacimi, blúznivými očami. Vždy myslela na čosi, čo ju unášalo do neznámych svetov. Debická zasa bola veľmi huncútske dievčatko. Bola pekná, pohyblivá, bystrá, nikoho nenechala na pokoji, ale neprekážalo jej to, bola jednako najlepšou žiačkou v triede... A pri nej... Kto je to?... Ešte som ju nevidela v ústave. Taká krásavica! Lermontovská Tamara iste nebola krajšia! Tvár mladej Gruzínky — že bola Gruzínka uhádla som podľa typu — bledá, bez kvapky krvi, ale oslnivo krásna. Čierne, východné oči sa dívaly pozorne, čo aj akosi smutno zpopod dlhých mihalníc. Mala malé ústa s tenkými, stisnutými perami. Dlhé, hrubé čierne vrkoče modravého lesku padaly jej v celej nádhere až po kolená.

»Volá sa Jelena Gordská,« poúčala ma Milka Rantová. »Však je krásna? Len teraz v auguste ju sem doviedli z Tiflisu. Matku má Gruzínku, otecko je Rus. Voláme ju Čerkeska. Ešte vždy sníva o kakukazských horách.«

Vtom mi celú pozornosť upútalo neveľké, mocné dievčatko, pobelavé, s ružovobielou zdravou pleťou, smelým, pyšným pohľadom jasnobelasých očí, s posmešnými, tučnými perami, za ktorými sa každú chvíľku zaligotaly drobné, čistobiele zuby.

Poznala som ju. Bola mi minulé roky úhlavnou nepriateľkou. Veľmi často sme sa pohašterili pre všelijaké hlúposti. I keď som bola už vo štvrtej triede a Sima Jelská, čiže Levica — ako ju v škole volaly — ešte len v tretej, nikdy a v ničom mi neustúpila.

Ale mala som túto nepriateľku vždy akosi rada. Obdivovala som jej smelosť, neobyčajné, vtipné žarty a odvahu, s akou sa nebála každému povedať pravdu do očí.

Tieto dievčence sa neprišly so mnou svítať. Robily sa, ako

by ma vôbec nevidely. Boly už priveľké, aby si všímaly akúsi „cudzinku" ako volaly repetentky a vôbec nové žiačky, a priveľmi si osvojily ústavné tradície. Nevedely už priateľsky prijať dievčatko, ktoré si samy nezavolaly a ktoré sa nedostalo hneď v prvej triede do ich „rodiny".

Zbadala som dva lebo tri nepriateľské pohľady. Pochopila som, že nebude v triede bez boja.

No, ak bude treba, aj bojovať budem!

7. septembra.

Dlho som sa nedostala k písaniu. Ak budem denník takto zanedbávať, mnoho veru nenapíšem.

Rantová a Dodoška sú síce veľmi milé a veľmi ku mne priliply, jednako ma tento trojspolok voľáko veľmi neteší. Obidve sú také, že si ich nemôžem ctiť. Včera bol štvrtok, deň návštev. Vieru Debickú prišiel navštíviť strýc a doniesol jej veľkú škatuľu čokolády. Keď sa s darom vrátila do triedy, hneď sa shŕkly okolo nej všetky dievčence. Niektoré vyskočily na lavice, na sedadlá a skoro všetky naťahovaly ruky, aby im dala kúsok čokolády:

»Vierka, nezabudni na mňa! Aj mne daj, Vierka! Vieročka! Aj mne, aj mne!«

Tak modlikaly, ako žobráčky pri chrámových dverách.

Ani Čerkeska, ani Levica nepýtaly čokoládu, ale obidve moje priateľky z trojspolku boly medzi prvými modlikajúcimi. Naťahovaly ruky s otvorenými dlaniami a prosily sladkým hlasom:

»Vierka, nezabudni na nás! Vierka, vieš, že sme ti dobré priateľky!«

Odhodila som, ani neviem kam, knihu, z ktorej som sa učila a priskočila som celá rozhorčená ku skupine.

»Hanbite sa! Hanbite!« šeptala som rozčúleným hlasom a ťahala som Dodošku a Milku preč odtiaľ za sukne. »Modlikáte ako žobráčky. Nemáte ani trochu úcty k sebe... Opakujete triedu, chcete, aby si vás spolužiačky ctily... a vystrájate takéto veci...«

»Len čuš, Voronská!« odvrkla mi Dodoška, »aj ty by si rada, keby...«

»Neboj sa, len dokonč!« povedala som jej ostro, »chcela si povedať: keby si bola taká bezočivá ako my!... To si chcela povedať, však?«

Dodoška ostala ako z kameňa a v očiach mala slzy.

»Neviem, Voronská, prečo sa rozčuľujete,« obrátila sa ku mne Viera. »Myslíte, že by bolo lepšie, keby sa nás stránily, ako vy? Vyhýbate sa nám, ako by ste sa za nás hanbili a to je veru nie pekne!«

»Pravdaže je to nie pekne!« prisvedčila Rantová, ktorá práve bola od Viery dostala plnú hrsť čokolády.

Nepovedala som ani slova, len som pohŕdavo na ňu pozrela.

»Výborne, Voronská! Výborne! Krásne si sa zachovala! Rytiersky! Naozaj!« zastala si predo mnou pobelavá Sima a oči jej posmešne iskrily.

Vycítila som z jej slov iróniu, pokrčila som plecami a odišla som od skupiny.

Sima ma vlastne každým slovíčkom podpichovala, ale jednako som ju nemohla nenávidieť. Jej priamosť, smelosť a nebojácnosť sa mi páčily čoraz väčšmi.

Zamyslela som sa nad slovami Debickej. Vari by mala pravdu, že sa odťahujem od nich a nie ony odo mňa?...

Večer som sa zasa len povadila s triedou. Po večeri som šla do piatej triedy, kde som sa rozprávala so slečnou Marioni-

lou. Keď som sa vrátila do svojej triedy, bola som prekvapená krikom a vreskom, ktorý sa ozýval až na chodbu.

»Aha, už vieme, prečo neprestajne beháte do piatej triedy!« kričala maličká Makarová a priskočila ku mne. »Chodíte im referovať všetko, čo sa u nás robí, ešte aj naše známky im prezrádzate! To je nečestné. Nie ste nadarmo „cudzinkou" a repetentkou! Hanba vám!«

So všetkých strán sa dívaly na mňa zlé a nepriateľské pohľady. Dievčatá ma obkolesily a kričaly:

»Cudzinka! Vyzvedačka! Klebetnica!«

Dodoška ani Rantová neboly v triede. Ale, keby aj boly bývaly, iste by sa ma neboly zastaly. Urazila som ich a trojspolok sa rozpadol.

Stála som medzi nahnevanými dievčatmi-nepriateľkami, skrížila som ruky na prsiach a povedala som so smelým pohľadom:

»Cigánite! Neklebetím v „svojej" triede, čo sa deje vo „vašej". To by bola podlosť a ja podlosť nenávidím. Zapamätajte si to!«

»Počujete, ju, dámy?« pišťala Makarová. »Vraví nám do očí, že jej trieda je piata trieda a nie naša, štvrtá. Protivná cudzinka!«

»Čuš, Makarka,« zamiešala sa staršia Pantarová, Katka, ktorá sa veľmi rada vadila. »Nech nám teda láskave povie, prečo každú prestávku lieta do piatej triedy a prechádza sa len a len s nafúkanou Petrušovičovou?«

»Áno, áno, nech nám to vysvetlí! Nech sa zaduší a zaručí čestným slovom, že neprezradila v piatej triede ani jednej našej známky a vôbec, že nevyklebetila ani jednu našu tajnosť. Chceme čestné slovo, potom jej uveríme . . .«

To vravela mladšia Pantarová, Juľka, ktorú volaly „Mal-

javka", lebo bola veľmi maličká, ale zato veľká jazyčnica, rada a vždy vyvolávala zvady.

»Vieme celkom určite, že v piatej triede vedia všetko o nás, všetko, čo sa u nás robí!« zasa začala Katka, »vedia napríklad, že som dostala od Galenbešky najhoršiu známku, dvanástku, že chodievame v daždi do poslednej aleje, že Longinovej doniesli nahnitého hlucháňa... Kto by im to teda mohol vyklebetiť, ak nie cudzinka! Rantová a Dodoška držia s nami, ale ona...«

»Cudzinka! Cudzinka! Protivná! Vyhnať ju treba! Cudzinku!«

Necítila som sa vinnou. Mala som čisté svedomie. S hlavou pyšno vztýčenou stála som medzi spolužiačkami, usmievala som sa a čakala som, čo bude ďalej.

Vtom pribehlo ku mne pobelavé dievčatko s veľmi živými očami, iskrivými a ohnivými, a posmešnými perami. Stalo si ku mne.

»Voronská!« oslovila ma a uprela na mňa jasnobelasé oči, sršiace iskrami, »viem, že nedokážeš jednať podle. Skôr Dodoška a Rantová vynášajú nám z triedy tajnosti, ale ty nie! Tieto dievčence« — ukázala rukou na triedu — »ťa nikdy nepochopia. Neporozumejú ti, lebo sú hlúpe. Zaruč sa im, Voronská, čestným slovom a zaduš sa im, keď chcú, a budeš mať pokoj. Inakšie si s takými mudrcmi neporadíš!«

»Čože? Ja sa im mám zadušiť? Dávať im čestné slovo?!« pozrela som prekvapene na Simu.

»Áno, zaduš sa, daj nám čestné slovo, a uverime ti!« kričalo skoro všetkých tridsať dievčeniec.

»Nikdy! Počujete, nikdy!« vykríkla som horiac hnevom a zlosťou. »Vám sa zadušiť! Ospravedlňovať sa vám? Zaručiť sa vám čestným slovom? Prečo? Že ste si vymyslely hlúposť? Ak mi raz neveríte, neuveríte mi, ani keby som sa vám zaprisahala.

Nie som zvyknutá, aby mi neverili. Som prihrdá na seba a svoje slová . . .«

»Dobre vravíš, dieťa! Veľmi dobre! Keby boly všetky dievčence ako ty, bolo by v našej triede krásne a vaša stará Genová by bola na vás pyšná!«

Kým som sa spamätala, prišla ku mne pani učiteľka Lujza Alexandrovna Genová a objala ma.

»Voronská, ty si čarodejnica! Koho si si to získala!« povedala mi večer Viera Debická. Veď pani učiteľka Genová je stelesnená disciplína a subordinácia! Koho raz pochváli, musí byť od narodenia vzorom poslušnosti a poriadku. Má len niekoľko obľúbených žiačok a všetky ostatné odsudzuje. Nerozumiem, čo sa s ňou stalo!«

A naozaj, slečna Genová len zriedka niekoho pochválila. Bola nepekná, vysokej postavy, vždy vo veľkých, ako by mužských topánkach, mala hrubý hlas a pohľad, ktorý prenikal až na dno duše. Dievčatá ju nemaly rady a volaly ju „vojakom", lebo hovorila mocným hlasom a bola vždy neúprosnou. Najneradšej maly jej prísny, prenikavý a ostrý pohľad, ktorému nič neušlo, ktorým odhalila všetko. Ale mne bola Lujza Alexandrovna sympatická hneď od prvého dňa v ústave a zdalo sa, že mi venuje zvláštnu pozornosť. Často som cítila na sebe jej upretý pohľad, z ktorého som vyčítala náklonnosť a ľútosť.

Poberaly sme sa spať. Keď som šla z umyvárne do svojho kútika v spálni, zrazu ma zastavila slečna učiteľka Lujza Alexandrovna:

»Voronská,« povedala tíško, »príď ku mne do izby!«

»Hneď, slečna učiteľka,« odpovedala som a poklonila som sa jej.

Mala izbietku neďaleko našej spálne. Bola chutná a pekne zariadená. Prekročila som prah a našla som slečnu učiteľku

sedieť na pohovke v širokom, pestrom, perzskom vigane, ktorý si prehodila na belasé ústavné šaty.

»Poď bližšie, dievčatko,« zavolala ma, keď videla, že som nesmelo zastala pri dverách.

Šla som k nej.

»Nepáči sa ti u nás v triede?« spýtala sa.

»Nepáči, slečna učiteľka,« priznala som sa úprimne.

»Prečo si tu nešťastná?«

»Dievčence bočia odo mňa... Nechcú ma prijať za „svoju"... Každú chvíľku mi niektorá z nich pripomenie, že som nie z nich, že som „cudzinka"... Mrzí ma to, slečna učiteľka...«

»Dieťatko drahé a povedz mi, ako si sa usilovala získať si ich lásku?«

»Nechcem ich prosiť o lásku!« odpovedala som s odporom a pohŕdaním v hlase.

»Aj ja som tak hovorievala, keď som mala toľko rokov ako ty. Bola som pyšná a hrdá a chcela som byť nezávislá ako ty teraz, Voronská, ale potom som sa jednako len pokorila... Život nás naučí pokore, nie my život... Si hrdá, preto nechceš urobiť prvý krok, aby si si získala priateľky... Rozumiem, čo ťa ťahá k bývalým spolužiačkam... Zavše si len choď k nim, ale nie pričasto... Radšej sa viacej stýkaj s terajšími spolužiačkami, obľúbia si ťa skôr...«

»Veľmi rada Marionilôčku!« nedala som jej dohovoriť. »Mám rada Oľgu, všetky tam mám rada!«

»Páči sa mi, dievčatko, že máš také oddané srdce,« pochválila ma slečna Genová. »Aj ja mám veľmi rada Marionilu Marjusovnu, čo aj nesúhlasím s jej pedagogickými zásadami. Je na žiačky prishovievavá, dovoľuje im viac, ako by im podľa môjho názoru mala dovoliť. Je skôr priateľkou žiačok, ako ich vychovávateľkou...«

»Ach, je taká dobrá!«

»Viem, že je. Povedala som ti už, že ju aj ja rada. Ctím si ju a mám ju rada.«

Chvíľku čušala. Potom pozrela na mňa ako ihla ostrým pohľadom a spýtala sa:

»No — a mňa napríklad, máš tiež aspoň trošku rada?«

Zarazilo ma to na chvíľu, ale potom som sa jej podívala do nepeknej tváre, z ktorej žiarily jagavé, pichľavé oči a povedala som rovno a otvorene:

»Nie... ešte vás nemám rada. Ešte som nemala času dobre vás poznať a obľúbiť si vás...«

»Zato ja ťa už mám rada!« povedala ona chytro. »Mám ťa rada už preto, že vždy vravíš pravdu. Vždy vravieť pravdu je veľká a krásna obyčaj, dieťa moje. Rozumieš?«

Kývla mi hlavou miesto pozdravu a povedala:

»Teraz choď, a rob, ako som ti poradila.«

Poklonila som sa jej a vyšla som z izby.

8. septembra.

Zajtra už bude týždeň, ako som sem prišla. Bože môj, ako ten čas letí! Ak trochu nespomalí rýchlosť, budem onedlho starenkou a to práve takou šomravou a zlou, ako naša nová inšpektorka slečna Jefrosjevová, ktorá nastúpila miesto nebohej slečny učiteľky Rolingovej, čo umrela v lete, kdesi v južnom Francúzsku, v sanatóriu.

Ale s novou inšpektorkou máme veľa starostí! Zjaví sa všade, kde ju najmenej čakáme, najmenej potrebujeme. Žiačky vravia o nej, že má vyvinutý čuch ako poľovnícky pes, že zďaleka vyňuchá, kde sa deje niečo, čo sa nesrovnáva s ústavnými pravidlami.

Dnes prichytila Dodošku s Rantovou, keď si bežaly do je-

dálne pre čierny chlieb. Chytila ich obidve za ruky a privliekla ich do triedy ako trojročné detičky a odovzdala ich slečne Elle. Pišťala protivným hlasom a poťahovala si nemilosrdne retiazku na hodinkách:

»Takéto sú vaše slečny!... Len repetentky vystrájajú také veci!«

Pritom pozrela na mňa očima, ktoré mala zaslzené, ako vždy.

15. septembra.

Dnes sa u nás v triede stala neobyčajná príhoda. Profesor nemčiny, Galenbek, nebol dobrej vôle. Vyvolal Dodošku. Mala prednášať „Lorelei" od Heineho.

Ako sa dalo čakať, Dodoška nevedela ani slova. Bola veľmi lenivá, nikdy sa nič neučila. Za ňou vyvolal staršiu Pantarovú. Nevedela z nemeckej pesničky ani jeden verš. Potom šla ku stolíku Marusa Vergová. Vedela báseň, ale zastala v poslednej strofe. Pán profesor bol nahnevaný, lebo predošlé žiačky nič nevedely, a dal aj Marusi najhoršiu známku, dvanástku.

Dievčence začaly reptať.

»Vergová vedela báseň... nezaslúžila si dvanástku... To je nespravodlivé... nespravodlivé!...« ozývaly sa tiché poznámky so všetkých strán.

Pán profesor sa rozčúlil.

»Ticho!« skríkol a vybehol medzi lavice.

Ale napomenutie nepomáhalo.

»Hanba je to!« neprestávaly reptať žiačky. »Jednajú s nami, ako s malými deťmi... Nie sme deti... Nesmie nám dávať známky, aké si nezaslúžime... Vergová vedela... Keď dáva zlé známky tým, čo vedia, teda mu neodpovedajme. Nie a nie a nie!«

Sima Jelská sa obrátila k dievčencom a šeptala:

»Dievčence, ak vyvolá niektorú, čušme!«

»Čo tam rozprávate, slečna Jelská?« rozkričal sa Galenbek. »Keď sa vám chce rozprávať, poďte hneď prednášať!«

»Nejdem!« povedala Sima pokojne a sadla si na miesto.

»Čo sa to opovažujete?« skríkol, stiahol šedivé obrvy a udrel lineárom na stôl.

»Nejdem prednášať!« odpovedala Sima rozhodným hlasom.

»Ani ja by som nešla! Ani ja!« ozvalo sa zo zadných lavíc.

»Dobre. Vidím, že ste sa nenaučili „Lorelei". Debická, Starevská, Butuzinová a Voronská, poďte ku stolu a odpovedajte!«

Vyšly sme pred lavice. Ja s tromi najlepšími žiačkami v triede. Všetky tri prednášaly plynne, ako sa patrí na žiačky, ktoré dúfajú, že budú vyznamenané a že dostanú medailu.

Galenbek sa spokojne usmieval a díval sa vše na prednášajúce a vše na triedu...

»Veľmi dobre!« pochválil ich a zapísal im všetkým trom po jednotke.

»Teraz vy, Voronská!«

Ale ja miesto, aby som prednášala krásnu pieseň básnika, ktorého som mala veľmi rada, a aby som odpovedala báseň, dojemnú a romantickú, ako príroda rýnskeho kraja, sklopila som oči, čušala som a hrýzla som si pery.

»Voronská, prečo neodpovedáte?«

»Nechcem odpovedať!« odpovedala som mu a dívala som sa mu rovno do tváre.

»Teda neviete?«

»Viem. Viem báseň veľmi dobre.«

»Teda prečo neodpovedáte?«

»Nebudem odpovedať, kým nedáte Maruse Vergovej lepšiu známku. Nezaslúži si dvanástku!«

»Čo sa s vami robí?« skríkol a prudko vyskočil so stoličky. »Dievčence štvrtej triedy sa chovajú ako kadeti!... Čo na to poviete, slečna Ela?« obrátil sa k pani triedničke, ktorá sedela s ručnou prácou za stolíkom pri obloku.

Pozrela na mňa, celá umučená a povedala smutným hlasom:

»Voronská, predsa prednášajte!«

Čušala som.

Pán profesor zasa udrel lineárom do stola a povedal prísne:

»Alebo hneď prednesiete báseň, alebo idem žalovať pani riaditeľke!«

Poobzeral sa po triede a potom zasa uprel na mňa nahnevané oči. Keď videl, že aj ja naňho hľadím bezočivým, vyzývavým pohľadom, chytro sbehol s katedry, prebehol veľkými krokmi triedu a zmizol vo dverách. Vtedy som cítila, ako ma teplé ruky objaly okolo hrdla a horúce pery sa mi pritisly na tvár.

»Voronská! Ľudka!... Dušička... milá... ďakujem ti!« šeptala Marusa Vegová a túlila sa ku mne.

»Voronská!... Výborne! Teraz si už naša!... Závidíme ti, že sa vieš tak zadržať!... Vidíte, aká je to „cudzinka"!... Voronská je inakšia ako naše vyznamenané!« ozývalo sa so všetkých strán. »Tie sa dnes preukázaly! Hanba im! Hanba! O Butuzinovej ani nehovorme... Sto ráz nám povedala, že by radšej umrela, ako sa postavila proti triede a teraz nás všetky zaprela! Starevská a Viera sú tiež také! Chcú len, aby ich každý chválil!« kričaly rozčúlené dievčence.

Na mňa sa všetky usmievaly a bozkávaly ma. Dievčence, ktoré ma ešte pred týždňom prezývaly cudzinkou, vyzvedačkou a klebetnicou, ktoré ma ešte včera prepichovaly zlými pohľadmi, dívaly sa teraz na mňa láskavo a túžily po každom mojom

pohľade. Prečo? A ja som sa nijako nezmenila. Dnes som jednala tak, ako aj inokedy.

»Voronská! Podaj mi pravicu, chcem ti ju stisnúť!« skríkla Levica. Preskočila lavicu, na ktorej sedely obidve Pantarové a zastala predo mnou. »Teraz si už celkom naša!«

»Nuž, nemôžem vám povedať, že ste nejednali veľmi nerozumne, Voronská. Veru ste si neposlúžili a ani mne, svojej učiteľke,« povedala slečna Ela. Prišla až ku mne a usilovala sa dodať svojej láskavej a milej tvári prísny výraz. »Pán profesor Galenbek išiel k pani riaditeľke. A pani riaditeľka vám to neodpustí, milá moja . . .«

»Myslím, že pani riaditeľka porozumie, prečo som to spravila,« odpovedala som jej. Hodila som hlavou a odišla som od nej.

»Dovoľte aj mne, aby som sa vám poďakovala za vaše jednanie. Ste čestný človek, Voronská!« začula som za chrbtom nežný hlások.

Bola to Čerkeska. Prišla ku mne a podávala mi ruku: maličkú krásnu a práve takú pestovanú, ako bola ruka Varji Golicinovej. Veľké, čierne oči jej žiarily ako oslnivé diamanty.

Objala som dievčatko, ani som dobre nevedela, čo robím.

Profesor Galenbek nešiel žalovať pani riaditeľke, ale oznámil všetko, čo sa stalo, pánu inšpektorovi Timajevovi. Pán inšpektor prišiel k nám pred večerným čajom, dlho nám prednášal, aké je nevďačné a nešľachetné chovať sa vyzývavo a bezočivo k učiteľom, ktorí sa nám starajú o prospech a blaho. Poprosil slečnu Elu, aby ma za trest nechala budúcu nedeľu bez stužky a odišiel.

Tým bola vec vybavená.

Bola som presvedčená, že som si získala oddanosť a náklonnosť triedy. Pravdaže niektoré z nových spolužiačok sa ešte

nevedely rozhodnúť, hneď mi tykaly, hneď zasa vykaly, niektoré mi ešte vždy dávaly znať, že mi celkom nedôverujú, ale bola som spokojná.

»Ľudka Voronská má presvedčenie! Vie, čo robí!« začula som neraz a vždy ma táto veta potešila.

Mám „presvedčenie". Nie je to krásne?

30. septembra.

Zanedbávam si denník. Nemôžem za to! Nemám času na písanie, alebo len veľmi málo.

Ráno vyučovanie, poobede vyučovanie, večer úlohy. Kedy teda mám písať?

Keď som včera ráno vstúpila do triedy, našla som si na lavici dve neobyčajne krásne ruže.

Pri nich na malej kartičke bolo napísané pekným, drobným písmom:

»Prosím, prijmite malý darček na dôkaz môjho oduševnenia. Máte naozaj zlaté srdce, dušička Voronská!«

»Bože, aké sladké slová!« zvolala som prekvapená ružiami a lístkom. »Nevieš, Milka, ako sa to sem dostalo?«

»To ti mohla darovať len Čerkeska,« tvrdila susedka. »Videla som, keď včera večer posielala slúžku Akulínu do mesta niečo kúpiť. Zbožňuje ťa, Ľudka, či nevieš?«

»Zbožňuje?«

Netajím, že mi ctibažné srdiečko prekypovalo radosťou. Krásna Čerkeska ma „zbožňuje", posiela mi ruže, je mnou celá uveličená! To milé, čarovne krásne dievčatko, vždy také zamyslené a vážne!

Chcelo sa mi hneď rozbehnúť sa k nej a poďakovať sa jej, keď mi vtom pri uchu zaznel veselý hlas:

»Pane Bože na nebesiach! Ru-u-uže! Obeť našej Čerkesky! Aké je to dojímavé a sladké!

Ružičky zvädly mrazom,
si zasa krajšia razom.

Takto voľáko spieval sám veľký Puškin! Náš génius! Smiem ovoňať? Myslím, že nepáchnu tabakom!«

»Levica, daj pokoj!« zakríkla ju Rantová.

Simin posmech ma zarazil. Očervenela som. Šla som k Čerkeske. Dívala sa zamyslená von oblokom.

»Čerkeska,« oslovila som ju, »nemyslíš, že je trošku smiešne dávať priateľkám ruže?«

»Neodsudzuj ma, Vranka,« povedala celá červená. »Darovala by som ruže každému, kto by bol taký dobrý a milý, ako ty a koho by som si obľúbila a ctila. Teba mám rada, Voronská, a ctím si ťa. Neviem prečo, ale cítim, že si celkom inaškia ako ostatné dievčence. Preto ťa mám tak rada. Vezmi si ruže a nezabudni na mňa!«

»Bože, aké dojemné dueto!« skríkla Levica, ktorá sa zjavila pred nami, ako by bola vyrástla zo zeme. »Krásna Čerkeska s rovnako krásnou poetkou! Deti milé, verte mi, s tými vašimi ružičkami sa nedostanete ďaleko! Keby ste sa radšej učily ruštinu. Viete, že máme nového profesora. Treba si ho získať!«

»Ale, Sima, celkom zabudla si na Lenôčku Golovačevovú?« spýtala som sa jej zlomyseľne.

Lenôčka chodila do siedmej, najvyššej triedy a Sima bola už dávno jej zbožňovateľkou. Začervenala sa pri mojich slovách, ale potom sa nahlas rozosmiala a kričala, že ju mohla počuť celá trieda:

»Ale ruže by som Lenôčke jednako len nedoniesla, ani do smrti! Radšej by som poslala pre medovníčky, cukríky a čokoládu a zjedla by som všetko na jej zdravie. To by bolo múdrejšie!«

2. októbra.

Rada jeseň s jej ničivou náruživosťou. Rada sa dívam, keď sa vo vzduchu krúti brnavé, žlté, červenkasté lístie, keď ho naháňa vietor. Rada jesenné hmly a pichľavé raňajšie mrazíky... Veľká ústavná záhrada ukazuje so dňa na deň viac holých konárov. Pod sivým nebom poletujú hladné vrany a prenikavo krákajú...

Najmladšie žiačky prvej triedy dostaly už zimné čiapky a ťažké šatky. My, čo staršie, chodíme von ešte v zelených, pletených šatkách. A dobre nám je v nich.

Dnes bol nádherný deň. Slnečné lúče sa odrážaly ligotom v zlate a purpure jesenných listov. Celá záhrada vyzerala ako sviatočne vyobliekaná.

Ráno som sa prechádzala s Oľgou Petrušovičovou v poslednej aleji, kde opadané lístie pokrývalo chodník ako mäkký, šuchotavý koberec. Zrazu pribehla k nám Daurská:

»Voronská, bež do malej hosťovskej izby. Prišiel ti otecko!«

»Cigániš Dodoška!« odpovedala som jej chladno.

»Boh mi je svedkom, že prišiel!« tvrdila Dodoška a križovala sa veľkým krížom.

Nevidela som otecka, iba kedysi začiatkom jari, keď ma prišiel vystrojiť do Hapsala. Od nešťastného úteku z domu, nechodievala som do Schlüsselburgu ani na veľké prázdniny. Keď ma otecko zavše volal, aby som prišla na prázdniny domov, odpovedala som mu, že mám v ústave milé priateľky, že som tam dobre zamestnaná a Pán Boh vie, na čo som sa ešte vyhovárala. Tak som celé tri roky — okrem Hapsala — nevyšla z ústavu.

Privykla som v ústave. Stal sa mi druhým domovom. Pravdaže neraz som v duši a v srdci pocítila túžbu za oteckom,

ale vedela som ju vždy potlačiť, lebo som si zlomyseľne navrávala:

»Šťastní sú aj bezo mňa, otecko i „ona". Veď im nezáleží na nešťastnej Ľudke, ktorú odpratali tak ďaleko... Načo túžiť a spomínať!... Netreba mi to! Veru nie!«

Za tie tri roky navštívil ma otecko len niekoľko ráz. V zime bolo zlé spojenie so Schlüsselburgom a v lete nemal kedy prísť za mnou, lebo viedol, ako vojenský inžinier, veľké stavby.

Posledný rok som bola celú zimu chorá a lekári mi radili, aby som šla v lete do morských kúpeľov. Otecko s tým súhlasil, vyhľadal známu rodinu Kargerovskú a s nimi ma vypravil do Hapsala na baltickom pobreží, kde sú známe morské kúpele. Otecko nemohol ísť so mnou.

Rodina sa nám v posledných rokoch rozrástla: mala som teraz dvoch bratov, trojročného Paľka a ročného Sášu. Poznala som ich len z fotografií.

Tieto myšlienky mi vírily v hlave, keď som sa ponáhľala záhradou privítať otecka.

Ako sa stretneme? Čo mu poviem? Srdiečko sa mi tak rozbúchalo, že som si, ani neviem ako, pritisla ruku k prsiam, ako by som ho bola chcela stíšiť...

Prešla som chodbou popri izbičkách s hudobnými nástrojmi a zastala som pred zavretými dvermi malej prijímacej izby. Chvíľku som stála, mechanicky som si ponaprávala šaty a vošla som dnu.

Otecko stál pri obloku, bol obrátený chrbtom ku dverám. Keď ma počul, chytro pošiel ku mne.

»Zdrávstvuj, Ľudka!« začula som milý hlas.

Pritúlila som sa mu k prsiam.

Bože môj! Prečo som sa len odriekala vidieť ho a byť s ním každý rok a to celé tri mesiace cez prázdniny! Prečo som len bola taká pyšná a zapierala lásku k nemu, vyhýbala sa mu?

»Slniečko! Slniečko!« šeptala som mu v objímaní a bozkávaní. Ani som si dobre neuvedomila, či ho vidím len vo sne, alebo naozaj.

Vypytoval sa ma so záujmom, ako sa mi vodilo v Hapsale a či som už privykla na nové spolužiačky...

»Porozprávaj mi všetko, dieťatko, veď si nám tak málo písala,« povedal s úsmevom, ale aj s ľahkou výčitkou.

Ani slovíčkom mi nespomenul minulosť, útek pred tromi rokmi, ani, že som sa tak bránila cestovať domov na prázdniny.

Milý, dobrý otecko! Koľko žiaľu a bolesti som mu spôsobila! A všetko mi odpustil, všetko!...

Sedeli sme spolu na zelenej pohovke v malej prijímacej izbe. ako vtedy, keď ma prvý raz doviedol do ústavu. Ako by ani neboly od tých čias prešly tri roky! Zasa som mu bola maličkou, nadovšetko milovanou Ľudkou. Rozprávala som mu radostne všetko o nových dojmoch, o nových priateľkách, o Čerkeske, o Levici, ako sme sa vzbúrily proti Galenbekovi, aká je slečna Genová láskavá ku mne a o všeličom inšom... Načúval ma a usmieval sa, vypytoval sa ma podrobnosti a tešil sa so mnou...

Keď sme boli v najlepšom, pozrel na mňa láskavo a povedal mi:

»Ľudka, vieš, čo máme nového? Máš sestričku, Ninu, maličkú, zlatú Ninôčku... Narodila sa práve pred mesiacom...«

Ach! Ach!

Zelená izba sa začala kolísať a zakrútila sa mi pred očami. Všetko okolo mňa stmavelo ako v noci. Akási vlna sa mi prihnala k hrdlu a chcela ma zadusiť... zadusiť na dobre... Zakryla som si tvár rukami a zastenala som...

Nezáležalo mi, či som mala bratov, alebo nie. Veď to neboli bratia „rodní", ale „jej", macochini. Vedela som, že chlapcov vychovávajú prísne, že sa s nimi nemaznú ako s dievčat-

kami. Preto som si bola istá, že mi bračekovia nevezmú oteckovu lásku a oddanosť. Ale teraz! Teraz to už bude inakšie. Otecko má už druhú dcérku, ktorej bude žiť, ktorú bude mať práve tak rád, ako mňa, ba možno ešte väčšmi... S tým sa nemôžem spriateliť, to nemôžem strpieť! Nemôžem, ani za celý svet!... Pamätám sa, ako som sa cítila pred mnohými rokmi, ako som skoro dostala nervový záchvat, keď som bola ešte celkom malička a otecko len bozkal červenovlasú Lilu na privítanie... Teraz bude každý deň bozkávať maličké dievčatko, bude sa s ním maznať a baviť. Nenávidela som sestričku už z celej duše a ešte som ju ani len nevidela...

»Čo ti je, Ľudka? Si chorá?« spýtal sa otecko, keď videl, ako sa mi tvár zmenila.

Bola som ako skamenelá. Mechanicky som ho načúvala, mechanicky som mu odpovedala. Srdce mi neprestajne šeptalo:

»Máš sestru... Slniečko má druhú dcérku... Má ju rád... má ju rád, ako teba... a ešte väčšmi...«

A srdiečko sa mi zalievalo krvou...

Ani sa nepamätám, ako sa otecko so mnou rozlúčil a ako odišiel. Ani neviem, ako som sa dostala do triedy. Spamätala som sa len, keď mi Dodoška kričala do ucha:

»Dušička, Voronská! Doniesli ti balík. Nezabudni s cukríkmi na mňa!«

Prekvapená som pozrela na ňu.

»Otvorím ti balík a pozriem, čo je v ňom,« núkala sa mi prosebným hlasom.

»Rob si, čo chceš! Pre mňa si môžeš aj všetko vziať!« skríkla som. »Ja to nepotrebujem! Nič nepotrebujem! Počuješ? Nič!... Len mi daj, prosím ťa, pokoj!... Všetky mi dajte pokoj...«

Zodvihla som lavicu a schovala som si do nej hlavu, aby sa mi nemohly dívať do tváre zvedavými pohľadmi.

Oviala ma nežná vôňa. V lavici boly v krištálovej váze ruže, ktoré som dostala od Čerkesky.

»Ach, ešte aj toto!« skríkla som zlostne. Zhnusily sa mi nevinné kvety. Chytila som vázu trasľavou rukou a odhodila som ju aj s kvetmi ďaleko do kúta. Rozbila sa na kusy.

»Nebožiatka — ruže! Topily ste sa pri nich v takých nežných citoch a teraz sa váľajú na zaprášenej dlážke!« deklamovala s pátosom neposedná Sima.

Týmito slovami mi ešte rozjatrila bolesť a zväčšila zlosť.

»Počuj,« okríkla som ju. »Ešte jedno posmešné slovíčko, a potom... potom...«

»No, čo potom? U nás sa ženy nevyzývajú na súboj!« rozchichotala sa Sima, »možno v Amerike. Ale do Ameriky pre to nepôjdem, Voronská, aby si ma mohla vyzvať na súboj a poslať na druhý svet...«

Prišla celkom blízko ku mne a povedala mi tichým a vážnym hlasom.

»Rada by som ti povedala niekoľko slov.«

Vari to bolo prvý raz, čo som videla Simu vážnu. Šibalské oči sa jej neligotaly posmechom, ako obyčajne. Viedla ma k obloku a vravela mi:

»Voronská, neviem vravieť inakšie, ako mi ústa narástly. Ak sa zavše i smejem, nerobím to so zlým úmyslom. Ver mi, mám ťa veľmi rada! Ruže ti síce nikdy nedonesiem, to mi ver, ako že sa volám Serafima... Dali mi rodičia krásne meno, však? Nepríhodnejšieho mojej povahe by nikto nemohol vymyslieť! — Ani nebudem túžiť a vzdychať, aby si sa dívala na mňa, ako Čerkeska. Ale chcem ti byť priateľkou, vernou priateľkou! Podajme si ruky na priateľstvo!«

Nechtiac som sa usmiala. Páčil sa mi tón priamej, originálnej, čo aj trošku drsnej spolužiačky. Premyšľala som, koho mi pripomína týmito rečami a celým správaním sa. Dlho, dlho

som sa nevedela rozpamätať Konečne mi prišlo na um. Zasmiala som sa:

»Veľký Ján! Áno, Veľký Ján!«

»Čo vravíš?« čudovala sa Sima.

»Že sa veľmi ponášaš na Veľkého Jána, ktorého dobre poznám a rada mám.«

»Tým lepšie! A teraz mi, Voronská, povedz, prečo si bola taká nešťastná, keď si sa vrátila z hosťovskej izby?«

»Narodila sa nám dcérka... mám novú sestru,« povedala som v hneve.

»A preto si plakala?« zasmiala sa Sima. »To by som sa ja musela naplakať, ja ich mám osem! Čo myslíš, mala by som sa osem ráz toľko hnevať ako ty?«

»U nás je to ináč...«

Vyrozprávala som jej všetko, čo som prežila od útlej mladosti až po nepodarený útek k tetám.

»To bolo naozaj romantické!« povedala Sima, keď som jej opísala, ako som ušla z cigánskeho tábora. »A čo potom? Dostala si sa k tetám?«

»Nie!«

»Ani si ich od tých čias nevidela?«

»Veru nevidela! Keď som sa na jeseň vrátila do ústavu, dozvedela som sa od pani riaditeľky, že ma tety nesmú navštevovať.«

»Naozaj?«

Na Siminej tvári sa zračilo prekvapenie. Potom povedala pokojne:

»To je smutné, Voronská, ale nie také strašné, ako si myslíš... Každý má svoju bolesť... Aj mňa všeličo bolí, a čuším... Načo sa ponosovať? Aj tak mi nikto nepomôže!... Dívaj sa na život jednoducho, nekomplikuj si ho... a bude ti ľahšie. Máš tu už niekoľko priateliek, ktoré ťa majú veľmi ra-

dy: medzi nimi Čerkesku a mňa. Aj v iných triedach ťa majú rady. Dobre sa učíš a píšeš verše. Prezradila mi to Dodoška. Je to pravda?«

»Áno!« zasmiala som sa.

»Vidíš teda! Môžeš sa stať slávnou poetkou. Nezabudneš potom na nás, obyčajné smrteľníčky?«

Rozchichotala som sa.

»Vďaka Bohu! Vyjasňuje sa... Zapamätaj si, že ti je Levica priateľkou... A teraz choď a daj si pozor na balík. Dodoška už iste pojedla všetko a dala sa už aj do obalu... Musíme si dať pozor, aby nás raz obidve nezjedla...«

1. novembra.

Nepísala som skoro celý mesiac. Robím, ako mi Jelská poradila. Teším sa zo všetkého z celej duše. Sme nerozlučné. Nemala som teda času myslieť na denník.

Čudné je to naše priateľstvo s Jelskou. Kritizuje mi čo najbezohľadnejšie každý krok, a jednako sme nešťastné, keď sa nevidíme niekoľko minút. Ešte som nepoznala také potvorské dievčatko, ako je Jelská. V prestávkach pobehá celý ústav, dráždi a vysmieva sa starším žiačkam, hnevá mi najmä bývalé spolužiačky, uisťuje ich, že sú nie ani Bohu milé, ani čertu protivné, že pohŕdajú menšími žiačkami a veľké zasa nimi. Slečna inšpektorka Jefrosjevová je jej vždy za pätami, ale nemôže ju pri ničom dolapiť.

Oľga Petrušovičová sa mi skoro nahnevala pre Simu.

»Ako by si ma už ani nepoznala, Ľudka,« povedala mi onehdy. »Už nás nechodíš ani pozrieť do triedy. Aj Marionilôčka to už spomínala. A pozorujem, že si sa veľmi zmenila, odkedy sa priateliš s tým zbojníkom.«

Všetky dievčatá si ju ctia, ale boja sa jej, lebo povie každému pravdu do očí.

Aj slečna Genová nerada vidí, že sa priatelím s Jelskou. Nedávno ma chytila za ruku a dohovárala mi:

»Zmýlila som sa v tebe, Voronská,« (tykala nám všetkým), »myslela som, že si budeš opatrnejšie voliť priateľky. Myslíš, že je Jelská najlepšia?«

»Ale nie, pravdaže nie, drahá slečna,« odpovedala som jej v smiechu a dívala som sa jej do očí.

»Zle sa to s vami obidvoma skončí!« povedala prorockým hlasom.

Slečna učiteľka Genová sa v posledné časy akosi hrbila a často pokašľávala. Počula som, že onedlho pôjde do sanatória, do toho istého, kde nedávno umrela slečna učiteľka Rolingová. Ľutujem „vojaka" úprimne, čo ma už aj nemá tak rada ako predtým. Však mi aj slečna Ela často dohovára, a vyhráža, sa mi, že mi dá zlú známku z chovania, ak nezmudriem a neprestanem s Jelskou vystrájať hlúposti. Ale čo! Dobrá slečna Ela nevie, že sa mi v ďalekom meste narodila sestra... Sestra! Bŕŕŕ! Čo mám robiť? Musím si voľajako zaháňať zármutok...

2. novembra.

O dva týždne má byť v ústave bál. Ale mne je to tak jedno, ako moriakovi západ slnca.

Zaujímavejšia bola dnešná príhoda v škole.

Od jedenástej do dvanástej sme maly dejepis. Maly sme sa naučiť úpadok rímskeho cisárstva a Lucullovské hody. V knihe je veta: Rímski patríciovia užívali pri hostinách liek na zvracanie, aby potom mohli zasa ďalej hodovať...«

Žiačky sa dlho radily, ako by zamenily tieto slová za iné, vkusnejšie, ale nemohly nič vymyslieť. Profesora Kazenka, čiže zbojníka, zbožňovalo pol triedy, lebo mal krásne čierne oči a čierne vlasy. A zbožňovateľky nechcely pred ním vysloviť také obyčajné a nepoetické slová.

Pán profesor Kozenko vyvolal Vieru Debickú. Odpovedala plynne a isto, aký roztopašný život viedli Rimania, aké skvelé hostiny usporiadali, akým znamenitým vojvodcom bol Lucullus. Na hostinách uňho užívali rímski patríciovia... patríciovia užívali... užívali na hostinách... Nešťastná Viera bola celá preč, nedokázala dokončiť vetu a povedať, čo užívali.

Pán profesor sa usmieval popod fúzy, díval sa na dievčatko, červené ako rak a čušal.

Trápna prestávka trvala niekoľko sekúnd, ale nám sa zdala večnosťou.

»Slečna Debická, nespomeniete si, čo to tí Rimania užívali?« spýtal sa profesor Kozenko s úsmevom. »Nože, Pantarová, pomôžte priateľke a povedzte nám, čo tí Rimania užívali pri hostinách?«

Katka Pantarová si stala v lavici, zadívala sa roztržito na pána profesora a neodpovedala ani slova.

»Daurská, hádam nám to vy poviete!«

Nešťastná Dodoška mala plné ústa cukríkov. Skoro jej zabehly, keď si počula meno. Bola by možno, aj odpovedala, ale nemohla otvoriť ústa.

»Gordská!« vyvolával Kozenko ďalej a len hodil rukou nad Dodoškou, »od vás sa už iste dozviem, čo užívali Rimania na hostinách?«

Čerkeska sklopila oči a obyčajne bledá tvár sa rozpálila.

»Voronská, povedzte nám to vy!« Čierne oči profesorove sa uprely na mňa.

Vstala som. Zdalo sa mi veľmi detským, čo vystrájaly

ostatné. Nezbožňovala som „zbojníka" a vôbec nikoho v ústave, prečo by som sa teda mala hanbiť povedať, čo môže byť vytlačené v knihe?

»Rimania užívali pri hostinách liek na zvracanie, aby mohli zas ďalej hodovať,« povedala som celkom pokojne.

»Ďakujem vám, Voronská, že ste mi pomohli dokončiť,« povedal „zbojník" s jemným, figliarskym úsmevom. »Bez vás by sme boli presedeli celú hodinu, a nedostali sa ďalej... A viete, že nerád prednášam novú látku, kým sme si nezopakovali starú,« dodal, zasmial sa už teraz celkom okate a začal vysvetľovať novú látku.

Zato sa dnes mnohé dievčence nahnevaly na mňa.

Katka Pantarová sa večer v spálni osopila na Čerkesku:

»Vidíš, aká je tá tvoja Voronská! Vždy a vždy proti triede! A predsa ju zbožňuješ!«

»Čuš!« okríkla ju Čerkeska a strieborný hlások zvučal celou miestnosťou. »Nesmieš Voronskú ohovárať. Nedovolím to! Je lepšia, ako vy všetky!«

Čierne oči sa jej ohnivo ligotaly.

»Len si ju vychvaľuj. Ako by si nevedela, že vyhodila tvoje ruže a obľúbila si Simu!«

»Nech má rada Simu! Čo teba do toho? Vie, čo má robiť, nebude sa teba spytovať!«

Veľmi ma dojala oddanosť, ktorú mi preukázalo toto vždy tiché, mierne a trpezlivé dievčatko. Chcela som sa jej poďakovať, ale medzitým niekam odišla.

3. novembra.

Ešte dva týždne do bálu! Smiešno mi je, keď vidím, ako sa staršie žiačky chystajú. Aj v piatej triede sú celé vyja-

šené. Ešte aj Oľa Petrušovičová chodí akosi slávnostne vystretá, ako by bola prehltla lineár . . .

»Oľa, čo sa s tebou robí?« spýtala som sa jej, keď som sa v prestávke s ňou prechádzala.

»Ach, Ľudka, veď vieš, že bude bál. Príde Varjin brat, Varja mi sľúbila, že bude so mnou tancovať, často tancovať . . . Každé ráno sa učím viedeňský valčík a, Ľudka, skoro nič nejem, aby som bola ľahká a graciózna. Varja tvrdí, že je celkom neženské, keď je mladé dievča tučné a má červené líca.«

»Tvoja Varja je hlúpa, keď takto rozpráva!« povedala som jej prudko. »Načo sa mučiť hladom, len aby si mohla ľahšie tancovať niekoľko valčíkov? To už naozaj nerozumiem!«

Ale bolo ešte mnoho iných vecí, ktoré som teraz pri Oľge nemohla pochopiť. Od istého času bola veľmi smiešna. Rozprávala mi, že mnohé dámy jedia každé ráno prášok na zuby, aby nestučnely a aby boly bledé, že spávajú v šnurovačke, aby boly štíhle v páse, a dodala, že to ide aj ona robiť. Čudné! Prečo múdry Pán Boh dáva zdravia takým hlúpym ľuďom! Oľga je teraz celkom premenená. Je v páse tenká ako osa, iste sa už odteraz sťahuje a šnuruje vo dne v noci.

4. novembra.

Dnes som bola v piatej triede. Marionilôčka ma pozvala. Dobrá Marionilôčka! Keby som dokázala niekoho zbožňovať, iste by som si vyvolila ju, ju jedinú . . .

V piatej triede už vedely, čo sa stalo u nás na dejepise. Slečna Ela to vyrozprávala Marionilôčke. Chcely teraz, aby som im ešte raz vyrozprávala všetko dopodrobna a všetky sa maly zadusiť smiechom, keď som im predvádzala, ako sa naše „výtečníčky" tvárily, keď nevedely, ča majú povedať a musely čušať.

Potom sa ma spýtala Varja Golicinová:

»Sverila ti už Oľga tajnosť?«

»Akú tajnosť?«

»Ešte si nepočula?«

»Nie!«

Aristokratka pokrčila plecami.

»Čudné, kde sa ti túlajú myšlienky, že nič nevieš? Je to tajnosť a celý ústav to vie. O inšom sa v ústave ani nevraví. Marionilôčka bude mať onedlho svadbu.«

»Svadbu? Marionilôčka?«

Kým sa kto spamätal, kľačala som pri nohách milej slečny učiteľky.

»Slečna, učiteľka, dušička,« prosila som ju, »nevydávajte sa, pre Boha, nevydávajte sa nám!«

Dívala sa na mňa prekvapená, potom sa usmiala, objala ma a povedala:

»Si zvláštne, neobyčajné dievčatko. Vysvetli mi, prečo nechceš, aby som sa vydala?«

»Preto, že vás tu potrebujeme, že vás celá trieda zbožňuje, že vás aj ja rada . . .« povedala som náruživo.

»Potrebujete ma! Áno, viem, že ma teraz potrebujete a že ma máte rady. Ale budete ma potrebovať, keď sa odtiaľto rozletíte ako vtáčiky z hniezda? A mne by potom bolo ťažko samej, bez rodiny, bez muža . . . Musela by som ísť do chudobínca a umrieť opustená . . .«

Zamyslela sa na chvíľku. Potom sa jej tvárou mihol úsmev.

»Našla som si milého priateľa na celý život. Dúfam, že s ním budem žiť spokojne a šťastne. Aj ja chcem poznať šťastie. Prečo by ste mi to nedoprialy?«

Jej slová na mňa veľmi pôsobily.

Vyšla som smutná z triedy a šla som do spálne. Stala som

si k obloku a dívala som sa na žiarivý mesiac. Zdalo sa mi, ako by sa v mesiaci zrkadlilo také šťastie, aké spomínala Marionilôčka. Mesiac vidím, ale šťastie som doteraz nevidela. Predstavovala som si ho ako zlatovlasú vílu s lazurovými očami. Stála som v spálni, ožiarená mesačným svetlom, a cítila som odrazu, ako sa ku mne blíži, čosi známeho, povedomého... akási jemná, teplá hmla sa mi dotkla čela... Čelo a líca mi rozpálilo... Z diaľky sa mi niesly k ušiam nežné akordy tichej, tichučkej hudby... Hudba zatíchla, pery sa mi triasly a šeptaly:

Biely sokolík krúži v oblakoch,
zas kvitnú na lúkach kvety,
a z dolín šumia bystré potoky,
smejú sa, plačú, sťa deti.
Prechádzala som sa údolím,
na vysoké driapala skaly,
opitá láskou, náruživosťou,
hľadala som ťa, ty zázrak malý!
Kdeže si, víla, výšav závratných,
kdeže si, ruža údolí krásnych,
kdeže ťa nájdem, sladká rozprávka,
pieseň mojich snov, živých a jasných?
Kdeže máš sídla zlaté, prezraď mi,
iskra a plameň očí kde žiari?
Daruj mi, víla, daruj mi šťastie...
a už prichádzaš... tak sa mi marí...

Ešte som sa triasla mocnou vlnou vrúcneho oduševnenia, veď som ešte nedokončila báseň, keď sa odrazu otvorily dvere a do spálne vošla inšpektorka Jefrosjevová, obzerajúc sa na všetky strany.

»Čo tu robíš sama, Voronská?«

»Dívam sa, ako krásne svieti mesiac,« odsekla som zlostne.
»Neodvrávaj bezočivo a bež do triedy?« šomrala.
Protivná inšpektorka!
Ako môžem takto byť poetkou?

8. novembra.

Dozvedela som sa o všeličom čudnom. Kreolka, Praskovská, Táňa a Raďa Karská si dlho čosi šeptaly, sediac na posteli Bucharinovej.

Katka Makarová sa chválila v akomsi sladkom opojení, že videla v poslednej aleji kosti.

»Kosti? Aké kosti?«

»Viete, dievčence,« vysvetľovala s rozpálenými očami, »a sú vám to ľudské kosti! Naozaj ľudské, verte mi. Veď náš ústav býval v dávnych časoch kláštorom, a tam, kde je teraz park, býval cintorín... tam mníchov pochovávali...«

»Cigániš!« skríkla Maljavka, ktorá práve k nim pribehla:

»Náš ústav bol hradom fínskeho baróna ešte predtým, ako Peter Veľký založil mesto, a tu...«

»Juľka, prosím ťa, čuš! Kde by Fíni vzali baróna?« okríkla ju Bucharínová. »Možno tu bol kedysi hrad,« dodala, »ale iste nie fínsky. Poukazuje na to podzemná chodba, vychádzajúca z prízemia.«

»Ale, veď je to nie podzemná chodba, ale pivnica, do ktorej ukladajú na zimu zeleninu a zemiaky,« povedala Katka Karská prozaicky.

»No, už naša „starká" musí všetko najlepšie vedieť!« hnevala sa Puškinovská Taťána — Jelecká, ktorá mala rada všetko poetické a tajomné, čo sa nedalo len tak ľahko vysvetliť. »Kosti sú v záhrade aj v podzemnej chodbe... Iste sú to kosti popravených.«

»Akých popravených?« skríkly sme všetky naľakané.

»Ale, moje drahé,« pokračovala Jelecká, »kedysi tu býval zámok a v ňom býval ukrutný, preukrutný barón . . .«

»Potvora z rozprávky!« skríkla Dodoška.

»Daurská, ty si sprostá!« odbavila ju Jelecká. »Potvory z rozprávok nežily naozaj, ale tento ukrutník naozaj žil v zámku. Odsudzoval svojich protivníkov na smrť a ich mŕtvoly hádzal do podzemnej chodby. Viem to celkom určite!«

V polotmavej spálni svietily dievčatku oči ako mačke. V tvári bola biela ako krieda.

»A čo, ak sa jednako len mýliš?« spýtala sa jej Karská, ktorá neverila takýmto výmyslom.

»Ty sa mýliš, nie ja!«

»Kto ti to porozprával?«

»Iste sa jej to snívalo, máva často také všelijaké sny!« zasmiala sa Kreolka milým smiechom.

»Nemáte pravdu!« zamiešala som sa aj ja. »Také sny sa nesnívajú! A potom, kde by sa vzaly kosti v aleji?«

Bola som taká zaujatá touto myšlienkou, že som vravela ďalej:

»Viete, čo spravím? Pôjdem do podzemnej chodby a presvedčím sa, čo je tam!«

»Nie do chodby, ale do pivnice. Volaj všetko pravým menom!« odbavila ma nepolepšiteľná Karská.

»Ale bude zle s tebou, ak ťa prichytia! Jefrosjevová má všade oči, všetko prekuce, ako hladný vlk,« vystríhala ma Maljavka.

»Hlúposti! Nebojím sa!« zvolala som smelo. »Zajtra poobede, keď si pôjde slečna Genová vypiť kávu do izby, vyberieme sa do podzemia. Kto chce ísť so mnou? Hneď sa musíme o všetkom dohovoriť,« povedala som a dívala som sa spytavo na priateľky.

»Ja!«

»Aj ja!« ozvalo sa niekoľko hlasov.

»Aj ja!« začula som celkom blízko známy, slabučký, ako by detský hlások. »Ak naozaj pôjdeš, Voronská, vezmi ma so sebou! Ak ti je súdené umrieť, umrieme spolu!«

Pri mne stála Čerkeska. Už si bola rozplietla čierne vlasy s belasým leskom a bola veľmi krásna s bledými lícami a s tajomne ligotavými očami, čiernymi ako noc.

»Ach, mátoha!« kričala Dodoška, bežiac k nám odo dverí.

»Dodoška, neblázni! To je nie mátoha, ale slečna Genová.«

Slečna vyšla zo svojej izby, lebo sa chcela presvedčiť, čo sa deje v spálni. Prišla k nám, napomenula nás, aby sme boly ticho a šly spať.

Keď som zaspávala, ktosi sa mi vkĺzol do postele.

»Voronská, naozaj veríš tie hlúposti a pôjdeš s nimi?«

Namáhavo som otvorila oči, lebo som práve zaspávala.

»Pravdaže verím!« odpovedala som jej. »Čo je na tom čudného?«

»Veru naozaj neviem prečo som si ťa tak dlho idealizovala. Myslela som si, že si rozumnejšia a lepšia ako ostatné dievčence, ale vidím, že si práve taká naívna a hlúpučká ako ony,« povedala Sima už nahlas, že ju bolo počuť v celej spálni.

»Ako sa ti páči. Daj mi pokoj!« odsekla som jej zlostne. »Chce sa mi spať, ty protivná kazateľka!«

9. novembra.

Celý deň sme boly ako vyjašené. Robily sme šanty a chichotaly sme sa už z najmenšej príčiny. A boly sme stále spolu: Zina Bucharinová, Jelecká, Makarová, nedôverčivá Karská, ktorá predsa len tiež chcela ísť s nami do podzemia. Dodoška, Čerkeska a ja. A čím väčšmi sa blížila ustanovená hodina, tým netrpezlivejšie sme boly. Čerkeska bola celkom inakšia, živšia a rozčúlenejšia ako obyčajne. Oči sa jej ligotaly, líca jej horely.

»Nebojíš sa, Čerkeska? Priznaj sa!« povedala som jej.

»S tebou pôjdem na kraj sveta! S tebou sa nebojím ničoho!«

»A nehneváš sa, že som vtedy v zlosti vyhodila tvoje ruže!«

»Ach, Ľudka! Ani mi nespomínaj tie nešťastné ruže! Bola to hlúposť. Ale, ako inakšie som mala dokázať, že ťa rada? Obľúbila som si ťa vtedy — pamätáš sa — keď si stála medzi dievčatmi taká pyšná a keď ti všetky vykrikovaly, že si vyzvedačka a cudzinka... Vtedy si si získala moje srdce. A potom, Ľudka, je to pravda, že máš macochu?« spýtala sa neočakávane.

»Áno.«

»Ja mám zasa otčima... a som veľmi nešťastná... Dievčence ma nerozumejú a vysmievajú ma, že bývam často zamyslená. Ty ma pochopíš, to viem iste... Otčim je ku mne veľmi surový... často...«

»Voronská! Gordská! Už nám treba ísť a vy ste sa teraz rozvravely!« volala nás odrazu Bucharinová. Zjavila sa pred nami, ako by bola vyrástla zo zeme. »Vymodlikala som od dozorkyne kľúč od skrine, dostanete šatky. Každá si vezmite šatku, vykradnite sa do jedálne a odtiaľ dolu schodami do prízemnej chodby. Nesmiete už strácať čas!«

Zina odomkla skriňu, vzala si zelenú šatku a vyšla z triedy. O dve minúty sme už všetky maly šatky. Keď som si brala šatku, začula som povedomý hlas:

»Ak naozaj idete, pôjdem s vami. Počkaj, Voronská, neopustím ťa!«

A Sima Jelská sa pridala k nám.

»Je síce strašne hlúpa celá táto história,« povedala nepriateľským hlasom. »Tak od Dodošky by to mohlo vystať, no nie od teba. Ale, keď už ideš, idem s tebou.«

Vyšly sme za ostatnými. Dievčence stály v dolnej chodbe

v ľahkých šatočkách, so zelenými šatkami na pleciach. Zuby im všetkým drkotaly zimou a prestupovaly s nohy na nohu.

»Zima mi je,« ponosovala sa Dodoška.

»Ak sa bojíš zimy, ostaň v triede,« zablýskala na ňu očami Bucharinová. »Teda, Ľudka, veď nás!« obrátila sa ku mne.

»Kráľovná vopred!« skríkla Sima, ale niekoľko hlasov ju hneď okríklo:

»Nekrič, Levica! Počuje ťa Jefrosjevová, ak náhodou vojde do jedálne a okrem toho máš mať rešpekt pred stredovekými podzemnými stavbami . . .«

»Pekné stredoveké stavby!«

»Psst . . . psst . . . Čuš už!«

Sostúpily sme dolu troma úzkymi schodami a dostaly sme sa do veľkej, sklepenej miestnosti. odkiaľ viedly schody ešte nižšie, do tmy.

Dodoška bola celá preč. Bála sa.

»Keby ste ma zabily, nejdem ďalej? Ani za celý svet!«

»Dodoška, všetko nám pokazíš! . . . Voronská, choď prvá . . . Potom ty, Sima . . . Ste smelé, nebojíte sa . . . Bucharinová, ty choď za nimi . . .«

Katke Makarovej sa triasol hlas zo strachu, stála pri nás, a chytala každú z nás za ruku trasľavými prstami. Ale nikto sa akosi nehýbal s miesta.

»Dámy moje, takto sa nedostaneme ďaleko. Alebo sa vráťme, alebo s chuťou vykročme. Navrhujem, aby sme si zanôtily Boulangerov pochod,« povedala Sima, premáhajúc sa, aby ostala vážnou a smelo vykročila. Ale predbehla som ju a vošla som prvá do tmavej, úzkej chodby, kde bolo vlhko a zvláštny zápach, ako obyčajne v nevetraných miestnosťach.

»No, je to podzemná chodba, či pivnica?« šeptala Táňa.

Šly sme v takej tesnej hŕbke, že sme sa dotýkaly, všetky so zatajeným dychom a malou dušičkou. Aj Levica čušala a

skoro ani nedýchala. O Dodoške ani hovoriť netreba. Zavesila sa na Bucharinovú a dala sa od nej ťahať. Ani nevedela, čo sa okolo nej robí.

Čím ďalej sme postupovaly, tým širšie a širšie bolo „podzemie". Onedlho sme sa dostaly do veľkej sklepenej izby, do ktorej prenikal úzkymi oblôčkami pod povalou slabý svit večerného súmraku. Keď sme ta vstúpily, čosi zašomralo, zapraskalo, pohlo sa v kúte. A v slabom svetle umierajúceho dňa sme zočily strašnú postavu vysokého človeka s dlhou, strapatou, čiernou bradou, ako sa pomaly dvíha z nízkeho brloha. Najväčšmi ma naľakaly strapaté dlhé vlasy a krvou podliate oči.

»Ach! Ach!« skríkla Dodoška prenikavo a už aj bola v úzkej chodbe a letela nazad. Za ňou sa rozbehly ostatné dievčence. Utekala som s nimi. Zdalo sa mi, že sa za nami ženie hrozný čierny obor, a že mi už-už položí ruku na plece.

»Ach!« oddýchly sme si všetky, odľahlo nám, keď sme sa po niekoľkosekundovom úteku dostaly zasa do prízemnej chodby, kde bolo vidno.

»Vďaka Bohu!« povedala Bucharinová a križovala sa trasľavou rukou.

»To veru nemohol byť nikto iný len — on!« zajachtávala sa Dodoška, ktorá dostala skoro hysterický záchvat.

»Aký on?« pišťala Čerkeska a stískala mi zápästie rozpálenými rukami.

»Ešte sa spytuješ! Ktože by iný ako strašidlo, duch ukrutného baróna, ktorý . . .« Puškinovská Taťána odrazu zatíchla a dívala sa naľakanými očami na dvere, vedúce z chodby do jedálne.

Všetky sme skríkly.

Na prahu stála Jefrosjevová.

V prvej chvíli sme chcely ujsť do záhrady, prebehnúť ňou a vrátiť sa do ústavu zadným vchodom. Ale bolo už neskoro.

»Daurská, Bucharinová, Jelecká a všetky ostatné, poďte so mnou!« kázala nám tichým hlasom, ktorý neprorokoval nič dobrého. Obrátila sa, šla pred nami, ihrajúc sa s retiazkou na hodinkách. Kráčaly sme za ňou chodbou a jedálňou, rovno do chodby, kde mala byt pani riaditeľka.

Šly sme za ňou a neosmelily sme sa povedať ani slovíčka. Aj Dodoška bola ticho a Sime Jelskej, keď takto kráčala so stisnutými perami, zmizol s tváre posmešný úsmev. Každý by bol v nás hneď poznal kajúce hriešnice.

»Pane na nebesiach! Veď nás vari len neťahá rovno k pani riaditeľke?« vzdychla si konečne Dodoška.

A naozaj. Slečna inšpektorka, s pohľadom trestajúcej Spravodlivosti viedla nás chodbou, osvetlenou plynovými lampôčkami, rovno do bytu pani riaditeľky.

Pani riaditeľka, ako by už bola čakala, že privedú vinníkov, vyšla nám oproti v belasých hodvábnych šatách, vystretá a vážna, s pohľadom prísnejším ako inokedy.

Inšpektorka Jefrosjevová jej chytro porozprávala, čo sa stalo, že „tieto zbojníčky", „tieto rušiteľky domáceho pokoja a poriadku", „títo kadeti" sa vkradli do pivnice, kde býva záhradný strážca, a Boh vie, čo tam hľadaly.

»Teda to bol hájnik?« ozvala sa Dodoška ticho, sklamaným hlasom, len čo Jefrosjevová dokončila.

»Hájnik! . . . Len hájnik . . .« opakovala Makarová, tiež sklamaná.

»Čo chcete? Čo vravíte?« spýtala sa pani riaditeľka a prísne smraštila obrvy.

Nevedely sme, čo jej máme odpovedať.

Konečne Levica vykročila do predu a povedala pani riaditeľke, opakujúc slová a zajachtávajúc sa — ako sme sa chcely presvedčiť, či sú v podzemnej chodbe kosti fínskeho baróna,

alebo, či je tam len kapusta, a že sa nám tam miesto ukrutného baróna zjavil bradatý chlap...

»Všetky,« povedala pani riaditeľka, »všetky si dáte dolu zásterky a budete celý týždeň stáť z trestu pri stole... A ak ešte raz vykonáte čosi takého, potrescem vás omnoho prísnejšie. Dnes vám ešte odpúšťam, a trescem vás len mierne, ale na budúce budem neúprosná. Nemôžeme trpieť také kúsky. A teraz choďte!«

»Bože dobrý! V štvrtej triede majú zasa „božie stĺpy"...« šeptaly si naše súperky z tretej triedy, keď videly, že šesť nás stojí pri obede pri stole bez zásteriek.

»Naozaj neviem, prečo som aj ja „božím stĺpom",« povedala Sima. »Mala som veru naozaj mnoho chuti do vášho dobrodružstva! A pozrite len Čerkesku. Stojí ako zarezaná, nebožiatko!«

A naozaj bola červená ako rak a oči sa jej blyšťaly chorobným ligotom. Dívala sa na nás ako na smrť ranená srnka a celá sa triasla.

»Čerkeska milá, nie si chorá?« spýtala sa jej susedka a potiahla ju za rukáv. Gordská pozrela na ňu, ale nepovedala ani slova. V noci, keď sme všetky spaly, odniesli ju do nemocnice.

10. novembra ráno.

Včera večer, keď sme už ležaly v posteliach, otvorily sa tíško dvere na spálni a vošla k nám Marionilôčka.

»Poďte ku mne, slečna!... Ku mne!« kričaly sme na ňu. »Poďte ma bozkať!... Nie, radšej mňa!« volaly ju dievčence.

Oslobodila sa od dievčeniec, ktoré sa na ňu vešaly ako krátala, a pristúpila s milým úsmevom k mojej posteli.

»Moja dobrá víla!« skríkla som radostne, keď som pri posteli videla obľúbenú učiteľku.

»Slečna Genová ma posiela, aby som ťa vyhrešila za ňu aj za mňa, malá potvorka! Neviem si vysvetliť ako môže veľké a rozumné dievča uveriť, že sú ľudské kosti a podzemné chodby stredovekých barónov tam, kde je celkom obyčajná pivnica, v ktorej býva hájnik... a ako môže dobré dievčatko tak naľakať úbohého človeka...«

»Slečna učiteľka, veď ja to všetko neverím!«

»Teda načo si ta chodila? Načo si ostatné dievčence zvádzala, aby šly s tebou? Ľudka! Ľudka!«

»Drahá slečna Vulfová! Dušička moja!« povedala som jej tíško. »Viete, čo znamená zabúdať a vystrájať hlúposti zo zúfalstva? Predstavte si, že ma už Slniečko nemá rád. Že mám macochu, ktorú nenávidím! Že mám sestru, ktorá mi je najprotivnejšia na svete a bratov, ktorých ani vidieť nechcem... Nikto ma nemá rád, všetkým som cudzou... Nech teda vedia, že ani ja nepotrebujem nikoho, ale že sa im ani nemienim zavďačiť dobrým správaním sa a prospechom v škole... Nechcem! Viem, že sú neradi, keď som takáto hlavatá, bezočivá, keď vystrájam ako bláznivá a neučím sa, ako by som sa mala, ale — chcem to tak. Zakázali mi stýkať sa s tetami, a ja by som ich tak rada videla. Mám ich tak rada, ale „ju", (soskočila som s postele a dupkala som v záchvate nenávisti a zlosti), „ju" nechcem ani vidieť, nechcem, ani za celý svet! Lebo ju nenávidím! Áno, nenávidím ju!«

Potom som si ľahla, vtisla som si podušku medzi zuby a trhala som ju, ako bláznivá. Celkom som nevedela, čo robím. A slzy mi pritom tiekly po lícach.

Neviem dokedy som tak ležala. Nemyslela som na nič a nevedela som, čo sa robí okolo mňa. Len odrazu som počula celkom blízko tiché fikanie. Zdvihla som hlavu a videla som spálňu, osvetlenú len nočnou lampôčkou. Marionilôčka sedela

pri mne na posteli a tíško plakala. Tvár mala sklonenú a v očiach sa jej ligotaly slzy.

»Slečna Marionilôčka, dušička! Prečo plačete?« spýtala som sa. Chytila som ju za ruku a vrúcne som jej ju bozkávala.

»To prejde... Prišly na mňa také čudné myšlienky... nemohla som sa zdržať... Aj ja budem macochou... Ľudka. Vydávam sa za vdovca, ktorý má skoro toľkú dcérku, ako ty... Čo, ak ma bude tiež tak nenávidieť?... Ako...«

Nedokončila. Zasa sa rozplakala a slzy tiekly prúdom po milej tvári.

»Vy... vy... vy... vy ste inakšia! Vy ste anjel! Vás nikto nemôže nenávidieť!« vravela som jej a zasa som jej bozkávala ruky.

»A ako vieš, že je tvoja mamička nie anjelom?« spýtala sa ma a uprela na mňa čudným ohňom žiariace oči. »Ako môžeš vedieť, že ťa nechcela mať rada, že si jej ťahostajná?... Ako?!!!«

Odkiaľ to viem? Ako?

Tej noci som dlho nemohla zaspať. Šla som do umyvárne a učila som sa pod plynovým plamienkom fyziku. Mala som trošku zameškané. A pán profesor sa posledný raz na mňa nahneval, že som nevedela a sľúbil, že ma zasa vyvolá. Ale ťažko som sa učila, keď mi srdiečko búchalo ako postrelenému vtáčatku. Zdalo sa mi, že je osud strašne zlý a nespravodlivý, keď dopustil, aby dobrá a milá Marionilôčka bola macochou... Okrem toho často mi vystupoval pred oči obraz sivookej, štíhlej panej, vysokej postavy a čiernych vlasov, s prižmúrenými, krátkozrakými očami... Kto vie? Možno aj ona práve tak plakala pred svadbou, ako dnes Marionilôčka pri mne na posteli!

Fyziku som sa, pravdaže, nenaučila. Zaspala som posediačky na nízkej stoličke v umyvárni...

11. novembra, po hodine ruskej literatúry.

Aký úspech! Aké šťastie! Aké je človeku príjemné, keď mu povie ktosi, že má talent!

Predvčerom sa mi stratila zo zásuvky v triede báseň „Víla šťastia", ktorú som napísala, keď som sa dozvedela, že sa Marionilôčka vydáva. Upodozrievala som Rantovú, že mi vzala rukopis a začala som sa s ňou vadiť. Nebožiatko Milka si kľakla na dlážku a volala na pomoc všetkých svätých, aby dosvedčili, že nevidela báseň „ani jedným očkom". Onedlho sa však všetko vysvetlilo. Na ruštine, keď nám pán profesor Čudický, veľmi príjemný a šľachetný, elegantný a presný, vylíčil Deržavinove zásluhy o ruskú literatúru, odrazu Levica v lavici vstala a povedala zvučný hlasom:

»Vladimír Michalovič, máme v triede poetku!«

Čudický zdvihol oči od triednej knihy, poobzeral si všetky žiačky, celý akosi ožil a povedal s dôrazom na každom slove:

»To je zaujímavé, veľmi zaujímavé!«

Sima bola celá červená vzrušením. Dievčatá pozorne počúvaly.

Ja som sa tajne učila fyziku na budúcu hodinu. Ale keď som začula čosi o poetke a básni, tiež som začala načúvať a do duše sa mi vkradol červík závisti. V triede máme poetku? A čo ja? ... Autorka: „Hviezd, nebeských detí" budem odsotená a zabudnutá? V pyšnej duši a hrdom srdci sa mi rozvravela ctibažnosť tisícimi hlasmi.

Medzitým si Levica odkašľala, chytila do ruky akúsi kartičku a čítala:

»Biely sokolík krúži v oblakoch,
zas kvitnú na lúkach kvety . . .«

»Ach!« vzdychla som, lebo som nemohla stlmiť dojatie.

Moje verše! Moja báseň! Ani som ju nemohla poznať, keď ju Sima prednášala. Čítala ju s takým citom, tak umelecky. Vlievala život do každého slova, radosť bolo ju počúvať. Vladimír Michalovič a všetky žiačky pozorne počúvaly. Keď dokončila, povedal Čudický pomaly a vážne a díval sa pritom na mňa:

»Nemusím sa ani spytovať, kto je autorkou. Prezradila sa rozpálenými lícami a žiarivými očami. Slečna Voronská — máte talent!«

»Mám talent! Talent!« kričaly a rozspievaly sa mi v duši nespočetné hlasy, keď som vstala celá červená a nevedela som, čo mám robiť, na koho sa dívať...

»Len sa usilujte, mnoho čítajte, aby ste sa zdokonaľovali... nezakopte drahocennú hrivnu, a ak budete usilovne pracovať a zvolíte si správny smer, dosiahnete úspechu, som o tom presvedčený!«

Pane Bože, je to všetko skutočnosť, či len sen! Veď pán profesor Čudický vidí všade len „nedostatky", „málo poezie", „suchotu". A sme presvedčené, že je spravodlivým, prísnym, neúprosným kritikom a veľkým literárnym odborníkom. A Čudický mi pochválil verše!...

»Neposmieva sa náš kritik chúďaťu-poetke?« prišlo mi na um.

Nie, vážna tvár Čudického, ktorý si nikdy nerobil z nás žarty, svedčila, že vravel úprimne a z presvedčenia.

Po hodine ma priateľky objímaly a bozkávaly. Neprestávaly ma chváliť.

»Voronská je chlúbou triedy! Naša poetka! Budeš známa v celom Rusku!«

Bože, ako sa človek dobre cíti, keď vie, že môže niečo dokázať!

Nebola som už „cudzinkou" v triede. Niekoľko žiačok, ktoré

mi doteraz vykaly, začalo mi tykať. Ach, ak sú na svete naozaj šťastliví ľudia, aj ja dnes patrím medzi nich...

Ale presvedčila som sa, ako málo treba, aby niekto klesol rovno s oblačných výšav na tvrdú, prozaickú zem. Veru veľmi málo!

Poetka, chlúba a okrasa triedy zrútila sa odrazu do hlbín smutnej každodennosti.

Ako som tak stála v triede, pyšná a namyslená medzi priateľkami a prijímala ich prejavy oduševnenia a obdivu, ktoré sa mi zdaly celkom zaslúžené, vošiel rýchlymi krokmi do triedy profesor fyziky, pán Rozenberg.

»Čo sa tu deje, slečny? Akýsi poplach!« povedal nepríjemným hlasom a díval sa nevľúdne na nás.

»Voronská je našou výtečnou poetkou!« skríkla Dodoška a celá červená oprela si hlavu o lavicu.

»Slečna Voronská? Ej! Ej!« opakoval a hneď nám začal vysvetľovať prírodné sily. Sedela som ako na ihlách a ničomu som nerozumela z jeho prednášky. Čo ma po fyzike, keď som hrdinkou dňa! Poetkou! Talentom! Priateľky ma obdivujú a celý svet bude o mne hovoriť!

Slniečko a „ona" budú na mňa hrdí, budú sa chváliť dcérou! Veru aj „ona"! Áno! Áno! Bude túžiť, aby si ma naklonila, bude vyhľadávať cesty, ktorými by si získala oddanosť a lásku veľkej poetky... Ale ja pyšno odmietnem všetky jej pokusy...

Vstala som v lavici, pri myšlienke, ako jej odpoviem. »Nepoznali ste ma, kým som bola skromným, malým dievčaťom, — nehláste sa teda ku mne ani teraz, keď som známou ruskou poetkou... Nepotrebujem vás, ani vašej lásky. Áno!« — A veľmi spokojná, opakovala som si v duchu: »Áno, nepotrebujem vašej lásky!«

»Voronská, vysvetlite nám, ako sa prejavuje elektrina v ovzduší!« vytrhol ma z myšlienok profesorov chrapľavý hlas.

Bože, či som zaspala pol učebnej hodiny?

Vstala som v lavici a dívala som sa na pána profesora vytreštenými očami a s otvorenými ústami.

»Elektrina... elektrina... elektrina ovzdušia... sa... prejavuje...« zajachtávala som sa a mala som celkom prázdnu hlavu.

»No, už by ste mohli začať!«

Ach, čo mu len povedať?

Myšlienky sa mi miatly. Myslela som na všetko možné, len nie a nie na fyziku. Čo je s Čerkeskou? Prečo ju ešte vždy držia v nemocnici? Prečo nemá fyzika nikto rád? A prečo má byť Marionilôčka macochou? Všetko toto sa mi plietlo v hlave, len nič o fyzike a elektrine v ovzduší.

»Voronská,« ozval sa zasa pán Rozenberg, »neviem, či ste výtečná v poezii, ale z fyziky vám veru musím dať dvanástku, budúca poetka!«

S odporným úsmevom vzal zápisník a zapísal si k môjmu menu najhoršiu známku.

Protivný!

Z celej duše som ho nenávidela, ale usilovala som sa potešiť sa tým, že ani Puškin za mladi často v škole nevedel.

12. novembra.

Dnes bola svadba. Kostol bol vyzdobený kvetmi. Žiačky siedmej triedy spievaly ako cherubíni.

Keď som videla Marionilôčku kráčať pri vysokom, chudom delostrelcovi s tmavými fúzami, zdala sa mi anjelom v bielych šatách s vlečkou a s myrtovým venčekom. Pri nej kráčalo dievčatko s veľkou kytkou bielych ruží, štíhle a peknučké, s veselými očami. Keď som uvidela jej dobrú tváričku (domyslela

som si, že je to Marionilina budúca dcérka), hneď som sa uspokojila. Táto nebude macoche ubližovať! Nie, nie! Nikdy nie!

Žiačky piatej triedy boly ako bez hlavy. Plakaly ako na pohrebe. Ako by sa Marionilôčka nevydávala, ale ako by ju pochovávali... Moja Petruška bola celá opuchnutá z plaču a Klenová nedbala na hostí a obecenstvo, vbehla doprostred chrámu, klaňala sa až po zem a šeptala:

»Dobrý Bože, daj jej šťastia! Daj jej šťastia! Daj! Daj! Urob ju šťastnou!... Pôjdem sa ti až do Kolpina pomodliť... Pôjdem peši i ta, i nazad...«

Klenová sa naozaj vrúcne modlila a pritom sa predsa len jednala s Pánom Bohom, sľubujúc mu neviem čo všetko za vyprosené šťastie...

Mladý pobočník — svedok, blyštiaci sa zlatom parádnej uniformy — buchol sa do dievčatka, rozplývajúceho sa v citoch.

»Bože môj!« zašeptal, keď zbadal hromadu bielej a zelenej látky, v ktorej bolo dievča zababušené, »zle vám je?« Srazil päty, galantne sa naklonil nad dievčatko na dlážke a zdvihol ho. Klenová pozrela naň zlými, nahnevanými očami a povedala zlostne:

»Boh vás potresce, iste vás potresce, že ste ma vyrušili z modlenia.«

Dôstojník sa poklonil a celý prekvapený sa chytro obrátil. Dievčatku len tak horely líca, keď volalo za ním:

»Aj za to vás potresce, že tancujete v kostole. To sa predsa nesvedčí!«

Adjutant nevedel, čo sa s dievčatkom deje, zvrtol sa a odišiel.

Práve vtedy pani riaditeľka odkázala triede, že ak sa žiačky neutíšia a neprestanú nariekať, dá ich vyviesť z kostola. To pomohlo. Šatôčky zmizly, fikanie a nariekanie prestávalo...

Aká bola Marionilôčka krásna pred oltárom! Keď báťuška kázal akú má žena-matka krásnu úlohu na svete, vyzerala ako

svätica. Zdalo sa mi, že jej vidím okolo čela svätožiaru. Po cirkevnom obrade, šly sme novomanželom gratulovať. Zasa sa všetkým lialy slzy a fikanie prerušovalo slová: »Dušička, milá... nezabudnite... neprestaňte nás mať radi... spomínajte si na mňa...«

»Slečna, dušička, aká ste krásna!« skríkla Dodoška, ktorá sa pretisla až k Marionile a bozkávala jej ruky, máčajúc jej ich slzami.

»Nevrav slečna, ale pani! Zabudla si, Daurská!« opravilo ju ktorési dievčatko.

»Nie, nie, ona vždy ostane našou dušičkou, našou milou slečnou,« kričala rozčúlená Petruška.

Marionilôčka sa len tíško a láskavo usmievala. Potom, opierajúc sa o mužovu ruku, vychádzala pomaly z kostola.

Ako bezhlavé bežaly sme dolu chrámovými schodami za nimi a vonku sme sa shrnuly k nej so všetkých strán. Malá dcérka šla s macochou, ktorá ju nežne objímala. Odprevadily sme manželov až k ústavnej bráne.

»Nazad, deti, poďte nazad!« volala nás slečna Genová, ktorá zastupovala slečnu Elu, pozvanú na svadobnú hostinu.

»Nikdy sa nevydám!« tvrdila Dodoška, hľadiac bez cieľa vopred.

»Lebo si ťa nikdy nikto nevezme!« povedala jej zlomyseľne Juľka Pantarová.

»Nevaďte sa, dámy!« miernila ich Puškinovská Taťána, ktorá sa k nim zrazu pridala. »Prečo sa nechceš vydávať, Dodoška?«

»Ach, či ste nevidely, aké je to strašné? Pomyslite si len... osvetlený kostol... žiačky spievajú... a ja by som musela stáť celá biela... sama s mladým zaťom... Nie, to by som nedokázala!«

»Aká si naívna, Dodoška! Vravíš o mladom zaťovi ako o vlku. Prečo by si sa ho bála?«

»A ja by som najradšej umrela mladá!« povedala zasnená Taťána a zdvihla k nebu blúznivé oči. »Aj na pohrebe spievajú... mala by som svadobné šaty... truhlu, plnú bielych kvetov... Ach, to by bolo krásne!...«

»Ste obidve rovnaké, ako bez rozumu!« ozvala sa Sima. »Dodoška sa bojí mladého zaťa a tvoja reč, Jelecká, páchne cintorínom, ako posledná aleja v parku... Bŕŕŕ! Lepšie je žiť! Ach žiť! Len keby...« Levica nedokončila. Smutný úsmev sa jej zjavil na tvári...

Čo, aké keby?...

13. novembra.

Dozvedely sme sa strašné veci! Čerkeska má kiahne, opravdivé kiahne, a to v takom stupni, že sa sotva vylieči. A ak sa aj vylieči, iste ostane rapavá s tmavočervenými, veľkými jamkami a hrbčekmi v tvári. Neborká Čerkeska! Nebožiatko krásne! Už má po kráse!

»Ale, kde len mohla dostať tú nešťastnú chorobu?« spytovaly sme sa jedna druhej.

Rozmýšľala som nad tým, ako aj ostatné dievčence. Odrazu som skríkla a chytila som sa rukou za srdce.

»Čo ti je?« ozvala sa Milka Rantová, ktorá sedela pri mne.

»Ach, Milka!... Jelena Gordská... ochorela... pre mňa... Bože!... Len ja som na vine, že ochorela... Prechladla vtedy večer, keď sme šly do podzemia!... Bolo jej zima... Pamätám sa, ako jej zuby drkotaly už v prízemnej chodbe... potom tam dolu. Aj nám bola zima, ale ona je taká nežná... ako kvietok z juhu... A šla do pivnice len mne kvôli. Ona a Sima... Ale Sima je zdravá a mocná... zato Čerkeska, chú-

ďatko! Bože, ak umrie, nebudem mať pokoja na svete! Nie, nie! To by bolo strašné!... Mala som nedopustiť, aby šla... mala som ju vrátiť... Ach, Milka! Čo som urobila! Čo som to len urobila!«

V najväčšom zúfalstve zakryla som si tvár rukami.

Ako v zrkadle videla som pred očami černookú krásavicu s nádhernou, jemnou tváričkou, s oddane dôverným pohľadom, ktorým ma sledovala na každom kroku.

»Musím ju vidieť, musím, nech sa stane, čo chce!« kričala som. Vyskočila som z lavice a bežala som ku dverám. »Musím sa presvedčiť, či je naozaj tak vážne chorá... A poprosím ju, aby mi odpustila...«

»Ľudka, blázniš? Kde sa ti podel rozum? Veď je Gordská v izolácii... Choroba je veľmi nákazlivá... Nevieš, aká strašná je táto kiahňová epidémia? Nepustia nikoho k nej... Nepustia ťa...«

»Sima, Levica!... Zadrž ju! Len ty ju môžeš zadržať!... Beží do izolácie... k Čerkeske. Zbláznila sa! Vie, že má Čerkeska kiahne a chce sa zmárniť...« kričala Milka, keď videla, že chcem ujsť.

Mocná, malá Sima sa mi postavila do cesty.

»Nepôjdeš, Voronská! Nikam nepôjdeš!« kričala a roztiahla ruky, aby mi zabránila ísť ku dverám.

Prudko som ju odsotila.

»Pusť!« skríkla som. »Nechaj ma! Musím ísť k nej!... Gordská ma zbožňovala, tak otrocky zbožňovala!... Všetky ste sa vysmievaly z jej citov, nazývaly ste to „hlúpym zbožňovaním". Myslely ste si, že ma zbožňuje tak ako Dodoška Rozenberga, Maljavka „zbojníka", alebo Bucharinová Čudického. Ale jej city boly celkom inakšie. Jej osamotená duša, túžiaca po priateľstve, dúfala, že ho nájde u mňa... A ja som vyhodila jej ruže a nedbala som, ako ju tým ťažko raním! A k tomu

všetkému som ešte na príčine, že prechladla a tak ťažko ochorela... Bože! Keby som vtedy nebola šla s vami do podzemia, nebola by Čerkeska šla za mnou, a teraz mohla byť zdravá! Mala som ju aspoň — slabučkú, ako nežný kvietok — poslať nazad... a neurobila som to... Pusťte ma! Musím sa dozvedieť, ako sa má! Musím!«

A prv, ako ma mohla niektorá zadržať, vybehla som zo dverí a letela chodbou. Zabočila som na schody, sbehla do prízemia, kde bola chodba vo dne v noci osvetlená a už o minútku som stála v malej chodbičke, kde rozvoniavaly všelijaké lieky a kde bol zvláštny, dusný, nemocničný zápach. Nebolo tam živej duše.

Prebehla som chytro nemocničnou jedálňou a dostala som sa do úzkej chodby. Nikto ma doteraz nezbadal. Tu som zastala predo dvermi malej izbietky, v ktorej ležiavaly žiačky, keď ochorely nákazlivou chorobou. Chvíľočku som oddychovala. Potom, s rukou na srdci, ktoré mi prudko búchalo, otvorila som dvere.

V izbičke bolo tma ako v noci. Zarazil ma ostrý zápach liekov a dezinfekčných prostriedkov... Z kúta sa ozývalo stenanie.

Keď mi oči trošku privykly na tmu, šla som do kúta, odkiaľ sa ozývalo stenanie. S rukami, natiahnutými do predu, aby som sa do niečoho nebuchla, postupovala som pomaličky, krôčik za krôčikom, až som nahmatala nočný stolík, na ktorom bola fľaša, pohár a škatuľka zápaliek. Trasľavými prstami som chytila škatuľku, vyňala som zápalku, zažala a zdvihla som ju nad hlavu.

V tej chvíli vydral sa mi z hrdla výkrik.

»Čerkeska, milá moja, si to ty?«

Nebola som si istá, že tvárička, ktorú som videla v svetle zápalky, bola naozaj Jelena Gordská, najkrajšie dievčatko v na-

šom ústave. Na bielej hlavnici ležala skoro beztvárna hlava, červená ako krv, miestami až belasá s čiernymi opuchlinami, hlbokými jazvami a s čudne sa lesknúcimi očami. Z otvorených úst vychádzalo tiché stenanie...

»Čerkeska! Milá Čerkeska!« volala som. Odhodila som zápalku a sklonila som sa potme na rozpálené prsia úbohej priateľky.

Dotkla som sa ústami Čerkeskiných vyschnutých pier. Zabudla som na všetko a bozkávala som jej tvár, pokrytú tmavými škvrnami. Šeptala som pritom:

»Čerkeska, milá, drahá! Odpusť, prosím ťa, odpusť mi...«

Neodpovedala mi ani slova, ležala nepohnute s otvorenými očami. Nevedela, čo sa okolo nej deje...

Ani už neviem, čo som potom robila. Len za tým som túžila z celej duše, aby sa Čerkeska uzdravila, aby vyžila, čo aj pošpatená hroznou chorobou, ale aby žila, žila, žila!

Jasné myšlienky sa mi vrátily, keď do izby vošla neznáma žena v sivých šatách a bielej zásterke s červeným krížom, vyšitým na prsiach. Niesla zažatú sviečku.

Milosrdná sestra skríkla pekvapená a pustila sviečku na zem.

Zasa bola v izbe celkom tma. Využila som tmu a vykĺzla som chytro z izby.

14. novembra.

V ústave bol veľký poplach, lebo, vraj, sa ktosi vkradol do izolačnej izby ústavnej nemocnice. Dlho sa pátralo a vyšetrovalo, kto by to mohol byť, ale bez výsledku — nikto ma neprezradil... Napokon povedala aj milosrdná sestra, ktorá vošla v noci do izby so svetlom, aj pani riaditeľka, že sa sestričke mohlo len zdať, že videla pri posteli chorej cudzie dievčatko.

Bola vraj veľmi vyčerpaná, lebo dlho nespala. Ale ošetrovateľka poriadne dostala zato, že v izbe nebolo svetla a že odišla od postele chorej . . .

Večer nám Páška, slúžka z nemocnice, doniesla zprávu, že je Čerkeske lepšie. Bože! Ďakujem ti, že si ma vyslyšal! Buď mi milostivý i naďalej! Poteš mi úbohú, boľavú dušu! Daj, aby Čerkeska vyzdravela, aby mohla zasa žiť s nami, aby sa mi duša zasa uspokojila!

Bola som celý deň, ako bez rozumu. Bláznila som radosťou. Večer sme s Levicou usporiadaly naozajstné predstavenie. Obliekla som sa za Dona Quijota. Spravila som si kostým z baliaceho papieru. Sima bola Sanchom Panzom. Na hlavu som si dala plechovú misu, v ktorej slúžky obyčajne plákaly prachovky a nad hornú peru som si prilepila fúzy z vaty. Môj Sancho Panza si natrel tvár sadzami, tak že vyzeral skôr ako čert, než ako panoš. Ale predstavenie sa nám zle skončilo. Ktorási zo žiačok druhej triedy vybehla náhodou na chodbu, zazrela Sancha Panzu, skoro tam zamdlela strachom a tak sa rozkričala, že pani učiteľky povybehovaly zo všetkých dverí. Netreba mi ani rozprávať o novom pátraní, vyšetrovaní a trestoch!

15. novembra večer.

Dva dni pred bálom. Každá si môžeme pozvať gavaliera. Koho si pozvem? Každá má alebo brata, alebo priateľa z detstva . . . Len ja nemám nikoho! Kóľa Čerský? Ani neviem, kde je. Mohla by som len takto adresovať: Kóľovi Čerskému, priateľovi z detstva . . . v Rusku. Viac o ňom neviem. Či Vovo Vesmand? Ale ten iste príde. Iste ho pozvali. Pán inšpektor ho má v sozname ostatných pážat a príde s nimi z vojenskej školy. Koho by som si teda pozvala? Odrazu som sa celkom pekne za-

červenala . . . Áno! Veľkého Jána! Veľkého Jána si pozvem. Veď mu viem aj adresu: Pánu Jánovi Vilkangovi, synovi majiteľa textilky, v Schlüsselburgu. Výborne! Hneď som si vzala listový papier a napísala som mu tento list:

»Milý Veľký Ján,

štyri roky ste si už nevideli malú vodnú žienku, ktorá Vás má rada ako brata a možno, že ste na ňu celkom zabudli. Ja sa na Vás celkom dobre pamätám a prosím Vás, príďte dňa 17. novembra k nám do ústavu na bál. Bude Vám čudné, že Vás pozývam. Ale všetky dievčence majú či už brata, bratanca alebo iného príbuzného, a ja nemám nikoho iného len Vás, a Vás si môžem pozvať. Mrzí ma, že Vás musím unúvať, ale príďte, Veľký Ján! Príďte! Čaká Vás

malá vodná žienka.«

»Komu píšeš?« spýtala sa ma Levica, ktorá medzitým prišla ku mne. »Ach! Pozvánku píšeš! To je novina! Vari máš šuhaja, ktorého zbožňuješ? Naozaj! Ulízaného šviháka s monoklom, ktorý by sa tak dobre vynímal v holičskom výklade . . .«

»Veľmi sa mýliš, Sima!« povedala som trošku nahnevaná na priateľku. »Veľký Ján je celkom inakší. Ani trošku sa neponáša na obyčajných švihákov. Však ho uvidíš, potom ma nebudeš vysmievať. A vieš, Sima, už som ti raz povedala, že sa ponáša na teba. Áno, zdá sa mi, že máte mnoho spoločného . . .«

»Dámy! Radostná novina!« vytrhla nás Dodoška, ktorá vletela ako bomba do triedy. »Novina, dámy, naozaj! Poslali nám vstupenky na poobedňajšie predstavenie v „Alexandrínke". Poslali vstupenky nielen siedmej triede, ale aj šiestej, piatej a štvrtej! A tretiačkam už neposlali!« doložila škodoradostne.

»Do divadla? Naozaj? Dodoška, necigániš? Zaduš sa nám!«

»Ale, dievčence, na môj dušu pôjdeme! „Vojak" nám to hneď príde povedať. Hrajú: „Útrapy z rozumu" s Dolským.«

»Chuderka Čerkeska! Zbožňuje Dolského a neuvidí ho!« pripomenula som.

»Nech neuvidí!« povedala Rantová. »Tak jej treba, keď je nie dôsledná a vytrvalá. Zbožňovala Dolského, keď vystupoval pohostinsky u nich v Tiflise, a potom mu ostala neverná pre Voronskú.«

»Daj pokoj! Čaká nás taká zábava, také rozptýlenie a ty by si sa vadila!« kričala Maljavka, ktorá natešená vyskočila na lavicu, len tak pod ňou zaprašťala.

»Dolský-Čadský je ako anjel!« vravela Bucharinová, blýskajúc očami, »Videla som ho vlani v tom istom kuse a verte mi, dievčence, bola som taká očarená, že by som bola vyskočila z lóže zo samého oduševnenia!«

»Aj ja vyskočím,« povedala Dodoška s nevinným pohľadom.

»A nikto sa ti ani nezačuduje. Veď si nedávno soskočila so schodov a preskočila desať dievčenec, keď ti ktosi poslal kilo cukríkov!« hnevala ju Maljavka.

»Cigániš, Pantarová! Chcelo by sa mi skákať za trochu cukríkov! Len sa rozpamätaj, ako si ty v nedeľu zjedla štyri porcie piškót!«

»Nepravda! Nikdy v živote som nezjedla štyri porcie!« bránila sa urazená Maljavka.

»Majte rozum a nevaďte sa!« kričaly im dievčence so všetkých strán. »Radšej sa chystajte na sobotu. Kto by si bol len pomyslel, že bude nielen bál, ale že pôjdeme ešte aj do divadla!«

»Viete čo, dievčence?« povedala Jelecká, »prečítame si divadlo vopred, lepšie porozumieme a lepšie oceníme hru. Nemusíme teraz klebetiť, ale dajme sa hneď do čítania. Uvidíte, že tak budeme mať z divadla najväčší osoh!«

»Výborne! Výborne!« ozvalo sa na súhlas mnoho mladých, horlivých hlasov. »Skvelá myšlienka, Levica prednáša najlep-

šie z celej triedy. Nech nám Levica číta! Kto máte Gribojedova? Chytro bežte preň a doneste ho!«

»Nikto? Teda ho má inšpektor Timajev a požičia nám ho z knižnice. Táňa, bež k nemu, pozri naňho sladko, usmej sa mu a popros si knižku! Iste ti ju dá!«

»Dievčence, čo sa deje v štvrtej triede? Je tam ticho, ako v kostole!« čudovaly sa o chvíľku tretiačky a prikladaly uši i oči na kľúčovú dierku našej triedy, ktorá susedila s ich.

Maly pravdu. Štyridsať rozpálených dievčenských hlávok lapalo dychtivo každé slovo z úst Simy Jelskej, ktorá čítala Gribojedovu nesmrteľnú hru. Štyridsať sŕdc búchalo vzrušením a túžilo, aby čo najskôr nastal deň, kedy uvidia na skvelom javisku, čo teraz čítajú z malej knižočky, ktorá bola odrazu všetkým taká milá a blízka.

17. novembra.

Dnes máme slávnostný deň. Na raňajky sme dostaly kávu s buchtičkami z jemného vajcového cesta miesto obvyklého čaju, páchnuceho senom, či trávou. Mnohé žiačky bolela ráno, keď vstávaly, hlava, lebo si tak tuho ponakrúcaly na noc vlasy na papieriky, že nemohly celú noc zaspať. Iné sa zasa tak stiahly v páse, že nemohly ani vydýchnuť. Dodoška bola celá belasá v tvári, nemohla jesť a neprestajne si prikladala šatôčku na ústa.

»Daurská, hneď si popusť šnurovačku, lebo budeš musieť odísť z divadla. A pričeš si vlasy, pani riaditeľka ti nedovolí ísť do divadla s takou kučeravou hlavou!« kázala „vojak" Dodoške prísnym hlasom.

„Vojak" bola veru tiež veľmi vyparádená. Mala oblečené belasé hodvábne šaty so zamatovým golierikom. Na žltých lí-

cach sa jej zjavily dve ružové škvrny, ako u tuberkulóznych ľudí.

»Na rok pôjdete už s novou pani učiteľkou do divadla,« povedala nám smutným hlasom.

»Veď nejdeme na panychídu! Čo nás otravuje?« šeptala Katka Pantarová a zamračila sa.

»Ľutujem slečnu Genovú. Je síce prísna, ale aj spravodlivá. Neublíži nikomu bez príčiny, ako druhé učiteľky,« hájila ju Bucharinová.

»No, teda si ju len bozkávaj... Ja si zasa myslím, že sú všetky na jedno kopyto!« odsekla jej Maljavka. Pozrela von oblokom a odrazu vykríkla:

»Dievčence, už sú tu koče! Chytro sa obliekajte, chytro!«

O pol hodinky sme už boly na ceste, celé vymenené, šťastné a ružové. Sedelo nás po šesť vo veľkých kočoch.

Dodoška sa skoro pobila s Rantovou, lebo obidve chcely sedieť na kraji.

Cestou nám bolo všetko nové, všetko nás zaujímalo. Boly sme zvyknuté len na štyri ústavné steny, preto nás vzrušovaly aj celkom obyčajné veci, ktoré sme vídavaly len vo sviatky alebo veľké prázdniny.

»Dievčence, kuknite, aký chutný psík! Ach! Ach!«

»A tam je tiger v obloku! Bože je ako živý! Naozaj! Či tam bude zverínec?...«

»Ženka, neblázni! Obchod s kožušinami a nie zverínec! Aká si naívna, Maljavka!«

»Pozrite, pozrite! Aká krásavica! Krajšia ako naša Čerkeska!«

Keď koč s krásavicou prišiel bližšie, videly sme v ňom staršiu, veľmi napudrovanú dámu s červeným nosom...

»Škrata! A ty si sa zbláznila!...«

Došly sme k divadlu. Rozčúlené sme vystupovaly hore

schodami, pokrytými kobercom. Slávnostne sme vchádzaly do lóží a sedaly si do kresiel.

Prízemie bolo plné študentov. Pestrely sa tam vojenské, námornícke a študentské uniformy, tu a tam sa ligotaly zlatom vyšívané uniformy profesorov a dôstojníkov. Hlava sa mi krútila, v očiach sa mi marilo od nádherných oblekov, ligotu zlatých hviezd, krížov a medajlí.

V lóžach oproti nám sedely žiačky katarínskeho, smolenského a nikolajovského ústavu. Všetky maly zelené šaty, biele pelerínky a biele zásterky ako my — symboly nádeje, čistoty a nevinnej mladosti.

Opona sa zdvihla. Očarená a celkom bledá dívala som sa s rozbúchaným srdcom a otvorenými ústami na zázraky nádhernej výpravy. Opojne krásne Gribojedove verše tisly sa mi hlboko do duše...

Bolo mi, ako by sa do dvorany bola spustila hustá hmla a všetko zahalila polotmou. Dívala som sa uprene na javisko, ale nerozoznávala som tváre hercov... nepoznala som ani výtečného Dolského. Počula a videla som len jedno: nesmrteľné dielo nesmrteľného básnika...

Opona spadla. V prízemí nastal šuchot odtískaných stoličiek. Ktosi sa ku mne sklonil a začula som slová: »Poďme do foyeru! Všetky idú!«

Vstala som ako automat a šla som za ostatnými. Vo foyeri bolo plno dievčeniec v bielych pelerínkach. Na konci chodby stála skupina chlapcov v sviatočných kabátoch a uniformách.

Sima vzala čosi so stola a podávala mi. Bola to horúca čokoláda. Začala som piť a opálila som si pery. Vtom ktosi zvolal:

»Malá princezná! Kde sa to stretávame! Nemysleli ste si, že sa tu stretneme, však?«

Predo mnou stál štíhly študent, vysokej postavy a bledej tváre. Z tmavých očí mu žiarila radosť. Usmieval sa. Všetko sa

mi na ňom zdalo známym: bledá tvár, tmavé oči a pobelavé vlasy.

»Kóľa! Kóľa!« skríkla som, ani neviem ako a chcela som sa mu hodiť okolo hrdla. Ale zbadal, na čo sa chystám a chytro mi podal ruku.

»Bože, ako dlho sme sa nevideli!«

Už bol na univerzite. Splní sa mu dávne želanie, bude profesorom. Učí sa usilovne, ako len môže. Dáva hodiny a čo zarobí, musí stačiť na štúdiá.

Všetko my chytro vyrozprával, ako by sa bál, že ho odvolajú... Strýc mu už umrel. Kóľa má teraz pokoj a stará sa sám o seba.

Koľko šťastia, koľko pýchy mu žiarilo z očí, keď mi toto všetko rozprával. Potom prestal rozprávať o sebe a spýtal sa:

»A ako ty žiješ? Vy žijete? Ako sa vám vodí?«

»Ale Kóľa, vari by si mi vykal! Ešte že čo!« povedala som. »Sme starí priatelia, Kóľa. Mám ťa ešte vždy tak rada ako predtým.«

Všetko som mu vyrozprávala, ako ťažko sa mi žilo doma, ako som sa nijako nemohla spriateliť s macochou, že sa mi zakázali stýkať s tetami, že som chcela ujsť z domu, ako som skoro umrela na Neve, aká som teraz opustená a že nikoho nechcem vidieť... Nikoho! Povedala som mu tiež, že mám sestru a spýtala som sa ho, či rozumie, čo pre mňa značí, mať sestru?

Posledné slová som zlostne vykríkla, lebo som si nevšimla, že sa okolo nás shŕklo mnoho „cudzích" žiačok, ktoré sa škodoradostne usmievaly a čudovaly sa, ako môže žiačka z ústavu tak rozprávať.

Kóľa zbadal ich posmešné pohľady, upozorňoval ma na ne očima. Ani som nezbadala, ako sa k nám priblížila slečna in-

špektorka Jefrosjevová, tíško ani mačka, až ma chytila kostnatou rukou za plece.

Vtedy som sa spamätala.

»Dobre vieš, že sa v divadle nesmieš shovárať s mladými pánmi,« zasipela po francúzsky. »Poď!«

»Veď je to brat Voronskej,« zasmiala sa Sima.

»Cigániš! Nesmieš tu už ostať ani chvíľku! Chytro poď!« kázala mi a ťahala ma za ruku.

»S Bohom, Kóľa!« povedala som mu, keď sa mi podarilo vytrhnúť sa inšpektorke z rúk. »Nezabudni na dávnu priateľku!«

»Poď už, vravím ti!« skoro kričala Jefrosjevová po francúzsky. »Poslúchneš, či nie?«

Dobrý Kóľa sa usmial a kývol mi hlavou. Jefrosjevová ma ťahala do lóže a tam kričala:

»Len si pomyslite, slečna Genová, čo si dovolila vaša žiačka: šeptala si vo foyeri s mladým človekom, a bola ku mne bezočivá a neposlúchla ma!... Voronská, hneď mi povedz, kto to bol? Bol to tvoj brat, či nie? Vrav!« kričala celkom nazlostená a skoro sa mi ostrým nosom dotýkala tváre.

Dívala som sa tupo vopred. Hlava mi horela, všetko sa so mnou krútilo. Krv mi len tak búchala v žilách. Neurčito som videla pred sebou slečnu učiteľku Genovú s tuberkulóznymi ružami v lícach.

»Bol to tvoj brat, či nebol?« zasa som začula protivný hlas Jefrosjevovej. »Ale načo sa spytujem, aj tak viem, že mi nepovieš pravdu,« povedala pichľavo.

»Toto dievča nikdy necigáni,« povedala slečna Genová zreteľne a dôrazne.

Potom mi zdvihla bradu, pohladkala ma a povedala:

»Odpovedz, dieťa, kto to bol?«

»Priateľ z detstva — Kóľa Čerský. Necigánim... bol mi

ako brat... i ho volám bratom,« odpovedala som, ako som vládala a dívala som sa ešte vždy tupo vpred.

»Vidíte!« povedala slečna Genová inšpektorke Jefrosjevovej. »Poznám si dobre deti, tieto oči nikdy neklamú...«

Jefrosjevová pokrčila plecami a odišla z lóže. Chcela som sa slečne Genovej poďakovať, ale nemohla som... chcela som voľačo povedať... ale nemohla som vysloviť ani hláska. V hlave mi hučalo... Neviditeľné kladivká mi ešte prudšie búchaly v sluchách. Keď zasa zdvihli oponu, už ma hra nezaujímala... Všetko sa mi v hlave prevracalo: treštenie, oheň, oheň a treštenie...

17. novembra v noci.

Večer, keď sa dievčence umývaly, česaly a obliekaly na bál, ležala som v posteli a neprestajne som si myslela, že som chorá. V sluchách mi búchalo, hlavu som mala ako oheň a celé telo ma pálilo.

Ľahostajne som sa dívala, ako si Bucharinová popálila kus vlasov, ako sa Maljavka omylom pudrovala práškom na zuby... Počula som krik, smiech, zmätok, ale všetko len ako vo sne, nič som poriadne nerozoznávala. A tie výkriky! Ako ma rozčuľujú, ako pri nich nemôžem dýchať!... Som chorá, celkom iste som chorá... Ale nesmiem ostať ležať, lebo je bál a príde Veľký Ján!... Bože môj, Veľký Ján! Ako rada ho uvidím!... Aké milé bolo dnešné stretnutie s Kóľom, také nečakané, ako v rozprávke! A na bále bude možno aj Vovo! Ako osud čudne všetko spriada! V jeden deň uvidím troch dobrých známych!... Len, aby som neochorela!... Len, aby som bola zdravá!...

Sima pribehla ku mne.

»Myslím, že dnes nebudeš tancovať,« povedala mi.

»Prečo by som netancovala? Budem... Veď príde Veľký Ján!«

»Ale veď sa necítiš dobre! Si celá premenená! Bože! Veď máš ruky ako oheň! A oči... oči!... Si chorá, Voronská... Slečna Ela! Slečna Ela!«

»Čuš!« skríkla som zlostne. »Ak povieš ešte slovíčko o chorobe, nechcem ťa ani vidieť, bude po našom priateľstve... áno, bude koniec!«

Sima mi chcela odpovedať, ale už nemohla, lebo sme práve vošly do dvorany, a kráčaly sme dookola pri jemných zvukoch hudby. Pred nami šla pani riaditeľka v jasnobelasých šatách, so stužkou dvornej dámy.

Pri dverách stála skupina pánov. Dôstojnícke uniformy, plné ligotavého zlata sa ostro odrážaly od prostých študentských rovnošiat. Veľký Ján nebol medzi nimi. Jeho vysokú postavu a milú tvár by som bola poznala medzi tisícimi. Vari nepríde? Skoro som sa rozplakala ľútosťou a zlosťou. Ale už o chvíľku som kričala:

»Bože, veď je tu!«

A naozaj. Hlava mu vyčnievala ponad všetky hlavy, malá hlava na širokých pleciach. Biela náprsenka a čierny frak sa veľmi odrážaly od ligotavých uniforiem.

»Veľký Ján?« šeptala som.

Zvuky valčíka plnily dvoranu čarovnou melódiou. Páry tancovaly, ale ja som nevidela nič, okrem — Veľkého Jána.

»Slečna Ľudka! Je to možné! Ako ste sa zmenili! A jednako som vás poznal! Hneď som vás poznal! Krásnu a gracióznu ako opravdivú veľkú slečnu!« prihováral sa mi ktosi po francúzsky.

Chytro som sa obzrela.

»Ach!«

Skoro som nepoznala Vova, malé pážatko z Bieleho domu, v tomto šuhajovi, v ligotavej, zlatom vyšívanej uniforme,

s čisto francúzskou výslovnosťou a pyšným výrazom v tvári.

»Vovo! Skoro by som ťa nebola poznala!«

Mladé komorné páža sa na mňa prekvapeno zadívalo, ako by bolo chcelo povedať: »Ako? Prečo mi toto dievča tyká?«

Ale bol dobre vychovaný. Nepovedal ani slova. Sklonil hlavu so starostlivo rozdeleným pútcom, ktorá voňala kolínskou vodou a povedal:

»Smiem prosiť na valčík, slečna...« a zasa po francúzsky.

»Slečna... Aká som ti ja slečna, Vovo?«

Rozosmiala som sa nahlas.

Bol v pomykove. Pery sa mu skrivily núteným úsmevom.

Aký rozdiel medzi týmto vyparádeným, navoňavkovaným pážaťom v zlatom vyšívanej uniforme a veselým, milým, samopašným Vovom, priateľom a rytierom z detstva!

Keď ma komorné páža chytilo okolo pása a zakrútilo sa so mnou v tanci, cítila som, že mi je s ním nedobre a smutno.

»Tancujete ako víla!« šeptal mi, ale nesklonil sa ku mne.

Vznášali sme sa na hladkých parketách. Hlava sa mi mala rozskočiť. Pred očami mi tancovaly červené kruhy.

»Dosť, prosím vás, dosť!« povedala som mu a bezvládne som sa ho chytila pod pazuchu.

Hneď zastal a doviedol ma ku kreslu. Díval sa na končeky topánok a prihládzal si fúziky, ktoré ešte skoro nebolo vidno a rozprával mi pritom, aké majú v sbore krásne kone, že si už smie sám zajazdiť, že mu šije najlepší krajčír atď.

Obzerala som sa dvoranou. Kdeže ostal Veľký Ján? Nevidela som ho. Hádam len neodišiel a mňa ani nevidel? Ach! Keď som si na to pomyslela, slzy mi vyhrkly z očí. Sedela som s Vovom v kútiku, odkiaľ som nevidela dvere, pri ktorých som predtým zazrela Veľkého Jána. Popred nás sa prechádzaly dievčence, ktoré nemaly gavalierov a šeptaly si:

»Voronská je šťastná, zabáva sa s komorným pážaťom!«

Keď som zazrela Dodošku, vstala som, šla som za ňou a doviedla som ju k Vovovi. »Moja priateľka, pán Valdemar, zabavte sa s ňou!« a odbehla som dvoranou ku dverám.

Neodišiel ešte! Chvála Bohu, ešte je nie neskoro!

»Veľký Ján!«

»Malá vodná žienka!«

Chvíľku sme čušali. On vysoký, mocný a ja — malá a slabučká. Tíško sme sa usmievali a hľadeli si do očí.

Potom ma chytil za ruku a šli sme do hosťovskej izby, vlastne do našej triedy, ktorú premenili na hosťovskú izbu. Preniesli ta plyšové náradie z knižnice a bolo tam veľmi milo a útulne.

»Ach, Veľký Ján, aká som rada, že ste prišli, aká som rada!« vravela som mu a nespúšťala som očí s drahej tváre.

»Dávno sme sa nevideli, malá vodná žienka! Nuž, rozprávajte mi, vyrozprávajte všetko, čo ste tu zažili pekného. Od toho času, ako malé, hlavaté dievčatko zachránili rybári, neviem nič o vás . . .«

»Aj to ste sa dozvedeli?« šeptala som celá červená. »Nuž, potom . . . potom . . .« Slová a vety sa mi len tak sypaly z úst. Rozprávala som chytro, skoro bez dychu, čo všetko som od tých čias prežila. Za niekoľko minút sa Veľký Ján dozvedel, že Čerkeska pre mňa dostala kiahne, akou vernou priateľkou mi je Sima-Levica, že je Dodoška hlúpučká, ale dobrá, že inšpektorka Jefrosjevová číhá na nás všade za rohom, aby mohla pani riaditeľke žalovať každú hlúposť, že „vojak" pôjde onedlho do sanatória a že sa milá Marionilôčka vydala . . .

»Počkajte trošku! Neponáhľajte sa tak, malá vodná žienka, veď potom nič nerozumiem . . . Jefrosjevová . . . Dodoška . . . „vojak" . . . Ako môžem vedieť, kto je to?« rozosmial sa Veľký Ján. Smiala som sa s ním.

»Teda ste radi, že som prišiel, malá vodná žienka?«

»Rada, veľmi rada!«

»Prečo?«

»Preto, že sa so mnou nerozprávate po francúzsky, a neodvažujete každé slovíčko, ako Vovo... victe, vysoké komorné páža v bielych gatiach...«

»V gatiach?...« zhrozil sa Veľký Ján, vypleštil na mňa oči a vystrúhal strašne smiešnu tvár.

»Ach, Veľký Ján! Viem, že sa nepatrí tak vravieť, ale... Som rada, že vás vidím, taká som rada!«

»A keď sa tak tešíte, malá vodná žienka, že som prišiel, to ma vari máte aj trošku radi?«

»Áno, mám vás veľmi rada!«

»Ak ma naozaj máte radi, neodopriete mi velikánsku prosbu. Ste už veľké dievčatko. Narástli ste tak, že som vás ani poznať nemohol. Zmúdreli ste a zvážneli, a nebude vám ťažko, malá vodná žienka, pomeriť sa s mamičkou. Obľúbite si oboch malých bračekov a malú sestričku. Myslím, že onedlho prídete do Schlüsselburgu. Čaká vás tam radosť a pokoj, verte mi, budete tam veľmi šťastná...«

Upieral na mňa oči s výrazom láskavej oddanosti. Zdalo sa mi, že ma tie krásne, čisté, jasné, detské oči úpenlivo prosia. Ale v tej chvíli staly sa mi tie isté oči protivnými! Áno, protivnými. Zdalo sa mi, že z nich hľadí klam a podvod. Sivé oči Veľkého Jána ma klamaly... Áno, využívaly moju lásku a klamaly ma!

»Aha!« skríkla som zlostne, nemohla som sa nijako ovládať. »Už viem všetko! „Ona" vás poslala ku mne! Chce na mňa pôsobiť takto! A vy jej pomáhate! Prekukla som vás! Nenávidím „ju" a aj vás nenávidím, pretože uznávate, že „ona" má pravdu a nie ja!«

Vstala som od neho a šla ku dverám.

»Malá vodná žienka! Vráťte sa! Nepochopili ste ma. Nikto

ma k vám neposlal, nikto! Nikto! Chcem len vám dobre, chcem, aby ste boli šťastná, chcem vám vidieť radosť v očiach. Vráťte sa!« volal ma zasa.

Miesto odpovedi zrýchlila som kroky a vybehla na chodbu.

Nevedela som, čo sa so mnou robí, keď som takto utekala do spálne. V nočnom stolíku pri posteli som mala sviečku. Tam som si schovávala aj denníček a vreckový kalamár. Zažala som si sviečku a otvorila som sošit. Bože môj! Ako sa mi krúti hlava, ako mi v nej hučí, ako búchajú neviditeľné paličky v sluchcách! Ako by som mala v mozgu vodný mlyn, tak ma ohlušuje rýchle, neprestávajúce klepotanie... Som chorá, naozaj som chorá... teraz to už viem celkom iste... Aká som rozpálená, celé telo mi horí a ruky sa mi trasú!... Pred očami sa mi robia červené kruhy... A za mnou ktosi stojí. Viem dobre, kto je to... Sivá pani, poznávam ťa!... Stoj!... Stoj!... Neodchádzaj odo mňa a zachráň ma!... Opúšťajú ma posledné sily... Zle mi je... zle... Nie! Nie! Mám ešte dosť síl, ešte napíšem:

»Veľký Ján, — zradili ste ma! Veľký Ján! Počujete? — — Nikdy neuverím, že je „ona" dobrá... Nikdy „ju" nemôžem mať rada... Nikdy „jej" neodpustím, že mi vzala drahé Sluniečko... Preto „ju" nenávidím... nená...«

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Bez dáta.

Aká to bola noc!? A aká je ešte vždy tma! Iste prešlo mnoho času od tej noci, čo som zamdlela pri nočnom stolíku, tam, v spálni...

A keď som otvorila oči, bola ešte vždy noc, ešte vždy tá istá temnota. »Umrela som už?« myslela som si. »Som v hrobe? Neuvidím už nikdy slnce na zemi?«

»Chcem slnce, chcem svetlo! Dajte mi slnce!« skríkla som.

»Dieťatko drahé, uvidíš slniečko, keď sa trošku zotavíš. Ešte vždy si chorá!« začula som nežný, potešujúci hlas.

»Kto ste?« spýtala som sa.

»Sestra Anna. Opatrujem vás.«

»Som chorá? Veľmi chorá?«

Chvíľku bolo celkom ticho. Potom sa zasa ozval nežný hlas:

»Bola si veľmi chorá. Ale teraz ti je už lepšie. Už vyzdravieš.«

»Teda mi už otvorte tie strašné, čierne obloky! Chcem svetlo!«

»Nesmiem. Oči vám ešte neznesú svetlo. musíte ležať vo tme. Lekár tak kázal.«

»Lekár? Prečo ma tak trápi? Nenávidím ho, nenávidím práve tak ako macochu. Ona mi zatvorila do tmy dušu a on mi zasa zavrel telo do tejto hnusnej, čiernej izby... Čo majú z toho, že ma mučia?«

Chcela som kričať a zlostne plakať... Chcela som hrýzť hlavnice. Ale nemohla som sa ani hnúť pre veľké bolesti v celom tele a ukrutné pálenie v tvári, nemohla som žiť, jesť a dýchať... Bože, čo je to za choroba? Aké pekelné muky! — — —

Keď zasa prišiel lekár, robila som sa, že spím. Z tichého rozhovoru so sestrou Annou som sa dozvedela, že mám kiahne a to veľmi ťažký a nebezpečný prípad. Bola som len na vlások od smrti... A keby som si strhávala strašné obväzy s páchnucou jedovatou masťou, od ktorej celé telo strašne bolelo a pálilo, bola by som celý život škaredou žobráčkou...

Mám kiahne! Je to boží trest... skúška... či vykúpenie? Alebo vari nevyhnutný následok príčin, ako u Čerkesky, ktorá sa už — vďaka Bohu — zotavuje, ako som sa dozvedela s lekárovho rozhovoru so sestrou Annou. — — —

V noci som stenala. Ako ma celé telo svrbelo! Pálilo a bolelo!

Sestra Anna sedela neprestajne pri posteli, hladkala mi vlasy a tešila ma nežným šepotom.

Ak som ju nechcela počúvať a bola som veľmi netrpezlivá, tíško sa rozplakala.

»Sestra Anna,« spýtala som sa jej raz, keď som začula, že ticho plače. »Plačete?«

»Ľutujem ťa, dieťa moje!«

»Ľutujete ma... a ja som vás uhryzla, som na vás zlá a surová...

»Si chorá, nebožiatko! A chorým treba všetko odpustiť,« odpovedala tichým, láskavým hlasom — — —

Celý deň som bola veľmi rozčúlená. Vyrozprávala som sestre Anne, všetko, aká som bola šťasná a aká nešťastná som teraz. Vylíčila som jej celý svoj život, Slniečkovu svadbu, porozprávala som jej o „nej", zlej, nenávidenej, ktorá je nešťastím môjho života . . .

Sestra Anna počúvala tíško, ani slovíčkom ma neprerušila. Len, keď som tvrdila, že ma macocha iste tiež nemá rada, začala ju trošku brániť.

»Možno, dieťatko, že ťa macocha aj milovala, ale nevedela ti to prejaviť, možno, že nijako nemohla nájsť kľúč k tvojej duši a porozumieť tvoju čudnú, neobyčajne zložitú povahu.«

»Nie! Nie!« kričala som. »Nezastávajte ju, sestrička Anna, to je všetko darmo. Nemala ma rada a nenávidela ma! . . .«

Po smutných a bolestných spomienkach bola som, ako obyčajne, dráždivá. Hádzala som sa v posteli, kričala som, načo ma liečia, že aj tak nemám prečo žiť, ak mi nedovolia zasa sa vídať s tetami a ak sa mi nepodarí získať si oteckovu lásku . . .

Sestra Anna mi sľúbila láskavo a nežne ako vždy, že pôjde za oteckom do Schlüsselburgu a že ho poprosí, aby mi dovolil stretávať sa s tetami, navštevovať ich, keď vyzdraviem. Sľúbila mi, že mu vyrozpráva, ako vrúcne ho milujem a že mi iste, iste všetko odpustí . . .

»Poviete mu to? Všetko? Naozaj?« šeptala som a chytila som ju za ruku. »Zadušte sa mi, sestrička Anna! Zadušte sa mi, milá sestra!«

»Ver mi, dieťatko!« odpovedala mi. »Boh mi je svedkom, že urobím všetko, čo som ti sľúbila! . . .«

Ach, ako som ju mala rada — dobrú, drahú sestru Annu! Po oteckovi a tetách bola mi najbližšou bytosťou na svete . . . Aká by som bola šťastná, keby som sa nikdy nemusela od nej odlúčiť — — —

Deň po dni sa míňal. Všetky ako jeden. Dlhé, smutné, lebo som ešte vždy musela ležať v posteli a nehýbať sa. Zakázali mi na čas aj rozprávať. Keď som sa chcela niečo spýtať, hneď ma sestra Anna napomenula:

»Čuš, dieťatko, čuš!... Škodíš si hovorením. Počkaj, keď vyzdravieš, budeme sa rozprávať od rána do noci...«

Hlas sa jej ozýval nežno a láskavo a bol mi akýsi vždy známejší a známejší... Ale darmo som sa namáhala, aby som sa rozpamätala, kde som ho už počula.

Kedysi podvečer zasa som sa rozprávala so sestrou Annou, o „nej", o macoche. Keď som povedala, že ju nikdy nebudem môcť mať rada, spýtala sa sestra Anna tíško:

»Dieťatko drahé, a spýtala si sa už raz seba, či si tvoja macocha zaslúžila takú nenávisť? Dala si si už niekedy otázku, prečo nenávidíš ženu, ktorú si tvoj otecko vyvolil z lásky za družku života? Rozmýšľala si niekedy, čím si zaslúžila žena, ktorú otecko tak miluje, tvoju nenávisť a odpor? Spýtala si sa niekedy svojho srdiečka, prečo si zapríčinila a spôsobila toľko žiaľu a bolesti jej i oteckovi, ktorý ju má tak rád?...«

Prečo?

Táto otázka mi nedala celú noc pokoja...

Prečo ju nenávidím?... Ako čudne znie to slovíčko „prečo" z úst sestry Anny? Veď som jej vyrozprávala všetko, všetko! Moje slová ju musely presvedčiť, že som nemohla milovať ženu, ktorá ma okradla o oteckovu lásku, ktorá sa postavila medzi otecka a mňa, ktorá bola ku mne vždy taká chladná a cudzia a ktorá mi neprestajne zraňovala ubolenú dušu...

A pritom všetkom, obyčajná otázka „prečo", ktorú vyslovila sestra Anna, tónom, plným ľútosti a porozumenia, vyvolala vo mne celý prúd myšlienok...

Niekoľko dní potom som sa s ňou skoro vôbec nerozprávala, robila som sa, že som ustatá, ale hlava mi vtedy usilovne pra-

covala. K otázke „prečo nenávidím macochu?" pripojilo sa množstvo iných otázok, ktoré ma pálily v srdci ako oheň a rezaly mi mozog. Celá bytosť sa mi topila v žiali a bôli.

»Bože!« rozmýšľala som, »prečo ma tresceš tým, že nie som ako iní ľudia? Prečo sa musím tak trápiť, prečo osud spravil zo mňa také zápalisté, zanovité a náruživé stvorenie? Prečo musím prežívať všetko ostrejšie ako iní ľudia, až chorobne citlivo? Prečo ostatné dievčence toľko nesnívajú a netúžia? Prečo mi celú bytosť vedia zachvátiť obrazy rozbúrenej fantázie, ktoré nemôžem odohnať rozumovou úvahou? Prečo iné žijú bez duševných búrok a rozčúlenia, ktoré ja tak často prežívam? Prečo im osud daroval prostý a pokojný život a mne len a len nespokojnosť, túžby a nezdary! Prečo — čo aj nechtiac — robím toľko zla všetkým bytostiam, s ktorými sa stýkam? ... A predsa nemám zlé srdce. Veď sa mi vždy ozve, keď robím niečo, čo sa nepatrí, alebo keď niekomu nespravodlivo ubližujem? ... A aké je toto srdiečko oddané oteckovi, veď mu želá len to najlepšie na svete, len to najlepšie ...

Otecko! Len teraz, po otázke sestry Anny, som pocítila, ako veľmi som sa prehrešila proti nemu. Ale prečo, prečo som mu spôsobila toľko bolesti tým, že som nenávidela tú, ktorú si vyvolilo jeho srdce?

Teraz som pochopila a precítila, ako ťažko sa mu mohlo žiť samému, že si potreboval nájsť láskavé a milujúce srdce. Porozumela som, že potreboval priateľa, dospelého priateľa, — ženu, ktorá by s ním zdieľala radosti a bolesti, ktorá by mu pomáhala v životnom boji radou, láskou a útechou, a že takú priateľku našiel v Nele Ronovej ... Malá, sprostučká Ľudka si myslela, že je otecko na svete len pre ňu samučičkú, že pre ňu musí zabudnúť na všetko ostatné i na seba! Nerozumná, malá Ľudka!

»Otecko, Slniečko moje drahé, milý, jediný otecko, od-

pustíš mi?« opakovala som nahlas. »Odpustíš hlúpej, nerozumnej dcérke?« — — —

šaty ľahko šušťaly — kľakla si k posteli a položila si mi hlavu k nohám.

»Dieťa moje, ďakujem ti za tie dobré slová, ďakujem!... Poprosím otecka, aby nám dovolil byť neprestajne spolu... Myslím, že nám to neodoprie, keď ho pekne spolu poprosíme...«

Objala ma opatrne, odišla od postele a nepovedala už ani slova. — — —

ako rodná mamička... Smierili ste ma s bolesťou a so životnými trampotami... Ako by som vás mohla nemilovať? Milujem vás a túto vrúcnu lásku mi nikto nemôže vyrvať zo srdca! Ste v ňom, sestrička Anna, ste v ňom hlboko... a nedám si vás... nikomu... ani za celý svet... sestrička!«

Odviazala mi obväz a ustupovala k zastretému obloku. Počula som rýchle kroky.

Videla som na záclone jej čiernu siluetu. Minúta... druhá... izbou sa rozšírilo slabé svetlo zimného rána, prenikajúce hustou záclonou. Musela som prižmúriť oči, lebo ma to slabé svetlo oslňovalo... Keď som otvorila oči, skríkla som. Predo mnou stála macocha zo žiarivými, veľkými, sivými očami, ktoré sa zdaly ešte väčšie vo vychudnutej tvári... Ligotaly sa v nich slzy a na ústach som zbadala smutný, ako by prosebný úsmev —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Neviem, ako dlho sme čušaly. Viem len, že mi srdce strašne búchalo dojatím... stíchlo a zasa sa rozbúchalo.

Duša mi prekypovala ostrou ľútosťou a nekonečnou láskou.

Videla som ju, chudú a bledú. Triasla sa na celom tele. Cítila som, ako jej duša prechádza ku mne a spája sa s mojou... Cítila som, že ma táto žena ľutuje a miluje z celého srdca, z celej duše, že je hotová obetovať život za tú, ktorá jej spôsobila toľko, toľko bolesti... Bola som preplnená novým, mocným, jasným citom... Duše nám splývaly, srdcia tiež...

»Mamička!« skríkla som trasľavým hlasom a vystrela som k nej ruky.

Nahla sa nad posteľ.

»Dieťatko drahé!« odpovedala nežným hlasom, v ktorom sa chvela nekonečná láska. Potom ma objala.

Hodila som sa jej okolo hrdla a opakovala som bez konca-kraja:

»Mamička! Mamička! Mamička!...«

Obsah:

Úvod 5

ČASŤ PRVÁ

Čo si šeptaly staré borovice 11
Krásny princ na somárikovi 14
Slniečko 19
Detský bál 24
Škriatok 32

ČASŤ DRUHÁ

Teta Oľa 43
Moji rytieri 49
Nová teta 56
Katarínka 68
Katarínkina obeť 74
Zlodeji 80

ČASŤ TRETIA

Lúčenie 85
Večera 90
Nové škriepky 96
Dobrá víla 103

Bez priateľky 109
Divadlo 114
Astrachánka 123
Prebudenie 132

ČASŤ ŠTVRTÁ

Verše 137
Hrozná novina 146
Zúfalý krok 151
Stretnutie s oteckom. — Choroba 159
Od dobrých tiet 166
K macoche 169
V Schlüsselburgu. — Slečna Tandrová 172
Trest — Ochranca 181
List. — Druhý raz potrestaná 190
Do cigánskeho tábora 201
V tábore 206
Služba za náramnicu 211
Medzi životom a smrťou. — Do ústavu 217

ČASŤ PIATA

Denník Ľudky Voronskej 227

L. A. Čárska:

BEZ MAMIČKY.

Z ruského originálu preložila

Dr. Mária Klimová.

Ilustroval

V. Černý.

Pre Učiteľské nakladateľstvo

O. Trávníček v Žiline

vytlačila

kníhtlačiareň Štecko a Trepáč

v Ružomberku

1944.